

**ENBEITÄ'tar KEPTÄ
GVRE VPE TXINDOPÄ**

EKIN EVZKAL ARGITALDARIA

GURE URET XINDORA

ENBEITA'TAR KEPA'REN

BERTSO-LANAK OSORIK

AITA ONAINDIA'K:

Bilduma eta Itzaurea

"EKIN" Euzkal Argitaldaria
Belgrano 1144

BUENOS AIRES'EN
1971

. • -% 1971-Xn-3'an
Euskera Egunean
—Xabier'tar Pantzeska Deuna—
amaitu zan "Gure Urretxindorra"
r . -• idazti enen irarpena,
Buenos Aires'en - Luca 2223
Sebasten Amofortu ta Semeen irarkola-etxean

El 3 de Diciembre de 1971
en el día de San Francisco Javier
fiesta del idioma vasco se acabo
de imprimir este libro en los Talleres
Gráficos Sebastian de Amorrortu e
Hijos S.A.I.C. y F. Luca 2223
Buenos Aires

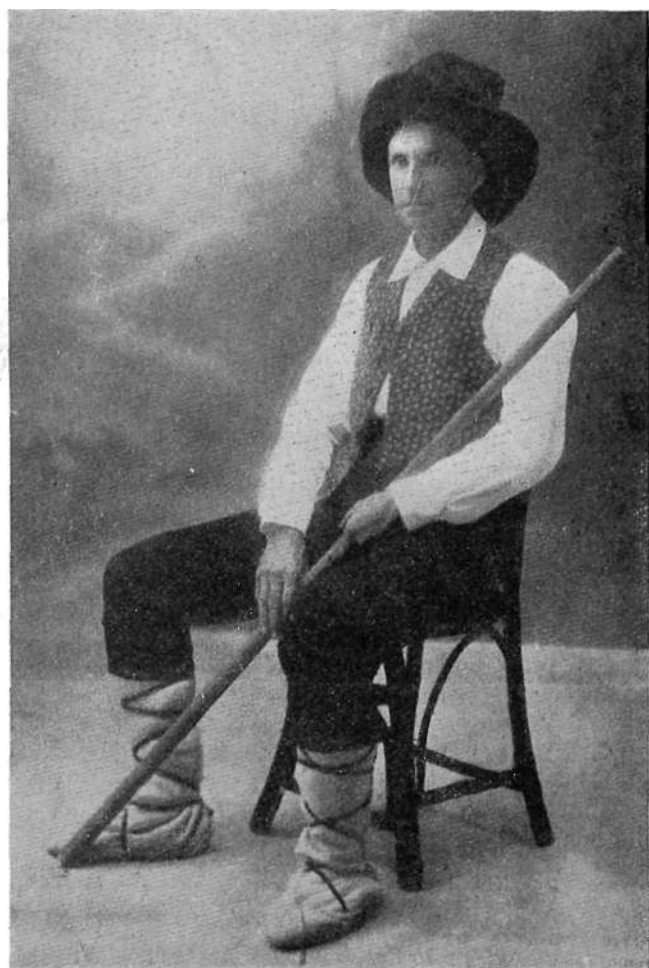
Jaubea dau
Reservados los derechos
Impreso en la Argentina

f.

Argentina'n irafia
Printed in Argentina

Artes Graficas Sebastian de Amorrortu e hijos
S.A.I.C. y F., Luca 2223 - Buenos Aires

Amofortu'tar Sebasten ta Semeen S.A.I.C. ta F. Irarkolan,
Luca 2223'an, Argentina'ko Buenos Aires'en

PRESENTACION

Desde tiempo inmemorial la base de nuestro folklore estd en la amalgama de la palabra y del canto. Por eso cuanto mayor sea su armonia mds exacta resulta la expresion del alma vasca.

En nuestro tiempo, nadie tan delicado y fino en imaginacion para penetrar en lo mds recondito de nuestro ser, enlazando melodias y palabras, en imdgenes sutiles y en realidades bellas, como Kepa de Enbeita.

Enbeita es un romdntico embelesado en la libertad como el ruiseñor (urretxindorra, en euskera., apelativo que se le daba en vida) de nuestros valles. Y canta la lihertad en una armonia sublime de palabra y melodia. En Euzkadi nadie ha habido, en nuestro tiempo, con mayor aptitud para predicarla como lo hacia en sus constantes recorridos por los puehlos y aldeas, valles y montes en sus improoisadas oraciones poeticas. Su numerosa produccin se halla desperdigada en periodicos, revistas, publicaciones mtenores y en la mente cle muchos de sus oyentes. Jamds estuvieron enlazadas formando un haz de unidad. La situacion del pais, en los ultimos tiempos, tampoco ha permitido esa posibilidad porque los trinos de Enbeita no resuenan bien en los instrumentos desentonados o dssafinados para la Uhertad.

El año 1923, hajo el patrocinio del Centro Laurak-Bat, de Buenos Aires, la colectividad vasca de America, en suscripcion publica, reunio el dinero suficiente para regalarle en su pueblo natal el Caserio donde murio. Y ahara, esa misma colectividad, quiere se difunda su produccion para que las generaciones actuales y venideras conozcan a uno de nuestros mejores poetas y sin duda, el mejor "bertsolari" de nuestro tiempo. Por eso, el mismo Laurak-Bat, decano de las entidades vascas de América ha encabezado la lista cle contrihuyentes para la edicion de esta obra, por considerarlo un deber para la cultura general y para nuestro puehlo.

Toda la produccidn de Kepa cle Enheita recogida por Aita Onaindia se presenta en su original, la verdadera expresion de un "bertsolari", en nuestro antiquisimo euskera, un tanto clasificada como se podrd ver. Igualmente van las melodias que utilizaha para acompañar sus versos, elemento fundamental del folklore vasco.

Lo dicho hasta ahora pvdiera ser suficiente para la presertacion de esta edicion. Pero no podemos menos de destacar la resonancia que en su momento tuvo Pedro de Enbeita. No fue solo entre los euskeidunes donde repercutio su obra poetica. Llego a todos los pueblos, y aqui en Argentina, hubo una voz de Pampa que canto a nuestro artista con expresion sublime y como nadie lo definio. Fue Leopoldo Lugones, que le dedico un poema en versos mayores, sumamente emotivos, una Oda, cuya significacion sería un reconocimiento para el poeta Enbeita y un canto para nuestra patria Euzkadi y para su libertad. Dice así:

SALUTACION A ENBEITA

Saludo al bardo libre Pedro de Enbeita el vasco,
En la raza que el canta bajo el frontal peñasco
Con que el cielo apuntala su Pirineo agreste,
Grave, arduo, inconquistable, claro, audaz, fiel, celeste
De elevación el mismo, como si, heroe y monte,
Le abriera a Euzkadi el cenit por supremo horizonte;
Conforme, antes que al cebo domesticarse entecos,
Su paramo prefieren aguilas y rebecos.

Lo saludo en la nieve de sus cumbres, emblema
De la pureza heroica que como el fuego quema.
En el risco que la arida Uaga del Hquen muerde,
Y en la frescura virgen de la soledad verde.
En las serenidades sin fondo que, a lo lejos,
Parece que empavonan de torvo azul los tejos;
Y en la tormenta brava que con tajante lampo
Azufra su hacha livida sobre el pavor del campo.
En el vigor genuino del roble y del alerce,
Que ni en la viga afloja ni en la cuba se tuerce.
En la dichosa umbria del castaño, En la gruta
Y en la hiedra de lóbregos párpados que la enluta,
Cobijando el misterio de la montaña inmensa
Y en el azul ambiente ccm que el abeto inciensa.

Lo saludo en la acerba virtud de la genciana.
En la suavidad de la clematide temprana.
En el forzado cañamo del obenque y la sirga,
Y en la gleba entrañable que el arado desvirga.

Lo saludo en la clara facilidad del agua
Y en el jadeante fuego que atarea la fragua.

Que trisca con su garrulo cascabel de cristal.
 En el torrente que su vidrio grueso destriza.
 En la fontana que intima calla y se profundiza.
 En el mar de Vizcaya, que ora se desenfrena,
 Con la negrura oleosa de la antigua ballena
 Perseguida hasta Islandia por el recio arponero
 De [a boina calada y el bracara] de cuero;
 Ora mece, peinando]a a]a luz de la luna,
 Sobre su piel de]lata, la sirena euscalduna.
 En la copla marina que dio ritmo a la cabria,
 Templando la maroma de la urca de Cantabria
 Y el espinel de altura que ateso el bacalao.
 En]a sorda quejumbre que zumba el birimbao.
 En la cuerda que afija]a voz del "koblakari" ¹
 En el loco pandero que tunde el "charivari" ²
 En el soplo del rustico albugue que arrebata
 Con frenesí ardoroso la bien danzada "espata" ³
 En]a feliz zampoña que improvisa el "zortziko",
 Y bajo la pineda finge al oriol y al pico.
 En el rebaño dócil al pastoril cencerro,
 Y en el valiente jubilo de buen pastor, del perro.

Lo sa]udo en el oso que, astutamente huraño,
 Ablanda su peluda desca]cez de ermitafio.
 En el lobo, sorbido por su aullante oquedad.
 En el águila obscura como]a tempestad.
 En el jabalí ríspido que casca la bellota
 Bravía. En la instantanea gamuza que rebota
 Con brinco abismal, como si restara en la cuesta
 Su encorada pelota la formidable cesta.
 En la azorada gracia del corzo y de la ardilla.
 En el piton del ciervo, que enasta la cuchilla,
 Y]a enarbo]a, estampándola sobre el azul del cielo,
 La candente soberbia del almizclado celo.
 En la cabra montesa, que ante el tajo inaudito,
 Plantada con rugosa brusquedad de granito,
 Donde *el* insostenible ventisquero se licua,
 Precipitando en vertigo su insensatez oblicua,
 Barbada por la aurora con un mechon de sol,
 Arriesga el salto vasco desde el natal peñol.

•_

¹ Poeta popular.

² Cencerro nupcial.

³ Danza nacional de los vascos.

Lo saludo en el aspero hierro de buena ley
Que el mozo de Guipuzcoa forja y tira en la barra.
Y en el porfiado brío del mulo de Navarra.
En la cantante hidraulica que acompasa el rodezno,
Y en el tenaz aguante del pertigo de fresno.

Lo saludo en la industria seria y fina, que es gloria
De la armeria en Eibar, del telar en Vitoria,
Ya da pistola incruste ya trame el leve tul.
(De terciopelo de Alava me hare una boina azul.)

Lo saludo en la limpia firmeza del camino.
En la hidalguia rústica del garzon campesino,
Que del jarrete elastico al entrecejo escueto,
Descuella con la esbelta pujanza del abeto.
En la beldad que impone la moza fresca y dura, . .
De la alpargata candida y la airosa cintura.
En la espumante sidra que el regocijo exalta,
Y en la cordial nobleza del rancio de Peralta.

Lo saludo en la gloria del himno que alto y puro,
Cantando a Roncesvalles con el cuerno del uro,
Saca por las espaldas de la invasion dispersa,
La cuenta de Altabiskar, tragicamente inversa. „
En la prez sin jactancia del corazon entero.
En el rencor durable del varon verdadero,
Que sohviando el higado, desde la roja faja
Vivida lengua erige flameando en la navaja.
Y en el silencio de 4guila del dolor arrogante,
Que a la virtud de Ignacio dio talla de diamante.

Lo saludo en el orbe de Sebastian Elcano,
Y en el blas6n antiguo que junto, soberano,
Como las dos del nuestro, las tres manos de Arriaga.

Lo saludo en el bravo pincel de Zuloaga,
Que hasta la entraña hundiendose de punta y de rev6s
Acuchilla la vida cual si fuese una res.

Lo saludo en la fama de Iparraguirre el Grande,
Que un dia, ennoblecido de Pirineo y de Ande.

Canto con voz que el alma de dos patrias encierra,
En la guitarra gaucha su loa donostiarra.
Lo saludo en la aurora que entreabre su granada,
Y en el día que parte su toronja dorada.

- Lo saludo en la tarde gemida por los pios,
Que reina como un ángel en los montes sombríos.
Lo saludo en la noche, que cernida de estrellas,
Junta en la misma Vía de esplendor nuestras huellas.
En su idioma de hierro, dulcemente sonoro,
Que cual batido yunque, canta con timbre de oro.
En el mirlo, su "chistu",⁴ y en la alondra, su flauta.
En su verso sin letras y en su canción sin pauta.

Lo saludo en la Patria que toda gloria expica.
Lo saludo en el vástago del Árbol de Guernica.
Lo saludo en el Fuero de la honra y la equidad.

¡Pedro de Enbeita el vasco, viva la Libertad!

Surcando los mares llegaron a Kepa de Enbeita los trinos de este hermoso poema de Lugones, y correspondió con una ofrenda poética compuesta con tanta delicadeza, cariño y agradecimiento que bien merece la destaquemos en esta presentación. Va el original en euskera, fechado en 1923, y la versión castellana preparada para esta recopilación por Aita Onaindia. Dice Enbeita:

ESKARRIKASKO

Eguna astean, lotsaturik or,
Eskutaurik gau illuna...
Izadi oro bafezka dago,
Dana da edertasuna:
Ortzea garden, euzkia diz-diz,
Ipar aixetxu biguna,
Txindofak pozik abestuteko
Berebiziko eguna!

GRACIAS

Al despuntar el día va avergonzada
a ocultarse la oscura noche...
Sonriente está la Naturaleza
revestida toda de hermosura.:
el cielo claro, brillante el sol,
suave corre la halagüeña brisa.
Día sin duda muy adecuado
para que trine alegre el petirrojo.

⁴ Silbato montañés. (Notas del autor.)

Ufe-arpegi dizdizariaz
Agertu dan eguzkiak
Argitu dituz len illun egon
Diran zokondo guztiak.
Argi onexek darakustaz gaur
Amerika'ko anayak,
Agur-olerki edefaz neuri
Opaltzen diru ugariak.

Abestu gura neuke oraintxe
Samur ta maiteki oso;
Biotz-abes au entzun dagien
Ibar, aran, mendi, baso,
Uri, basefi, txiro ta aberats
Nun-nai lior ta itxaso,
Ene anai maite ongilleoi,
Agur, ta eskafik askol

Nor dala, baña, egiz ezautzen
Dabena Euskal-Efia?
Nor Euzkadi'ko egimen-lorak
Kutsau dituan erlia
Ta niri opa euren zumoaz
Ein daben ezti-abia?
Amerikar bat, jakintsu goiar,
Lugones olerkaria.

Zu bai, Lugones "Urrexinula",
Ta ni, barriz, "Txindor" utsa;
Zu *Argentina aundi* zidartsu,
Ta ni baso txiki latza.
Baña gauza bat, Urtzi'k emonik,
Bai dot neuk be aberatsa:
Jaungoiko eta geidearantzat
Maitasunezko biotza.

Biotz auxe zuk egimen-loraz
Jantzirik daustazu jafi;
Biotz auxe nik dopaltzut bafiz
Lora ta guzti zerofi.
Artaidazu, ba, begikotasun
Ta maitasun ezaugafi,
Besarkaturik bizi gaitezan
Argentina ta Euzkadi.

El sol que ha hecho su aparición
con refulgente rostro aureo
ha abrigado todos los rincones
que antes yacían en tinieblas.
Esta luz es la .que me muestra hoy
a mis hermanos de America,
que me ofrecen abundante ayuda
con bellas poesías de felicitación.

Y ahora cantar me gustaria
muy tierna y amorosamente;
y para que oigan este mi canto
los valles, montes y bosques,
villas y aldeas, pobres y ricos,
a vosotros, mis hermanos bienhechores
salud, y mis expresivas gracias!

Mas, ¿quien es el que en efecto
conoce a fondo Euskalerrria?
(¿Quién la abeja que ha gustado
las flores solícitas de Euzkadi
y me ha brindado el penal de miel
confeccionado con el jugo de ellas?)
Un americano, sabio excelso,
el egregio poeta Lugones.

Si, tu, Lugones, el "Ruiñeñor",
y yo por el contrario, el simple petirrojo
tu esa extensa Argentina plateada
y yo el pequeño bosque áspero.
Mas tambien yo, dado por Dios,
poseo una cosa muy rica por cierto,
un corazon rebosante en amor
para Dios y para el projimo.

Este corazón me has enojado tú
con fecundas y amorosas flores;
y este corazon es el que te brindo
cargado de sus múltiples pimpollos.
Recíbelo, pues, como divina señal
de simpatía y amor acendrados,
a fin de que abrazadas vivamos
siempre Argentina y Euzkadi,

Sus contemporáneos consideraron inmortal a Kepa de Enheita, y al reunir hoy toda su producción en un volumen y lanzarlo a la luz pública, señalamos un deseo, según el cual, mañana como ayer, el genial poeta mantenga con su propia obra la inmortalidad.

A. DE LIZARRA

Nota: Terminada la composición y en el instante de pasar a máquina "Gure Urretxindorra", nos ha parecido oportuno añadir una cita de un ilustre crítico literario argentino. Es esta:

MaHinez Estrada, Ezequiel, "Muerte y Transfiguración de Martín Fierro", Tomo 1. Segunda Edición Corregida. Fondo de Cultura Económica —México—, Buenos Aires, 1958.

Página 340 in fine "Todas estas condiciones no solamente se dan en el Poema, sino que constituyen sus valores fundamentales y, por añadidura, la naturaleza del genio poético de Hernández. Era este un poeta en ese grado nativo y primario, aedo o juglar, cuyas prendas son otras que las del artista y que Lugones exalta en la figura del bardo euskaro Pedro de Enheita".

Lan au argitaraltzeko lagundu daben euskotafak onek izan dira:

Centro Laurak Bat, de Bs. As.
Euskaltzaleak
Luciano de Unda
Arza tar'Anton
Manuel Garcia Urtiaga
Francisco de Belausteguioitia
Uriarte tar'Onar
Montoya tar'Benito
Martin A. Berruezo
Maria Iruretagoyena
Luis Maria Mendia
Florencio Berazadi
Iñaki de Renteria
Aitor de Arregui
Gaspar Gabirondo
Dámaso de Laburu
Sabina Mendiguren de Gamboa
Andres Ibarzabal
Jesús de Zabala
Rafael Indart
Sabin de Barrena
Guillermo Eizaguirre
Jose Martinez Aguirre (B. G.)
Tomas Bezunarte
Quintín de Mugica
Miguel Uriarte
Jose Maria Garciarena (B. G.)
Francisco de Abrisqueta
Rodolfo Ricardo Carrera
Centro Vasco de Bogota
Emilio A. Ulibarri
Pedro O. Inchauspe (B. G.)
Sebastian de Amorrortu (B. G.)
Francisco Zabala
Eugenio Uribarri
Bingen Lizarralde
Koldobika de Ormaetxea
Francisca Larraza de Petis
Iñaki de Azpiazu
Jose Maria Bengoa
Ramón Arozarena
Erwin R. Carrasco
Aureho Zabala
Ernesto J. Denot
Faustino Lizarazu
Carlos Maria Dardán
Victor Salazar Ruiz

Jesus Salvatierra
Vinicio Galarreta
Jose Atin
Esther Alustiza de Olleta
Jesús Barrondo
Pedro de Basaldúa
Santiago Lartitegui (B. G.)
Manuel Aguirre Goenaga . . .
Jose Martín Barnetche
Jose R. Zubillaga
Andoni de Astigarraga
Andoni de Arza
Iñaki de Arza
Joseba de Arza
Gaizka de Arza
Txomin Jakakortexarena
F. Carmen Echeverría de Lobato Mulle
Guillermo L. Sola
Julio Goyen Aguado
Centro Zazpirak Bat, Rosario ,.
Eduardo M. Paris
Patxo de Arregui (B. G.)
Tomas J. Pane Ochoa y
Miren Edurne Arregui
Ana Belén L. de Inchausti
A. de O.
Luis Ruiz de Aguirre
Vicente Lascarain
Alejandro Iruretagoyena
Miguel Iruretagoyena
Miguel Jose Gannendia
Kele de Artetxe
Miguel Javier Blanco Irujo
Xabier Olaizola
Argentina'ko Euzko Ekintza
Pedro de Aretxabala
Jose Mateo Muerza
Pedro de Beitia
Nemesia Aguirre de Seppe
Eulalia Gamboa de Marina Fox
Cándido Lizarazu
Manuel J. Gurmendi
Miguel Angel Etcheverry
Pecro de Iguain
Patricio M. Jaca Otaño
Errapel Markoerkiaga
Modesto Sagasti

ENBEITA'tar KEPA

Nayak bañuan gili. Ta, joan dan mayatzaren lenengoz, Zornotza'tik Areatza'ra niñoyan ni, bafu-erakarpén zoragañiak eraginda. Eleiz-ondoan itxi neban tañanta; zerbait atzeraturik, ezker-alderantz, muna-egalez zearka doan bide-zidofari ekin neutsan, gogotsu.

Gorakoan, aúñez-aúfe neukan Etxalai zoñotza; bizkar geratzen ziran, osterá, beeko bitxabal, baseñi pinpirin, gari-solo orlei, efeka marmarti, lerdoi baltzak... Txori abeslariak, txindor eta kardantxilo, amilotx eta txonta, ugari neukazan ezker-eskuma, txofo-txio bigunez. Ondo etofia ete emosten? Beñola gure Oleskariari sari emon izango eutsoenen ondorengoak ziran, aurki. Begi-zoñotz eta gogo-urduri, oldozkun bizizko lufunean bipil, ba-niñoyan sagastian gora.

Eta, azkenez, or aúñez-aúfe Usparitxa, baseñi txairo lerdena. Mila zugatz daukoz inguruan, sagar, madari, intxaur, ereñotz, kerexa, okaran, mizpila ta ufetx... Eskumatik, ur-ur, Ixidor deunaren baseliza, Ta erdian, bake-zorion murgil, gure Enbeita zanaren sorlekua. Adeitsu ta gurbera, kapela erasten dot, atarira eldukeran.

Nagi barik, dei dagit atean, ate zabal gornutaz josian. Andra zartxo bat, iloba zapietan daukala, agertu yat atean. Ezaguna dot lendik be: Goiria'tar Bedite dozu, Kepa zanaren alarguna. Larogeta lau urte egiñak dabezan añen, mardul ta txairo dabil ondiño. Beingoan bañuratu nau; ta, lenengo agur ondoren, sagardo-bonbil ori-gofi bikaña atera daust. Onen gozotasun eztiz bideko egafia moteldu ala, min-maratilari ekin dautsogu.

Izketaldi ontan, zenbat oroitzapen gozo jaulki dabezan! Bere senar zana sañienik dakar gogora. Ta ni, egin-eginean, aren bañi ta bizitz-xeetasun bila joana naz euskal-supazter atara. Nik itaun ta arek erantzun, ia ordu bete igafi bank joan yaku. Gero datoz kanpotik ziran here some ta efena. Irurái azaltzen dautsiet daroyadan asmua: aita zanaren bizitz-zertzelada batzuk inguratu. Karakas'tik artu dot Euzkadi'ko Ufetxindofaren bertso-lanak batu ta liburu bat egiteko agindua.

Eta nik ezin, ezelan be, agindu-eskabide oneri uko egin. Lendik be ortan ibilia nozu, gure oleskari gorenengoaren lan gustiak batu ta alkar-turik bilduma edefa egiten. Eta ortin dot ortarako aukera berebizikoa. Asmu ofegaz eroan neutsoen Enbeitañrai olango itaun-efeskada, eurak astiz aren egite, bertso-sayo, ateraldi, izkirimiri, ipuin ta abar gogorazo

koa emon eta, biotza dardar, ara ta ona begira, aldendu nintzan andik. Inguruko gauzak neure bafenean josiak gura nebazan, ixil-ordu gurenetan auznartzeko nunbait. Gorakoan txio-txio ziarduen txindor ta lagunak, ondiño be, kanta-kantari.. . Ipar bizkofak kulunkaz, gari-sai] muskefak makurtuz...

Keparen jatorri-zugatza

Kepa gaztea, Urretxindorraren birloba, langille zolia dogu. Arañegun etxera yatan, nik bere lepo itxiriko zeregiña bizkor ta bete-betean egiñik. Bai 'aintzagafi olango gazteak! Onexek dira gure efiak eta, batez be, gure euskera zafak bear dabezan gazte langile asmotsuak.

—Kaixo, Kepa! Zetan az? Zelan daukak nik agindutakoa?

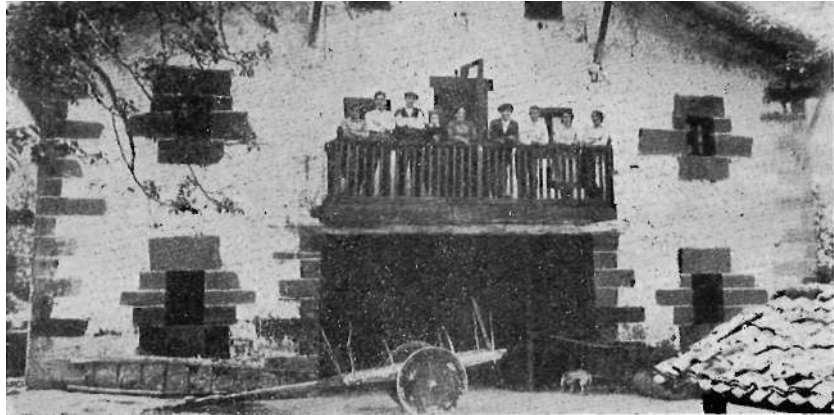
—Amaira dot. Ara jo ta emen galde, ibilli naz aspaldi; baña azkenez be egin dot zuk gura dozuna.

—Noz ta nun jayoa dogu, ba, zure aitita ona?

—Nun jayoa, ba-dakizu; Usparitxa-Jauregi'n, neure aita lez: onela deritxo arein sorlekuari. Areatza-Muxika efian, Bingen Deunaren eleizako Bateo-liburuan agiri danez, 1878'gko. iraillaren 8'an bateatu eban Leon Miangolafa txauburu-lagunak; bada-ezpadan, alan be. Aufeko egunean, gabeko bederatzieta jayo zan, ba, ta eriotz-afiskuz etxean bertan ugutzatu. Eta izena, Kepa (Pedro) ezafi eutsoen. Bere gurasoak Enbeita'tar Juan Antonio ta Efenteria'tar Maria, biak ziran muxikafak eta lugiñak.

Juan Antonio onek ba-eban bere ezizena: *Txotxojeuri* (Jauregi'ko Txotxo?). Eta gora andikoa ei genduan Muxika aldean, gazte-gaztetatik. Ogeita bost urteko zala, bigafenez ezkondu zan 1872'gko Dagonillaren 3G'an; eta bigafen ezkontza onetakoa da gure Kepa Enbeita. Lenengo ezkontzako Txotxojemi'n emaztea Maria Paz Gomeza izan ei zan.

Etzan arlote ta ixilla gure Txotxojeuri. Sarri, apurtxu bat goyak zurbilduta, etxera bidean bafitsu ta alai. Etxeratzean, jakiña, tayu ofetan ibil ezkerro, andriak miña-zoli ari eztenka; baña gizonak baekian andriaren sumin-ukalditik zelan sayestu. Etxeko atarira, otzaragiñen aufera eldualan, efosarioa asten ei eban altutik: "Kurutze santuaren. . ." Andria, bafiz, etxe-zokondoan asiko zan: "Ointxe eldu da gure guzur-zulo. . ." Baña Txotxojeuri'k ondiño indartsuago: "Gloria Patri et Filio...", ta andriak be ixilk erreza bear. Azkenerrate itxaingo eutson, asafe egiteko. Ortarako be, baña, ba-eban gure gizonak nundik txifist egin; Kre-

Jaiotetxea

Senar-emasteak

dua esatean maladi-gora asr oi zan, balbea exkilara buruan amaitu ta azkeneko Aitiaren egin orduko, oyan eguan.

Txotxojeuri lugiña zan, etxaldea ganoraz eruaten ekiana. Baña —garai atan otzaragintzak irabazi politak ekarzan— naizta berak otzararik egin ez, gizon bat aukeratu eban ortarako be. Muxika aldean olango asko ziran, diñoenez; baserriko lanak eta otzaragintzak ekartsoenaz eroso bizi ei ziran. Ganera, Txotxojeuri, tratuak egin eta otzarak saldutea eder yakolako, Muxika'ko otzaragille gustien otzarak burdian artu ta Somorrostro aldera juaten ei zan. Bein, bere seme Andolin bialdu eban ara, idiakaz otzarak ematera. Ta ona, onek zer ikusi eban: idiak taberna gustien afean gelditu egiten zirala. Ori zan, antza, Txotxojeuri'n oitura, ta idiak ba-ekien an geldiunea zala.

Bigafen ezkontzako seme-alabak ouexek ebazan; Antolin, 25 urtetan il zana; Gergoria, orain bost-sei urte illa; Kepa, gure Ufexindofa, 63 urtegaz 1942'an illa; Frantziska, emakume eder ta galanta, 17 urtetan il zana; Manuel (Imanol, Uribitarte'tar Ibon, Garbi-nai.. .) 62 urtegaz Gernika'n illa: aren emaztea bizi da ondiño; Liandro, iru illabetegaz aingeru ila; ta Santiago, anairik gaztiena ta ondiño 71 urtedun Bilbao'n bizi dana.

Bertsolari zan, eta ez kaskafenetakoa, ugari ta piperminduna baño. Bere bertsoetatik ezta askorik gordeten, eta oneik be buruz dagozanak bakafik. Gordinxka be ei zan, eta ezta afitzekoa, orduko bertsolariak ia danak trabena-bertsolariak eta gordiñak baitziran, safi azaostoak baizen musker. Lengo batean, Deba'n, Tene'k esan eustana: "Ni gazte nintzala bertsolari guztiak oso lakatzak ziran; gerora, gure Enbeita andiak jaso ta duindu zun bertsolaritza." Izan be, Kepa'k eztau bat be, bertso bat bera be, loikeri edo basa-sunda darionik.

Ibafuri aldean ei egoan Txankan esaten eutsen basefitar etxagun bat. Bertsolaria au be ta abade ikasten ibillia, ta bertsolariak neurtzea atsegin yakona. Bein Txotxojeuri be neurtu nairik, bertso bat jaurtzeko esan ei eutson zigafu-puru-truke. Ta Txotxo'k, gustiz jasezko, onela ziri:

Lengo batian billatu nuan
Dama gaste bat basuan;
Gonia zeukan pizkat altzeuta,
Kaparra zeukon zankuan. . .
Au kenduteko zaldun gaste bat
larita zeukon albuan.

Dama gastiak eukan tenplantza
Ta bestiak esperantza;
Gonia zeukan puskat bustita,
Jarrita bertan egonda:
Au ziketzeko aize pizka bat
Arentzat komenitzen da.

Olan abestu eutson, antza, aurreragoko egun baten Txankan ikusi ebalako neska gasteategaz, bakar samafean.

Azkenez, Txotxojeuri'z amaitzeko, ona arako au. Lenengoz ezkondu zanian, eleizatik urtekeran, andria etxera bialdu ta bera, lagunakaz, pe-lota jokaldia egitera jua ei zan.

Buruz jazteko ikasi

Etetik eskolara, bost miñutu naikua ebazan Kepa'k; aldatz-beera ta aldatz-gora, bide-zidofez, joan-etofi laburtxua. Ez ebillen nagi. Biotz-zabal ta maitekor zalako, eskola-lagun mordotxoa eukan, Areatza'ko ume-irakastolan.

—Emen ikasi eban, beraz. . .

—Ez. Jon maixuak lau illabetez irakatsi eban emen. Eta gero, askori lez, Ameriketarako gogua sortu; orduan ta gaur be bai, entzutez beintzat, era egokia dirua egiteko, ta onek bafua ozkatua ara jua zan Jon maixua. Ta Areatza eskola barik geratu zan. Jon maixua ona zan, maitasunez erakutsi ta arte andia ebana; aren begirakun gozopean, gure basefitar neska-mutikuak polito ikasten eben. Zigor gitxi, ekin ta ekin, euzkeraz, jakiña. . . Gero, etzan zati batean eskolarik egon Areatza'n. Muxika'raño jua biar gure neska-mutikuak. Kepa, baña, zazpi urteko, gastetxuegia zan ondiño ara juateko. Ta urte bian etzan eskolara eldu. Or ibili zan, ikasi eban apufa azta ta solo ta mota zear jostari: ez eban txoririk itxi afikatu barik, ez inguruetako zugatzik ganera igon barik.

Eta egun batean aita esautson:

—Biar, Muxika'ko eskolara juango az; amak lagunduko au.

—Ederto —erantzun eban gure txikiak, ia amar urtegaz zeozer egiteko guran egoan-eta.

—Eta ara jua zoan?

—Bai, ta pozik jua be. Baña lenengo egunetan ez eban tautik be aitu. Gayak gatx? Maixuak efua? Ez. Argi ta garbi, ez eban ezer ulertzen; itzen batzuk ba-ekizan erderaz, baña ezer gitxi; ta maixuak erderaz azaltzen ebazan euren ikaskayak: euzkeraz egitea galazota eukon. Eta lenengotan pozafen eskolaratu zan gatzetxoa, gero gustiz goibel ta zalebakotua geratu zan. Baita orduan modan zan erestuna be sarri eruan biar izan eban. Bein diñoenez, eleizako tellatu ganera bota eban zorioneko erestuna, ta maixuak ederto zigortu.

—Luzaro egon zan bertan?

—Ezta, ille bi geyenez. Sebastian Afien Areatza'ko txaunburu zanak, bidetxabalez bestaldetik, efota ondoan, ikastetxea zabaldu eban. Eta araxe asi ziran inguruko neska-mutiko gustiak. Irakurten, idazten, Kris-

tau-ikasbidea ta Matematikak egoJaro erakusten eutsiezan irakasle ban onek. Iru-lau urtean, ementxe ikasi eban gure Enbeita gazteak bizitza gustirako ainbat iagundu eutson eskolea.

Lenengo bertso-sayoa

—Txikitatik ei ekaren bertso-zaletasuna, eztok alan?

—Bai, batez be bertso-paperak erosten umetatik asi zan. Gemika'n, dakizunez, urteko astelen gustietan jai andia egin oi da. Ori dala-ta, emen ingurukuok astean jai bi doguz, domekea ta astelena. Astelen geyenetan ara jua oi ziran, gaur lez, gure Enbeitarrak; Kepa be bai, txikia izanagaitik, sari aratzen zan, gurasoakaz batean. Eta mutil kosko-fari geyen eder yakozanak pelota-jokua ta bertso-paperak ziran; olango paper-ingiren batzuk beti ekazan etxera. Bein, diñoenez, Gevnika'ra joyala —oñez juaten zan orduan—, bertso-papel saltzale bat aurkitu eban bidean, eta beingoan alako paper bat erosi eutson txakur andian. Etxe-rantzean be, an ebillen paper-saltzallea oni ta ari paper-eskinka. Ta Kepa'k, besteko barik, buruz bota eutsozan goizean erositako paperak ek'azan gustiak; nai leukazala geyago be, baña txanponik ez sakelean. Saltzalleak orduan, aren bertso-zaletasunaz afi ta zur, dubarik emon ei eutson beste paper bafi bat. Garai atan eskekuak, kitanuak, ijituak eta gañontzekoak etorten ei ziran olango kanta-paperakaz; eta gure Kepa amari arexek erosteko diru-eske beti. Aren bertso-gosea! Bertso-paper pillo itzela ei eukan etxean. Eta gaztetatik ei ekafen berak be olakoxe paperak argitara emoteko griña.

—Orduan ba-zan bertso giroa Usparitxa aldian?

—Iduritu daikegun baño andiago, nunbait. Bertso-paper ofeik, geyenetan, zortzi ahapaldikoak ziran. Eta Kepa-k buruz ekizan. Soluan itaufen, edo bei-zañen, edo otzaragiñen ziarduen bitartean, zenbat onako ikasi eban! Gero abestu. Ta zelako abotsezl Arein durundi edefa! Ta Kepa'k kantari ekiten, lan bitartean; txoriai begira, ipar-aixiaren intziriz, beti abeslari gozo ta bulartsu, azoka-egunetan Gernika'n saltzen ziran paperetatik ikasitako euzkel-bertso txanbeliñak. . . Egia, bere aita, ikusi dogunez, etzan bertsolari makala; ta bere anai zafago Antolin be, gaztetan beintzat, berau baño bertsolari joriagoa ei zan. Onek esanda jakin eban Kepa'k ba-zala Zugaztietan gizon giputz bat bertsotan asko ekiana; bera be iñoiz izan ei zan aregaz sayotan, baña bera baño geyago izan.

—Ez al dakizu giputz au nor zanik?

—Bai. Zugaztietan lanean ebiltzan bertsolari ofeik, anai bi ziran: Jose Joakin eta Juan Jose, oñatifikak. Biak mutil galant eta zintzoak; eta Zugaztietan bertan ostatuz geratu arte, gero Kepa Enbeita beraren emazte

Tzango zan Manasiren etxean egiten eben lo ta jan. Gure Kepa ta mutil bardingoak al eben gustietan juaan oi ziran arei bertsotan entzutera. Eta eurak, oñatiar ana biak, biziro ta jasaz egiten ei eben alkarren artean.

Beste domeka arratsalde baten, zarata ta barbail ugari zan Muxika'rako ; bide ondoko etxe-bafuan. Zer ete? Oiz-oñean dagon Maguna'tik etofia zan Zugadi'tar Erraimun, bertsolari izen andikoa. Bertsoketan jardunik, goretsi ta txalotu eban bere sortefia, bere solo, mendi, efeka, baso ta zelai; bai ta muxikafai, gustiz piperminstu, eztenkada politak sakatu be. Kepa'rentzat zelako abagune! Muxikafen izenean erantzuten dautso, ta ez dau txarto egin. Basefitar entzuleak gogoz txalotu dabe, bai ta Zugadi'gaz beragaz kidetu be. Onek asko be asko bizkortu ta adorez jantzi ", eban gure mutikoa; eta, auferantzean, soloan, otzaragintzan, basefi-lanetan, aren ames bakafa bertsogintza zan.

—Ba al dakizu zein eta nun izan zan bera lenengoz aurkeztu zan nor-geyagoka?

—Durango'ko jayetan izan zan ori, Kepa'k 19 urte eukazalarik. Befiz'en ba-zan, orduan, olako ospe ta entzute andi samafa eban Onbe bertsolaria; onegaz ta izan zan Kepa'ren len-sayoa. Maikoak Onbe'ri emon eutsoen lenengo saria; baña epaikariak Kepa'ri be, zelanbait bere balioa sariztu nairik, bigafen saria eskura eutsoen.

—Eta gero?

—Kepa'k ogeita bost urte eukozala, itxas-egaleko Santurtze ta Algorta, bitartean, Ondafeta'n, bertsolari-sariketa antolatu zan; ain zuzen, lendik be adiskide eban Zelaya zan eratzalea. Gipuzkoafak ziran etorteko, Txifita tartean zala; eta, ziñuenez, afosko samar etozan: Bizkaitik iñok bae-ban arpegifik ara urteteko, Jaster itxiko eben ring'etik kanpo. Zelaya'k Kepa'ri: "Ezagutzen al dok Txifita?" "Ez, ba; entzutez bez." "Orduan ez adi agertu; emen dituk Txifita ta gipuzkoar onenak eta, eurak diñuenez, bizkaitafa mutu geldituko ei dok irugafen bertsorako." "Bai, neure ustez be onenak dozak; baña mntu izte ori lartxu esatea dala deritzat." "Zer, orduan?" "Begira; nik beti nai ixan yoat neu baño geyago diranakaz neure indarrak neurtzea. Ikusi egingo yoagu."

-Ta?

—Zazpi gipuzkoar ziran eta bizkaitar bat. Muxika'koak, asi aufetik, oitura eban lez, iru *Agur Maria* esan ebazan buruz. Ekin eutsoen, bai batzuk bai bestetzuk. Zazpiren artean ondo arakatu ta astindu eben bizkaitar bertsolari gaztea. An zan Aizarna zirilariak, batez. be, gai aldrebek bat jafi gura izan eutson; seme bat eukon onek urte ta erdira eltzen etzana, ta Aizarna'k —bere semiantzat *nobiya* bear dauJa-ta— bertso batzuk eskatzen dautsoz. Kepa'k onela:

Zenbat persona dauzan
Ainbeste jeniño,

Aundi dok ofaño:
Semiantzat nobiya
Bear daula diño;
Urte beta ta (y) erdi
Ez ei dauz ondiño . . .
Sopak oba leukezak
Nobiya baño.

Eta, txalo-zarta etenbagako ostein, bizkaitar gazteari, bertsolari naiz ostantzeko, txapelak erantsi beafean aurkitu ziran. Ekiñaldia amaituta-koan, mai-epaikariak erabagi au emon eben: lenengo saria, Enbeita'tar Kepa'ri; bigafena, Manu Lujanbio (Txifita) gipuzkoafari. An zan Kiri-kiño, ta adeitsu baizen itz beror zoriondu eban Kepa, ango gustien txalo-europear. Ane deunaren jayak ziran; eta antxe bertan itz emonda geratu zan andik bost egunera Bilbao'n, Iñaki Deunez, beste sayoketa, ekiñaldi bat egiteko. Enbeita'ren garaitza barria. Euzko-Gastedi'ko abertzale kementsuak ementxe aupatu ta iragar-azo eben Euzkadi'ko Ufetzindor bezela. Era onetan asi ia birbiztu zan bere bertsolaritza.

—Ez ete eutson iñok lagundu, edo ezer erakutsi?

—Arrospide'tar Jon, Muxika'ko osalari ernea, gustiz adiskide eban gazetarik, eta onek —abertzale ta euzkeltzale jatofa bait-zan— erakutsi eutson zelan bertsoak tayutu ta biribildu, zelan ardangela ta gordinkeriak itxirik, bertsoak gizonkiro ta euzkel-jasez osotu bear ziran. Berak autor-tzen dauku geroago: "Arrospide'tar Jon, gure osalari ta jeltzale aundiari, Sabin gure irakasle bardin-bagiaren lagun maite zanari eta jafaitzale zintzoa danari. . . zor dautsot (Goikoa'z ufengo) ni Jel'entzako oleskarija ixtatia." Nik gastetxutatik neukan zaletasun andija oJeskigiñen ekiteko; eta, nainoz ta naiñun, beti gertu egoten nintzan onetarako. Trabernarik trabena erabilten nenduen; baña nik erabilten neban euzkerea. . . etzan euzkerea. Eta berbetia be, safitan, edefegia ez. Afospide mutil gaste bikaña gure efira osalari etofi zan; au nigaz aizkide egin zan, eta neu beragaz bardin. Afo'spide abertzale andija zan, baña ni. . . edozer. Euzkelerri maitia bai, baña enekijan zer zan abertzale ixtatia; ta gure abefi bakafa, Euzkadi zanik bez. Arrospide'k, baña, polito-polito esan eustan gure abefija zein zarr, gu len zer giñan, gaur zer garan; zer ixateko eskubidia geukan; Sabin nor zan, zelakua zan, zelako asmoak eukazan; eusko-oleskarijak antziña-antziña zelakuak ixan ziran, orduan zer egiten eben; geruago oleskarijak oitura onak galdu ebezala, aberri-oleskari ixate-tik "trabena-oleskari" ixatera biurturik, eta abar." Afospide onegaz asi zan mitiñetara urtetan. Eta lenengo Bermeo'ra: mitin zaratatsua egin zan emen. Izlariak, beste batzuen artean, Jon ta Kepa. Jon'en itzaldi-gaya: "Jaungoikua eta Lagi-zafa." Onek biotz-zafasta itzela nabari-azo eutsan Kepa'ri. Maisu ta bertsolari, biak alkafi zorionka etxeratu ei ziran.

—Gerorantza, amabost-ogei bat urtian, Kepa ixan zan mitin gustietan,

aberri-azia Euzkelerri osuan ereiten ibili zana; edozein efitako abertzale-batza, batzoki-edegite, efi-jai, jeltkide naiz mendigoxale, naiz emakumeen zerbait zanean, beti aratzen zan Enbeita, bere zentzun eta jasa jai gustiai ezafi ta emonik. Kepa'ren lenengo laguna, olango arazoetan, Azpiri gipuzkoafa izan zan; geroago, Lafabeiti'tar Eustaki (Eulia), Erauskin, Betolaza begoñafa, Alkain, Tolosa, Enbeita'tar Imanol, Uriarte dimostafa ta "Kurloya"... Labur: muxikar Ufexindofak euzkotar batzaldi ta jai gustietan ipiñi eban bere aletxua, batez be Sukafieta'n, Gazteiz'en, Durango'n, Markiña'n, Bilbao'n, Gernika'n, Donosti'n, Tolosa'n, Bergara'n, Elizondo'n, Irurtzun'en, Iruña'n. . . Aberri-egunez bai bero txinpatsua aren aotiko itza!

—Bein Ixaka Lopez-Mendizabal ta beste adiskide batzuk Donosti'ra eruan eben ango txapelketa bat ikusteko asmuz, ta palkoetan jafi. Orduan Txifita atera ei zan txapeldun. Bizkai'ko bertsolari bat egoala entzuleen artean oneri esan eutsoen, eta arexeri bertso bat bota biar leuskiola. Ba-firo antzokiratu ta Txifita'k olango enbidotxoa egin ei eutson, bertsoren bat pozik entzuugo eukiela-ta. Bai ta Kepa laster zutundu ta bertsotan asi! Efi-maitasuna, euzkera-zaletasuna ta abar. . . aldezen ta goratzen asi zan. Eta jente gustia, atzera begira, aren ezpanetatik dindil ta txaloka, zoratu arte. . . Txifita'k azkenez:

Bizkai'tik etor zaigun aldetik
Txori aundian aufean,
Ni txepetx naiz-ta, erretiratzen
Noa emendik, lotsean.

Enbeita gizona

Gorago aitatua dogun Antolin, Kepa'ren anaya, mutil dantzari ta jolaslari ei zan; Ibafuri'n ei eukon emaztegeya be. Bein, baña, Gorozi-ka'ko mixiñoetara juanik, gogozko gauzakaz arduratzen asi ei zan. Etxeko arasa zar baten idorotako liburu bat irakufiaz, batez be, bide oneratu ei yakun. Geroztik itxi ei ebazan dantza ta jolasak, eta artzanak bein baño geyagotan ikusi ei eben basoetako aitz-zuloetan, belauniko ta esku-zabal, ordu Juzietan otoika. 1898'gko uralleko Santa Krutze ufengo igandez Muxika'ko Astelafe'n aufesku egin eban. Jentiax txalo, ta berak onela: "Bai, auxa izango da nire azkenengo aufeskua." Ufengo astartean, bazkal ondoren ogera juan eta ordu gitxiren buruan gorpu zan.

Usparitxa'kuak, solo-landetan biar eginda bizi afen, beste ogibide bat be ba-eben berarizkoa: otzaragintza, esan dogunez. Aldikada atan ekan-du ei zan, ganera, Gueñes ta Truzios aldera, otzarak egin eta bide batez erderaz ikastera juatea. Sei bat illabeterako edo juaten ei ziran. Kepa be andik izan zan; eta ango egonaldi ostean, beste tayu bateko jentiaz alkartu

kontuz ibilteko. . . Gogortxu artu eban, ufean; gure Kepa, beiñik-bein, antxe zuzendu ta gero bizlta gustian jafaitu eban aren esanera, zintzo ta euzzkeldun fededun. Enbeitar anai danak izan dira alkafi entzutekoak.

—Noiz ezkondu zan Kepa?

—Ogeita lau urtetan ebillela. Ibofi'n ezkongeya, Maria Iñasia Benita Goiria ta Inunziaga, neska on galanta. 1903'gko otsallaren 21'an, Luziano Uribastefa'k bedeinkatu ebazan ango Andra Maria'ren Jasokunde eleizan, Mañasi'k 23 urte ebazala. Mañasi au Usparitxa'n bizi da ondiño, gordin baizen txeratsu. Ta, berak diñoslunez, aznabi-amairu urtetik be ezagun ei eban Kepa, Zugaztieta'ra juan oi zanean ikusita. Bein Mañasi bera Inunziaga basefira ta Kepa Txakilla'ra juan ei ziran komidau. Basefi biok auzo dira, ta jokuan ta abar naikoa ondo alkar ezagutu eben; ta afezkero, beti izan ei eutson Kepa'k olako txera ta joera berarizkoa. Mañasi'ren etxequak, konturatu ziranean, iñundik iñora be ez eutsoen aregaz ibiltan itxi gura. Iru bat urte egin ebezan senar-emaztegai lez, urtean lau bat aldiz alkar ikusirik, eta eurentan bildurrak jota. Etxekuak ez eben nai, ba, alako gizon zarangin txiroaz euren alabea ezkontzerik. Ordukoak dira Kepa'ren neurtitz oneik:

Ikusirik lora bat, ez emetik urin,
Neure poz-atsegiña Goiko-Etxebarri'n,
Nik bera eskuratu eztagidan egin
Batek baño geyagok ein dabe aletin;
Baña zirkin andirik eztautsie eragin.

Azkenik, eragozpen eta zoztor danak zapaldurik, ezkondu ziran gazte biak. Mañasi'ren nebak, batez be, ez eben au begi onez ikusi. Bost neba-afebetan bera zan gaztiena ta afeba bakafa. Tamalez gure basefitafen artean askotxotan jazo oi dana: onako zerbait dala-ta iñoiz asafatu ezker, urtietan gero zear-begi.

Ezkongei ziran artean —Mañasi'k diño—, bertso mordoak egin oi eutsozan Kepa'k; idazki gustiak be bertsoz beterik. Berak, baña, irakufi ta efe egiten ebazan, neben bildurrez. Ez eutsozan, ganera, bidaiz bialtzen, eskuz-esku baño. Alako bat berak dirausku buruz artua;

Kamiñotik urrian,
Txito aldatzien,
Dakit bixi zarena
Basefi etxien.

Ze borondate dagon
Zure biotzien
Jakitera ba-nator
Domeka iluntzien.

Ezkondu Ibarurin egin ziran. Bazkaria be bertan. Kanpotik ziran nebak etziran juan, eta etxeak be buru-makur... Kepa'ren aldetik berrogeta zortzi bat lagun ziran guztira. Aparia Uspitxa-Jauregi'n, aspal-ditik gertaturiko abi epelean, ospatu eben alai ta biotz-bero.

Etxeko bahe gozuan

Gure lurralde lillurakor ontako basetxerik geyenak, muño egaletan eta zelai zabal ertzetan jasota dagoz, uso zurien abi antzera. Usparitxa be olantxe daukagu, Etxalai azpian, zelai-mota ta solo-landaz ingurumari esitua; eundaka zugatz ostrotsu artian egoki apatz.

—Iñoiz entzun yoat Kepa, basefian bizita be, etzala basefitar bizitz-zalia. Egia ete dok?

—Ez dot uste. Beste batzuk itandu daustie bostetan, ia gure bertso-lariak solo-lanik egiten eban. Ni bayetzian nago. Usparitxa-Jauregi etzan, Kepa ezkondu zanean, gaur lako etxalde eder apaña; gaur solo mamor diranak, orduan baso ta beresi ziran geyenak: lur etze-igar ofeik berak solo emokor biurtu ebazan. Solo-lanetan, beraz, ez dauko zer kendurik. Zugatz-zalia zan gogotik; ainbat sagar-ondo mardul egoan Usparitxa'n, gaur zaartu dirauak; arduraz zaintzen ebazan. Oraintxe be ba-da an inguruan igali-zugatz naikua, mota guztietatik: asko ta asko berak jafiak. Olakoren bati azala ufatu edo adafen bat austea, berari arpegian zaplada bat emotea lez yakon. Efotsu maite eban izadia, bere olerldetatik dakusgunez.

Orduan, ots, Kepa'ren garayan, gaztañadi edefak be ba-ziran ango baztefetan, gaur Jufalde geyen areitan piñua sartuta dagoan afen. Udaz-keneruntz, an aurkitzen zan bein, gaztaña-enborrean patxadaz jafita, bere anai Ibon'ek Ameriketatik bertsoz idatzi eutson idazkia irakufi ta berak be bertsoz erantzuten. Mañasi, an ufean, Kepa'k erasten ez eutsozan gaztañak mormoxean batzen. Andrearen odol bizi ta arteak artu-eziñari jaramonik egiteke, aurrera erraitson esku arteko bertso albaindu bakoari;

Atzo arratsaldia
Eta gaurko goiza,
Gaztañak eratsiten
Nabil blisti-blasta.
Andriak batu ala
Erastia kosta.

Eta Mañasi'k, ixetu-samar, albotik:

Olango biargiña
Ezetako ezta.

—Ni beti txunditu nauana auxe; basefian lanik asko da urte barruan; alan be, zelan burutzen ebazan Enbeita'k bere olerki-lanak? Nundik ortarako astia?

—Aritzekua da, izan be. Ainbesteko biafa naiz solo ta lur-ufatzean, naiz mendian azpigafi ta abafetan; bai ta zarangiñan be. Eta gero bertsoari lotua, aspertu barik. . . Gurean izan dira geyago be olanguak; Otzandio'n Afese-Beitia, baitik bat; eguneroko ogibideari egokiozan arazoak albora itxi barik, neurtitz jori asko ondu ebazan tarteka maiteka. Gure Kepa'k, astero lez, idazten eban olerkixen bat eta *Tbaizabal*, *Gaoeta del Norte*, *Abeñ*, *EuzkacU*, *Euzkel-laguntza*, *Euzkerea*, *Karmengo Argia*, *Jaungoiko-Zale*, *Ekin*, *Argia*, *Napartarra* ta gañerako aldizkingietan argi-tara emon. Beñik-bein aldizkari guzti oneitan agertzen dira bere olerkiak.

—Bere izenez izenpetzen ebazan beti?

—Geyenez, bai; baña pitean bein erabili ebazan ordezeko oneik be; *Txindom*, *Karatx*, *Pelo*, ta *Pelo Mari*.

—Eta saririk irabazi ete eban iñoiz?

—Bai orixel Eta ez gitxi be, olango basefitar batek irabazteko. i914'gafena zan. Buenos Aires'ko jolastoki *Nekoetxea* bazkunak euzkel olerki-batzaldia eratu eban. Imanol Enbeita, Efenderi Aba buruñurduna ta abar sariztuak izan ziran; baña Kepa'rentzat "Euzkadi" saria, lenengo saria. Etxean daukie ondiño be onek orduan irabazitako ufezko domiña galanta, alde batetik onela diñoana: "Euzkadi, Jaungoikoa eta Lege Zafa. Zazpirak bat". Andik laster, Baztan aldean uyol ikaragafia izan zan; orduan be, gertakari oferi buruz borobildutako olerki jagiagaitik, diploma edefa es]curatu eban. 1921'gko irallaren 4'an, Euskaltzaindiak euzkel jayak atondu ebazan Durango'n, Astarloa'ren omenez; olerki-sarikelan, Astarloa jasoaz egiñiko olerkiaren bitartez Kepa'k beragandu eban ango saria. *Gure Herria'k* be, 1924'an, oi danezko norgeygoka eratu eban, eta gañontzeko gai askoren artean, olerkizkoa be bai, *Poesies nacionales* eritxona. Sail ontako len-saria, ots, makil txukuna, Enbeita'k beretu eban, onorezko aipamenaz Sagartzazu'tar Kauldi, Garbizu'tar Jon, Juan Ezenafo ta Manuel Afegi gelditurik.

Omenaldiak

Igaro gizaldi-erdiari aurrez aurre begiratu ezkeru, ba-dogu bertsolari bat amaika biotzi zirkin eragiña. Kepa'k nun itz egin, araxe jentia. Ta nolako esku-zarta beroak! Zezenlari antzo safi atera eben lepo-gain be; ainbesteko barren-su ta ifika esnarazten eben aren bertso ta ahapaldi aberkoyak. Egia esateko, Goikuak ofela nai izanik, igafi бага makaldu egin zan Ufextindofaren eztafia, ta Biaizteri'ra (Laguardia) juana gen-

Pizkat osatu ta andik etofi zanean, 1922gko urmillaren 1'an, omenaldi edefa egin yakon Eibar'en. Ufexindofa, baña, apala yakun, zokondo ixil zalia; ez eban atsegin edu ortako jairik. Zera diñosku berak: "Sarritan juan ixan naz Jel-batzafetara bixi-bixi, baña Eibar'en eztaikit zelan egongo nazan; neu juan barik egitekua ba'Htz..., pozit geratuko nintzake neu ez ikusteko lekuan. Nik eztot ein besterik geure Jel-aJdezko jayetan al neban eran abestu baño; onegaz neure biarkuna bete baño bestedk eztot egin; gañera, nik bakafik eztot abestu, nik lez beste askok be abestu dabe ... Ni basefiko txiro ezjakin oni aintzalben jaya egitia, gogoratzia be naikua egin yake Jeltzale-Gastedikuai! Onezkero ezin ukatu neyoe neure baimena, eta bijotz-bijotzez eskartuten dautset dausten maitasun aberkoya, eta aintzalben orren duin ez nazan afen, Jaungoikuak Olan erabagi ba'dau, Berari opalduko dautsot gustija, neure ta abertzale gustijen ixenian, Euzkadi onetsi dagiantzat." Kirikiño'k, bafiz, onela adoretzen dau; "Ez estutu, Enbeita; etofi Eibar'era zeure lagun maitien artera, bafua nasai-nasai dozula; gogoratu egixu oftarako Eibar'ko aintzalbena zeuretzako ixanaz batera, baita ba dala enparau Jel-oleskari gustijentzat, geure ele maite-maite euzkereantzat, euzkel-efiarentzat, geure lagun Jeltzale gustijentzat, eta Jel'entzat. Zeure bidez Euzkadi geure aberrija aintzaltzen dogu jeltzaliok."

Enbeita zaliak millaka millaka batu zirean Eibar'en Euzkadi guztitik, *Astelena* pelota lekuan zan jaya. Lenen pelota jokua. Egileor ta Okariz, efenderitafak, Zinkunegi ta Orozko bilbotafen aurka; ezpata-dantzari ta banda-soñu ugari; meza edefa, Krutzeta aretoan bazkaria; ondoren, ordu bi ta erdietan bertsolarien txapelketa azkena, ta lauretan mitiña Astelena'n, Sota ta Aburto Ramon, Pantaleon R. Olano, Ufeta'tar Mikel ta Arantzadi'tar Imanol izlari ziralarik.

Gusti au Kepa Enbeita'ren govatzafez zan. Berak ez eban, kantuz beintzat, egun aretan tautik atera, geixovik bai egoan ondiño. Alan eta guzti be, bere anai Imanol'ek —bertsolari bikaña au be—, Kepa'ren izenian, Kepa'ri ta Eibar'ko efi osuari zuzendu eutsozan neurtitz-sail ezin-obsak. Ona areitako bat:

Biotza daukat gora-goraka,
 Berantz ezin da erori:
 Nere bafuan zer gertalzen dan
 Zelan azaldu iñori?
 Eibar'ko batzar aberkoi onek
 Sortzen daustena da ori.
 Eskar aundijak emon biafez
 Aurkituten naz zeubori,
 Nere anaya Kepa goraltzen
 Etorri zaren danori.

esnetan, urengo egunean: Asi abade ta alkate ta azkenerañoko biztanle-
raño, danak efeztasunak emon dauskuez, anayak lez artu gaitue; ofe-
gaitik urten giñan andik, danok, eibartafai eskefak egiten." Eta Enbei-
ta'k: "Eskerrikasko, eta neure zorun-opazko besarka maitekofa euzko-
abertzale gustiei, ta batez be igandian Eibar'en ixan ziñienai eta idazkiz,
ufutidatziz eta abar ni duin-ez onegaz gomutau ziñienai. Jai baketsu,jai
aberkoi,jai edefik edefen arek batetik lotsa-lotsaz ta bestetik poz-pozez
jarten nenduen; nire opaz zala entzutiak lotsatu, eta abefi-aldez zak
jakitiak poztu" {*Euzkadi*, 1922-X-7'an).

Ufengo urtean be, 1923'gko jofalaren l'an, Kristo'ren Berbizkundez,
abertzale-jai andia ospatu zan Bilbao'n. Geyen bat Enbeita'ren omenez
au be. Meza, itzaldi, bazkari ta abar oso edorto. Kirikiño'k onela: "Eus-
kfil(iuna/c erleuntza urudijan; an zan izkitotsa ta burrundadial" Arana'tar
Joseba Iñaki gernikafa, Arturo Kampion ta Irujo iruñafak izan ziran itz
egin ebenak, Efenteria'tar Gorgoni tarteko ebela. Itzaldi aufetik, bi-
tartean eta ostein Enbeita'k kanta. Kirikiño'k darrai: "Enbeita abeska asi
zanian ikaratu giñan danok bere abots zolija entzunaz ta bere beso-
eragite ta bere begi bixijak ikustijaz. Eibar'ko Enbeita ikusi ta igandian
emen ikusi, gaba ta eguna ikustia lez .. . Sekulako oleskiak bota zituan;
sakon, aberkoi ta edefak. Laburditafak berari begira-begira, betazalai
erain bat ez eutsien eragin, eta oleski bakotxaren azkenian eskuek apuxtu
biafez txalotzen eben." Ordukoa dau ahapaldi zoragarri au:

Maitasunezko indaiak nau gaur
Toki ontara ekafi,
Anai-be,sarka bat emotera
Bilbo'n batu zarenori.
Au batzar eder agurgarria,
Abefiaren pozgafil
Batzar onixi deritxot euzko
Batasunan zimentari.
Ondo etoi'i, anai maiteak,
Neure besarka danori.
Sabin-gogua geukin dogula
Danok bat eginda jafi,
Utzirik uskeriak,
Lagun egiñik alkafi,
Illarteraño aldeztuteko
Jaun Goikua ta Euzkadi.

Geroago be izan ebazan antzeko gozatzafe bafenkoyak.

Gaztetan osasuntsu izan zan gure Urretxindorra; baña, uTteak joan urteak etofi gizon egiña zala gofiak ikusia dogu geixoaren erpape. 1919'an, Bere anai Ibon Ameriketatik etofi zan. Gaban andia ekafen jantzita. Ta, adei-zurrean edo, goiz baten Kepa'ri esan ei eutson: "Euret-zako be ona ixango dok au; jantzi egik." Geroztik auxe esan oi eben. Imanol bere anaia etofi zan untzian geixo asko etozala, ta gaban axe jantziaz geixotu zala gure Kepa. Dana dala, afezkero, egunik asko egin ebazan ogean,jagi barik. Orduan, osagilleak aginduta, Marti-inguruan Biaizteri edo Laguardia'ra juan zan osasun-bila: ilabete batzuk an egiñik, udan etxera itzuli zan, bafiro be udazkenean ara juan ta Gabonetan etxera etorteko. Olan, iru-lau bat urtean, urte-aldirik geyena Laguardia'n egin eban. Geroago be, ango aizeak ongafi yakozala-ta, ara juan oi zan safi. Zemendiaren 26'n au idazten eban andik:

"Ator gixon artera"
Txepetx jaunak cliño.
 Baña zelan jungo nok?
 Luma zafak jun ziran
 Ez dakit noraño.
 Barririk etxakustak
 Banaka bat baño . . .
 Ni gixarterako ona
 Nayagok ondiio!

Alan be obetuaz joyan. Zera Kirikiño'k: "Enbeita Kepa maitiak diñosku obetotxo bai-dagola, baña ondiño belauak ikara egiten dautsoela; irabazijaz duala, baña oso astiro. Egon ortxe, geldi, luzaruan, Kepa; ez urten s&ndotu arte. Jainkuak osasuna emon daixula, zeu ta zeure sendi-jaren onerako, ta abertzale gustijon pozerako." 1921.gko epallaren azke-neruntz be an aurkitzen zan, ta erdi-geixorik ondiñokarren. Baña jazokun eder bat gertatu zan Urkiola'n, eta Biazteri itxirik, ara egaztu yakun gure Txindofa: bere anai Imanol ezkondu zan. Urte orretan bertan, uda-bafi azkenean, bagillaren 19'an, onela idazten eutson Kirikiño'ri: "Agur, neure adizkide on roaitia: Araba'ko baztar onetatik bialtzen dautzut idaztitxu au, Oyartzun'en batuko zaren gure anai euzkel-idazleei,rure ixenian, anai-besarka maitekofa emon dagioezuntzat." Izan be, Oyart-zun'en ospatu zan euzkel idazleen batzafa; an ziran Labayen, Mañariko, Antxubero, Ufeta ta abar. Bagillaren 27'an etxeratu zan Kepa, ta Kiri-kiño'k alai: "Atzo afatsaldian estutu geuntson bostekua geure aizkide maite Enbeita'tar Kepa olerkari ta oleskari andijari. .. Antz edefa dauko; len baño betiagio dauko arpegia, azal-miargua be ona; ta geuk eretxi

dautsogu begitarte argija." Maiteak laztanaren osasuna ta askai itxursua nai.

—Iñoiz entzun yoat, Enbeita makal ebillelako, bere alde olango arpi-detza edo diru-batzea be egin ebela.

—Eta ez baten bakarrik, iru edo lau aldiz be bai. Lenengo Ameriketako abertzaliak, bera bizi zan etxia erosi (Enbeitafak Usparitxa'n maizter baitira) ta berari emoteko asmuz,diru-pilloa zuzendu eben; baserri-jau-biak, baña, ez eban etxanuntza saldu nai izan. Geroagogafenean, geixotu ta lanerako gauza ez, ta etenbarik bertsoz ta itzaldiz abefi-zeiar ibilli bear, diru-batze bat osotu zan abertzalien artian. 1923'gko zezellaren 22'an, Kirikiño'k; "Enbeita, osasunaz aspaldijetan egon ez afen, abertzalie-k iñora deituten eutsoenian, apal-apal da bape atxaki barik juaten zan, eta bere oleski ta itzaldijekaz euzkeldun abertzaleei (baita erdel-dunei be) poz andija emoten eutsen, eta Jel-azija oparo erein eta zabaldute-eban. Gixajua,urteko igande ta jayegun geyenetan bere etxetik kanpora ixaten zan, aberrijaren aldezko lanetan ezetzik emoten ez ekija-lako. Jel-Batza'ko agintarijen esanera beti gertu ara edo ona juateko: Lan andi oftatik berak ez eukan irabazterik, lan oftatik ez eban etxeratzen bere sendijantzako laguntasunik. Ondiño txafago: lan aberkoi eder or-tatik okefa etorkon Enbeita'ri, piperpote aldeko miña-jabe ta lantegi-ja-biak (geyenak Bizkaya'n) "boikot" andija egin eutsoelako. Berak lan-otzarak saltzen zituan leku gustiietan, piperpotiek guda gogofa egiten eutsoen, eta berezija galdu-azo. Gofiak daukoz ikusita Enbeita gixajuak onetan! Iraoko urte batzuetan osasunian jausi da ta naikua kili-kolo dabil. Eztau indafik otzaragiñan lan egiteko, zegaz bixi izan be eztauko, ta etxe-bete ume... ta olan aurkitzen dalarik, bertan bera lagako dogu Enbeita lako oleskarija, Enbeita lako abertzalia, Enbeita lako gixona? Ez, eztogu lagakol Bakotxak apurtxu bat ipiñi ezkerro, danor artian igafi barik zuzenduko dautsogu danok ainbeste maite dogun Enbeita'ri, berak biar daun beste bere gexuari aurre-emoteko ta bere ume-pillua aufera atara al ixateko. Ofegaitik gure Jelbatz-nausijek ontzat artu eben Enbei-ta'ren aldezko arpide (suskriziiro) bat emoteko asmua, ta Arpide-Bat-zorde bat ixentauta dago, ta beronek oftako arpide-ofijak egin ditu ta bialdu alde gustijetara, U. B. B. ta Jel-batzokietara, ofi ofeetan bakotxak zenbat emongo daun iru-illebetero adirazo dagijan." Geroago be egin ziran antzeko diru-batzeak,Enbeita'ri laguntzeko.

1926'gko irallaren 19'an, igande illuntzean, zoritxar batek lau-ofitan jafi eban Usparitxa: Kepa'fen ama, gorenengo zurmaillan uts eginda, malarik malla, be-beraño jausi zan, gorputz gustia mallatuaz; eta jauskeran, ezke-feko eskuturra ausi ta eskumakoa be zauri-zauri egiñik geratu yakon. Baltza,benetan! Alan be garai onetan dakusgu amak noraño maite eban Kepa. Danak sayatu ziran noski amari arduraz laguntzen,baña Kepa'ren eskuak ba-eban alako gozotasun biguña. Amak beti esan oi eban: "Gure

Pedro datofela, apur bat erain daistan; berak daki ondoen nundik eta zelan oratu biar daustan." Eta Kepa'k zirkintxu bat eragin ezker, len erostaka ba-eragoyon be, alai ta ifipartsu geratzen zan. Kepa'k,ostera, ao-gozo: "Ondo ipiñi zaitut,ama?" —"Bai,Pedro, zeruan ipiñi nok! ..." Andik egun batzuetara, irallaren 23'an, il zan santu antzean, 77 urte ebararik. Aita,bafiz, 1928'gko Urrillaren 8'an il zan, Tomas Urutxurtu apaizagandik azken-ikurtonak artuta.

—Zenbat seme-alaba izan ebezan?

—Zortzi. Gaur ezkontuta bizi dira; Bizenta ta Efupin Sardui, 1931-XII-26'an, Urkiola'n ezkondu ziran; Balendin eta Kalare (Ealo) Ander Deunaren egunez, 1935'an, Urkiola'n; Edurne (Miren Edurne Arantzazu) ta Maxi Egileor, Muxika-Ariatza'n, 1942-IX-8'an; Imanol ta Eli Etxandia Urkiola'n, 1943-X-I5'an; Sabin ta Boni Martitegi Urkiola'n, 1943-XI-27'an; Itziar ta Jazinto Zabala Urkiola'n, 1943-XI-27'an; Miren Begoña (Begoña'ko Miren paparelan) ta Kepa Ajuria Ariatza'n, 1944-I-15'an. Deunoro izenekoa iru urtegaz il zan. Baita Miren Begoña be Ariatza'n il zan, 38 urtegaz; emakume osoa, ainbat neke-min jasana, ainbat egun zurbil ta mingoztasun artua. Zoil Atxufa jaunaren eskuetatik artu ebazan azken-ikurtonak, txit zerukoi ta eraspentsu.

Urretxindorraren eriotza

Azken-guda aufetxuan, ots, 1936'gko garagarillaren 12'n, Laguardia'ra aldatu zan; ez oster geixorik egoalako, amabosta igaroteko asmuz baño. Ta bertan zala gudea sortu. Au tarteko, antxe geratu zan, etxe ta senditik ufunduta, 1937,gafen atzeneraño. An, ia urtero egonaldiak egiten ebalako, erabat ezaguna zan, eta adizkide askok agurtu ta maite eben; gefa sortu zanean, ofaitiño, Laguardia aldean euzkeldun legez gizarteko adeitasun ta agufak oro ukatu ei eutsoezan; berak, o,ostera, lenago lez txeratsu ta biotz-bsra danak agurturik, apurka-apurka, gaur batek biarbik, bafiro be agurtzen eta rraitekor begiratzen asi ei yakozan; eta azkenez, Don *Pedro* deitzeraño ekafi ei ebazan angoak, Aldikada aretan Biaizteri'n gertatu ziran apaiz Gelasi ta Nikasi Larrea'k, Kepa'ren seme-alabei esaten ei eutsoen: "Zuek ez dozue zeuon aita ezagutzen; basefi bateko ikasi-bako olako jakintsmuk ez dogu ikusi."

Etxetik alde egozan gustiei safi idazteko oitura eukon. Baita berak, kanpotik zanean, axolaz ta biotz-samur idatzi be. Idazkietan erakutsi daroagu nor garean; Kepa beti agiri yaku edozeñi bizia ta gafa erantsi nayeaz; etzan aren seta asaferakoa, samur eztitsu baiizen.

Biaizteri'n egiñak ditu olerki eder batzuk. Errimiñak jota bizi zan

deritxonean gizonki dator su ofen miña:

Maite zaitudan jayotetxeoi,
Zugandik urbil bixi naz!
Ni besarkatu ez nadin, baña,
Or neure sendi laztanaz,
Ate zabal bat bitarte jarri
Dauste margorik baltzenaz. . .
Ezin ikusi, ezin laztandu!
Tamalez ilgo ete naz?

Zure baiirik ez dakart iñok.
Zeugana ezin neu juan!
Ene begiok negar-ituri,
Au gogoratu orduan!
Gure izparrok tinkorik daukez,
Ez ekarri, ez eruan ...
Itsu eta gor ba'nengoke lez,
Emen bizi naz "linbuan" . . . !

—Noz itzuli zan etxera?

—Gera amaitzean. Eiioxa aldea betiko itxi ta biurtu zan, biotzez maite ebazan emazte ta seme-alabak barne-su biziz besarkaturik. Egia esan, oneitatik lau-bost espetxe ta gudari ziran, etxetit urrin; aita on arek, baña, ez eban iñortxorentzat txafik ez asaferik.

Laguardia'tik etxeratu ondoren, bere loba Bitoren eban lagun, au Uspitxa'n bizi bait-zan. Kimu bafia ekusan, eta kimu bafi lez zaintzen eban Kepa'k; ganera, oso Jainkozale genduan Kepa ta beronek gertatu eban lobatxua lenengo Jaunarlerako. Eta egun andi ofi yagokon jaiera ta ospez egiteko, traje bafia estrenau eban Kepa'k. Ofen zergaitikoa itandu eutsoenean, onela erantzun ei eban berak: "Gaur besteko egunik ete? Josu-Biotz-eguna ta lenengoko Jaunartzia doguz gaur."

—Garai ontako olerki ta bertsorik?

—Esatekorik ez. Miñetan egoan, antza, Txindofaren bafena, ta abes-teko giro egokirik ez. Ez dazaugu garai atako kantarik. Bafi gitxi edo bapez. Biaizteri'tik, olerkitxu batzuk, eskutitz batzuk, besterik ez. Etxera ostean be aintzat artzekorik ez eban idatzi: nonori zorionak eta olako batzuk, berak eskuz idatzita bialduak, bai; edo idazkiren batzuk itz-lauz, zein euzkeraz zein erderaz: besterik ez.

Naiz-ta adu txafaren erpape bizi, etzebillen buru-makur ta mutxin. Emazte ta seme-alabakanako maite-sua ba-eban, ausaz indartsu, bere biotz-zokoan. Seme-alabok ezkondata eukozan, eta Simeon zafaren antzera, *Nunc dimittis, Domine* abesteko eragozpen barik aurkitzen. zan. Oria emen il baño ille bi lenago Yufetik, bere alaba Edurne ezkondata egoan lekutik egiñiko kartan zer diñoskun: "Yurre'tik Urkiola'ra, 1942'gko Ufila 17. Goiria Inunzia'tar Benedite'ri. Ene biotzeko emazte on maite ori,

agur: Usparitxa-Jauregi'ko Txindor kumatxuarentzat,. . . Sebastiana andera on eta zintzuak eta bere seme Maxi gustioen begikoak,maitekiro gerturiko abijatxu txukun onetan irugafen eguna ondo be ondo ta pozez be pozez daruadalarik . . . gaur, larunbata gaberako J.1., txokotxura iuango naz. Emen, gure Edurne, poz-pozik bixi dala ikusten dot. Eta Edurne'gaz Olabafi'ko sendi gustija be pozik aurkitzen dala. Eta onek pozez gañezka ipinten dau nire biotza. Jaunak onetsi bedi sendi Jaungoikozko au. Eta zeu, zelan aurkitzen zara,ba,or zeure Urkiola zorioneko ofetan? Ondo? Baietz uste dot. Olantxerik gurako al dau,ba, gustioen Aita Goikuak. Ortik nasai-nasai, patxaraz, ezeren ardura barik ibilli zaitez,arima ta gorputz . . . sendo-sendo eginda biurtu zaitezen ama-suñok. Andoni Deunaren onespenak zeuekin dozuezalarik, ofantza igaroteko aldiya etofiko yakun bitartian . . . emen be zeuok ekafiriko Deun Andoni-usain gozotan bixi gaitezen. Entzun, Bedite: Atzo, Maxi, geure suin maitagarri onegaz, Afatija geyena arakatu dot. Zeanuri'ra be ixan giñan; an aizkide asko ikertu ta maitekiro alkar besarkato be bai. Emen, bafiz, zu ikusteko dagon gafamura noañoñkoa dan etzenduke siñistu be egingo. Zure lengo senide zafak be emen daukozuz,Leonor,eta abar eta abar. Olabafikuak, barriz, zetan esan bez,a;laba, suin,Sebastiana eta enparau,sendi kistar-eredu aunek zu emen ikustiaz poz andija artuko dabela. Kisto Bakaldun Gurena'ren bezpera gaberako itxaroten zaituez, ba: eta, orduxerarte, neuk be agurtzen zaitut. Ufepin geuriari, gorantzi andiiaak eta zeuk artu egixu egiz maite zaituan zeure senar onen biotza." Zelako biotz ederra Urrezkoa darakusgu,nunbait,eskutiz maitekor onetan.

—Noz itzali yakun?

—Ondo gazte zan ondiño; baña Goiko Jaun onak, umotua idoro,antza, ta betiko atsedeen diztikofera aldatu auskun, gitxien uste genduanean. Goiz baten ondo-ezak jota ogeraturik, osalariak konturatu orduko lan andijak egin ebazan geixuak aren gorputz aulean. Bilbora eruan eben, Guimon jaunaren gexotetxera, baña berandu zan orduko. Guimon'ek, ikusi-alan, Kepa'ren alabai onela; "Zuen aita gaizki dago, oso gaizki; Eleizakuak eginda ezpa-dago, ibili arin." Egin-egiñpan be, bere adizkide begiko Agustin Isusi apaiza an aurkitzen zan; eta,bien begiak poz-ñirñir, lagun min onek emon eutsozan azken-sakramentuak. Ondpren, etxera ekafi eben ilteko. Eta, naigabe aundiak izan afen, gizon areri ezin eikeon igafi gexorik ba'egoan be. Etxian egin ebazan egunetan, efi osoa ta ufiñoñko jakitun ziran adizkide ta ez adizkide gustiak, uureundik gora ikertu eben. Danentzat eukan aolkuren bat, danentzat zer-esanen bat. Bere emazteari maitasun bizia erakutsi eutson batez be azken-gexoaldian: "—Bedite, ene maite —iñotson—, damutu zara iñoz nigaz ezkontziaz?" "—Ez, senarra." "Ezta neu be! Jafaitu zuk Jainko-bidetik." Eta bere seme Sabin'en ezkongei orduan zan Boni'ri: "—Zu ixango zara etxe onetan sartuko zarian andria; emen oitura onak izan dira beti,ta auferantzian

oe *ba-dakit* zuk olantxe zamauko dozuna. Eta lagun zar bati: «Gauza andijak ikusteko biarrian ekin dautsagu; baña orain ni ba-noa zerura; zuekbiar bada ikik dozuez." 1942'gk bnduaren 12'n il zan gure gozoz.

—Eta lur emotean?

—Laguntza andija. Naita egun illunez ta ilbarria ezagun ta adizkide guztietarafio eldu ez, aldra galanta izan zan aren il-ondarrai Muxika'ko efi-iltegitiraño lagundu eutsoenak. Gogora emen Lizardi:

Biotzean min dut, min etsia,
negar ixilla darion miiia ...

Euzkel abeslaririk bikañena gau etengean sartu. Ainbat kanta aberkoi jaulkitako eztafia ixillera betiko. Ezta afitzekoa "begioi malko ixill ba'darie dardarka".

Usparitxa'tik, ufin, Elizalde'tik ur-ur, aldatz-goran, or Muxika'ko illerria, ortu santua. "Zuek orain zariena len izan giñan gu, eta laster zarie gu orain garena" adierazten dausku illobi apal arek. Eta tartian, beste edozein legez, antxe datza Euzkadi'ko Ufetzindofa izan zana. Lau oñeko zuloa, lurra gain, bedar batzuk,autsa. Bizi zalarik, alde gustietan, benetako kristautasun bizia erakutsi bai eban: Kristo'ren Gurutzia ezaUgafi.

Zer geyako? Gain bere olerki samur, *Gokaxuaren cleya* deritzona, ari-dardar, intziriz:

Ene adizkidiok,
Otoi egin nigaiti,
Oben-zoia Jainkuak
Dagiguntzat azketsi.

Oarkizunak

Bilduma au zelan egiña dan. — Irureun ta ogeta amazortzi poesiko bilduma azi au osotzean, nundik nora ibilli garean jakin-miñez zaukadaz ziur asko,irakurle, ta berezko iski ori asetu nai deutzut,

Gure Enbeita'k, garai aretako aldizkari ta egunerokoetan, euzkel-atalen bat ebenetan beintzat, idatzi eban;batez be "Euzkadi"-n "Ibaizabal"-en, "Aberri"-n eta "Euzkerea"-n. Ba-ziran beste antzeko batzuk be. Onei-tatik jaso doguz ia geienak. Gero, ondiño be etxean daukiezan aren esku-idatzi ta paper zafak arakatu doguz, onela egiñik olerki-txorta eder au.

Dan-danak ete dagoz bilduma ontan? Baietz ezin esan. Oso ugaria genduaneez, erbesteko aldizkarietan, batez be Ameriketakoetan agertzen ziran iñoizka aren lanak. Oneik guztiok ete dagoz bilduma onetan?

Billa ibilli arren ez dot aurkitu diploma batez saritua izan eban bat. Etxekoak diñoenez, gelako orman esegita eukon guda aufetik sari-oroi-galu ori, Baztan'go uyolari egin eutsonagaitik lortua aurki. Alak al, ez dot eskuratu olerkitxo ori; lofatza bai, ostera. Ona zer diñon "Euskal-Esna-lea"-k (1914, garagarrilla), 147 gn. ofialdean:

"Izneurti-batzaldia.

Abadie jaunak asi zituan euskal jaiak aufera eramateko izendatua dagon batzafeak, agertu erazi ditu amtengo izneurtuen batzaldkako gogoan eduki bear diran arauak.

Ona emen:

1. 1914'ko batzaldia Iholdi-urian egingo da, uri artako zaindari-jaiak izango egunetan.

2. Izneurtuen gaia au izango da: *1913'ko ufolak Euskalerian (Baztan eta Nive-ibarretan).*

3. Izneurtu oek bidalduko dira Batzafaren etxera (*Bayonne, rue Bourgneuf, 69*), datofen dagonillaren 15 baño lenago.

4. Irurogei lefor-gora eztituzte izan bear izneurtuak."

Ontatik auxe atera daikegu: 1) Iholdi'n olerti-sariketa; 2) gaia: 1913'ko uyolak; 3) olerki txikia. Berton Enbeita saritua, sari ofen ezaugafia —oso panpox— etxean eukan da. Mugaz onunzko aldizkarietan etzan argitara emon olerki ori. "Eskualdunak" bear bada?

Ikuturik? — Irar-uts agirikoen batzuk zuzentzeko bai, bestelan ez. Berak idatzi ebazan lez doaz. Iñoiz argita'atuta bestera aeertu afen, berak era batera idazten eban beti: "Euzkadi"-ren euzkel-ataleko zuzendariak, Kirikiño'k eta Orixe'k batez be, ofazketaren batzuk egin eutsoezan, euzkel orde euskel, *maitiaren* orde maitea ta olanguak. Guk beraren idazkeran itxi doguz danak.

Doñuak. — Eraskin antzera doazan kanta-doñuak, Kepa'k auf ezean erabilli oi ebazanak dira: batzuk jatorrak, bere-bereak; beste batzuk euzkel-kanta zafetatik arturiko doñuak ditugu, osoan edo zerbait aldatuta, Xenpelar'ek eta egiten ebenez.

Guda aurretik, Aita Gotzon karmeldafak, Kepa'k berak kanta-ala jaso ta, zortzi-amar bat doñu, beintzat, *Karmengo Argia'n* eta *Ekin* en argitaidu ebazan. Gaiñerakoak, Aita Daniel Garmendia Karmeldarrak, Balendin Enbeita Kepa'ren semeak abesturik, artu ta atunduak dira.

Ia bertso-mueta gustiak dabe euren kanta-doñua. 32 gustiz.

Aita Onaindia

ABERKOYAK

Gure oleskariaren saillik ederrena ba-leiteke aberkoi saila izatea. En-parauak lez,gustiz bikain eta txukun egiñak ditu;mamiñez sakon eta azalez eder. Azalari gagokiozala, neufian eta amaitzerakoan arek ez eban iñoiz utsik jauki; aituan gustietatik —irureun eta ogetamafetik gora— arlo ofetan ez dot uste amar uts dabezanik; eta eurak, geienen bat, irar-utsak izango.

Aberkoyok kutunenak ebazalako, ardura andiz ondu ebazan. Gañera, aren olerkiak,era askotakoak izan afen,beti eben joera bardiña;abefizelaira. Txoriak be ofela egin oi dau. Biotzean eban nunbait,ondo sartu : ta sustraitu, orren griña ta lera bizia.

Gure inguruko elertian diran abefi-kantarik ederrenak irakufiak ditut; eta zalantza barik autortu neinke, areik eta gurearenak lefoz lefo ipiñi ezkerro, gureak obeto ta zaintsuago egiñak dirala: suaren gar bizi joriak bai dario gure oleskari aberkoyari. "Il zan Abefija biztuteko", "Itxas-ertzian", "Dollorkeria.. . itxi", "Abesti abertzalia", "Ai ze ederra", "Abefijaren ziñoepa", "Beste ames bat", zazpi oneik, esaterako, gorengoak ditugu bai goyargiz bai egituraz.

Ahapaldi bikañak aukeratzeraz ezkerro, danak sallean aldatu bearko neukez, Ona bat, alan be, edefen artean edefa; Gernika'ko zugatzaren - azpi'ko batzar aberkoyak dakaz gogora.

Zugatz deun baten azpian oi zan
Asaben Batzar-tokija,
Eii bakotxak eukirik antxe
Beren aldunen aulkija;
An eiten ziran lagi gustiak,
An artu erabagija
Ondoen zelan zainduko eben
Euren euzkeldun Erija.

Euzkel gauza gustijak, txirul-ots gozoan, jaso nai ebazan; gure mendi, itxaso ta ibar; gure zugatz, abere ta txori, gure jakitun, eleiz-gizon, kirol-zale ta itxastar guren. Eta gustia alegi, ipuin, irudikizun eta antzeko olerkitsuz. Edefaren sena eroyan bafuan itsatsia, ta ba-ekian gauzen alderdi bikaña zelan azaldu ta aitzera emon. Erlea lorez lore ibilli oi da eztigai billa; gure ole.skarija be Euzkadi'ko zelai ta bafuti

gartsuenak idatzi euskuzan.

Geure asaba zarren odola
Daukagun arte zanetan,
Agertu daigun euzkeldun antza
Geure arazo danetan;
Euzkera zarra egarritz ito
Ez dein legorte onetan,
Egafi ori ase dayogun
Maite ba'dogu benetan,

Eta onelaxe beste gustijak.

GURENDA-EGUNA

Deun Ander eguna guxenda-eguna dala esaten dogu. Ta euzko-a-bertzaliok, gurenda-egun au, berezikiko ospatu daruagu. Gaur, ba, Ordoño, españar bakaldun ordezkari arrua, beren gudaroste ikaragafiagaz, bizkaitafak erail, menperatu ta emengo jaun ta agintari ixateko ustez, etofi zana; gure asaba kementsuak, Arrigorriaga'ko guda-zelayan, Ordoño ta beren gudaroste gustija bifindu ta mugatik arantza jaurti eben gurenda-urte-ufena dogu, Gurenda-eguna.

Gure asaba kementsuak, afotz ondatzalliaren zufu-mufurik susmetan ebeneko euren guda-santzo bidez alkarturik, ernai ta kementsu zirala, itxaroten eutsen euzko-mugan; eta, ona eltzen ziranaz batera. . . "il edo garaitu". Afotz ankefak ez eben kukufukurik egiten.

Afigofiaga'n zan
Ondatu Ordoño;
Garalle-endia, baña,
Bixi da ondiño.

Asaba zafen lofatzai jarraituki, Sabin aundiak rrakatsiriko Jel-bidez ziar, bai-guaz geu be, aufera ta aufera, gurendarik gurenda. Afotzari agiñak erakutsiten ikasi dogu; Sabin geuriaren Jel-gudarostia geruago ta indartsuago dua, eta elbururaño elduko dan arte ezta geratuko. Azillan 5'ekua ta 19'ekua gurenda afigafijak ixan doguz; gure areyo maltzufafk, baña, ondiño bixirik dirala etxaku aitzu biar, len baño be su geyagogaz gudaldi gurenerako ondo gertetako lan eta lan egiten jafaitu baño.

Azilla'ko gurenda oneik ospatutia ondo da. Eta Deun Ander egunian, gure asabak lortu eben gurendeagaz batera ospatu daiguzan. Geure pozaldiritu oneikaz asazkatu ondoren, baña:

Gurenda gurenera
Eldu gadixantzat,
Gertu daiguzan, gertu
Gogo ta bijotzak.

Bijotzian kemena,
Buruban zentzuna,
Goguan Goi-argidun
Jeltzaletasuna.

Iru baldintza oneik
Geukin diralarik,
Gurenda geuria da. . .
Ezpairik bagariki

{Euzkadi, 1933-XI-30)

AMES GOGUANGARRI BAT

Euzko bidezkundian ixanda Lourdes'en
Bertako ingumak ikusi nituzen.

Miren'en maitasunak eruan ninduan,
Ordutik ona ez dot besterik goguan.

Egunez oroimenan, gabez amesetan,
Zoraturik lez nabil Miren'en gauzetan.

Bart afatsian, bariz, ze ames ein neban
Ointxe idatzi biot aitzu eztakidan;

Jel-izparringi baten gero iragarri,
Euzkoak jakin daijen ames onen bafi.

Bestetan lez ogera juanda gabian
Ta bertan erdi-lotan jafi nintzanian,

Abesti on bat neban entzun durundi-
[jan:

Aingeruena zala berak zirudijan!

*Aupa gusti-gustijok! aupa, jo aurrera!
Guazen laster-lasterka danok Lourdes'
[era.*

Leyora urten njntzan entzunaz batian,
Ta efomesak nekusan bidiak betian.

Gixonak eta andrak, mutil eta neska,
Danak pozez beterik Miren'i abeska.

Abesti gozo arek ain poztu ninduan,
Ta gertau nintzan neu be juteko bein-
[guan.

Esan neban jafirik eurari begira:
"Bañan ainbeste.euzkeldun, nundik batu
[dira?"

Gitxienez nekusan ogei anei notin
Bulafan gain Miren'en irudi deunakin,

Jaupari aldra andi bat gustiien erdijan,
Eun da iru ikufin aufeko alderdijan.

Ai, a' zan egun eder gozo ezlitsua,
Edoi argi-argijaz ipar axetsua!

Loraz beterik ziran landa ta zelayak,
Zugatzik-zugatatz, bafiz, abeska txorijak;

Txorijan abestijak eta lora usañak
Geitua ez eroyezan geure atsegiñak.

Onelan erdu giñan oñez Lourdes'era,
Ta danak arriturik, an geuri begira.

Neu be danari adi nengola pozafen,
Beste bidezkunde bat ofa nun datofen...

Zazpi mille arabar, zortzi mille napar,
Pozez beterik danak, maitaturik alkar.

Besuak gurutzau ta nengan geldirik,
Zein ikufin ekafen ikusi gurarik.

Ikusi neutsenian euzko ikufiña,
Geuk eruan genduzan lakoxe bardiña,

Didar bat egin neban agua betian:
"Danok anayak gara, ta poztu gaitian."

Euren zuzentzalea zan Aita Lakuntza,
Jaungoikozko euzkeldun abertzale utza.

Onoidadez beterik, biotzik onenaz,
Iruña'ko Gotzain jaunaren baimenaz, . .

Alkarturik giñala, une atan bertan,
Beste notin akba bat ofa nun dakustan:

Zubero, Laburditar Gipuzkoafakin
Gustijen arte ziran amar mile notin;

Gustijok alkarturik zin esan genduan
Ilarte jafaitzeko anaya moduan.

Orok eiten genduan alkafaz euzkera,
Geure guraso zintzo asaben izkera.

Befogeta amabost milla euzkeldun al-
[kafaz

Batu giñan Lourdes'en zifiismen bategaz.

Lakuntza danen aufez, bestiak ondo-
[ren,

Miren'gana jua giñan gustijok pozafen.

BelaunbiCotu giñan an danok batera,
Sorkundez Garbijari otoi egitera.

Besuak gurutzauta, burua makurrik,
An gengoan otoika ezin asperturik;

Luzaro an egonda orok elixara
Juan giñan, autortu ta Jauna artzera.

Andik lengo tokira bafiro atzera,
Miren'en itufiko ura edatera.

Luzaro ekin geuntsan edan eta edan,
Baña ondiño bere gexau gura geban:

Jafirik itufian aufez belaunbiko,
Nai genduan uragaz donetsi betiko.

Pozafen gengoala une atan bertan
Mirarizko itufi ezitsua aretan,

Didar bat entzun geban atsegingafija:
"Gora Jaungoikuagaz euzko-abefija."

Etofi neugaz danok, euzkotar anayak,
Ikusi gaizan Miren Sorkundez Garbijak.

Mun egiñik oñetan jafi belaunbiko
Gogorik oneñagaz otoi egiteko;

Zin esan emen euzkotar bakotzak;
"Gu Euzkadi'rentzako, Euzkadi Jaunan-
[tzat."

Didar ta itzaldiak zurtz egin gendu-
[zan,

Iñok ezautu barik zeñek egiña zan.

Mun egin geuntsan bada Gurutza deu-
[nari,

Illarte aldezteko Jauna ta Euzkadi,

Luziper'en sariak bifindurik oso
Miren'egaz Euzkadi nai gendula jaso.

Jaupaldi nagosija ospatzeko bertan
Jaupari ta lekaide gertaurok egozan.

Apaizak mai donian, lekaidiak bardin,
Jaupa deuna esaten asi ziran arin.

Miren eta Sabin'en naya egitiafen
 Asi nintzan abeska onelan, pozafen:
 "Auxe dala bai bafuko poza!
 Au bai atsegin andija,
 Dakustanian euzkotar utsez
 Batzar ain maitagafija!
 Igaz ein gendun bidezkunde bat,
 Aurten beste bat bafija;
 Geruago ta sutsuau dua
 Ziñistez euzko sendija,
 Bijotz osuaz maitatu nairik
 Lourdes'ko Miren garbija.
 Eskar andiak emoten nua
 Josu ta beren Amari,
 Eskafak baita amargarren Pi
 Efoma'ko Aita Deunari.
 Eskefik asko bidezkunde au
 Onetsi dauskuenari,
 Ospe andiko goratasun bat
 Onen asmatzalleari.

Erlejiñuaz Euzkadi. . . **d**

"Etofi gara danok alkafaz
Maite garala benetan,
Auzpaztu eta mun egitera
Mu'en'i beren oñetan,
Dirautsogula: "Lagun zakiguz
Gure premiña danetan,
Eta ezkaizuz afen, ba, itxi
Etsayen atzamafetan,
Jafaitu daigun zeugaz Euzkadi n
Lagi zuzenak gordetan."
Gure bijotzak samurtu yakuz
Txadon ofetan goxian,
Autortu eta Jaunartu dogu
Danok alkarren poztian,
Gure asaba euzkotar zafak
Egin oi eben antzian.
Ekandu onak jabon bioguz
Bixi garian artian,
Gu Euzkadi'ntzat eta Euzkadi
Jauna'ntzat ixan gaitian.
Bizkaya, Araba, Giputz ta Napar,
Zubero eta Laburdi,
Sei neba-afebaz sendi bakafa
Bera ama da Euzkadi.
Len azke zana lurperatzeko
Ezafi eutsen buztafi.
Itxartu garan euzkotar danok
Lagun egiñik alkarri,
Miren'en bidez azke jarteko
Asmo bat dogu ekafi.
Jabozuz, Miren, Laburditafak,
Zuberotar da Napafak;
Jabon egixuz Gipuzkoafakin
Arabar ta Bizkaitafak,
Danok garan lez sendi bateko
Neba-afeba maitakofak.
Jabon egizu erlejiñua
Kendurik etsai zantafak;
Jabon egizuz Euzkel-Efia,
Jaungoa ta Lagi Zafa.
Donokijan ta ludjian zaran
Ama danetan onena,
Garbitasuna ispilua ta
Onoidadetan gorena;
Jakituriaz daukozu, bafiz,
Azken bagako almena.
Zu Benartetxu Zubiruz'ari
Aitz-zillo ortatik urtena,
Zu euzkeldunen maitalarija,
Zeu geure itxaropena

Zara euzkeldun bitartekua,
 Josu'ren ta geure Ama:
 Naibagetsuen atsegiña Zeu,
 Osakilerik onena;
 Zeuk dakizu, bai, osatzen ondo
 GeLxo luziaz dauana.
 Uste osuaz augaitik gatoz
 Euzkel-Erritik Zeugana,
 Otoika, afen, ba osatu daizun
 Ama Euzkadi laztana.
 Agur, Josu'ren ta geure Ama
 Eta Zaindari bakafa;
 Agur, zeruko eguzki eder,
 Agur, goxeko ixafa:
 Goi-beyetako Bakalduna ta
 Gure jabola Zeu zaral
 Biurtuxu, ba, Euzkel-Efia
 Lenau zan lez ixatera,
 Jaungoikuantzat ixan gaitezan
 Geu Euzkadi'gaz batera."

Pozaren pozez nintzala zoratu biafik,
 Loak iges eginda jarten naz itxafik.

Agur, nire atsegin Agur. . . agur, nire
 [pozak!]

Amesagaz batera danok jua dozak!

Baña itxaropenak jafaitzen daust niri
 Ur emongotsagule ames eder oni.

(Euzkadi, 1913-11-11)

IL ZAN ABEFliJA BIZTUTEKO

Adiñik gustiz edefenian,
 Ogeta amazortzigafen
 Urtian il zan Sukafieta'n.
 Euzkadi gaizkatziafen.
 Nor dala, baña, olan il zana?
 Aita Sabin, euzkotafen
 Irakaslia, etsai gustiak
 Jarten zirala pozafen.

Amaika urte gaur dira bete,
 Gustiok gomutau gaizan
 Euzkadi'rentzat ezala beintzat
 Egun baltzagorik izan,
 Bere semerik argitsubena
 Eta zintzua benetan,
 Erijotzian korañiak jo
 Ebalu Sukafieta'n.

Aren gorpuba il-otzituri
 Ebalu luferatuten,
 Itxirik beren Ama Euzkadi
 Negar samiñez urtuten,
 Baita euzkotar jeltzale zurtzak
 Giñiala geratuten,
 Gomuta ofek geruau geyau
 Ginduala naigabetzen.

Bera zan euzko-abertzalien
 Irakaslari zuzena,
 Ta Euzkadi'ren gatzak ain ondo
 Ezagutu zitubena;
 Baita be berau osatuteko
 Zorun-biderik onena
 Berak irasi eban ain ondo
 Alderdi euzkotafena.

Alpefikua ixan ete da
 Ain gogoz egin ebana?
 Ez ete da, ba, zori gaiztotik
 Gure Abefi laztana
 Aldatuko bein, jaritxiteko
 Bixikera berberana?
 Ama, betiko ete zara ba
 Jopu ixateko zarana?

Adizkidiak asko eukozan
 Ta galdu zituban berez;
 Diruak urtu, galdu osasun,
 Bixija emon Jel-aldez.
 Danak alpefik ein ete dauz, ba,
 Etsayak uste daben lez?
 Ez, alpefik ez! On egin danak
 Jauna'n sarriak oi dabez.

Abefijaren berbizkundia
 Ikusten asitorduan,
 Jauna'k ziautsan Sabin'i: "Erdi,
 Jarteko neure onduan."
 Egija da-ta, Euzko zintzuak
 Tamal andija genduan,
 Ain gaste zala egin bialdez
 Beti-betiko eruan.

Baña, nok daki nai-ta-ezkua
 Ba'zan bere erijotzia,
 Erijotzatik azkatuteko
 Geure Abefi maitia?
 Abefi-aldez opa eutsan lez
 Beren ixate gustia,
 Egun atantxe bete ba'yakon
 Ixentauriko epia?

Gixonan aldez Koskotegijan
 Josu Gurutzian il zan;
 Euzkadi'n aldez, Aren antzera,
 Sabin be Sukarrieta'n:
 Abeii-aldez opa eutsona
 Beren ludiko bixitzan,
 Azilla'n ogei eta bostian
 Jaunari ordaindu eutsan.

Atsekabiak gure aknenak
 Ipiñi dauskuz lotuta,
 Ama Euzkadi daukogulako
 Motzen azpijan aulduata.
 Serae ustelak, barriz, lo dagoz
 Ezaueria galduta.
 Ta orain, zeñek itxartuko dauz,
 Irakaslia il da-ta?

Baña, il-oge-buruan dakust
 Gotzon bat geure pozgafi,
 Zarden ta zutik ain adoretzu
 Abefijaren zaindari:
 Itxokun gustiz argijaz diño,
 Eldurik ikufiñari,
 Sabin il dala, baña Jel-aldez
 Jafaituteko berari.

Ikusiten dot euzkotar oste
 Andija bertan batzaurik,
 Ta gurutzadun Jel-ikufiñaz,
 Gotzonagandik arturik,
 Ain adoretzu duala aufera
 Negar gustijak itxirik,
 Itxokunak bultz eginda zuzen
 Maitetasunez beterik,

Baita be dakust Jel-ikufiira
 Jasorik mendi ganian,
 Belaunbikotu dirala danak
 Gurutza deunan aufian.
 Otoi eginda, dana axetara
 Zabal jarri dabenian,
 Didar ein dabe; "Gora Euzkadil'
 Osperik andijenian.

Dida'r oneri erantzun dautse
 Aitz, efekafo ta ibai,
 Mendi, efeka, itufitsuak
 Ta beste geyagok be bai.
 "Gora Jainkua ta Lagi-Zarra!"
 Didar egin dabe alai,
 Aberrijaren berbikundia
 Lenbailen dabelako nai.

Euzko-Gastedi zintzua, bafiz,
 Euzkadi gaizkatziaiti
 Gau eta egun lanian dabil;
 Ori edozeñek daki.
 Arana-Goiri'k itxartu eban
 Euzko-semia lotati,
 Ta Abefijaren berbikundia
 Dator bere erijotzati.

{Euzkadi, 1914-XI-25}

BILBAO'KO "EUKO-GASTEDIJA"-RI

Bizkayak dauko uri eder bat,
 —Bilbao da bere ixena—,
 Safitan neure arazuetan
 Pozik juaten naizena;
 Bidebafieta txaidian dago
 Batzoki gastedijena,
 Euzkotar gaste gordin edefak
 Pozik alkartzen direna.

Lendakarija daukie bafiz
 Jakitun, zintzo ta zufa:
 Beste bat iñor zintzuau dala
 Esango ba'neu, guzufa!
 Beren esanak eiteko gertu
 Gastiak noz-nai, nun-gura,
 Olan jaristen dabela eurok
 Jel-entzat ainbat onura,

Pelotarajak gorenenguak;
 Ostikolari onenak,
 Areriyuan aufian safi
 Bildufa sartzen dabenak;
 Idazlarijak ain ospetsubak,
 Alantxe lagi-gi.vonak,
 Ama Euzkadi aldeztuteko
 Edonoz gertu dauzanak.

Oin urte batzuk geure ele maite
 "Euzkera" ez ekijenak,
 Gaur dagoz ondo itz, idatzi eta
 Irakufiten dabenak;
 Buruz argijak, bijotzez onak,
 Ibilten ankan onenak,
 Ije aratu dabez euzkeldun
 Efi ta mendi geyenak.

"Mendigoxaliak
 lendakari dauke
 Atxuri ospetsuba,
 gure neke-neke."

g

Okela, ardau ta opilak,
Txuntxun soñuan uju ta ikoti,
Or doyaz gure mutilak,
Zabaltzen uri, basefi, mendi
Euzkerazko ingofijak.

Nozbait ikusten dabezanian
Bidian *piper-potiak*,
Batzuk bafuba utsa daukenak,
Bestatzuk erdi betiak,
Ezafi dautsen zikintasuna
Afotzaiien koipiak
Garbituteko, ingofitxuak
Damotsez gure gastiak.

Ingofi asko zabaltzen dabez
Baso-efi ta txaidian,
Asko alpefik eruan be bai
Ego-axiak aidjan.
Ofaitik asko ixaten dira
Zer dan ikusi gurian,
Ta irakurteko artu ta jarten
Dabe begijen aufian.

Ta bijotzak zart egiten dautse
Irakurten dabenian;
Lenenguaz be asetu ezin,
An duaz bigarrenian;
Ekin da ekin sartuten yake
Buru ta bijotz erdian.
Ofa gastien bitartez zenbat
Jeltzaletuten dirian.

Maite ditubez guraso zafak,
Maite asaben lagijak,
Uri, basefi, etxetxu zuri,
Zelai, muru ta mendijak;
Maite baratzak, itxaso zabal,
Itufi eta ibayak;
Maite lenauko ekandu onak,
Jantza ta jolas garbijak.

Maitetasun au egikerakaz
Gure gaste txit argijak
Agertzen dabe; ikus nai daunak
Zabal ipiñi begijak.
Eurak dira, ba, makil-dantzari,
Eurak bai abeslarijak;
Baña ez gero naizelakuak,
Ezpada goragafijak.

p

Gauza txar danen sustrayak,
Erkin, indarge ipintekuak
Neska-mutillik erdijak,
Ezpada txuntxun, makil-dantzari,
Aufesku ta itz neurlarijak.

Pozez beterik eurai begira
Ikusten dauzan gustijak
Damotsiela on-etofia,
Ganera txalo andijak.
Egin, gastiak, auferantza be
Oi'elako jai-aldijak,
Lengo zoruna jadetsi dayan
Lenbaitlen Euzkel-Efijak.

{Euzkadi, 1913-VIII-IO}

MUKIA'KO TXORIJA

Sasijak sortzen dira
solo edefetan
nekazari alpefak
ba'dabiltz euretan,
gauza onari bafiz
itzi ez ernetan.
Irudi auxa dogu
Euzkadi onetan.

Batzuk dira zurijak,
beste batzuk baltzak,
danok be alkafenak
bai-daukiez antzak;
ganetik lorak eder,
azpitik arantzak,
ikaratu legikée
oingo aldakuntzak.

Karlista ta liberal
lenau alkar ilten
odol-efeka artian
zirean ibiltzen;
masoyak zirala-ta
eutsien ekiten,
ta oin bijak alkarri
dautse lagun eiten.

Euzkelefiko geure
Foru zafen aldez
ebiltzezalakuan,

egunez ta gabez
amaikatsu euzkeldun
atzipetu dabez:
baztarak ondatzen da
ibili diradez.

España baño Euzkadi
millaka urte giño
zarrau dalaik, umetzat
daukie ondiño;
nik eztot ikusi ba
orain arteraño
alaba zarragorik
beren ama baño.

Gixonak eztau biav
itz onik ukatu,
guzufe esan baño len
ixillik geratu,
ekandu txafak itzi
ta onai oratu.
Euzkeldun maite ori,
zaitez gogoratu,
aulan egiten dala
Euzkadi goratu.

Euzkotar ixan gaizan
biotz, gogo ta adin;
itzez abertzaliak,
eikerakaz bardin,
ixan zan legez gure
irakasle Sabin,
nai bogu zoriona
jaritxi Euzkadi'n.

{EuzkacU, 1915-V-30}

"EUKO-GASTEDIJA"

Aupa! euzkotar orok itxartu!
Didar ein, gora jagita.
Nor da jauntxuboi, gure ele maite
Oni eiteko afika?
Alpefik dabiltz euzkera ilteko
Ordez erdera jafita.
Ori laketu baño. . . lenau il,
Daukogu erabagita.

Euzko-Gastedi gurgafi ori,
Jagiko zara osuan;
Geu be zeuekaz bat-eingo gara
Uri, txaide naiz basuan,

Didar eiteko, *Gora Euzkera!*
Geure amaren besuan
Ikasi gendun ele kutun au
Bego yagokon lekuan.

Geuri gebendu euzkeraz eiten,
Erdera biar dala-ta?
Au Jaketziar eingo genduke
Astakeri bat galanta.
Or konpon zeuek *lengua armoniosa*'z
Guri bakian laga-ta;
Euzkeriaz geuk agindukogu,
Geuretzat egiña da-ta.

Jainkuak diño: "Zeuria zaindu,
Itxi bestenai bakian."
Beraz, erdera erabil beye
Berai yagokon tokian.
Baña... guk ugatz gozue edanaz
Amaren laztan artian
Ikasi gendun euzkera be bai,
Euzko-Abefi, maitian.

Eguzkijaren argitasunak
Ortzetik zabal jatsirik,
Lufeko gauza orok jarten dauz
Osasunagaz jantzirik;
Eguzkijaren argija бага
Ezek eztaun lez bixirik,
Gure euzkera zar maite barik be
Ezta euzkotar eforik.

Beingo batian usteltzen dan lez
Gogo bagako gorputza,
Euzkadi bardin ilgo litzake,
Euzkeria ilgo ba'litza.
Atzefitafok bakije ondo
Nun dagon gaitz ofen giltza;
Baña eztabe au jaritxiko,
Alper-alperrik dabilta.

Ene Abefi edestitsuboi,
Esku onetan zabilz, bai;
Zeure sendiko Judas batzuek,
Zeu erail nai zaitubenai
Lagun egiñik, zeure gogua
Espian dabe sartu nai.
Baña Sabin'en gudaroztiak. . .
Jeurt! eraingo dautse danai.

Jayoten diran ume gustiai
Ezafi euzkel-ixenak;
Dakigun orok itz-ein euzkeraz,
Ikasi eztakijenak,

Euzkeraz erabil danak.
Orra etsayok uxatuteko
Diran izkilluik onenak.

Gora Euzkadi, Euzko-Gastedi,
Euzkera ta euzkeldunak!
Zar eta gaste, nausi ta txiki,
Onetsi zaizela Jaunak;
Zorun danakaz dopaltzubedaz
Uda, negu, gau t'egunak.
Euzkeraz itz-ein beti Euzkadi'n,
Euzkeraz artu-emonak,
Jakín dagijen gu nor garian
Queipo ta beren lagunak.
Bakixue, ba, zer einbiogun.
Agur, aizkide kutunak!

(Euzkadi, 1916-11-14)

MENDIKO ALAITASUNA

Mendi ganetik ikusten dira
Zugazti, landa, zelayak,
Basetxe zuri, baratza eder,
Efekak eta ibayak.
Mendijan dagoz eguzki argi
Ta etxe osasungarriak,
Birijak garbi erabilteko
Iñun baño be obijak.

Txorijak euren abes edefez
Baso ta mendi, goi ta be,
Zekor, bei ta txal, bior ta moxal,
Ardi ta bildots baita be,
Euren afan ta txilin-soñuan
Ofua, ifintz, bee ta bee. . .
Ludijan danik eresi-soñu
Edefena sortzen dabe.

Iñora baño len agertzen da
Eguzkija be mendira;
Txori-abesti eztitsubenak
Mendijan entzuten dira.
Euzkera zafa mendijan dago,
Jaungoikuari begira.
Mendijan dagon alaitasunaz,
Mendi-mutillok, nun dira?

(Euzko-Deya, 1916, 7 zenb.)

Ene Abefi maite laztana,
Garbi, samur ta ona zarana:
Bijotz, gogo ta neu nazan dana
Jauna'ntzako ta zeuretzat, Ama.
Zeuk argiratu
Ta zeuk azi,
Alikatu ta
Ondo jantzi.

Eta ganera Jaun-Goikuaren
Uzkurtza ondo irakatsi.
Jauna'k zaizala
Zeu onetsi:
Euzkeraz nai dot
Au idatzi.

Ene Abefi bijotzekua,
Nik zu aitzuta zelan itxi?

{Euzho-Deya, 1916, 8 zenb.

ITSUBAK ZAURITUA ZINDUAK OSATU

Iñun ezta entzuterik
ixan dala beste eforik
Ama Euzkadi baxen edefik,
txiki ez andirik;
baña lokafiz josita
itxi eben au jausita,
azur gustijak ausita,
seme okefak juanik
amordiari laztanka,
eurena ilten itxita.

Sabin maite, ain gurgafi,
zorionez zan etofi
ikaspidiak emoten guri,
ez-jakin askori
zer egin biar genduban
gogoz udan ta neguban,
bijotzan bafu, bafuban,
osatu arte Amari
osagafioek eruan,
azkatu arte beinguan.

(Euzko-Deya, 1916, 12 zenb.)

ZER NAI DOK GEYAGO?

Ene txori polit ori,
Zeri adi ago

Ez abesteko kayolan
 Alai ta geyago?
 Zer gura ta axe duala
 Beti baldin ba'ago,
 Zentzun bako mizke orrek,
 Zer nai dojc geyago. , . ?

Beste txorijok basuan
 Pozez zoratute
 Yabiltzak txiro-liroka,
 Ezin aspertute.
 "—Ai, neu be, orreik lez, azke
 Baldin ba'nengoke. . .
 Gustiz alai ta pozik
 Abestuko neukel"

{Euzko-Deya, 1916, 30 zenb.

BERBIZKUNDIA (Aizkibel'dar Bingen, neure adizkide maitiari)

Euzkadi gusti-gustija bere
 Abenda, ele, ekandu eta
 Jolas baketsu eder orokin
 Bai-zan gogo aldenduta;
 Etzan ezegaz gomutau be eiten,
 Gustija eukan aitzuta;
 Aurkituten zan bere bixitza
 Odei baltzez estalduta.

Abefijaren etsayen aurka
 Gurendaz ainbat gudatan
 Buruba jaso eban Efi au
 Bere edestiaz aitzu zan;
 Lotan eguan, eta lo-zofo
 Negargafijan benetan:
 Illuntasuna baño besterik
 Ez eban ingurubetan.

Arek zugazti eder arteko
 Basetxe zuri egoki,
 Aldika baten ixan ziranak
 Erkabaen bixi-toki,
 Irudijela sendi ta etxe
 Aingeruakin Donoki,
 Afotzagaz bat-eginda loitzen
 Zirian alde oroti.

Goiko Jauna'ren ixen deuna be
 Euzko-abendaren elez

Mintzatu biar ebenak, afotz
 Izkuntzan gaztelafak lez,
 Asaben ele gozo ezti au
 Baztarturik itzi bafez,
 Ta afotzarena erabilte-eben,
 Amea itzirik negafez.

Euzkadi gustiz gaxo eguan,
 Eta bere seme galdu
 Dan-danak pozik entzuten eben
 Amaren ainbat alaru;
 Euzkel-Errijan areriyuak
 Au gura eben eraildu,
 Eta seraiaik Ama onegaz
 Etziran eiten gogaldu.

Il-alarua. . . ! Euzko-efija
 Tamalez ilten eguan.
 Au nai ta nai ez il biafian
 Aurkituten zan orduan,
 Ifintzi-oyu zoli-zolija
 Inguru entzun genduan,
 Euzko ortze ilunan argi bixi bat
 Agertzen zala beinguan.

Zer jazoten da? . . . Ifintzi ofek
 Nundik eta nora urten dau?
 Euzko-Abefi au ilten egon,
 Semiak aitzurik berau,
 Ta azken-alaru estutik seme
 Aitzukofentzako birau
 Itzal gofotz beteikoren bat
 Amufuz bota ete dau?

Ez olakorik, ez! Entzun daigun
 Gogoz, ifintzi-didafa
 Geutzako da-ta; "Gora Jainkua
 Eta gora Lagi-Zafa."
 Didar zolija benetan bai-da
 Ikur onetsi edefa,
 Euzko zintzuen guramen bixi,
 Zuzen-bideko ixafa.

Nor dala baña jaurti dabena
 Didar ori ain indartsu,
 Mendi, aitz, afo, zelai ta danak
 Gogoz dautsela erantzu?
 Ikusi daigun. . . Gixon deun bat da,
 Jakitun, azkar, bulartsu,
 Ama azkatzeko anayei deika;
 "Itxartu zaitez, itxartu."

Anai gustijai, itxartu daizan
 Efi, aran, mendi, baso,

Bere Ama Aberri gaxo
Au il baño len, onen Edesti
Anayei jakin-erazo,
Euzkadi dala, ta ez besterik,
Euzko-semien guraso.

Gixon senduak, ezegaitik be
Iñoz etzala bildurtzen,
Karramarruen ibillerarik
Ez eban onek ezautzen;
Beti aufera, Jauna'n eskafez,
Ama gaxoai laguntzen:
Au zorundurik, Urtzi Deunari
Bigurtu egin nai eutsen.

Onexen didar ifintzijagaz
Euzkadi'k dar-dar ein eban;
Euzko-Abefi onek bixija
Ondiñokarren bai-eban.
Illen lotatik itxartu zan ta
Jafi osatzeko eran,
Seme zintzuen laguntasunaz
Jarteko lengo aukeran.

Garbitzen asi ziran odejak
Ta agertzen ortze argija. . .
Euzko-semiak une atantxe
Ekusen Sabin andija,
Beraz ebala iru margodun
Ikufin alaigafija,
Bertan agiri zala idatzirik
Ifintzi-oyu zolija.

Itxas-gizonak ixar argijai
Adi egoten oi dira,
Bera artezkaitzat dala juteko
Ainbat ondoen efira;
Alan jafi zan euzkotafa be
Sabin andijai begira,
Bere ikufiñaz eltzeko zuzen
Euzko zorijonen kaira.

Euzko-Abefi au itxartu dau
Sabin'en erijotziak.
Mendi ganetan entzuten dira
Pozezko ereserkiak;
Aixiak dabil durundi ori
Bizkortzen baztar gustiak,
Agertu dayan arpegi eder
Azkatasun eguzkiak.

Abefi-aldez eiteko danak
Itxarturik dira jari;

Or dabil euzko-gastedi,
Gura dabela Euzkera jaso
Ta Azkatasuna ekafi.
Jauna ta Lagi-Zafa'ren suak
Berbixi dau ba Euzkadi.

(Euzkadi, 1915-XI-24)

BAKOTXAK BERIA MAITE

Euzkereari egin dayogun
biar dan lako afera,
dalako geure zorun gustijen
etorkixuna berbera,
geure gogua, geure arnasa,
goi-erdi eta sustefa;
ganera Jauna'k egiña da-ta,
maite biogu euzkera.

Zer dira gure itufitxuak,
ibai, efeka ta itxaso,
basefi-etxe zuri baketsu,
ibar zelai mendi baso?
Eztira beste gauzaik ezpada
Uzkurtz jagolak. . ., arako
gure asaba onak euzkeraz
ugutzau ebezalako.

Uzkurtz-aldezko gudaiburua
Euzkera ixan da beti,
afotz-obenik igaro ez dein
euzko-mendijen ganeti.
Areyo deungak ezetsi afen
sarritan lau aldetati,
ondiñokafen bixirik dago. . .
Jainkuak daki zegaiti.

Gudaiburua galdu ezkeror,
gudaroztiak zer egin?
Arerioak laster oi dautse
guda-lefua ebagi.
Augaitik eutsin biar dautsogu
gogotik Euzkereari,
jakiñik nortzuk direan gure
umien irakaslari.

(Euzkadi, 1916-VIII-13)

Gauza txafen jatofi
Afokerija dozu;
Nagikerija, bafiz,
Ustelaren lengusu.
Senitarte ofetan
Bixi nai ez ba'dozu,
Umiai euzkeraz
Irakatsi eyozu.

Euzkotafak ixanik
Baldin zeure umiak,
Jafaitu ba'dagije
Euzkerarik bagiak,
Geyau ein dautzulako
Nagikeri deungiak,
Zelan onetsiko zauz
Gure Jaun ta Jabiak?

Etxian naiz kalian,
Nai-nun ta edonoz,
Euzkeraren alde
Lan ein biogu gogoz.
Euzkel-ikastoleak
Umientzat or dagoz;
Bertara bialtzeko
Gu biartuta gagoz.

Orain zabaldu diran
Ikastetxietara
Zeure seme euzkeldunak
Euzkeraz ikastera
Bidaldu gura ezta
Geratzen ba'zara. . .
Belarrimotzak baño
Askoz txafago zara.

(Euzko-Deya, 1917, 44 zenb.)

JANTZI DAIGUN EUZKEREAK

Odeyak illun itzalak dagoz,
Ekatxa dator efira.
Ama zar batek tamalez diño,
Jafirik oni begira:
"Ene galdua, semiok nigaz
Gomutetan ezpa-diral"
Oñazez beren begi apalak
Itufi bigurtzen dira.

Lo txafa kendu eta itxarturik
Ikusi daigun bakoxtak:
Ortzea baltzik, mendijak zuri,
Lufa gogortuta ixotzak,
Euzkera zafa erdi-biloxik
Dardagan darabil otzak.
Au ikusirik, ez laguntzeko
Nun dira euzko-bijotzak?

Zer balijo dau zuri, baltz, gofi
Edo nabar ixatiak,
Baldin ezpa-dau zer ikusirik
Ofaz Euzkera maitiak?
Alde batera itxirik, bada,
Politika ta nastiak,
Euzkereari danok zabaldu
Biar dautsoguz atiak.

Erdi-biloxik ba'dago bere
Jantzi biogu Euzkera,
Erabilteko Euzkadi'n txukun
Alde batetik bestera.
Jauna'k geuretzat emon euskun-ta,
Euzkeldun onak ba'gara,
Guazen jantzi ta indartuteko
Biar daunaz laguntzera.

(Euzko-Deya, 1917, 45 zenb.)

BIDALDUI

Ofa negu dollonak nausi egin danian
Zein bezuza edefa jafi dauskun ganian:
Eduztzak ixoztuta mendi, baso ta nai-
[ñun,
Lurmenaren apufik eztala ikusten ifiun.
Au ikusi dabenian txori-aldrak aneika,
Orobat asi dira eguzkijari deika:
"Zatoz, eguzki ori, edur onen ganera,
Urtu ta bidaltzeko itxaso zabalera.
Txorijak biar dabe goyan ta beyan azke,
Negu dolorran janzki gogor ori kendute."
Geuk be deitu dayogun txori ofen

[antzera:
"Zatoz, eguzki ori, Euzkelefi maitera;
Zikinkerik gustijak erdereaz batera
Igafi barik sartu yakuz geure artera. . .
Erdalkari zikiñak bidaldu erbestera,
Geugaz bixi daitezan Euzkadi ta
[Euzkera.

(Euzko-Deya, 1917, 43 zenb.)

Euzkerazkuak Euzkadi'n
 Biarraz doguz euzko-sendija
 Argitzeko gogo ta adin,
 Euzko-abesti, dantza ta kirol
 Danakaz zaletu dedin.
 Txindijaz, baña urri dabilzt-ta,
 Gaur ezin dogu au egin.

Baña Bilbao'n Gastedija'ko
 Gure "Euzkeltzale-Bazkuna"-k,
 Enzkerearen alde edozer
 Pozik egin nai dauskunak,
 Ikastetxe ta irakaslakaz
 Gaur daukoguzan utsunak
 On-bidetzeko artu dauz orain
 Asmorik aberkoyenak.

Bat-ein euzkotar guraso danak,
 Geure sendija zenbatu,
 Zenbat ikasle doguzan zigur
 Etxe-abixenak artu,
 Eta gustijok aburu batez
 Ikastetxeetan eskatu
 Onei euzkeraz irakastia . . .
 Ta zer . . . ba'daye . . . ukatu?

Eztozula nai gure umiai
 Irakastia euzkera?
 Agur . . . Ba-guaz irakatsiko
 Dautsien etxe batera.
 Itz geyau barik egin ezkeru
 Umiak andik atera,
 Bigurtu leikez irakasliok
 Euzkeraz irakastera.

Maitetasunak dau batasuna,
 Batasunak dau indara;
 Iñozko geyen daukogu, bafiz,
 Indar orixen biafa.
 Batu gaizan, ba, guraso danok
 Euzkotar onak ba'gara,
 Gure sendijak ikasi dayan
 Geuk gura dogun erara.

{Euzko-Deya, 1916, 17 zenb.)

Negafez dago baratza;
 Beren raaitia galdu daulako
 Erdibiturik biotza.
 Ixil zaiteze, txuntxun-txistuak;
 Baña ori, zer dala-ta?
 Ixildu eta negar eixue,
 Urretxiñola il da-tal

Illobi gustiz eder bat egin
 Dautsie madaripien;
 Txivibiri ta erliak duaz
 Baltzik bidiak betien . . .
 Ofiz ta loraz jantziko dabe
 Aizkide danen artien,
 Eta zozuak abestuko dau
 Il-otoi edo "Requien".

Gura dabenak eriotzian
 Loraz jantzia izan dedin,
 Bixitzan . . . Jauna'ren lagi deunak
 Diñona biar dau egin,
 Egipen onak dira loriak,
 Jainko-maitasun . . . atsegin.
 Ez aitzu iñoz, euzko-semia,
 Zer ein biogun Euzkadi'n.

{Euzko-Deya, 1917, 35 zenb.)

JAGI TA ZATOZ!

Jagi zaiz jagi, Sabin gurgafi,
 Abefi-seme gurena!
 Jagi zaiz jagi, Euzkadi alde
 Ziñopa egin ziñana!
 Jagi ta zatoz, eta ikusixu,
 Jel-irakasle zuzena,
 Zenbat ikasle bafi daukozun
 Amabost urterik ona.

Len lo-zofoan bixi ziranak
 Orain daukozuz itxafik,
 Alpeferijan len ziranak be
 Nagitasunik bagarik.
 Zure areyo len ziran asko
 Datoz besoak zabalik,
 Euzko-Abefi-azkatasuna
 Lenbailen lortu gurarik.

Euzko gastijak erein dituez
 Or-emen ainbat Jel-azi,
 Uste baño be lur obiauan
 Geyenak zirala jausi.
 Landarok datoz mardul ta mizke,
 Laster dira eurok nausi;
 Onein gerizpen sasi-sendijak
 Makal biarko dau bixi. . .
{Euzko-Deya, 1918, 64, zenb.)

DEUN MIKEL ETA EUZKERA

Eguzkijak bultz einda jaurti dau
 Gau itzal kopetilluna;
 Ozkarbi dago, itxaso bare,
 Ipar-aixetsu biguna
 Goyan ta beyan, lior ta itxaso,
 Dana da edertasuna,
 Ospatzeko gaur Deun-Mikel geure
 Zaindariaren eguna.

Aintza goyetan Mikel deunari,
 Aintza Donoki ta ludi;
 Zure ezpatia dala nagusi,
 Ezagutua ixan bedi.
 Luzbel ta beren lagunen aurka,
 Zeugaz gura dogu jagi;
 Jagon gaizuz, ba, Kistar gustijok,
 Jagon egixu Euzkadi.

Ezpata zofotz ori arturik,
 Deun Mikel agurgarrija,
 Etor zakiguz kentzeko emen
 Daukogun erdelkerija;
 Beraí yagokon tokijan iafi
 Daigun Euzkera garbija.
 Bestela, zelan esango dogu
 Au dala Euzkelerrija?

Uriietatik bidaldu eben
 Euzkerea basefira;
 Uri-ondoko basefitik be
 Bultza-bultzaka mendira . . .
 Lotsaz, bildufez, berantz jasteko
 Aspaldi antxe bixi da . . .
 "Zatoz, Euzkera, zeure tokira"
 Noz entzungo daun begira.

Aralar mendi-gain oftatik
 Esayozu, ba, zeuk esan:

"Zuaz, Euzkera, zeure tokira,
 Semiak artu zayezan;
 Deika daukozuz. . . lagundukotzut. . .
 Ez eixu bildufik ixan;
 Uri, basefi, lior ta itxaso,
 Gura dot bixi zaitezan",

Entzun, ba, entzun, euzkotar orok,
 Batez bere gurasoak;
 Entzun, ba, ondo zer dirauskun gaur
 Deun Mikel Aralar'koak:
 "Or Ikastetxe, zeuen umiei
 Euzkera irakastekoak.
 Bidaldu, bada, dan-danok ara,
 Onetsi zaizen Jainkoak."

Gure Jainkua Euzkereagaz
 Gurtu ta poztuko dozu.
 Zein zori ona umiei olan
 Irakasten ba dautsezu!
 Onu edefok aiztuta emen
 Iñor ez bedi geratu.
 Aupa, mutillok! ekin, ba, gogor
 Euzkera'n alde z jo ta sul , . .

(Euzkadi, 1917-IX-30.)

IXATE BARRI BAT

Ofiiak oritu ta
 Zimeldu loriak;
 Txorijak mututurik . . .
 Ilun-itxal goyak . . .
 Len alai ziranak, oin
 Daukez naigabiak.
 Uferatzen yatorku
 Ixate bafi bat.

Bai al daki, u zein dan
 Kisto'ren legia?
 Bestena itxi ta zaindu
 Bakotxak beria.
 Indafez kendu daunak
 Besten Abefia,
 Zigur dauko bere gain
 Jauna'n aserria,

Nausijak jausten duaz,
 Txikijak jagiten,
 Au jazoko zala nok
 Esan aldi baten?

Afop
Asi dira igarten
Gaitz dala Jainkuari
Geyaurik egiten.

Orrijak oritu ta
Zimeldu loriak;
Txorriak mututurik,
Illun-itxal goyak,
Gripe'k jo dau *etsoyn* .
Zain, ba, jeltzaliak,
Euzkadi'ri lortzeko
Ixate bafi bat.

Euzkadi, 1918-XI-6.

NOZ IKUSIKO AUT?

Azkatasundun eguzki ori,
Noz ikusikaut Euzkadi'n,
Neure bijotz au pozezko sutan
Efe ta kiskaldu dedin?
Euzkotan orok zain gayegozak.
Ator! atov! Arin! arin!
Gure areyo negu ankefak
Geyaurik eztaigun egin.

(Euzkadi, 1918-XI-16.)

OTOI

Emeretzi urtez
Egunez ta gabez
Safi otoi ein dogu,
Sabin, zure alde.

Jauna'k euki zaizantzatz
Beraz donokian,
Kistar ereduentsatz
Eindako tokian.

Uste osuan gagoz
Goyan zagozala,
Euzko-deunak inguru
Zeugaz dozuzala.

Gure oldozmen oneik
Egiak da'dira,
Begiratuizu, Sabin,
Ortik Euzkadi'ra.

Gaur jazoten dana . . ,
Ta biurtu begijok
Jaun Goikua'gana.

Ta euzko-deun orok be
Zeugaz diriala,
Afen, Jauna'ri otoi
Egin beriala!

Ze otoi ingozuen?
Ori zeuk ondoen
Jakingozu, Efi au . . .
Ikusi ondoren.

Beintzat ez aztu euzko
Anai-maitasuna
Amari biurtzeko
Egizko osasuna.

Jainko-maitasuna,
Oben-gofotua,
Zeuk bixi zifianian
Zenduan lakua.

"Gu Euzkadi'rentzat,
Euzkadi Jauna'rentzat"
Goguan ditugula
Gaur zerofen itzak,

Otoi dagigu gogor
Jauna'ren aufian,
Zeure emeretzigafen
Illurte urrenian.

(Euzkadi, 1922-XI-25.)

EUZKERA MAITAGARRIA

Geure asaba zafen odola
Daukagun arte zanetan,
Agertu daigun euzkeldun antza
Geure arazo danetan;
Euzkera zafa egafiz ito
Ez dein legorte onetan,
Egafi ori ase dayogun
Maite ba'dogu benetan.

Itzak bakafik indarge dira
Egipenak ziñaldari,
Nor zelako dan bere egipenak
Erakusten dabe argi.

liuzkeldun batek Euzkelerrian
Bera erderaz ba-dabil,
Alperrik esan "soy vascongado",
Erdeldun utsa da ori.

Ikasi daigun erdera, prantzes,
Naiz ingelesan elia;
Ikaste ori ontzat daukagu,
Baña lenengo geuria.
Izkuntza danak gurgafi dira,
Autortu nai dot egia;
Geuretzat, baña, gurgafiena
Euzkera maitagafia.

{Euzkadi, 1916-IX-1;

ITXAS-ERTZIAN

Itufi eta efekatxuak
Jasteira beko ibaira;
Ibaya dua oneik artuta
Itxaso zabal andira. . .
Onegaz topo egin dabe-ta,
Ertzian geratzen dira,
Goratuago ixil-ixilik
Daun Ziñoepa'n begira.

Aixe-bolada batek artu dauz
Baratzetako loriak,
Gaudi gustija betian duaz
Usainduagaz goi-beiak
Itxas-ertzera eltzen dira ta. . .
Isten dautsoe aixiak:
Baztartxu atan daun Ziñoepa'i
Opaltzen. yakoz gustiak.

Txori-aldreak aneika egaz
Or duaz abafotsian,
Aixe zabalán arin-arinka
Bata bestien atzian;
Iraduz junik, baña, oneik be
Ofa or itxas-ertzian
Geratzen dira baztartxu atan
Daun Ziñoepa'n aufian.

Euzkotar gaste sendo zinduk
Bidiak betian duaz. . .
"Itxarkundia" didar dagije,
Baña zelako goguaz!
—Zer jazoten da? Nora zuaze?
—Itxas-ertzerantz, arduraz;
Jel-Ziñoepa'i bijotz-opaltzen
Sukafieta'ra guaz.

Ziñopearen gorpu-estalki
Arlosa zabal apala
Uste dot, zutik, afantzezki gaur
Biurturik dakustala,
Begi zabalez goruntz begira
Euzko-Deun aundi bezala,
Abefiaren bake-zoruna
Jauna'i eskatzen dautsala.

Gaste zintzoen gogo zinduk
Bizkortu dituz zafak be,
Dirautsiela: "Oker-bidetik
Ibilli gara oñarte;
Gaurtik aufera, baña, zuekin
Jafaitu gura genduke,
Ta ointxe gatoz Jel-Ziñoepa'i
Oben-azketzaren eske."

Ofa or, Sabin, zeure gastiok,
Ofa or zar damutuak. . .
Txori-loreak, efeka, itufi,
Legor eta itxasuak,
Amalaugafen urte-ufenian
Bialdurik Jaungoikuak,
Gurenda-ikurtzat dakartzuela
Burestun zorunezko bat.

Asi umetxu koskofetatik
Ta aitite zafetaraño
Zure gomuta eztaun bat bere
Ez dot aurkitu ondiño;
Lenau nekezik deitzeutzunak be
Gaur bijotz-bijotzez diño
Euzkadi'k seme gurgafiaurik
Eztaula ixan ondiño.

Gora gastiok! Gora zarrok, bel. . .
Gurtu Josu'ren Bijotza,
Beren ondora erun daulako
Sabin- Abefi-Ziñoepa.
Itxarkundia bai-datorkigu. . .
Poztu gaitezan orok, bal
Ken jantzi baltzok, ta zuriz jantzi,
Zorioneko gara-ta.

(Euzkadi, 1917-XI-25)

ZAIN, BA, MUTILAK

Aspalditxuon erdalkerijak,
Astiro eta polito,

Azeri zarrak olua legez
 Euzkerea nai dau ito.
 Zain, ba, mutilak, erderan jopu
 Ixan ezkaixan betiko.
 Zain, ba, oraintxe. . . , bestela gero
 Lekurik eztau eukiko.

Alperik dan lez ur juanari
 Esigiñen ibiltia,
 Era berian alper litzake
 Gure euzkera zar maitia,
 Ilgo ba'litz bein, piztu dedilla
 Guk zarata egitia.
 Au jazo baño len, etsai ori
 Ausi daigun, ta bakia.

Gure izkuntz eder, Euzkera txukun,
 Zu zaran antziñakua;
 Gaur bixi diran beste ele orok
 Baño be lenagokua,
 Baldin ba'zagoz lau aldetatik
 Ezetsiz inguratua,
 Semiok zeure alde zarteko
 Ez al da zijoik naikua?

Ikastoletan atiak itxi,
 Urijetatik bidaldu,
 Baserrija be, Judas antzera,
 Batzuk oi zaitue saldu,
 Arnasa nasai artzeko zeure
 Tokira ezin urbildu:
 Ama bat olan ez geunke eukiko
 Lotsaren pizkat ba'gendu.

Euzkerak oiñ bat galtzen dauneko
 Amar oiñ ba'daiz Uzkurtzak.
 Euzkera aldeztu biogu andi,
 Txiki, lekaide ta apaizak. . .
 Euzkel-Efitik at bialdurik
 Erdalckerizko ekaitzak,
 Jaungoikuantzat zuzenduteko
 Egizko euzko-biotzak.

Asaba zarren ele kutun au
 Ara ze tayuz daukagun.
 Itxartu gaizan euzko-semiak
 Eta danok bat ein daigun,
 Ta erabagi uri, basefi,
 Ikastola naiz edonnn,
 Euzkerea ixan deilla Euzkadi'n
 Ele gustien Bakaldun!

(Euzkadi, 1922-VII-20)

DOLORKERIAK. ITXI

Zein edefa zan Euzkadi bere
 Zugatz azpiko Batzar-tokian,
 Euzkeldunentzat egizko lege
 Zuzenak eiten ziran aldian!
 Jainkua goyan, Euzkera beyan,
 Zorioneko bixi giñian
 Geure gauzakaz geuk agintzeko,
 Geuk nai lez eta nai gendunian.

Aldi aretan euzkiak dizdiz,
 Ekatz-lañorik etzan agiri,
 Zugatz orleyen adar artean
 Txoriak alai txiroliroli,
 Aingerutxuak jasten zirala
 Ortzetik berantz Jauna'n geznari,
 Algustidunan oneSjpen deuna
 Ekartsoela euzkelduneri.

Etsayak, baña, bekaitz zitalez
 Euzkadi olan zorioneko
 Ezin ikusi eban, ta beti
 Ebilan berau nundik galduko;
 Asmo berezi egokiren bat
 Asmau nai eban onetarako:
 Eldn ta ekin, zoritxafez be,
 Asmau eban bai azkenerako.

Erdara asi da "gitarra". . . joten,
 Erdalckeria dantza nastuan,
 Ta zentzun bako euzko batzuk be
 Ikus-gureaz bertara juan.
 Amak ezetz ta semiak bayetz,
 Asafaturik itsumustuan,
 Naste ofetan sartu ziran ta
 Gure zorunak iñes ein zuan.

Euzko-baratza bardin bagia,
 Lore bikañez oi zana jantzi,
 Euzkia dizdiz ortzetik zabal
 Azkerik eiten zanian jatsi;
 Euzki au, baña, euzko-semiak
 Erdeldundurik aman igesi
 Zekusanian, lotsaz gofitu
 Ta itxaspeño egin zan jausi.

Ordutik ona gure baratzen
 Ikusten dira sastraka, sasi,
 Erdelkeri ta zikinkeriak
 Nai dabela ixan bertako nausi.
 Ofein artian Euzkera gure
 Lore maitia ezin da bixi.

Lotsagaii au ez luzetzeko
Zerbait biogu gaur erabaki,

Zer ein biogun? Euzko bakotxak
Korañe zofotz bana erosi
Ta sustaïetik sasi-sastraka
Ta bedar txar oro ebaki;
Su emon, erre ta auts biurtzeko
Berialaxe sutaira jaurti,
Euzkera gure lore maitia
Bixi dedintzat orain ta beti.

Euzkotar ume jayo-bafiei
Jafirik beti euzkel-ixenak,
Dakigun orok euzkeraz egin,
Ikasi bafiz ez dakienak,
Idazki ta abar euzkeraz beti
Geure arteko artu-emonak;
Auxe da gaurtik ein bioguna,
Nai ba'dogu ixan euzkotar onak.

Itzak bakafik egipen barik
Berialaxe dagoz galdute,
Eta euzkotar "koipatsueri"
Euzkadi'k onan esango dautse;
"Euzkeldun nintzan, euzkelduna naz,
Beti euzkeldun iraun nai neuke,
Eta nigaz bat-ein nai dabenak
Betoz biotzez... euzkeldundute."

Zein edefa zan Euzkadi bere
Zugatz azpiko Batzar-tokian,
Euzkeldunentzat egizko lege
Zuzenak eiten ziran aldian!
Edertasuna gura ba-dogu
Befikustia lengo antzian,
Dollorkeria itxi. . . ta egiz
Anayok alkar maite gaitian.

(*Euzkadi*, 1922-IX-28)

ABESTI ABERTZALIA

Eguzki ori, gaudi gustiko
Gauza danetan onena,
Argi gustijen argitasuna,
Ikuskafi edefena!
Eguzkija da otzikaria
Beinguan kentzen dabena,
Iluna bere argi biurtu,
Osatu gaxo dauena.

Euzkel-Efijan oin dakustazan
Aran,baso ta mendijak,
Zugazti, zelai, aitz, itufiak,
Landa ta lorategijak,
Solo edefak, arto ta gari,
Ta enparau gauza gustijak,
Gixaldietan zorundu dituz
Eguzkijaren argijak.

Aitz eta mendi onek lenengo
Zapal ebezan gixonak
Tokijon jaube ixatiagaz
Eukibezan zorijonak,
Bertoko gauza gustijak ziran
Jauna'k eurontzat emonak,
Artzeko gero bakafik onen
Abendai dafaikijonak.

Azkatasunaz bixiterako
Aran baso mendietan,
Ettxetxu zuri polit edefak
Egin ebezan eurretan.
Lufalde onen jaubetasuna
Eurena zala benetan,
Gure aufeko asabak bixi
Zirian era onetan.

Etxe inguruko zugattijetan
Txofotxioka ainbat zozo,
Txiroliroli ta ufugufuka
Biregfifo eta uso,
Ta beste enparau txori gustijen
Ainbe.ste abesti gozo
Entzuten pozik bixi zirian
Azke ume ta guraso.

Zugatz deun baten azpian oi zan
Asaben Batzar-tokija,
Efi bakotxak eukirik antxe
Beren aldunen aulkija;
An eiten ziran lagi gustiak,
An artu erabagija.
Ondoen zelan zainduko eben
Euren euzkeldun Errija.

Goikua baño etzan besterik
Batzafe'n goitik zan jaunrik;
Ez euken Batzar ofen agintzak
Baño beste zer jabanik,
Eskubidiak, goi-beietako
Bakaldun Deunak emonik.
Eztago iñor ludi onetan
Itz au guzurtauko daunik.

Eurak eukezan eubid
Naiz lotu naiz azkatzeko,
Ez eukan iñok aginpiderik
Altasun ori kentzeko;
Ta ez euken lez eurak zorijon
Pozkarrizko au galtzeko,
Batasun baten alkartzan ziran
Azkatasuna zaintzeko.

Esan blar dot ondiño bere
Egi andi bat geyago;
Ezeren bere bekatxik barik
Bixi zirian lenago,
Egaz ebixan aitz-afanuak
Baño bere azkiago. . .
A zan bixitza zoriontsua,
Zoriontsurik ba'dago!

Egun eder ta onan ostian
Txafa datofen antzera,
Ainbat zorijon beukezan bere
Eldu zirian galtzera,
Begiztandurik auzoko andra
Bat zala ama berbera:
Alan galdu zan azkatasuna,
Alan sartu da erdera.

Ofa, ba, nundik etofi ziran
Euzkadi'ren zorigatxak. . .
Emengo tentel txoriburuak,
Afozt ankefen bekatxak
Betetiafen, opa eutsezan
Aran baso mendi ta atxak.
Ordutik ona doguz laño baltz,
Orotsak eta ekatzak.

Egoi-aldetik etofi ziran
Ortots eta oñaztafijak
Kendu eutsezan Areitz deunari
Ezkufak eta ofijak,
Ta ama kutunai bere altzotik
Seme ain maitagafijak,
Otsein eruan aloger barik
Zaintzeko afozt-efijak.

Afo tentelen efuz afoztak
Etofi ziran onuntza,
Azkatasuna eurekandu ta
Guri jarteko estuntza;
Sartu yakun ba geure sendijan
Zoritxafeko laguntza,
Gastelar egin nai gaitubela
Oitura eta izkuntza.

g z j g k
Gauditik zabal jantzirik,
Lufeko gauza danak jarten dauz
Osasunagaz beterik;
Eguzkijaren argia бага
Ezek eztaun lez bixirik,
Ez dau Lagi-zar eta Euzkera
Bako euzkeldun efirik.

Euzkeldunenak ixan ba'ziran
Aitz, mendi, baso, zelayak,
Etxetxu zuri, baratza eder,
Itufi eta ibayak,
Gaur zer dala-ta eztoguz biar •
Orduko eskubidiak,
Geu ixateko guraso zafen
Etxaguntzaren jaubiak?

Nun da gaur gure anaitasuna?
Gure lagijak nun dira?
Eztira agertzen iñun-iñun be
Jafi afen gaur begira;
Afoztalien eruz eruan
Ebezan gastelefiara.
Zetan eztogu jaubetu biar,
Euzkeldunenak ba'dira?

Zer dala, baña, nik Oiz'en goitik
Orain ikusten dotena,
Bere txinparten argitasunaz
Zirkin eraiten daustena?
Eguzkijaren zati bat dakust
Mendi ertzetik urtena;
Azkatasundun eguzkija da.
O geure itxaropena!

Ainbat ekatxen ostian dator
Zabaltzen argitasuna,
Alde bitara erdibiturik
Lañoen illuntasuna:
Berbizkundia adirazten dau,
Euzkotafen batasuna.
Poztu gaitezan; berak dakar, ba,
Euzkadi'ren osasuna.

Ija ilian aurkitzen zala .
Ama Euzkadi laztana,
Seme maite bat agertu yakon
Arnasa emon eutsana;
Jasorik gora ifintz indartsu
Goikoaz maita ebana,
Zabal zan uri, baso ta mendi,
Ifintz arexen esana.

Neure goguan sartu zalako
 Irintz deun orren didarra,
 Oiz'en ganetik zabalduko dot
 Argitasunan indafa,
 Ikusi daijen iru margodun
 Euzko-ikufin edefa,
 Bere idazkunan argi dabela
 Jaungua ta Lagi-Zafa.

Jaso, euzkuak, ikufin ori
 Aitz eta mendi ganetan,
 Uri, basefi, udaletxe ta
 Gure untzijen agetan; .
 Sabin Arana'n jafaizaliak
 Ixan gaitezen benetan,
 Estuntzetatik azkatutia
 Nai ba'dogu lur onetan.

Poztu, euzkeldun mendi maitiak,
 Poztu, euzkeldun efijak,
 Bafi edefa dakaskulako
 Azkatasun eguzkijak;
 On-etofija beroni eta
 Jauna'ri eskar andijak.
 Gora Euzkadi estuntza barik!
 Gora euzkotar gustijak!

(Euzkadi, 1922-X-l)

AI, ZE EDERRA!!
 (Makil txukunez sariztua)

Zein edefa dan barealdijan
 Itxaso zabal bardin-bagia,
 Beren sendijaz jolasten alai
 Dabillanian uren amia,
 Jantzki urdiñez apain jantzirik
 Dagualarik ortze argija,
 Aintzaz ta gentzaz direanian
 Poz-atsegiñez goya ta beya.

Egurastoki zabal aretan
 Latefi oron ordezkarijak
 Santzoka dabiz eresotsian,
 Kedats-opaltzen lufun-ontzizak,
 Txalupatxuak arturik baita
 Bular zabaldun arrantzaliak,
 Gelduta danok jarten gauzala
 Bere edertasun bardin-bagiak,

Ortze ta itxaso bitarte beste
 Sendi zital bat bixi da, baña,

Iñoren gentza nundik galduko
 Beste zereñik eztabillena;
 Asmetan dau, ba, jai biufi bat
 Berialaxe galduko dauna
 Ludi gustija gelduten daben
 Itxasuaren edertasuna.

Axia asten da txistua jotzen,
 Ostotsa bafiz danbofotsian,
 Su-zirikoska tximista eta
 Odeyak dantzan gaudi gustijan;
 Itxas-umiak ikusi nayaz,
 Ortzadar ziar une batian
 Igon nai dabe an ibilteko
 Biurriakin goiko nastian.

Amak ezetz ta umiak bayetz
 Asafaturik ezta-baidian,
 Afoputz eiñik, ofua baten,
 Bata-bestia jan bifiarian,
 Baztar gustijak ausi nairik lez,
 Batzuk igonik ortzadar ziar
 Ekatzagaz bat eginda dabiz
 Jira-biraka goi zabalian.

Ekaitz malmutzak erabillirik
 Tximistia lez atzera-aurrera,
 Zorabijauta jafi ondoren
 Botaten ditu goitik lufera,
 Galdu-gordian bilin-bolaka
 Baso ta mendi-afuak bera,
 Ibayetatik bafiro duaz
 Basaz beterik itxas-ertzera.

Euren amagaz bat ein nai dabe;
 Ameak, baña, esaten dautse:
 "Etzaituet nai ekaitz usaindun
 Jantzki zikiñok garbitu arte;
 Garbija nintzan, garbirik nago,
 Beti garbirik iraun nai neuke,
 Eta nigaz bat ein nai dabenak
 Beto soñeko loyak kendute."

Amaren itzok ontzat arturik,
 Garbitzen asten dira beinguan. . .
 Apur-apurka garbitu dira,
 Eta garbitu diran orduan
 Amak bafiro artuten ditu
 Maite-maiterik altzo bafuan,
 Beren egizko edertasunaz
 Geratzen dala lengo moduan.

Oi, zein edefa dan itxasua,
 Zein edefa dan. . . bare-aldijan!

Zein edeia zau Euzkel-Erija
 Beren buruen jaube zanian!!
 Erri maite au, Erri gaxo au!!
 Noz jafiko da lengo senian? . .
 —Jainko-lagija zuzen gorderik
 Euzkeldunduten garianian.

(Gure Herria, 1924)

"GURE HERRIA"-RI AGUR!

Gazteak beti dabilta larden,
 Baña zaafak ez ordia. . .
 Ni ere orain nakuselarik
 Zaafen bidean jafia,
 Bialdu dauste bide laguntzat
 Makila txukun befia.
 Gomutaki au pozez artzen dot. . .
 Milesker, "Gure Herria!"

(Muxika, 1924-X-1)

EUSKAL-EGUNA

Sorkaldeko euzkiak jaurtirik illuna,
 Arpei alayaz dator gaur Euskal-Eguna;
 Zumafaga'ra juan, anai euzkelduna,
 Besarkatu ama zar Euzkera kutuna
 Eta zintzoro bete zeure biarkuna.

Ezagun dira egiz maite direanak,
 Batera dabiltz euren itzak eta lanak,
 Seme biotzekuak maite dituz amak,
 Baña semiek ama. . . ete dabe danak?
 Ziñaldari onenak dira egipenak.

Ama Euskerearen seme "nagusiak". . .
 Egizko euzkeltzale naiñun ikustiak
 Nagusiyei jafai-guraz anaya "txikiak". . .
 Bata-bestien leiyan zar eta gaztiak,
 Euzkeldun litzatekez orduan guztiak.

Goguan izan beti Urtzi'ren legia,
 Iñoren gauzak utzi. . ., zaindu norperia;
 Maite biotz-biotzez izan Euzkeria,
 Emonik egipenez osasun bidia.
 Au egin ezik, beste gauzak alper dia.

{Euzkadi, 1929-IX-30}

BATASUNA

Egizko maitasunak
 sortzen dau batasuna,
 batasunak indafa,
 indafak osasuna.

Osasun indartsuak
 beragaz dau kementa
 lazeria malmutza
 menpetu al dabena.

Ona gu euzkotafok
 batzeko zegaitia,
 zorundu nai ba'dogu
 Euzkel-efi maitia.

Jauna'ri otoi egin
 anayeri besarka. . .
 berezkerizko kezka
 bertan bera laga-ta.

Amaren biotzeko
 semiok alkafekin
 laztandurik. . ., lanari
 biar dautsogu ekin.

Egizko bide auxe
 Jafaitu biar dogu,
 Abefi-zoriona
 lortu gura ba'dogu.

Otoi, ba, euzkotafak,
 Aldi orotan otoi;
 Lan egin al dan beste,
 Baña. . . beti aberkoi.

{Euzkadi, 1930-II-20}

LORTU EIGUZU

Argija noz juango
 Zain dago iluna;
 Gau baltzaren Ondoren
 Yatorku eguna.
 Oi, zenbat maitatzen dan
 Maite dan Kutuna!
 Osuan indartsu da
 Bijotz-maitasuna.

Naiz ixan oñestubak,
 Naiz ixan ostotsak,
 Naiz euri, txingor, edur,
 Negutar ekatzak,
 Jel-maitasun zintzua
 Ba'dauko bijotzak,
 Bijotz au artu geinke. . .
 Euzko-eredutzat.

Uste dogun lez Goyan ba'zagoz,
 Arana-Sabin aundija,
 Lortu eiguzu Jaungua'gandik
 Adimeneko argija,
 Ezagutzeko, ezpai bagerik,
 Zein dan bidezko egija,
 Egizko bide zuzenez maite
 Daiguntzat Euzkel-Errija.

{Euzkerea, 1929, 229 orr.

EUZKERA GAXUAI

Arerijuak dbzuz eskuman,
 Areyuak ezkefia'n,
 Arerijuak atze-aldeetik,
 Arerijuak aufian!
 Baña zu beti, Jainkua lagun,
 Naiz ta areyuen erdijan,
 Bixiko zara Goikuak zeutzat
 Ixentauriko lufian.
 Urtzi deunaren gurarija da
 Bakotxari bere elian
 Erakustia kistar gustijoi
 Zertzuk jakin biar diran:
 Erdel-errijan erderaz eta
 Euzkeraz, euzkel-efijan.
 Ta Goiko Jauna'n gurari deuna
 Zuzen bete bifian,
 Emen dakuskuz irakasliak
 Euzkera izten baztefian.
 Ludira zenbat naste ikusteko
 Etofi ete giñian!

{Euzkerea, 1930, 342 of.)

ABERIJAREN ZIÑOPEA

Ortzia janzki baltzagaz dakust,
 Zugatz gustijak ulduta,

Iturri-urak itxasorantza
 Or duaz negar-uluka.
 Ama gaxo bat oñazez dago
 Semeik onena galduta:
 Sukafieta'n obiraldu dan
 Abefijaren Ziñopal

Bere osasun, bere ogasun,
 Ixerdi eta nekiak,
 Biar-biafak zitualako
 Euzko-Abefi maitiak. . .
 Bijotz-bijotzez opautsozan ba. . .
 Baña bere eriotziak
 Tamalez daukoz, negar ta negar,
 Biozdun anai gustiak!

Baña zetako ainbeste negar?
 Ez daigun egin negafik;
 Gure Jainkuak eruan dau-ta,
 Onak ez daike okefikl
 Kendu daiguzan soñeko baltzak,
 Ta iñun ba'dago lorarik,
 Egin dayogun uztai eder bat
 Eta opaldu esanik;

"Artuxu, Sabin, zeure anayok
 Dagitzugun opalbena,
 Zeure il-urteufen-gomutakitatz
 Gertaurik dakartzuguna;
 Berau dozu, ba, zuk landuriko
 Baratzan batu doguna,
 Ikusi daizun eztala galdu
 Zuk zeukan itxaropena.

Uztai maitakor au dakartzugu
 Loraz eginda zeuretzat,
 Jel-aldez egin zenduzan gauza
 Sakon edefen saritzat:
 Iñoiz ezingo dauna zimeldu
 Negu baltzaren ixotzak.
 Lora oneik, ba, ben-benez dira
 Jel-maite daben bijotzakl

Euzkotar jator, azkar kementsu,
 Zintzo eta langilliak,
 Eta Euzkadi'n gaur argitaltzen
 Diran Jel-izpafingiak. . .
 Dira zero fi, ziñopa ofi,
 • Dopaltzuguzan liliak;
 Gusti onekin gorde zagizan
 Zeru ta lurren Jaubiakl

{Euzkerea, 1930, 501 of.)

Mendi ta zelai dagozanian

j j ,

Itun-itunik ara-onaka

Egaz dabilatz txorijak,

Lurmen unia nun aurkituko

Go.seti errukarriak. . .

Lengo senian noz ikusiko

Azkerik euren mendijak.

Negar eiten dau ama lastana

Galduten yakon umiak,

Itun-itunik ara-onaka

Nekez darraikez bidia;

Beren malkuak legortuteko

Umetxu efukafiak

Nai dauz amagaz batu al daiken

Egizko adizkidiak.

Egiz maite dan maite kutuna

Ikusi ezin danian

Maitaliari arantzak sartzen

Yakoz bijotz bigunian;

Zorun-izpirik sortuko ba'da

Bijotz arantzadunian,

Ixan biarko beren maitiak

Lastanduten daun unian.

Maitale bati areriyuak

Eskutau dautso maitia. . .

Ezin ikusi, ezin lastandu,

Au tamalezko nekia!

Etsai oferi lastertxu, baña,

Elduko yako epia

Emon biarko dabena maite

Poz-atsegiñez betia,

Alperrik dabil areriyo ori

Alper-alperrik lanian,

Iraun-azoten edur-ixotzai

Zelai ta mendi ganian. . .

Udabafija ganian da-ta,

Euzkia eltzen danian

Urtuko dauz, ta baso-zelayak,

Azkerik, lengo senian.

(Euzkadi, 1931-III-18)

Egunez oroimenez, gabaz amesetan,

Zoraturik lez nabil Abefi gauzetan.

Bart egin nebana, bafiz, egija ba'litza,

Pozen pozaz lertuko litzalcit bijotza.

Asmorik onenagaz alkarturik giñan

Milloi bat abertzale kementsu Begoña'n.

Pozafen gengozala une atan bertan,

Mirarizko itufi ezitsu aretan,

Didar bat entzun geban atsegingafija:

"Gora Jainkua eta Euzko-Abefija!

Etofi neugaz danok, euzkotar anayak,

Ikusi gaizan Miren Sorkundez garbi-

[jak;

Oñetan mun egiñik jafi belaunbiko

Gogorik onenagaz otoi egiteko.

Zin esan daigun emen euzkotar bako-

[txak

Gu Euzkadi'rentzako. . . Euzkadi Jau-

[na'ntzat."

Maitasunez beterik zeruko Aanari

Oleskijak abestu neutsozan ugari.

Ta abestu ondorian, une atan bertan,

Miren berbaz asten da neugaz era

[ontan:

"Gurari onak dagoz zeure bijotzian,

Poztuten nozula gaur neurtitz bakotxian.

Biar dana daustanai benetan eskatu,

Jakin daizun, eztautsat iñori ukatu.

Dakustaz zuen otoi, afen, eskarijak

Euzkadi'ri kentzeko afotz-buztafiak.

Lokafi ofek dira euzkotar obenak,

Euzkadi'ren seme txar lotsa bakoenak.

Obena gofotaixu, baña ez gixona,

Gura bozue euki Euzkadi'n zorijona;

Euzkadi bakafik dan lez euzkeldu-

[nena,

Zeuen etxaguntzia ta ez afotzena,

Ta biurtu daizula ein afen eskatu

Oñartian beti dautzun lez ukatu,

Zuen orde zjuango naz neu ointxe es-

[katzen

Ta eztau ezez euko niri ukatuten.

Erdue neugaz, Sabin, Mikel ta Iñaki;

Zuek euzko danok be jafaitu ondoti."

Sabin'ek ikufiña, Mikel'ek ayotza,

Iñaki'k edestija, Miren'ek bijotza

Erakutsi eutsezan gure zorkijari.

Arek jarten ziralá estueta lari,
 Iñotsen: "Ikurrin au ezautzen dozue?
 Aunek diñona, ba, gaur emon biozue.
 Uferatuaz dua eunkida bat ija
 Lapurtu zenduela Euzko-Abefija.
 Gaur azkenengo epia, ez egon aitzuta,
 Biurtuxue ointxe zeuena ezta-ta;
 Eurontzako lagijak eurok eingo dabez,
 Len azke ziranian eiten ebezan lez."
 Ofa ixil-ixillik bildufez, ikara,
 Lagiko idaztija egiñik atara,
 Erabagiten dabe argi eta garbi
 Euzkotafentzat ixan daitea Euzkadi.

Ai, au zan poz guria! Au bai atsegiña!
 Jasoten genduala gora ikufiña!
 Gustjok batu giñan Batzar Nago.sira,
 Geure asabak batu oi ziran tokira.
 Bertan egin ebezan euzkeldun lagijak,
 Euzkadi jaboteko euzko-alderdijak.
 An ziran poz, atsegin, ifintzi-didafak!
 An Goora Jaungoikua!. . . Goora Lagi

[zarrak!.. .
 Amaitu ondorian Batzar Nagosija,
 Berbaz asten da Miren Sorkundez
 [Garbija:
 "Len egin zenduezan buztartu afotzak,
 Azkerik jafi, bafiz, gaur gure bijotzak!
 Iztan zaiteze, ba, oin eskar onekuak,
 Aintzat artu zaitezen Seme Jaungoi-
 [kuak.
 Ixaten ba'zarie zintzo, garbi, onak,
 Euzkadi jabongo dau Miren zuen Amak."
 Bayetz erantzun geuntsan agoa betian:
 "Aldeztuko zaitugu, al dogun bes-
 [tian."

"—Aldezten ba'nozue gustiok batian,
 Bakez bixiko zare Abefi maitian."

Pozen pozez nintzala zoratu biafik,
 Loak iñes-eginda, jarten naz itxafik.
 Agur nire atsegin! Agur nire pozak!. . .
 Amesagaz batera. . . danak juan do-
 [zak!

Itxaropenak, baña, jarraitzen daust niri
 Ur emondotsagule ames eder oni.

(Euzkadi, 1931-VI-28)

GUAZEN DANOK JEL-BIDEZI

Algustiduna goyan,
 gizona lurrian,

Euzko-abenda zara
 lur onen ganian . . .
 Urtzi Deunak egiñik
 azke bixiteko
 atzezi-gofotuak
 buztarturik dauko.
 Itxartu, euzkotafak!
 itxartu ta jagil
 Guazen danok Jel-bidez
 Uri, baso, mendi . . .
 Azke ta zoriontsu
 iarteko Euzkadi!

{Euzkadi, 1931-V-I6}

DONOSTI! . . . IRUÑAI . (Euzko Aldun gustiei)

Ikusi dogu aspaldietan
 Itxaroten zan jayotza . . .
 Donosti'n jayo . . . Iruña'n laster
 Ospatuko da ugutza.
 Aur oni emon biar dautsogu
 Kutsurik ez daun ugutza,
 Aundi kementsu azi daitezan
 Onen gogo ta gorputza.
 Au lortuleko senide orok
 Egin dayogun laguntza . . .
 Eta eskier izango dogu
 Zorioneko garaitzal

(Euzkodi, 1931-VI-11)

AGUR, JAUNAKI

Esaten eben: "Il da betiko
 Euzkeldunen arazua".
 Ondiño, baña, gu bixi gara . . .
 Goyan bego . . . "lengusua".
 Autsa ganera boteutsen, baña
 Azpijan eguan sua;
 Autosoi kentzeko naikua ixan da
 Iparraren putz gozua.
 Su ta gafetan ipiñi dogu
 Bero Euzkadi osua;
 Sasi-sastraka efe bioguz,
 Garbitu bedar-lekua . . .

Zutik, ba, danok, zar eta gaste,
 Lagun arturik Jainkua!
 Gure aldun jaun onari egin
 Laguntza egiazkua,
 Madri'ra junda, bildurrik barik,
 Jaurtirik guda-zantzua,
 Gurendaz goyan jari dagien
 Euzkadi biotzekua.

Gaztela'tiko negute luze,
 Negu baltza iguingafijak
 Aritz deunari kendu eutsazan
 Ezkufa eta ofijak;
 Aspaldi, baña, gure artera
 Eldu yakun udaldijak
 Sortuko dautsoz Aritz oferi
 Ofi ta ezkur bafijak.
 Zutik, ba, danok . . . Goguak biztu,
 Ene afeba ta anayakl
 Goiko Jaunari biotzez egin,
 Afen, otoi-eskarijak,
 Batzar-tokiko zugatz ganian
 Abestu daien txorijak.

Azpijan gixon avgijak
 Egiñik lege garbijak,
 Zorioneko azkatasuna
 Ixan deiñ Euzkal-Efijak.

Maite daiguzan Euzkelefikio
 Uri, basefi, mendijak,
 Itufitxuak, ibai-zelai ta
 Euzkaldun lorategijak,
 Maite asaben Euzkera zafa,
 Maite oitura garbijak;
 Ixan gaitezan Kistar-euzkeldun
 Urtzi ren Maitegafijak,
 Ta Berak ziur emongo dauskuz
 Zorun-eskar ugarijak.
 Zainduko gaituz gure Deun Mikel
 Euzkadi'ren Zaindarijak;
 Beren zerutar ezipatarekin
 Autsirik etsai gustijak.
 Agur ta gora gure Aldun jaun
 Euzkaldun zintzo argiia!
 Madrillen esan egiiak,
 Jaritxi garaitz andijakl
 Gure biotzak zeuekin dagoz,
 Gora euzkeldun gustijak!

{Euzkadi, 1931-VII-14}

ZIÑOPEAREN ABOTSA
Ene begiko "Euzko Gastedia'ri

Itxas-ertzeko toki eskutu
 Baketsu baxen txirua . . .
 Ziñopearen gorpuba lotan,
 Itxafik baña gogua;
 Euzkadi oro zabaltzen dabil
 Maitasunaren berua;
 Eta Jel-bidez gaizkamenera
 Euzko-abenda darua.

Abots indart.su, bijotzalia entzun
 [gendunaz batera,
 Abots zindoen durundi ori sartu yakun
 [bijotzera,

Sartu yakun bijotzera.

Abots zoli ain dardaratsuba, mirari
 [baten antzera,
 Igarle antzez . . . itz-ein euskuna, norena
 [baña ete da?
 Norena baña ete da?

Euzko-eredu gurena zana jausi zan
 [Sukafieta'n,
 Itxasuaren abes-durundiz . . . An datza
 [gentzazko lotan,
 An datza gentzazko lotan.

Ziñopearen abotsa, baña, ezilkofa
 [da benetan,
 Geure goguan darabilguna ordu ta
 [une danetan,
 Ordu ta une danetan.

Abots onexek itz dagisku, ba,
 [gogo-bijotzen barruan,
 Dirakuskula gaizkabidia nundik
 [noraño daguan,
 Nundik noraño daguan.

Abots onexek zuzentzen gaituz
 [egizko lagi-bidera,
 Eta bertatik aufera guaz . . . aufera,
 [beti aufera!
 Aurrera, beti aufera!

Elbururaño eltzeo baña kemena
 [biar dalako,
 Jel-maitasuna Euzkereagaz . . . lagun
 [eruan biarko,
 Lagun eruan biarko,

Lagun onekin Euzko-baratza
 [Jel-usain gogoz betian
 Andera, gixon, neska ta mutil, langile
 [bixi gaitian,
 Langille bixi gaitian.

Ziñopeari auxe yako ba opalbenetan
 [gurena,
 Berau ixango dalako ziur Aberrijaren
 [gurenda,
 Abefijaren gurenda.

Itxas-ertzeko toki eskutu
 Baketsu baxen txirua . . .
 Ziñopearen gorpuba -lotan,
 Itxarrik baña gogua.
 Euzkadi oro zabaltzen dabil
 Maitasunaren berua;
 Eta Jel-bidez gaizkamenera
 Euzko-abenda darua.

{Euzkadi, 1931-XI-25}

TXEAEN-OTSEÑAK

Txerren-otseñak aspaldi dabiltz ekaitz
 [baltza dariola,
 Uri-basefi zabaltzen euren eden
 [utsezko ujola,
 Urgetasun eta gofotoz izufirazten
 [odola;
 Esan legike gaiztokia be ganez egiñik
 [dagola,

Ujol atsitu ortan nai dabe ondatu
 [Kistar-Uzkurtza;
 Uzkurtzaliak garianok be, or
 garabitez jo, bultza . . .
 Azkatasasunen ixenez egin lapurreta naiz
 [erailtza;
 Eurentzat azkatasun osua . . . ;
 [guretzat, bafiz, estuntza.

Gaizkin ankefai azketsi eta zigortu
 [eru bagiak,
 Txfen-otseñak ontzat daukiez aulako
 [erabagiak.
 Mikel Deun ofi, otoi dagitzu Euzkadi
 [errukariak;
 Afen, aldeztu dayozuzala egizko
 [eskubidiak!

Elexak eta Lekaretxiak euki nai
 [doguz zutunik;

Euretan iior ez dela bixi, Kistar
 [zintzua ez danik;
 Irakastetxe nausi ta txiki biar diran
 [lez egiñik,
 Geuk nai dogun lez irakasteko, geu
 [nausi garialarik.

Bijozdun euzko zintzo gustujok lagun
 [egiñik alkafi;
 Egiz nai dogu Euzkera jaso ta
 [azkatasuna ekarri;
 Aspaldi gure artian diran jolas, birau
 [ordikeri
 Zikiñok kendu, dirialako gixadiaren
 [galgarri. . .
 Euren lekuan aulki bat emon
 [euzkel-oitura onari,
 Euzkeldun eraz jolastuteko alaiki,
 [azke ta garbi.
 Argi-bideko gauza edefak asko
 [idatzi ta irakufi,
 Jakintza ona zabaldu dedin egiz uri
 [ta basefi.

Lantegi, ola, lugintza ta abar,
 [goigorengo maillean jafi,
 Euzko-langilak ixan dayezan irabaztiak,
 [lugari;
 Gauza danakaz orniduriko janzki bat
 [egin Amari,
 Ezeren zofik ez dautson eran,
 [Gaztela'ri, ez iñori.

Geure Zaindari zaran ezkerro, Mikel
 [Goitar Gongotzona,
 Aralar goyan irain-sugiai burua ebai
 [zeuntsana;
 Todosi Goñi estuntzetatik azkerik
 [jafi zenduna,
 Euzkadi'ri be lortu yozu, ba, egizko
 [Azkatasunal

{Euzkadi, 1932-1-31}

ABERRI-EGUNA

Uri eta basefi, aran, mendi, baso,
 lior eta itxaso,
 euzko-abenda dabil santzo eta santzo,
 santzo eta santzo.

Itxartu eta jagi zaitez, euzkelduna,
 argitu sentzuna,

Abefi-Eguna.

Itxasontziz, belbilez, bultziz eta oñez,
egizko joranez,
gustijok Abando'ra bizkor naimen onez,
bizkor naimen onez.

Mendirik mendi azkar gudari-aldreak,
bildurrik bagiak,
Jel-etsai-aurka gure Mendigoxaliak,
Mendigoxaliak.

Eskuan makillia, suba biotzean,
notin bakotxean,
aurkeztuko diranak gaur Sabin-Etxia'n,
gaur Sabin-Etxia'n.

Andera eta gixon, mutil ta neskata,
aneika ta aneika,
omenduteko Sabin eta Koldobika,
eta Koldobika.

Bostamargafen urte . . . gixadi erdija,
goguan gafija,
abertzaletu zala Sabin ain andija,
Sabin ain andija,

Ufezko eztegubak eiteko aldija,
aldi egokiia,
Irakasliaz gora Euzko-Abefijal
Euzko-Abefija!

Sabin-gogua da gaur emen dabilena,
Jeltzale-naimena
dalako Jauna'rentzat berak nai dabena,
berak nai dabena.

Oiturak, ekandubak, itz eta jolasak,
garbi ta on utsak,
nai dauz . . . erabiltia euzkotar bakotxak,
euzkotar bakotxak.

Langille-arazua sustarretik asi
eta ondo ikasi,
geure langillak neufiz daiguzan urgazi,
daiguzan urgazi.

Aberatz eta txiro txindiz, eta lanaz,
bakotxak al daunaz . . .
alkarri lagundurik beti naimen onaz,
beti naimen onaz.

ta gogo-osasuna,
lortu daintzat nai dau euzko-batasuna,
euzko-batasuna. '

Sabin Jeltzaliaren Ufe-eztegubetan,
—biotzez bateena—
berak nai dabena eran . . . bat-egin
[gaitezan,
bat-egin gaitezan.

Sabin-gogua geugaz erabili daigun,
beti gau ta egun,
iku.sí nai ba'dogu Euzkadi zorundun,
Euzkadi zorundun,

(Euzkadi, 1932-III-27)

BAKOTXAK BERIA

Goiko areztixa
juan zan aurtemin,
abijatik txorikumak
artzen gure Txomin,

—"Txio, txio, txio!
—txori amak negar—
neuk pozik alikaturik
oneik ainbat bidar!
Txio, txio, txio!
ene zoritxarra!
Neure kumetxu maiteok
ik ostu bialfal"

"Ixi, txori —ama,
ez egin negafik;
euk baño obeto kumeok
euko yuadaz nik.
Kayolatxu baten
jan ta edanian,
abestu dagien alai
gura dabengan".

—"Ene zori-txafal
Nok alai abestu
azkatasun barik, beti
baldin da'dau estu?

"Kayolan ez dago
janik ez edanik
azke bixitia baño
maiteago danik",

Afañak uretan,

Euzko-Abenda, bafiz,
geure Aberrijan!!

(Euzkadi, 1932-1V-30)

EGIZKO MENDIGOXALIAK

Euzkadi'ko mendijak
ain dira txukunak,
alkafen antz andiko
anaya kutunak;
egiz mendigoxale
diran euzkaldunak
goyetan dabez euren
atsegin zorunak.
Egiz mendigoxale
sutsuba nazala,
jayetan gbxetixu
nua elexara;
Jauna'gaz gozaturik,
euzkeldun antzera,
basefi, baso, mendi,
nabil txara-txara.

Pozez ikertzen dodaz
euzko basetxiak,
besarkatzeko anai
ta afeba maitiak.
Eurekin eiten dodaz
itzaldi luziak,
Jel-zabalgunderako
biar lakoxiak.

Jaki ta adakiiak
neurekin aldian,
eta euren premiña
eltzen yatanian,
pozik alikatzen naz
gerizpen. batian,
txorijak abeslari
diran bitartian.

Janian, edanian,
itz eta egipen
neufiz eztabixenak,
nire ondotik ken . . .
Atzefi-oitura loiz
Ama zikinduten
dabiltzenak eztakit
zentzuna nun dauken .

Aldian darabildaz

idaztiño ta ingozki
jakingafi asko;
eurokin janzten dodaz
sendi ta guraso,
Jel-azija ereiñaz
aran, mendi baso . . .

Zenbat eta gorago
dakuan mendija,
ainbat eta ufago
dago Donokija.
Donokitik yatorku
egizko argija,
ondo ezagutzeko
geure Abefija.

Ezagutu daigun, ba,
danok geure Ama,
eta emon maitezko
laltan gozo bana.
Jel-bidez beti zintzo
egin daigun lana,
zoriondu dedintzat
Euzkadi laltana.

(Euzkadi. 1932-VI-2)

POZTU GAITEZAN, BA

Ortze azpijan asafaturik
Negu-ekatz-laño baltza,
Ostots ofuak, txingofa dantzan,
Txistuka zoli axotza;
Ixoxturik lez, itun, artaga,
Ixadijaren biotza,
Gora begira zain noz ixango
Eguzkijaren jayotza.

Mendi ertzetik agertu yaku
Eguzki zorijonduna,
Beren dizdirai eutsin eziñik
Baztartu ekaitz illuna,
Poz-atsegiñez berbiztuten da
Ixadi gozo biguna;
Alde orotan zabaltzen daula
Zorijon etorkizuna.

Txoriak nun-nai abesten dabez
Sekulako abestijak,

Abestu dausku eskubiderik
Eztaula kuku nagijak,
Berak nai daun lez erabilteko
Bestien txindor abijak.

Dana besterantz abesten eben
Gaur arte ango txorijak,
Batez be knku eta zozo baltz
Piku gofizka orijak;
Oinguan, baña, "zurtz" egin dabe
Txori guzurti gustijak:
Poztu gaizan, ba, guzurtokitik
Urten daulako egijak.

{Euzkadi, 1932-VI-5}

GURE ANAI ZARRA!

Nabarra maite-maite, geure anai zafa!
Zer dala-ta gugandik aldenduten
[zara? . . .
Zeure lagun "malmutzak" zaroez
["lexara".
Itxartu zaiz ta zatorz anayen artera!

Maite-maite zaitugun anaya zafena,
Ikusirik gugandik aldentzen zarena . . .
Negar-zotinka gagoz geu ta zure Amal
Zatorz, ba, anai maiteoi, genkin
[Amagana!

Ingurukuak zuri dautzuben bekatxaz,
Begik estaldu dautzuz . . . guzur-zapi
[baltzaz.
Laster dozu bijotzoi josirik arantzaz . . .
Jafaitzen bozu orko . . . "fariseoakaz".

Nabafa maite-maite, geure anai zafa!
Zer dala-ta gugandik aldenduten zara?
Zeure lagun "malmutzak" zaroez
["lexara".
Itxartu zaiz ta zatorz anayen artera!
Euzkadi geure Ama besarkatutera!

(Euzkadi, 1932-VI-24)

Buruban erdijan dau
Gixon-adimena,
Bijotzak bere erdijan
Naimenik onena.

Biderik edefena
Erdiko bidia,
Iñorantz irulteko
Bildufik bagia.

Erdijan Jaun-Goikua,
Beraz Lagi-Zafa,
Beti Jel-maitasunez
Bixi biar gara.

Erditik guaz ba gu
Bildur barik zuzen,
Ezker-eskuma itxirik
Basurde ta zezen . . .

Jel dalako bakafik
Elburu genria,
Ta ara garuazana.
Erdiko bidia.

Bizkaitar, gipuzkoar.
Arabar ta nappar,
Mendigoxale orok
Lagundurik alkar.

Erdiko bide ziar
Jaurtirik oyua,
Zutundu daigun geure
Abenda gogua.

Euzko-gastedi oro
Mendigoxaletu,
Basefi, baso, mendi
Pozkidaz aratu.

Alde orotan erein
Jel-azi garbija;
Sortu dedin egizko
Euzko-mintegija.

Seme-alaba orok
Ezauturik ama,
Emon dagijentzat
Maitezko laztana.

Itzez eta egitez
Gustijen eredu,
Mendigoxaliok, geuk
Ixañ biar dogu.

Jan eta edan ondo . .
Beti, baña, neurriz . . .
Euzko-ekandu onak
Geugaz ixañ bediz,

Naiz basa-txaunoetan,
Naiz ertxadonetan,
Kistar eredu ixañ
Gadixan benetan.

Soña ondo jantzirik . . .
Iñoz bez mangutsik,
Jauna'ri ezta yogun
, Mingoztu bijotzik.

Euzkeraz itz-ein daigun
Garbi ta ugari,
Edonun agerturik
Beti, Jel-gudari.

Itzakin egipenak
Batera dirala,
Bijotzdun danak geukin
Datorz, beriala.

Eta ordubantxe bai
Gustijon artian,
Jafiko dogu Ama
Zoruntsu, Bakian.

Ufezko izkiz baita
Idazkun au jafi;
"Arrotza garaiturik . . .
Azke da Euzkadi!"

(Euzkadi, 1932-VIII-28)

GURENDA-JAYOTZA

(Emakume Ahertzale-Batzari)

Emakume zintzua,
Biotz maitaledun,
Jauna'k egiña dala
Gogoratu daigun.

Sortu da Emakume
Abertzale-Batza,
Maitasunezko lora
Gustijen baratza.

Anderaño ta andera
Bikañak ugari
Dira gaur Jel-baratza
Orren ikerlari.

Naiz gastiak, naiz zafak,
Naiz andi, naiz txiki,
Beragandu oi dituz
Maitasunak beti.

Maitasun-usain ori
Beti dan lez gozo,
Uferatzen yuakoz.
Ume ta guraso.

Emakume jeltzale,
Gaur, zure bijotza,
Euzko-Abefijaren
Gvuenda-jayotza.

Gaurtik . . . euzkeraz egin
Etxe ta txaidian;
Euzkeraz jolasian,
Euzkeraz lanian.

Afotz-dantza loyetan
Zikindu bagarik,
Geurietan jolastu
Azke ta garbirik.

Laztan gozo artian
Etxeko sendija,
Zeuk azita ixango da
Euzkeldun garbija.

Euzkelduna dalarik
Jeltzalia be bai,
Euzkadi aldezteko
Adoretzu nun-nai.

Zure semiak gero .
Gixon eta andera
Dirala, eingo dabe
Orixen berbera.

Jel-bidez. euzkeltzale
Kutuntxubak azi,
Euzko-oitura onak
Bijotzian josi.

Jeltzaletuko dira
Uri ta basefi.

Eta orduan, zer ein
Jel-etsayak guri?
Gaur eingo leukenik ez .
Bai-dakigu ori.

Alpefik jagiko bai
Zekenok ifitu,
Geuria dan ezkeru
Geuk artu ta kitul

Diñodan au, ba, egiz
Lortu nai bozue,
Emakumiok, zebeñ
E.skuban dozue . . . !

{Euzkadi, 1932-VIII-31}

AUfiERA BETI! ...

Aufera duaz, aufera beti, egunak,
[illak, urtiak,
Ludijak beraz darabiltz danak . . .
[pozaldi eta nekiak,
Zafen ondoren urduri datorz landare
[gaste mizkiak,
Bakotxak beren zereñak dabez
[sortuten diran gustiak,
Sortuten diran gustiak.

Ixadijaren edertasuna, geldurik
[jarten, gauzana;
Ixadi ofen Jaun ta Jaubioi, almen
[gustijak dauzana!
Gauza gustijen Egille orek
[maite-maite dau gixona,
Eta gixonak, zegaitik ein ez
[Egilliaren esana?
Egilliaren esana? . . .

Jauntxukerijak beriak dituz bekatxa
[eta gofoto,
Geidiak beren joDutzat gura . . . , bera
[bakafik "jaungoiko" . . .
Goikuak, baña, euzkotafari eskubidia ,
[damotso,
Jel-bidez azke bixi dedintzat, Berak
[egiña dalako,
Berak egiña dalako.

Ekbidio Id ifi Sabin

[bixija;
Ziñopa onek gau eta egun erein eban
[Jel-azija
Euzkadi oro ernerik da-ta . . . ,
[dar-darka jauntxukerija,
Dar-darka jauntxukerija.

Itxas-ertzeko baztartxu baten illotzik
[Sabin-gorpua,
Baña bixirik ibilli . . . dabil
[Ziñopearen gogua:
Beñola berak Larrazabal'en agertu
[euskun asmua
Etsai gustijen ganetik, zuzen,
[elbururaño darua,
Elbururaño darua.

Lo-zofuan zan euzko-abendak
[zabaldutuz begijak,
Alpefik orain guzur-abarrak, alperrik
[jauntxukerijak!
Guzurtijari . . . erijotzea emongo
[dautso egijak,
Eta gurenda osua lortu Euzkadi
[maitagafijak,
Euzkadi maitagafijak.

Zutik, ba, danokl . . . Aufera beti!
[Otoyaz naste lan egin,
Ama laztana Euzkeregaz lenbaitlen
[osatu dedin,
Osalar ta semerik zintzo gurena
[dalarik Sabin . . .
Abertzaliok Jel-gurendea ospatuteko
[Euzkadi'n,
Ospatuteko Euzkadi'n.

{Euzkadi, 1932-XI-25}

GARALE (E. B. B.'ri)

Ipar-axiak ego-alderantz
Baztertu dituz odoi lodijak;
Mendi ertzetik ufezko brintzak
Agertzen dauskuz euzki-argijak.
Zoragafiro, apain jantzirik
Ibar-zelayak, baso-mendijak,
Ixadijaren edertasunaz
Geldurik dodaz bijotz-begijak.

Basetxetxubak edur irudiz,
Telatueta uso zurijak,
Ardi ta bildots eta abar larran . .
Abijagiñen bizkor txorijak.
Goi-beyetako eresi gozoz
Alaiki zar ta gaste guriak,
Bakotxa beren lanetan, zintzo,
Zorun-itxaroz, dabiltz gustijak.

Itxaso zabal, zelai oztinñan
Itxas-txorijak dabiltz igesi,
Ara-onaka, noizpeinka egaiz.
Lan eta jolas. . . pozez dirudi.
Eurak dakije, ondo jakin be,
Nundik nora ta zelan ibilli.
Onein zorunak bekaiz zitala
Sortuten dautse. . . itxas-uñari.

Iñoren onik ikus-eziñak
Senetik urten eragin dautse,
Zelajak montor biurtzeraño,
Danak baturik naste-borraste.
Aufian artzen daben gustija
Jo ta lertuko dabela uste. . .
Afopuzturik ibilli arren,
Nok lortu, baña, uste dan beste?

Ezker-eskuma, txori zintzoen
Ganera dator gofoto-bitsa;
Txorijak, baña, eguak dabez:
Uñai uts emon, egaiz gorantza.
Uñak amofu-abijadiatz
Jo dabenian aufeko aitzaz,
Lertu dira-ta. . . txorijak, barriz,
Garalle dabiltz igeri, dantza.

Itxas-uñaren gofoto-bitsak
Ondatu ezin itxas-txoririk.
"Jel"-areyuak "Jel" ausi ezin,
Alpefik dabiltz, alper-alpefik!
Euzko-gogua "Jel"-bidez dua
Elbururaño uste beterik.
Eta Euzkadi geuria da-ta,
Lasler jafiko dogu, azkerik!

Ipar-axiak ego-alderantz
Baztertu dituz odei lodijak;
Mendi ertzetik ufezko brintzak
Agertzen dauskuz euzki-argijak.
Zoragafiro, apain jantzirik
Ibar-zelayak, baso-mendijak,
Ixadiaren edertasunaz
Geldurik dodaz bijotz-begijak.

Ementxe, azke, bixi biar dau
Euzkadi, Ama maitagarriak!!

{Euzkadi, 1933-V-3}

LOYOLA

Kurutz zurijaz, ziñez, deunduta euzko-
[ziñopa-odola;
Geure Baratza orlegijena margozten da-
[ragoyola;
Txefen zitalen ekaitz ankefak sortu ixan
[daben uyola,
Azpeitiratu da-ta, ofa or zelan utzi daun
[Loyola. . .

Iñaki Zugatz lerdena, baña, ezin na-
[rreztu leikian,
Sustafak dauz, ba, Euzko-Abendan, buru
[galena Ortzian;
Belguntz-adafik indartsubenak ikutuka
[gaudi-ziar,
Goitar igali gozatsubenak zabaltzen ludi
[gustian.

Goi-osalddun Zure igaliz alikatuten di-
[renak,
Bakotxa beren Abenda-eraz indartzen
[dira geyenak.
Afigafiro biurtu be bai gogo-eiztari one-
[nak;
Ori ederto egiztu euskun Sabin Jeltzale
[gorenak.

Iñaki, zure goguan argi dagi zorun-
[eguzkijak,
Zure bijotza sutan imiñi Jel-maitasun-
[illintijak,
Zeure su ofaz suartu eban Sabin'en bijotz
[andijak.
Sabin-bijotz-su ori darabil gaurko euzko-
[gastedijak.

Euzko-gastedi kementsu ori gurenda
[duin ixan zadin,
Eredutzako artuxuez, ba, Deun Iñaki eta
Sabin.

Jel-bide-ziar elbururaño jafai. . . esan eta
[egin. . .

Eta eskier ixango dogu zorun osua Euz-
[kadi'n,

Kurutz zurijaz, ziñez, deunduta euzko-
[ziñopa-odola;
Gure Baratza orlegijena margozten dara-
[goyola;

GURE DIPUTADUAK

{Sondika'ko mitiñean}

Arratsalde on emon biar dautset

Alkate ta apaiz jaunari;

Eurokaz baita aiatsalde on

Bertoko kontzejalari.

Baita, gaiiiera, arratsalde on

Aberats t'ez eukieri,

Andi ta txiki, zar eta gaste,

Berton zagozen danori.

Len euzkeldunak izan ba'ziran

Euskal-Eiiko mendiak,

Uri, baserri, itxaso zabal,

Itufi, efeka, ibayak,

Asabak eiten ebezanian

Euskal-Efiko legiak. . .

Gaur, zer dala-ta, ez doguz biar

Orduko eskubidiak,

Geu ixateko guraso zafen

Etxagntzaren jaubiak?

Nun dago gure baketasuna?

Nun, dira gure legeak?

Gure asaben oitura eder

Iñun orbanik bageak?

Ustel batzuen efuagaitik

Daukuz Gaztela'n gordeak. . .

Zetan ez doguz jaubetu biar

Ixan ezkerro geureak?

Zetarako ixan karlista eta

Liberal, kontserbadore,

Republikanu, zosialista?

Zetan komunista bere,

Euzkel-efien areriuak

Alderdi danok ba'dire?

Euzkeldun utsak ixan gaitezan,

Asabak ziran modure;

Bestelan Ama ukatzekotan,

Jayo ez oba mundure.

Euskal-Erriko anayak danok

Bat-egin biar genduke,

Zintzo-zintzorik laztan gozo bat

Emon ezkeroz eldute,

Ondiño Euzkadi'n bixi geintekéz,

Ekandu txafak kendute.

Aita Sabiño, poztu zakiguz

Goiko Donoki barruen:

Euzkadi orain alkartuten da,

Zeuk esan zendun moduen.

Zeure didafa orain sartu da

Euzkotar askon buruen.

Sabin maitia, lagun zakigaz

Zuzen jafaitu daiguen.

Alkartasuna deituten zendun

Bijotzen erdi-erdirik,

Areriuak apurtuteko

Ez daguala obarik.

Orain begien aufian dauku,

Eztogu esan biafik:

Areriuak zapalduteko

Eztogu beste biderik.

Igez ta aurtan alkartu gara

Diputaduak eiteko,

Amar-amaika probintziliak,

Bost gitxienez Korteko.

Gixon zintzuak ipiñi doguz

Euzkadi goratuteko;

Orain Korle'ra onexek doaz,

Lañuak garbituteko.

Orain artian eztogu euki

Korto'ko Diputadurik:

Euskalefia jaten on diran

Txakufak bakar-bakafik.

Korte-etxea imiñi dogu

Geure Diputauz beterik;

Txakufok gosez ba'dira bere,

Laster ez dauke lekurik.

Ai!, nok L^lusi egin leikean

Korte'ko zapafadea,

Eskatu eiten dabon orduan

Geure antxiñako legea!

Españatafak gura ba'dabe

Eurena eta geurea,

Katalan eta euzkotar danak

Alkar artuko dabea.

Diputau oieik bete ba'daye
 Emonda dauken berbea,
 Maisu erdaldun, ugerok larri
 Ibil biarko daudea:
 Euzkeriari emongo dautse
 Goratuteko bidea,
 Erderia da erdeldunena,
 Euzkeria da gurea.

Agur egiñaz orain danori,
 Ba-noya ixildutera.
 "Gora Jaun ona" didar ein daigun
 Orain gustiok batera.
 Gora Jaingoiko ta Lege Zarra!
 Gora Euzkadi, geure Amal
 Mundu dan arte bixi daitela
 Gure Euzkera kutuna!

(1933)

Praille ta mojak kendu,
 Efe komentuak,
 Ta ipifii eskola
 Jaungoiko bakuak.
 Ego aldetik datoz
 Olango kontuak...
 Ai, eldu yakuz egun
 Zoritxafekuak!

Aita San Prantzisko ta
 A.San Iñazio,
 Santo Domingo'rekin
 Ama Karmelo'ko,
 Jarten ez ba'zarie
 Gure bitarteko,
 Erlejiñuak agur
 Egin dau betiko.

(1933)

JEL-ALDE

Jel'en alde gabiltzaz
 Gau ta egun lanian;
 Euzko abertzale zintzuak
 Geure anai danari
 Erakutsi nairik
 Euzkadi'ren aginduak.

Gora beti Jaungoikua,
 Ta Lege Zafa ufena!
 Gora Euzkadi laztana,
 Gora Sabino Arana!

Ezagutu daigun Ama
 Euzkadi'ko seme danak;
 Itxi dezagun España
 Españafentzat eurentzat.

ITXARTU, EUZKALDUNAK!

Itxartu, Euzkaldunak,
 Lo beti on barik,
 Bestela galdu giñan,
 Ez dago dudarik.
 Luziper emen dabil
 Saria zabalik,
 Euzkeldunen fedia
 Ondatu gurarik.

SABIN GOGUA!

Zoragafjzko durundi batek
 Urten dau eztakit nundi;
 Durundi ori oyuka dabil
 Uri, aran, baso, mendi. . .

Ipar aizeak ekaitzari bultz,
 Euzkiak mendian argi;
 Negu ondoren Euzkadi oro
 Sortu da euzko-mintegi.
 Mintegi ontan landara guri,
 Lerden edefak ugari,
 Sastrakaz bete ein zan baratza
 Biurturik lorategi.

Zugatz orlegi artian pozez
 Txoriak txiroliroli . . .
 Lotan eguan euzko-abenda
 Itxartuta zutik jafi,
 Goruntz begira,zer jazoten dan
 Ezin dabela igafi.

Sabin ta Mikel Gongotzon Deuna
 Otoika Goiko Jaunari,
 Euzko-efiai emon deyola
 Osasunezko janari.

Sabin gogoaz euzko-gogoa
 Bat eginda jari bedi,
 Eta eskier, laster be laster,
 Azkatuto da Euzkadi.

Emakumia, nun zara?
Urten zaiz enparantzara!
Aberrijaren oyuba da-ta,
Zeure gogo ta bijotza
Jaso egixuz Gbirantza.

Goyan dogu, ba, Egija. . .
Egijak ein dau ludija,
Ludijan euzko-abenda zafa
Ekandu onez beterik
Bixi zedintzat azkerik.

Afotzak, baña, gofotroz. . .
Erripiak ezarri dautsoz.
Buztafipian, il-zorijan, or. . .
Len azke zoruntsu zana,
Euzkadi Ama laztanal

Ama gaxua negafez,
Seme-alabai dedarrez:
"Jel-maitasunez bijotzak sutu;
Austu etsayon estuntzak,
Azkerik bixi nadintzat."

Emakumia, nun zara?
Urten zaiz enparantzara!
Beti euzkeldun lez, maitasun gafa
Euzko-Goguan ezafi,
Azkatu daigun Euzkadi!

(*Euzkadi*, 1933-X-19)

ANAYAK GARA

Anayak gara laburditafak,
Znberotar ta nabafak;
Anayak, baita, gipuzkoafak,
Arabar ta bizkaitafak.

Gustijon Ama Euzkadi da-ta,
Gu beren seme bakafak;
Mugak kenduta, jafi daigun ba
Abefi oso bakar bat.

(*Euzkadi*, 1933-XI-9)

Odei baltzakaz ostots-ofubaz,
Ekaitz ankefak sortu daruaz;
Ekatzak beraz uyola
Txarkeriz daragoyola.

Euzko-Abefi maitagafija,
Lagi znzenen kutxa garbija;
Onen sendi ta ekandu
Etsai zitalak edendu.

Ama guren bat afotzak lotu,
Semiak baña nai dau azkatu,
Naiz-ta odol dana bota,
Egñik euzko-ziñopa.

Ziñopearean odol gardena
Euzko-zanetan eztituten da:
Kendurik afotz-edena,
Ofa or. . . sendi lerdena.

Ziñopa-odol-eztitze ori
Bai dala egiz osasungafi,
Euzko-abendarentzat,
Jel-aldez jafi dedintzat.

Sabin-gorputza ziñopa zan il,
Gogua baña bixirik dabil,
Urtzi-baimenaz Euzkadi'n
Gurenda lortu dedin.

Il-zorijan zan Euzko-Abenda,
Jel-maitasunez berpiztuten da;
Berpizte onen alatzak,
Dar-dar. . . jafi dauz afotzak.

Zafak, gastiak eta umiak,
Gixonak eta emaknmiak,
Ezautu daben Amari
Dirautse: "Gora Euzkadi!"

Abefi-aldez egin dan lana,
Dagiguna ta egingo dana,
Nori zor yako, ba, nori?
Sabin irakasliari.

Oroigafizko egun onetan
Dasayogun, ba, ziñez benetan:
"Euzkoen Aita bakafa,
Sabin geurioi, Zen zara!"

(*Euzkadi*, 1933-XI-25)

EUZKO-EMAKUMIA
(E.A.B.'ri)

Ortzia garden dala,
Eguzkija diz-diz,
Begi zoli, bizkofez,
Egunaren argiz;
Udan. . . ixadijaren
Edertasun andiz,
Pozez zoratzen alai
Txoritxubak dabiz. . .

Txori-enda gustijak,
Euren amek lez,
Abesti berezijak
Abestuten dabez.
Bakotxak beren eraz,
Zoragarri, errez.
Txorijak dagijena
Guk zer dala-ta ez?. . .

Uda-landara oro
Jagi dira gora,
Poza darijuela
Ofi eta lora.
Euzko-emakumia
Baratzera dua
Lore garbiz apaintzen
Bijotz ta gogua.

Lorarik onenakaz
Jantzi dan unian,
Usotxuba egan lez
Axe zabalían,
Bizkor baxen zintzoro
Dafaike lanian,
Jel-usaña zabaltzen
Euzkadi danian.

Euzko-emakumia
Biurtu da lora,
Loratik igalija...
Igalija nora?. . .
—Gosez errukari dan
Geidien agora,
Alikatu daizantzat
Soña ta gogua.

Efuki-egintzadun
Lan aberkoi ori,
Eredutzat arturik
Basefi ta uri;
Zar, gaste ta gastetxu

Dabiltzaz urduri,

Ama gaxuari.

Ortzia garden dala,
Eguzkija diz-diz,
Noiz ikusiko zauguz
Egunaren argiz,
Euzkadi laztan ori,
Azke zorun.andiz?. . .
—Noz-nai. . . Euzko-Abendak
Nai daunian egiz,
Au lortutzeko euzkoak
Euzkeldundu bediz.

(Euzkadi, 1934-II-27)

USO GAIXOA
(Argentina'ko "haurak-Bal"-:

Baratz eder-edefenia
Azke bizi zan Usoa,
Alai, pozik kantau ta egaz,
Jolasten zala naikoa,
Lapurtzar bik gau illunian
Afapau eben gaixoa;
Dasamortu itzal bat orain
Da bere bizi lekua.

Bera dagon toki baltzera
Ezin leike ef ez igaro,
Aldapa latz sasiz betia
Bertarago ta txafago. . .
An azeri bikoitz ankefa
Uso gaixoen zain dago,
Erailtea erabagirik
Azke itxi baño lenago.

Samindurik euzko-mendiak
Oyuka dagoz ibafai:
"Eztozue basamortura
Guri laguntzen igon nai?"
An usorik maitakofena,
Efukofena bere bai,
Burdifiazko kayolan dago
Erosta baten, ai! ai! ai!

Ezagun da zein dan usoa
Ta zeintzuk diran azeri,
Bata gofi, be.stia baltza. . .
Uso zurija Euzkadi,

Pantzekeri t'españakeri
Bideko sasitza ori;
Korañetzat Euzkera ta Jel
Dopaltsodaz "Laurak-Bat"-i.

Artu dabes "Laurak-Bat"-eko
Euzkotar bikain zintzoak
Sasi deungak ebagiteko
Jel-korañe zorroztuak,
Au eginda zeporaturik
Azeri zital gaiztoak,
Burdinazko kayola ausi ta
Egaz ein daian Usoak.

Argentina'n Olariaga,
Barrena ta Otaegi,
Astelarra, Bilbao, Lafea
Ta beste millak jaun andi,
Kemen aundiz gerturik dagoz
Egizuteko lan ori,
Jaristeko zorun osoa
Egizko geure Amari.

Aupa! Gora, gora "Laurak-Bat"!
Gora Argentina zintzoa!
Euzkaldunei beti zabaldu
Dautsezu zeure kolkoa.
Zeugaz diran orreen laguntzaz
Dogu itxaropen osoa,
Laster azke jafiko dala
Euzkadi geure Usoa.

BAfiENETXEA KEPa, IL?

Gizon gaztia, gizon gordiña,
Osasun utsez jantzirik
Anboto baizen sendo, indartsu,
Itxopen onez beterik
Aurkitzen ziñan, Kepa maiteoi!
Zu il eta ni bizirik?
Argi dakusgu ezin leiola
Eriotziai esirik . . .

Guraso zintzo, euzkeldun azkar,
Oleskari bikaiñ ori,
Emazte, sendi, aizkide-lagunn
Maiteak giñan danori
Tamal andija itxirik, iñes
Dautsozu ludi oneri.
Urtzi'k bemoixu betiko aintza
Kistar-eredu on ofi.

Goiko Jauna'ren erabagiak
Zuzen be zuzenak dira;
Augaitik onek datozaan eran
Ontzat artu biar dira.
Otoi ein daigun, Zeruko Aitak
Jaso daiantzat goi-goira,
Agur, ba, Kepa. . . Laster naz neu be;
Ez egon luze begira.

(Euzkadi, 1934)

OSALARI TA LENDAKARI

Goraldun daigun danok batera
Batzoki-lendakarija,
Osalari ta Jeltzale bikain •
Zintzua baizen argija.

Bazkide danok maite zaitugu
Zaralako maitagarri.
Zorun osua dopaltzugu, ba,
Lendakari maite ofi.

(1937)

BEI ZAfARENA

Atzo goixian ames ein nuan;
ai, a zan amesetia!
Ikusi neban bei nabar aundi
eta ganera luzia.
Euzkelerrian musturra daula
ta Madrilen efiapia.
Eman jan ta jan, ta an zifi-zafa
erasten esne gustia.
Beyen aurrian euzko-mutil bat,
efimia ta gastia,
esku batian makilla daula
ta bestian idazkia.
Idazki artan idazkun auxe:
"Kendu bei oni askia,
emon egizko gosia,
Auxe dalako lotsabakoai
ein biar yaken gauzia."

ZEIN ZAfAGO?

Euzkadi España baño
millaka urte leno,

zarrau dalaik umetzat
 daukie ondiño.
 Zelan ixan leiteke,
 zelan denganiño?
 Nik etxuat ikusi
 orain arteraño,
 alaba zaragorik
 bere ama baño.

GURE BARATZA

Gure baratza, eder alaya,
 beti oi zan loraz iantzi,
 euzki ederra ortzetik zabal
 egiten zanian jatsi.
 Ai, baña, onek, euzko-semiok,
 ameagandik igesi,
 Euzkera iLxita erderaz eiten
 zituzanian ikusi,
 lotsaren lotsaz egon ezinda
 itxasperaño zan jausil
 Ordutik dira gure baratzan
 sortu bedar txar ta sasi,
 ta daneen arte, betiko il daiten,
 nai dabe arantzaz josi.
 Alpeiik, baña. . . Ez bildur ixan;
 laster da ori berbixi.

Txakurtxu bana emon ezkeror,
 astero, eusko bakotxak,
 "Euzkel-Laguntza"-k erosikoituz
 korañe zorrotz-zorrotzak
 ebagiteko bein da betiko
 bedar txar, sasi, arantzak,
 eragozpenik euki ez dayan
 geyago gure baratzak.

Euzkelefiya da baratz ori;
 Euzkera beren loria,
 guretzat beintzat ludiko beste
 orok baño be obia.
 Jauna'k emoskun, geutzat, esanik:
 "Zaindu bakotxak beria."
 Erdeltzaliak, kontuz, ez aiztu
 Jaungoikua'ren Legia.

(Euzkel-Laguntza)

LAGUNTZALETU MUTILAK!

Udabafijak bidaltzen daun lez
 Bultz eginda negu baltza
 Ta ofiz jantzi zugatz biloxak,
 Lorak apaindu baratza. . .
 Erdalkerijak zikindu haben
 Euzkel-Efijen biotza
 Garbitu eta loraz janzteko
 Sortu da "Euzkel-Laguntza".

Asmo edefik artu bada iñoz
 Au da edefik edefen;
 Euzkel-mendijak atsegin dagoz,
 Ibar-zelayak pozafen.
 Dauken gustija opaltzen dabe
 Euzkera iasotiafen.
 Aupa, mutillak! Laguntzaletu
 Gustijok ainbat lastefen.

Txaunburuak bat eta Udalak bat,
 Efi bakotxan aldrea bi,
 Jafiko dabez, gitxienian,
 Beste enparauen oñafi.
 Au ikusirik, sortuko dira
 Amafekuak ugari.
 Ez bildur izan, "Euzkel-Laguntza",
 Laster zara garailari.

(Euzkel-Laguntza)

GORA EUZKELDUN BATASUNA!

Gexo dagona beti oi dabil
 Osatzailliaren billa;
 Negu gofijan billoxik dagon
 Zugatzak nai dau Omilla;
 Euzkotar onak, uda ta negu,
 Euzkera bixi dedilla.
 "Euzkel-Laguntza"-k au indartzeko
 Milloi batzuk laguntzalla.

Au jaristeko sortu bioguz
 Nai-nun amafeko aldrak.
 Zain, ba, euzkeldun neskatxa bikain,
 Mutil gaste, gixon ta andrak:
 Asteoroko txakur txikija
 Emonaz euzkeldun danak,
 Ufezko izkiz idatzikoira
 Euzkereatzazko lanak.

Gure Euzkera zar maitia
 Ostikada bat emonaz ilda,
 Eingo ebalak bakia;
 "Euzkel-Laguntza"-k, baña ausi dautso
 Euzkera jo daun ankia.
 Orra Koipe'ri nun etor yakon
 Besteia opautson kaltia.

(Euzkel-Laguntza)

AIZTU DAIGUZAN

Aiztu daiguzan geure arteko asafe danak
 [ziero:
 Bizkaitar orok alkartu gaizen Gipuzkoa'
 [gaz maitero,
 Lagun arturik Araba,. Napar, Lapurdi eta
 [Zubero.
 Euzkerak galdu eban indafa zigur,
 [astiro-astiro,
 Irabaziku, t'eraik onena ofetarako oin
 [dago.
 Ogeita amaika eskutik dauzu . . . Etsayak
 [jo dau or dago. . .
 Aupa, mutilakl Urten jokora, belutu baño
 [lenago.

AUÑERA BETII
 (Euzko-langile zintzoei)

Euzko-langillok, itxartu, jagi;
 Jagi ta zutik, auferal
 Aufera beti! Zintzo, kementsu,
 Zuzen elburu geureral

Uri, baserri, lior ta itxaso,
 Lantegi bat ludija. . .
 Lanetik dator irabaztia,
 Irabaztetik ogija. . .

Lana da geure zorun-bideko
 Gogo-bijotzen argija,
 Euzko-langillok zorundu daigun
 Lanagaz Euzko-efija.

Lantegi, ola, lugintza ta abar,
 Euzko-Abefi maitian,
 Geure eskubide zuzenen alde
 Batu ta jagi gaitian.

Argitu euzko-zentzuna,
 Lortu daiguntzat egizko geure
 Langille-azkatasuna.

Zuzentzan aurka datozen orok
 Jaurti daiguzan jo ta su,
 Geure lanagaz bixi gadintzat
 Euzkadi'n danok zoruntsu.

Euzko-langillok, itxartu, jagi;
 Jagi ta zutik, auferal
 Aufera betil Zintzo, kementsu,
 Zuzen elburu geureral

(Euzkadi, 1934-IV-33)

BIZKARGI!
 (Muxika'ko Mendigoxaliai)

Bizkargi, oñak eta besuak,
 Dira geure baratz, geure basuak.
 Zure bijotza ta zure buru. . .
 Ziñesmen eta gentzan eredu,
 Jauna'k autua,
 Gurutz Deunaren gorde-lekua,
 Osasun-toki zorijontsua.

Uri, basefi, etxetxu zuri,
 Lugintza aberatsak eder ugari,
 Margo bikañez goi ta be oso,
 Txorijak nun-nai abesten gozo,
 Bizkargi mendi!. . .
 Zure ingurubak ain zoragafi
 Gotzon-tokija dala dirudi!

Egun ospetsu gurgafiena
 Mendi-zaliok autu dabena,
 Euzko-gastiok bein ta betiko
 Jel-aldez alkar besarkatzeko
 Maitasunian:
 Bizkargi geure mendi ganian
 Ixan bedi, ba, ordu onian.

Uri-zuloko axe-kiratsak
 Gastiei usteltzen dautsez bijotzak.
 Mendijan, bafiz, iru maitasun,
 Ziñesmen, gentza eta osasun,
 Aurkitzen dira:
 Gure gastijak, gora begira,
 Auxe dala-ta duaz mendira.

Mendiko axe bigun garbijak
Indartuko dauz zuen birijak;
Jel-maitasunak, ziñesmen, gentzak
Pozez zabaldu zeuen bijotzak,

Ta anai arteko
Maitasunian jafi betiko,
Euzkadi egiz. . . azkatuteko.

Ene begiko gaste maitiak,
Zuzen eixuez gauza gustijak;
Alayak ixan, itzez garbijak,
Egitez kistar agurfajjak.

Euzko-eredu. . .
Beti euzkeldun, bijotz ta buru. . .
Jel dozuela zeuen elburu.

(Euzkari, 1934-V-29)

EUZKERAZ IRAKATSI

Euzkeraz eztakijen
Euzkel-ixendunak,
Dirudije tamalez
Min bako afanak.

Jazokun oneik, bai,
Safitxu dakusguz.
Eta, zegaitik ori?
—Gurasoen efuz.

Urijetan umiei
Euzkera irakasten,
Usle dan baxen efuz
Eztala ixaten?, . .

Ori egija dala
Esan legi nun-nai;
Baña egiz nai daunak.
Eingo daula be bai.

(Euzkadi, 1934-VI-24)

EUP! IRUÑA'RA DANOKI

Gu Iruña'ratzerik etsayak eztau nai. . .
Areriyuak ez, baña . . . , guk jelzaliok, bai.
Maitasunak garuaz danok Iruña'ra,
Etsayen eragozpen ofeik gora-bera.

Abefi-Eguna ordeez Euzkadi-Egunal
Ixen-aldatze ori gutzat ezaguna.
Naiz deitu Euzko-Efi, naiz Euzkal-EHja,
Bardin ulertzen dira. . . Ama ta sendija.

Euzko-Abefi bakar Euzkadi bikaña
Eta seme-alabak maite daben Araa
Zoriondutiafen, ein darua lana.
Jelkidok maite dogu. . . , etsayak ez baña.

Amaren zorionak maitasunez poztu. . .
Eta maitasun au, nok jeltzaliok ostu?
Alper biurtukoira etsai oro lapur. . .
Iskilluz alkarturik. . . i ari aiz, . . makur.

Ziur galduko dabe dollor-osasuna. . .
Guri ostu baño len dogun maitasuna.
Iruña'ra ba danok, aurrez zar ta gaste,
Areyo danak. . . dantzana. . . iminteko
[beste.

Omen-agur gozuaz laztandu Kanpion,
Pozez napor biotza indartu dakion.
Nabafa Jeltzaletu arteraño beintzat. . .
Beraz Euzkadi azke ikusi dayantzat.

Gora Nabarra! Gora Euzkadi!
Jel-bidez, gora bijotziVk!
Nun-nai geurekin itz egin bedi
Euzkera geure izkuntzak.

(Euzkadi, 1935-VI-29)

LAUGAftEN EUZKADI-EGUNA (Gure Kanpion jaunari)

Ortzia garden dala,
Eguzkijak diz-diz,
Egunaren atiak
Zabal-zabal dagiz.
Ixadia dan eder
Uda-egun argizl
Euzkadi-Egunian
Edefena, bafiz.

Euzkadi-Eguna gaur,
Au edertasuna!
Nun-nai abots gozozko
Euzkel-oyartzuna.
Jaun-Goikua. . . Euzkadi.
Kanpion. . . Iruña. . .
Geure napor gurgafi
Sabin'en laguna.

Batzuk or duaz oñez,
Oyu eta ifintzi;
Bestatzuk txifingutsez,
Belbillez ta bultziz.
Maita.sunezko pozez
Eskubak igurtziz,
Iruña-bide oro
Beterik bidartziz.

Bidaso'z andikuak
 Iruña'ra duaz;
 Emendikuok bere
 Iruña'ra guaz.
 Oldozmen batek. . . danok
 Araxe garuaz,
 Alkar besarkatzeko
 Maitasun beruaz.

Txorijak txiroliro
 Dagije basuan,
 Euzko-goguak abes
 Eresi gozuan.
 Bijotzak Iruña'ra
 Garuaz osuan,
 An danok gozartzeko
 Amaren altzuan.

Donoki-leyuak be
 Gaur zabalik dira;
 Pantzeska Deun napaia
 Antxe agiri da,
 Alde gustijetatik
 Deuna'ren errira
 Duazan euzkotarra
 Poz-pozez begira.

Euzko-deunen onduan
 Agiri da Sabin. . .
 Urtzi'ren geznarajak
 Eguai eragin
 Eta Iruña'rantza
 Duaz arin-arin,
 Goi-eskafez Nabafa
 Jeltzaletu dedin.

Gora Nabafa maite,
 Geure anai zafa.
 Amaren itxopena
 Egiten zeu z-ara.
 Zu abertzale zintzo
 Biurtzen ba'zara,
 Etsai-estuntzak laster
 Duakez lexara,
 Todosi'renak jausi
 Zirean antzera.

Ezagutu daigun, ba,
 Danok geure Ama,
 Eta emon ziñezko
 Eesarkada bana.
 Jel-bidez zintzo-zintzo
 Egin daigun lana,
 Zoriiondu dedintzat
 Euzkadi laztana.

Ortzia garden dala,
 Eguzkijak diz-diz,
 Egunaren atiak
 Zabal-zabal dagiz.
 Ixadia dan eder
 Uda-egun argiz!
 Gurenda-egunian. . .
 Edefena, bafiz.

{Euzkadi, 1935-VI-30}

AGUR, SABIN!

Agur bai agur, Sabin maite oi!. . .
 "—Zelako agurra, baña?
 Erail zinduben Jel-areyuen
 Agufa lako bardiña?. . ."
 —Ez, geure Sabin; agur au dozu
 Abenda-odol gordiña,
 Jel-maitasunen suz goriturik
 Bijotz-yunguran egiña.

Ogetamabi urte dira, ba,
 Il zala zure gorputza;
 Atzo ba'litz lez bardin, baña,
 Euzko-goguan zabiltza.
 Beste jaun andi asko be il ziran. . .
 Nun da gaur euren gomuta?
 Aitzu zirian!. . . Zeu, baña, ilezkor,
 Urtzi'k olantxe gura-ta.

Azken-atseden-tokitizat autu
 Zenduan Sukafieta;
 Ija gixaldi-erdiko lotan
 Zure soin ila or datza.
 Bixirik dozun goguak, baña,
 Euzko-Abenda-bijotza
 Jel-odol garbiz berpizten dafai.
 Auxe, bai, Sabin-alatza!

Ekaitz ankerdun gau baltz ondoren
 Agertuko da eguna,
 Zuzutz-eguzki dizditzaliak
 Argi egingo dauskuna.
 Kistar-usańik dabenak beintzat
 Autor biarko dauna:
 Arana Sabin abandotafa. . .
 Sukafieta'ko Deuna!

Agur bai agur, Sabin maite ori!. . .
 "—Zelako agurra, baña?

Erail zinduben Jel-areyuen
 Agufa lako bardiña?. . ."
 —Ez, geure Sabin; agur au dozu
 Abenda-odol gordiña,
 Jel-maitasunen suz goriturik
 Bijotz-yunguran egiña.

{Euzkadi, 1935-XII-3}

VIVA ESPAÑA!

Viva España! didarka dagoz,
 neuk bere *viva!* dirautsat,
 gofotorikan eztagolako
 nigandik España'rentzat.

Katolikuok jakin dagigun
 zer diñon goiko Juezak:
 "Besten gauzari bakian itxi,
 zaindu beria bakoitzak."

Augaitik, vival diñot barriz be,
 ixan bei España'rentzat;
 baita be diñot: "Gora Euzkadi!",
 geuria da-ta, geuretzat.

(*Oñati'ko mitin batean*)

SEI SEMIAK

Ebro'z emendik lau anai gara, Bidaso'z
 [andik beste bi:

Bizkai, Gipuzko, Araba, Napar, Zubero
 [eta Lapurdi.
 Bidasoa'ren alde banetan Endaya ta On-
 [darrabi;
 Efeka (y) andi orren ganian zubi bat
 [biogu jarri;
 Anayok alkar besarkatzeko, geu joan,
 [eurak etorri,
 Laztah emonaz Amari,
 Sei semiokaz azke-zoruntsu bizi dedm-
 [tzat Euzkadi.

EUZKERA MAITE

Maiteak maite dauna
 Maitatzen dau nun-nai. . .
 Egizko euzkotarrak
 Enzkera be bai.

ANKAK BURUAREN GAIN

"Euzkadi", zeugaz zer igaro da? Zer da
 [jazoten yatzuna?
 Goizero beti zentozen arin, gustiz alai ta
 [txukuna,
 Egun askotan etzara agertu; au atsekabe
 [astuna!
 Barriro diñot, zek erain dautzu ofenbes-
 [teko utsuna?. . .
 Anak buruai agindu nayak, ene adizkide
 [kutuna.
 (1937)

UZKURTZAZKUAK

m

Gurasuen ardura da seme-alaben irakaskizuna. Itzez ta egitez, azi ta ezi oi dira, oneik. Ortaz diñogu: zelako gurasuak alako seme-alabak. Zer ikusi, axe ikasi. Beraz, biarrezkua ikasbide ona.

Enbeita'tafak ez eben egundo ikasbide txafik ikusi; bai, alderantziz, ekandu ta oitura zinduen lufun eztia arnaStu. Auxegaitik, gure Kepa, gazte ta zar, beti azaldu yakun ekandu oneko ta egizko Jainko-zale. Aren idaz-lanetan ez dozu idoroko badaezpadako itzik, ez esaerarik. Zan ta gun genduan kistar, eta arek ez eban ezagutzen gordinkeririk, ez iñoren-tzako gofoto edo ezin-ikusirik.

Ezta, etzan miñez soilki kristiñau: bera ta enparau guztiak zintzo-leyal ziran Usparitxa'n, ez eguzkia nora zapia arakoak. Jai ta astegun, Goiko Jaunari eskatzen yakon an Jan-bitarterako laguntasuna.

Usparitxa-Jauregi, gañera, eleiz txikia zala esan zeikean; 1921'ko azilaren 14'an, afatsaldeko lauretan, Josu-jaureskundia egin zan; atarte zabala apain egoan, ereiñotz ta lora zuri-gofizko ustaiz. Belaustegi'tar Pantzeska jaunak onetsi eban irudia, ta Kepa'k ondoren aren opalbena, "Uso txuria errazu" eresi-soñuz ilz neurtu goriak abestuz. Afezkero, otoilzak egin eta erabagiak artu, Josu Bakaldunaren aufean beti.

Urteko jayak andikiro ospatzen ziran; baita gaur be. Gabon-aldeko poz-atsegiña, bafiz, esan-eziña. Sail ontako olerkiak irakufiaz konturakuko zara norañokua zan aren Gabon zorion-poza. Baña Endeiza'tar Anastasi jaunari, 1942'gko Urtarrillaren 12'an, Gazteiz'era egiñiko idazkian argi be argi diñotso berak: "Igazi dan urteko Gabon-jayak, zorionez ospatu doguz, sendi osua alkafekin. Ona emen gure urteko Gabon: Gabon afatsaldian, gizonetzkuok mukur-su ederra egiten dogu. Nire emaztiak, alik eta aparirik garbi ta gozoenetarikua, baita ugarija be, gertetan dausku. Aparija gertu danian. .. maya zapi garbi, aspil ta abar, gertu-gertu imiñi ondoren, emazte ta sendi, danak kandela bana ixetu ta, neu aufetik nazala, goiko gelara igoten gara; an Josu Biotz-Deun-Irudi jau-restuaren aufian belaunbikotu ta otoi labufa egin ondoren, nik artzen dot Josu deuna ta beste gustiak nire ta Josu'ren jafai, "Kisto gure Errege" abestuaz, beko eskatzian aufez gerturiko tokiratzen dogu. Emen imiñi ta beriala belaunbikotmik, Agurtza deuna gure asaba zintzuak oi eben eraz. Au amaitu ta zuzenian, mayan inguraturik. . . au onetsi ta beriala, apari gozuari gogotsu ekin. Apari-bitartian ixaten da emen zer-esana

ugari. Gabon-abesti zafak, "daigun da daigun", "Marijesiek" eta abar eta abar. Emengo abestu biarra..! Azken-alderako, anai-arteko ta aita-
seme arteko "bertso"-aldi luzetxuak be... tira, politico bakotxa!. .. Ama-
ren aparajak be goralbenik asko ixan dau aurten be. Au, urte gustirako
bafez nasaitu zala uste dot. Nozik nozera, Josu gure maiburu-Lendakari
Deunari begiratzan neutsan, eta. . . Bere aurpegi alayan ikusten nebala
uste neban, gure alaitasuna Berak be ontzat emoten ebala. Gabeko 12'ak
ingururarte iraun darua gure Gabon-aparajak. Orduan eskaratzeratu
gendun eran, neu aufetik eta bestiak nire ondoren, abesti ta abar, Bere
goiko tokiratzen dogu gure etxeko Bakaldun Gurena. Emen otoi-aldi
laburtxu bat. *Gabon*, eta danak lotara, ufengo goxian Josu'gaz barauste-
ko." Ontarako otoi-oleskitxuak erabilli oi ebazan. Ona bat:

Josu laztan, gozo, majtale nagusi,
Zeure Biotz, donian gura dot bixi.
Zeu zara, ba, nive pozezko bixitza,
Zeuri damotzut nik neure biotza,
Zeuri, ene Josu, nire biotza.

EUZKO GASTEDIA ETA SORTZEZ GARBIKO AMA

Bilbao'ko Euzko-Gastedija irasi zala, neu abertzaletu nintzan beste
urte dira. Au dala-ta, Gastedi onen gomutia betiko josita geratu zan nire
gogo-bijotzetan. Euzko-Gastedija arek, egizko Zaindari bat gura eban,
eta Sortzez Garbiko Ama Neskutza autu eban bere Zaindaritzat. Ama
guren oni euren gogo-bijotzak opaldu, ondoren asi eben euren ibilgundia,
Jel-bide-ziar, elbururaño zuzen jafaitzeko asmo sendoz. Lenengo eraldu
eben gudaroztia txikija, baña kementsuba zan: Mendigoxale-aldra begi-
kua, afezkeroko mendigoxale gustijen eredu.

Igande goxa ona zan. Eta elehan kistar-biarkunak arduraz bete ondo-
ren, alai ta kementsu gerturik:

Eskuban makilea,
Lepuan pardela
Eta Jel-maitasuna
Barruan ebela,

Gure mendigoxale-aldra azkafa ibilten asten zan, uri txiki basefietatik
ziar mendijetaraño; igoten ziran bide, etxe, enparantza ta abar, Jel-azi
garbija itzez ta egitez ereiten ebela. Eurak egiten ebezan itzaldijak,
abesaldijak eta jolas-alldijak; gustijak, baña, zentzun onez. .. "ardau-
sunda" barik, eta maketo-antzik barik.

Mendi-txaunoak eta en-elexak ikertzeko, barriz, mangutsik eta barik, kistar arauz, txartesak jantzita, itzal andiz.. , barruratzen ziran, Jel-aldez otoi egiteko Aunek bai mendigoxale-eredubak. ...!

G or jarten ebezan ikusle ta entzulerik geyenak; eta Gastedi aren lan aberkoyak zirala bide, oker-bidetatik ebiltzan euzkotar asko Jel-bideratu.

Euzko-Gastedijak era askotariko gudarijak ixan dauz, eta dauz; gusti-jak, baña, Jel-gudari azarriak.

Urtero, Sortzez Garbiko Ama Zaindariaren omenez, jai ederrak gertau ixan dabez. Urtian baño urtian ospatsuaguak gertau ixan ba'dituez be, baña, aurtenguak orain arteko gustijen azkafi dira, ziñez. Aurten, ba, Zaindari gurena autu ebenetik 25'gafen urteurrena dala-ta, Zaindariaren bidez lortu ixan doguzan gurenda-e.skafak egin guraz, Euzko-Gastedija-kuakin Emakume A. Batza'kuak, Euzko-Gastetxu-Batza'kuak, gaste-zarrak, zar-gastiak, danok batera!, aundikiro omendu gura dogu Josu'ren eta gure Ama Neskutz Zaindaria, biotz-biotzez abesten dautsogularik:

Zeu zara, Miren Ne.skutz Garbijoi,
Ama danetan onena,
Garbitasunen antzikufa ta
Egimenetan gorena:
Altasunian daukozu, bafiz,
Azken bagako almena.
Zeu Zubiru'tar Bernartetxu'ri
Arkaitz-leyotik urtena...
Zeu euzkeldunen bitartekua,
Zeu gure itxaropena.

(Euzkadi, 1933-XII-10)

. Poztasun andia
 Bizkaya'n ipintiaz
 Patrona baiia,
 Doyak eta birtute
 Danen jatoiia.
 Orain dogu Bizkaya'n
 Zeruko gloria,
 Zein dan Jesus'en Ama
 Birjifia Maria.

Goiazen Begoña'ra
 Euzkeldun antzien,
 Bizkai'ko Patronaren
 Sariak artzien.
 Beren maitetasunaz
 Ba'gara eltzien,
 Gure Amak ez gaitu
 Itxiko utsien.
 Ta era eder oni
 Ez itxi galtzien.

Bizi bedi Bizkaya
 Ta bere lagunak,
 Bizi bedi Patrona
 Eta euskaldunak.
 Pozik igaro geinkez
 Gau eta egunak,
 Itxaroten guretzat
 Zaindari ain onak
 Bialduko deuskuzan
 Zoriontasunak.

Asko dira Euskera
 Galtzen dabizanak;
 Ez dabe jaritxiko,
 Alper dabiz danak.
 Zeru altuko Jesus
 Maitearen Amak,
 Bizkai'ko Patronatzat
 Aututa dauanak,
 Zainduko dauz Bizkaya
 Eta Euskaldunak.

(Ibaizabal, 1903)

AGUR, URTEZARA!

Agur, Urtezara!
 Zuaz lotara;
 Sasoya da-ta, zuaz atsedendutera.

Goyetan aintza,
 Bee ontan gentza. . .
 Gora Euzkera eta Jo.su'ren Biotza!

MAYATZEKO LORAK

Eztogu bixi gura
 Zugaz apartian;
 Bildur gara, bai bildur,
 Galdu ez gaitian.
 Etsai deungakaz batian
 Sartu ez gaizan lurpian,
 Gorde gaizuz
 Zeure mantupian.

Mayatzeko il
 Dontsu onetan
 Dei eiten dauku
 Mariak:
 "Egizko biotz
 Lora-txortakin
 Erdue, pekatarijak.
 Goazen, bada,
 Ama onari
 Betetara guraria,
 Itxaroteko
 Zeruan gero
 Amai bagako saria.

Jaungoikuak
 Gorde zaizala,
 Miren Sorkundez
 Garbia,
 Onoidadezko
 Lora gustijen
 Baratza miragarrija:
 Zeugana gatoz
 Mesede billa,
 Zeruko Andra Maria!

Agur, Josu'ren ta gure Ama,
 Eta Zaindari bakarra!
 Agur, zeruko eguzki eder,
 Agur, goizeko Izafa!
 Goi-beyetako Efegiña ta
 Gure Jabola Zeu zara:
 Zugana gatoz mesede billa,
 Zeruko Andra Marija.

SABIN ARIMAGAITIK

Ez-jakiñak argitzen
Euzkadi maitera
Maisu bat etorri zan
Euzkotar artera:
Beti zintzo-zintzoa
Beren egikera,
Ziñopa bat egiñik
Eldu zan iltera.

Euzkotar seme zintzo
Gustiok batian,
Geure Maisu zanagaz
Gomutau gaitian:
Zenbat erakutsi on
Euzkotar artian
Zabaldu euskun beren
Bixitza danian!

Baña, o Sabin maite,
Maisu jakintsua!
Eldu yatzun ordu bat
Zeruban autua
Ludijari eiteko
Agur betikua.

Azil deritxon illan
Ogeta bostian;
Iñoz baño geyago
Gomutau gaitian:
Jaunari eskatzeko
Gustijon artian,
Euki dayan betiko
Atsedan betian.

Sabin, zure ikasleok
Babiguz indarrak,
Egiten erakutsi
Zeuskuzan biarrak.
Zefen nai dogu ixan
Zintzo euzkotafak,
Maiteturik Jauna ta
Lengo Lagi zafak.

(Patria, 1905-XI)

AMA BEGOÑAKUARI

(Bertso barriyak bizkaitar batek jarriak)

Bertso polit batzuek nai neukez atera,
Baña duintasunik ez askoren antzera;

Mesede billa nua Zeruko atera,
Kristau gustijen Ama Mariaz batera.

Sortu giñian bizkor ezer-ezetatik,
Baña geixotu giñan utz-egin batetik:
Sugeari jaramon Eba'k egiñaitik,
Gu aldendu genduzan Zeruko bidetik.

Sugeak eukan guzur edo erejiya,
Galdu nairik Eba ta bere jatofiya,
Baita bere urrengo jarraipen gustiya;
Au da, liburuetan daukagun egiya.

Jaunak zirautsan suge inpernutafari:
"Zer ein deusazu Eba lelengo Amari?
Guzufaz erain afen pekatu oneri,
Beste batek burua ausikotzu zeuri."

Jaunak beste Ama bat ein eban argitu,
Zeñen bitartez giñan gustijok garbitu:
Eba'k galdu genduzan, Mariya'k aurkitu,
Sugeari egifiz burua zatitu.

Mille urte ta geyau igaroak dira,
Maria agertu zala Bizkai'ko efira,
Begoña'ko Artagan edo artadira,
Iñok egundo aintzat ez eukan tokira.

Jaunak bialdu eban bere graziyakin,
Begoña'ko efira maitetasunakin,
Bizkaya'n ixateko gozotasunakin,
Asuntziyoko izar eta jantziyakin.

Nundik eta ez zelan iñok etzekiyan,
Zeruko Ama an zelan aurkitu zeikiyan;
Baña gogoratu zan gustien artian,
Etorriko zala gu galdu ezkeitan.

Agertu zan ta geyau Begoria'n dau beti;
Iñor galdu ez dedin Bizkai'ko lufeti,
Mesediak ugari Jaunaren aufeti
Ekarten dauskuzala gu ez galtziaiti.

Mariya'k egin ditu ainbeste mirari
Biyotzetikan Bera maite dabenari:
Itxasoetan lami ibil direnari,
Orlako mesediak ein deutsez ugari.

Ez dau mirari gitxi ein itxasoetan
Ama Begoña'koak ontzi galduetan:
Berai deitu deusnik estutasunetan,
Ez dau bakafik itxi azken orduetan.

Untzitikan jausirik bein Andres Maidana,
Ordu biyan uraren barruan on zana,
Untziya amar leguan aurrera juana,
Zan Mariya'n bitartez alkantzau ebana.

Gregorio Zoparta, barriz, bost orduan
Sarturik pelota artzen karobi beruan,
Gizoneri zirautsen bila asitorduan:
"Kontuz ibilli, zerren bixirik naguan."

Naiz dala itxasoz ta naiz dala leofez,
Izaten gara beti amaren biafez:
Gu ikusi ezkeru berari didafez,
Guri laguntzen dator zeruko indafez.

Ama Begoña'koak dau ainbat meritu:
Zenbat mirari berak egin ete ditul
Mutuai itz eragin,itsuak argitu. . .
Zenbatu ezin beste Berak egin ditu!

Adoredun ipiñi adore bakuak;
Zenbateri zuzendu berna okertuak!
Eta zenbat osatu geixo txafekuak!
Peste edo kolera eta orlakuak.

Uraz iya itoan ta suaz efetzen,
Ziranak zenbat Amak zituan libratzen!
Bein bere ez dau Mariya'k inor itxi gal-
[tzen,
Biotz onagaz ba'da Berangana eltzen.

Zcnbat esker, mesede maitetasunagaz
Eiñ ete dauz, gomutau gaitian Bera-
[gaz]
Zordun aurkitzen giñan Ama ain onagaz,
Ipiñteko Begoña'n koroï edefagaz.

Eun da amazapi txingar brilantedune-
[tan,
Eta ogeta zortzi txingar artañetan,
Ta larogeta amasei txikizkotietan,
Ta zenbat nai txikigaz adornaturikan,

Mariya'ri ipiñi eutsen burestuna,
Zidafezkua bera, gañe oriduna,
Beraren ixenekoa Agife'k emona.
Ai, ze ospatsua zan orduko eguna!

Larogeta amazortzi mila laurleko
Eta bosteun ganera baliyoa dauko:
Agife'k emon eban, jakiñik norako,
Bizkaitafen Zaindari danen bururako.

Eleizia bete zan, baita inguruak;
Dana estaltzen eben kristiñau buruak,
Auzpezturik Amari eiten efeguak,
Beragan ipiñita uste seguruak.

Aberats ta ezeuki, andi ta txikiak,
Ugazaba ta otsein, zar eta gastiak,
Eleiz-buru nausi ta efomes maitiak,
Bere aufian ziran auzpeztu gustiak.

Aita Santu zan Leon Amairugafena,
Onetako baimena bialdu ebana:
Koroiaz ipinteko Begoña'ko Ama,
Berak zaindu egiyan Euzkal-efi dana.

Begoña'n safi fñan dira efomesak
Betetan Mariya'ri eindako promesak. . .
Amufaturik ona, ikusi nai-ezak,
Suge deungak bialdu dituz Satanasak.

Igezko ufiyaren amaikagafena,
Bilbo'ra suge deungak agertu zirana,
Zapaltzeko ustian Begoña'ko Ama,
Oker jazo ez ba'litz euren uste dana.

Alpefik egin eben eurak alegiña,
Efomesari kentzen Jesus'en dotriña;
Mariya nai ikusi, bai eta Begoña:
Dana jadetsi eben, kosta yaken baña,

Jesus'ek autu eban Mariya Amatzat,
Baita dau eskiñirik munduko danen-
[tzat;
Gustiyan goitik, bafiz, gaur bizkaitafen-
[tzat,
Ipiñi dabelako euren Zaindaritzat.

Biotzian sartu yat poztasun andiya,
Bizkaya'n ipintiaz Zaindari bafiya,
Doyak eta birtute danen jatofiya,
Zein dan Jesus'en Ama, Birjiña Mariya.

Guazen Begoña'ra euzkeldun antzian,
Bizkai'ko Patronaren sariyak artzian;
Bere maitetasunaz ba'gara eltzian,
Gure Amak ezkaitu itxiko utsian.

Bixi bedi Mariya, baita euzkeldunakl
Bixi bedi Bizkaya ta beren lagunakl
Onez igarorikan munduko egunak,
Danok izan gaitian zeruan zorunak,

(1906, *Gemika'n, Egufola'ren
irarkolan*)

Zer da Jesus'ek autu ebana
Edo bere naiz egiña?
Elorrio'ko erri maitean
Bizkaitarren atsegiña,
Bertan egoan onoidadezko
Baratza edo jardiña,
Argitu zana usain gozozko
Zeruko lorean miña.

Au zan lora bat argitu zana
Askoren atsegingarri,
Beti oi zana zeruko iruntz
Gozozkoaren egafi,
Emon dagion onoidadezko
Indar sendo bat berari,
Zeren mingotzak gozotzen naiban
Ixañ ludian gudara.

,uan Isidro Befiotxo ta
Monika Arizti'n baratzean
Lora au sorturik argitutea
Jauna'k gurata alan zan,
Maite ebena beren zaintzaillak
Asieran ta gorantzán,
Bardin ufian ein ufiñeko
Aldakuntz edo mudantzán.

Mila zortzireun oeita zazpinn
Zezeillan amalaukua,
Egun bera zan Elotio'ko
Efian Jauna'k autua
Onezko lora bat ipinteko,
Bertan argitaratua
Ixango zana beti-betiko
Zeruan aukeratua.

Goizalderako izafak lege
Oiban berak argi egin;
Pozik zeruko gozotasun au
Ludian zabaldu dedin,
Aingeru baten antzera baita
Jesus maitatzen allegin.
Aingeru lora au, zein zan ezpada
Befiotxo'tar Balendin?

Bizkayan jayo, Logroño'n apaiz,
Gero Okaña aldatu,
Done Domingo'n Anaitegiko
Jantziaz einda guratu.

Berba muetak ikasi zitun,
Jakindurian goratu.
Etzan Jesus'en nayan ziñopa
Ein arteraño geratu.

Okaña'n onda, Kadiz'tik jiran,
Manila'ra zan eldua,
Ango nausien baimenaz gero
Tonkin'era bialdua.
An ibilli zan artzain bat lege
Maitez biotz-zabaldua,
Jesus'egana biortu naixik
Ango siñismen galdua.

Basamortuan zelan ci diran
Ibilden artzain zintzoak,
Batzuk zaindu ta bestetzuk batzen
Jan ez daiozan otsoak,
Alan eukazan Tonkin'tafakaz
Balendin Berriotxoak,
Txafak ondu ta onak zaintzeko
Gurari biotzekoak.

Zabal oi diran lorarik lora
Erliak oiñez ta aidian
Ibilden dira, batzen dabenaz
Ezti eiteko abian:
Alan ibil zan Tonkintar gaizto
Odol-zalien artian,
Zabal ebizan arimak batzen
Jaunaz gozatu daitian.

Ze putz gozoa egin oi daben
Udako ipar aixiak!
Baña eztabe ontzat artzien
Gozotasun au guztiak.
Ilun-zaliak argien kaltez
Oi dabez indar luziak,
Bada Tonkin'en igaro zitun
Onen irudi bixiak.

Luditarrakaz len izan afen
Esetsiz inguratua,
Gaur bakez dago beti-betiko
Zeruan aukeratua,
Atsedenan Jauna'k emonda
Ufezko jafi-Iekua
Euskal-zaindari, ziñopa dontsu,
Done zorionekua.

Len zuretzako ziran nekiak,
Len bero lar eta otzak,
Len gose-egafi etenbagiak
Eta esetsi zofotzak.

g
Ezpada zure biotzak,
Zaukezanian goi-beietako
Deunak zorionekotzat?

Garagarrillan amalaurako
Zeru gustia dau barez;
Aingeru danak zeuri begira
"Bizkai'ko done"! didarrez.
Mai donetuan zu ikusteko
Danok pozaren indafez
Aurkitzen gara, gagozalako
Bizkaia'n zure biafez.

O Bizkaitarren zaindari zeran
Done atsegiñezkua!
Zure mendian gaozan danoi
Emon eiguzu eskua,
Daukagulako arerioen
Esetsiz bixi estua,
Galdurik ija bizkaitafentzat
Jauna'k autuko lekua.

Agur gozo bat egiten dautzut,
Maitez, danen ixenian.
Aintzat artuizu nire eskintz au
Zuganako naizenian.
Nai dogu bixi Jesus ta Amaren
Eta zure esanian,
Zeure antzera or sartu gaizan
Luditik goazenian.

{Aberri, 1906-VII-14}

GOGOANGARRIZKO ABESTIJAK

Gustija al daiken Jauna'k,
Goi ta be eta danielan,
Gauza danak egin zitnn
Asi zan unian:
Aingeruak goyetan,
Donoki donian,
Bera maitatuteko
Betiko iraunian.

Luziper ipiñiban
Aingeruen nausi;
Baña afotzen zalako
Andi-ustez asi,
Jaungoikoen aginduz
Zerutik igesi

Ziran bera jausi.

Aingeruen nagusi
Ixango zan goyan,
Utsik egin ezpaleu
Emon eutsan doyan.
Bardin Adan ongo zan
Pozezko lurrian,
Jafaitu ba'leu Jaunen
Aginduben beyan.

Atsegiñezko ortuan
Adan'en aukera
Aldatua zan une
Batetik bestera.
Eguna biurtu zan
Gaua ixatera;
Ilundu zan bidia
Zeruko atera.

Jaunaren agindua
Ausijaz batera,
Jausi zan gizatasun
Dana illunpera;
Naigabe au eldu zan
Millakaz urtera.
Jesus etofi arte
Gu gaizkatutera.

Galduta giñianok
Gaizkatu gaitzezan
Jesus'ek gurari ain ,
Andijak eukezan.
Beragaz gure zofak
Ludiko bixitzan
Artzeko, Miren'egan
Aragiz jantzi zan.

Miren'en sabelian
Jaunaren Semia,
Aragijaz jantzirik
Jaungoiko Umia
Bslen'en jayoteko
Eldu zan unia;
Illuna argitu eban
Eguzki donia.

Ixanik donoki ta
Lufeko Bakaldun,
Aska baten biloxik
Ofa nun daukagun;
Astoa ta idija
Daukoz beren lagun:

Jesus'en maitasuna
Gogoratu daigun.

Goyezan kistar onak,
Goazen Belen'era,
Billoxik aurkitzen dan
Jesus'en aurrera.
Belaun-bikotu gaiten
Elduaz batera,
Etorri yakulako
Gu gaizkatutera.

Zetan etofi zara
Zu, Jesus maitia?
—Jaingua ta gixonaz
Egiten bakia!
—Zer gura dozu, bada,
Oin guk egitia?
—Zeuen bijotz osoaz
Neu maitatutia!

Maite zaitugu, bada,
Bijotzen erditik;
Maite zaitugu raaita
Beste danen goitik.
Gertu gauz egiteko
Al douna Zugaitik,
Agur einda juteko
Ludi onetatik.

"Iñorenai geldu it,i,
Zaindu norperia,
Olan bete nai dogu
Jainkoen legia.
Olan eiteztanentzat
Dot erabagia;
Eztau beti iknsiko
Nire arpegia!"

Poztu gaitualako
Jesus'en Jayotzak,
Eskintzen dautznguz gaur
Gustijon bijotzak:
Gu Euzkadi'rentzako,
Euzkadi Zeuretzat
Ixa de in gura dogu
Jeltzaliok beintzat.

(Aberrija, 1908-XID

LUZI ZABALA'REN OMENEZ

Ezin kendu dot atsekabe bat
Bijotz bafuan dedana,
Neure aizkide Luzi Zabala
Iltiaz artu nebana:
Abertzale bat Euskal-efija
Asko maitatzen ebana,
Luditik jun da, Jaunak esanik:
"Erdu betiko Neugana",

Alde batetik naigabetu naz
Neure laguna iltiaz,
Baña bestetik atsedendu naz
Beren agufa eitiaz.
Ludiko gauza danok itxirik
Jaunaren borondatia,
Autortu eta bake onian
Jafi zan Goiko Aitiaz.

Orain euzkotar danok gomutau
Gaiten Zabala roaitiaz,
"Aita gure" bat gitxienian
Esanik bijotz betiaz;
Otoi dayogun Jaungoikuari
Onoidadezko nekiaz,
Aurkitu dedin ludi goyetan
Amaibagako bakiaz.

{Aberri, 1908-11)

EUZKEL-IXENAK DIRALA-TA

Zertzuk eztabez esan,
Zer ez iragafi
Elixan ta kanpuan,
Uri ta baserri;
Euzkoak Elexaren
Arerio jari
Dirala esan dabe
Askok eta sarri.

Baña, zer egin dogu
Eleixaren kaltez?
Egijari jafaitu,
Beste gauzik bapez,
Euzkeva jagoleko
Garbi-garbi artez,
Jauna'k geure izkeratzat
Itxi euskuna lez.

Benetan maitatu,
Euzkel-ixenak bere
Genduzan e.skatu.
Eskari au ez eben
Danak ontzat artu.
Zetako, ba, gixonak
Egija ukatu?

Jauna ta Lagizarra
Euzko ikurriña;
Beraz dau gurutza ta
Kisto'ren dotriña.
Aunegaz lortukogu
Geure atsegiña,
Ixateko Asabak
Zivan lez antxiña.

Kisto'ren ordekoa
Efoma'n daukogu:
Orok aren esana
Egin biar dogu.
Arek eztau iñor be
Iñoz atzipetu,
Dalako bixi garan
Kistar danon buru.

Josu'ren idaztijan
Dago idatzita:
Doipuruak dotriñan
Utsik ezin leika;
Epayak emoten dauz
Geldika-geldika,
Egija zeñena dan
Ondo igafita.

Eskafak Amargafen
Pi Aita Deunari,
Dautson maitasunaitik
Euzkel-efijari.
Gora uzkurtz donia!
Geugaz bixi bedi,
Euzkeldun jagoteko
Jauna'ntzat Euzkadi.

(1911-XII-25)

ARERITUAK
(*Kandida Uruburu-Uribarri ta Apraizen
ugutza dala-ta*)

Arerijuak eskuman doguz, arevuak
[ezkefian,

Jo ta su dabiltz katolikuen ixena kendu [aurrian.
Baña gu sendo, Jaungua lagun, areyo [gurian;
BilduHk bage jafaitzen dogu Sabin [danen erdian.
Gure umiai euzkel-ixenak ezarten [Arana'n bidian,
Gura dogula bixi eta il Jaunguaz Lagi [Euzkel-efijan,
Itxirik Jauna'k ezautu dayan kistafak [zafian,
[nortzuk garian.
{Euzkadi, 1913-X-13}

ARTZAIN BARIJA

Negu ankefak oi dauzan legez
Lora gustijak igertu,
Mendijak gofi, zugatzak biloiz,
Txorijak mutu bigurtu;
Ta Udabafijak lorak berbiztu,
Txori ta danak alaitu;
Geu be olantxe atsekabian
Ondoren pozak jo gaitu.

Europa'tiko negargafizko
Gudako izpafai begira,
Tamalez safi nire begijak
Itufi bigurtzen dira;
Baña gaur pozik begiratzen dot
Jelkiden izpafingira,
Naigabe danak aitzuta nire
Bijotza pozez jafi da.

Dakust antzezki ain gurgafija,
Baita be izpafik onena;
Aita barri bat. Artzain bafija,
Ludiko kistar danena,
Goteunak deitu daula emonik
Doipurutzako baimena,
Amaboskafen Bedita beren
Ixentzat artu dabena,

Au izpar eder, au nire poza!
Au bai nire atsegiña,
Dakustanian amargafen Pi
Doatsubaren ordaña!
Ume zurtz giñan, ta bai-genduan
Aita on baten premiña.

Zorijontsuba ixan dalla, ba,
Kistar ororen Artzañal

Izpar alayak irakurrita
Eskuban daukat "Euzkadi",
Doipuruaren antzezkiari
Begiratzan adi-adl.
Laztan eraonik bular ganian
Daukan gurutza deunari,
Opaldu dautsot euzko-abenda
Doibatza'n aldez gudari.

Artzain deunaren irudijaren
Aurian otoika nago,
Opautsedala txiro ez-jakin
Onen bijotz eta gogo,
Ardi galduta gagozan legez
Gaur inoz baño geyago,
Txabolaratu gaizan otsnak
Ondatu baño lenago.

{Euzkadi, 1913-IX-7}

KARMEL-EGUNEZ LAftA'KO LEKARETXIAN

Seme on batek amaren jaya
ospatzen daben orduan
alaitasunik andienagaz
bere amaren onduan,
atsegin danak oi dauzan legez
bijotzan barru-barruan,
Karmelex Larra'n Miren Amagaz
neu be olantxe nenguan.

Neure biitza poztu yatan bal
Ama'ri begiratudal
An zan illargi, zeruko ixar
edefez inguratuta:
aufe-aldian, egal, goi ta be,
lorategi biurtuta.
Gusti oneikin goraltzen eben
gotzonak Miren ne,skutza.

Jaupaldi eder asi zanian,
Donoki neban ikuslen;
beste aldetik gotzon-eresi
ta abes gozuak entzuten.
Itufi oneik neure biitza
ur gozoz asetu eusten;
ofa betiko zorionduta,
geyau ezpa-yat legortzen.

Txonitz-aldija egiten bere
Aba Apolinar asi zan;
ain ederto ze, ba-zirudijan
Deun Simon bera ete zan.
Neure gogoko almen gustijak
beran jafita neukoizan . . .
Onoidade ain goralgarriak,
Ai, zeñek euki leikezan!

Euzkera garbiz egiten eban
Karmel'go Ama goratu,
esanik bere Kutuna barik
ez deila inor geratu;
berak daukezan onoidadiak
euskuzan argitaratu.
Ai, baña zelan! Gustiz ederto.
Goralben danak baiitu.

Goxian legez artsaldian be
txadona bete-beterik,
toki aretan etzan ikusten
edertasuna besterik.
Aba Polentzi'k itz egin euskun
euzkeraz maite-maiterik.
Ezaun da oneik eztabela nai
ele kutun au galtzerik.

Itzaldiiaren ondorenik an
ibilgun deuna egin zan,
Karmeldar Miren irudijagaz
beste uvtetako gisan;
baita Doipuru-onespenagaz
onetsi orok elexan,
euzkeldun zintzo kistar otzanak
aufferantza be ixan gaizan.

Agur, karmeldar, Miren'en seme
on jakitun otzaneri,
lekaretzeko Aba nagusi
ta bere menbekoeri!
Aba Apolinar eta Polentzi,
txonizlari ain gurgafi,
obendi onek opa dautznbez
Jauna'n zorunak ugari.

{Euzkadi, 1915-VII-21}

••M

MIREN EDURNE JAYAK OKA'N (Dagonilla, 5'an)

Esango dau norbaitek, nun dau baña
[Oka?
Ara; esango yatzu; ez jari ain loka.

Iru mendi biribil andiren erdijan
 Dago antzoki eder baten irudijan.
 Ereka eder batek, gurturik gautegun,
 Itxasorantza duala egiten dautso mun;
 Basabide, bitxabal, eta burdinbide,
 Poz-pozik daukoz beti onduan begire.
 Txadon txiki bat dago ain eder apaña,
 Elgezabal Basili jaun onak egiña;
 Miren Edurne dago txadontxu orretan,
 Kistarrik galdu ez dein beti arduretan:
 Bere inguru gustija izarrez beterik,
 Donoki bat divudi eta ez besterik;
 Beraunen goralbenez urtian-urtian
 Jayak egiten dira illonen bostian.

Zelako jayak, baña? . . . Zer? . . . Nov
 [dau itaunka?

Tira, ez lav estutu, esango yatzu-ta.
 Amar ta erdijetan Jaupa nagusija,
 Canto gregoriano daula eresija;
 Zugadi'tar Eusebi jaupavi azkavak
 Jaupa ovtan dagitsoz Jauna'vi opayak,
 Eskuma-ezkefetan laguntzat dauzala
 Avabiotofe ta Mavkuevkiaga.
 Oyanguen'tav Kepa'k beve ikastolako
 Gotzon txikitxuekaz, zoli ta ederto,
 Abestuko dau Jaupa, gertaurik dago-ta,
 Elgezabal Gillema'k avmonium jota.
 Txonitzaldi edefa, euzkotaven elez,
 Ozkoz jaunak ingo dau, berak dakiian
 (lez.

Eleizkixun eder au amaitzen danian,
 Txadon-aurreko zelai eder zabalian,
 Agura ta mutilak, oitueva dan lez,
 Aufesku bi edo ivu gogoz ingo dabez;
 Ija . . . lau ogeikogaz. Oin be ovetako,
 Aguvetan onena Kalbo errotako.
 Arratsaldian, barriz, illundu artian,
 Euzko-jolas garbijak betiko antzian.
 Elgezabal Basili'k, pozik eta gogoz,
 Txalo edefak safi Kalbo'ri jo dautsoz.

Nor edo zein da, baña, ofenbeste bidar
 Aitatzen dozun jaunoi? . . . Eztogu
 [iakin biar?

—Bai; Oka'n jayoa da; emendik gastetan
 Bilbo'va juan zana, ogija topetan;
 Ikasi eban gustiz ondo ijeltsevu . . .
 Jaunai eskafak, baita edozen bat divu
 Ivabazteko beti euki dituz evak,
 Amaikatu etxe edev apaindu dauz
 [bevak.

Bilbo n bape diranak ezagutzen dabe,
 Gixon azkav ta ona itzez ta egitez,
 Afokeririk bafiz, nun zaneikorik bez;
 Sendia jakintsua azkar ona dauko,
 Maitetasun sutsuaz Euzkeva'ganako;
 Seme bat, barriz, Bilbo'n ziñegotzi

[ixana,

Abetzale zintzua Elgezabal Kosma:
 Basili'k ain dau maite bere olo-lurre,
 Miren Edurne baita euzkera samufe.

Ez itandu iñok be nivi zev diñotan,
 Ondo begitu baño zer egin daun

[Oka'n;

Etxe batzuk evosi bevak be bat egin,
 Euzkel-ikastolia emen jafi dedin,
 Goyan bixilekua, beyan ikastola,
 Ikasleentzako toki edefa daukola.
 Ivakasle jafi dan jaupavi gastia
 Oyanguen'tav Kepa, gitxi lakoxia.
 Egun ovo jaupea onek dau egiten,
 Gevo dautse umiei gogoz ivakasteu:
 Ivakatsi be, bañan . . . asko ta edevto,
 Gaztelar askok baño bost bidar obeto.
 Euzkel ikastola ta egunero jaupa
 Okan daukoz Basili jaunak ordainduta.
 Eta zenbat olako mesede, ixilik,
 Inguruetan egin ete dauz Basili'k?
 Gustijak esateko eztaukot astirik;
 Ganera Kivikiño'k, safitan, lekurik
 Eztau eukiten azke: ta ori dala-ta,
 Amaitzen nua, gaurko naikua dua-ta.

Jauna'k ordaintzen ditu beti on-egiñak,
 Donokijan emonaz zorun-atsegiñak.
 Emen osasuna ta gero zorun-aintza,
 Opa dautzuz, Basili, Enbeita'tav
 [Kepa'k.

(Euzkadi, 1916-VIII-4)

AINTZA MIREN SORKUNDE GARBI-GARBIARI!

Ufezko ate Donokikuak
 Zabalik daukoz gaur gure Jainkuak,
 Irukoitz Deunak an egin daben
 Alatz andija ospatziafen
 Jainko-Alaba,
 Goteun-Emazte, Josu'ren Ama,
 Beti garbirik ixango dana.

g g
 Ixango dana goi-bein jabe,
 Miren Donia,
 Ausirik Txarren suge deungia,
 Gu gaizkatzeko Eniakumia.

Itzik ez dago, nik dakidanez,
 Miren goraltzeko biar dan legez,
 Edertasunen edertasuna,
 Jakiturien oxin sakona,
 Ixar argija,
 Bidegetuen zuzenbidia,
 Ontasunian ezin obia.

Ezin topau lei bitartekorik
 Sorkundez garbija baño oberik,
 Onexen bian gure asabak
 Eiten ebezan euren batzarrak:
 Euzko-Gastedi
 Bilbokuak oin eiten dau ori,
 Miren dabela beren zaindari.

Ben-benaz euren zaindariaven
 Sorkun-egun deuna ospatziafen,
 Gastedij'ako bazkide gaste,
 Aizkide, lagun, sendi, emazte,
 Danak batera
 Duaz autortu ta jaunartzera,
 Gure asaba zafen antzera.

Aintza goyetan! Edonun aintza,
 Sorkunde garbiko Miren Neskutza!
 Zeure laguntzaz Euzko-Gastedi
 Ofek gaizkatu nai dau Euzkadi,
 Baltz, ori, gofi,
 Etsai gustiik kenduta garbi.
 Aupa, mutillak! Ori, dok, ori!

(Euzkadi, 1916-XII-8)

ZORIONAKI

Gabon-eguna
 Gozo biguna,
 Urte bafi alai zorionduna,
 Jelkide lagun, aizkide maite,
 Euzkel-idazle zar eta gaste,
 Gustioentzat
 Josu maitiai eskatzen dautsat
 Zuben lan eder danen saritzat.

g , y g g ,
 "Napartarra" ta "Euzkel-Laguntza";
 Gustioi Josu'k zorion utsa
 Beren Jayotzan
 Bemoizuela eskatu neutsan.
 Bayetz diño, ta . . . poztu gaitezan.

Euzkel-ixendun
 Umeen guraso,
 Euzkotar orok, bijotzak jaso
 Artzeko onespen zoruntsuena
 Josu'k Belen'dik dagitzuena,
 Eskar oneko
 Abertzaliak zarielako,
 Ixan zaitezeñ Donokirako.

(Euzkadi, 1916-XII-24)

KEN ETA JAGON

Ene Sandroke zoriontsua,
 Zuaz Aralar mendira;
 Deun Mikel'agaz jafi zaiz andik
 Lau aldetara begira.
 Euzkerearen etsai gaiztoak
 Andik agiriko dira,
 Zenbat ixufi, napafi ta abar,
 Sartu dan Euzkel-efira.
 Euzkerearen etsai gustijak
 Lagun egiñik alkafi,
 Iñun direan gexo-muetak
 Berari dautsez ekafi.
 Ene Sandrnke, otoi dagitzut
 Ken ixurri ta naparri. . .
 Ken eta jagon, Euzkelefira
 Geyau ez deizan etofi.

(Euzkadi, 1916-VIII-16)

MIREN EDURNE'RI (Oka'ko jayetan)

Doñua: Goiko mendian
 edura. dago . . .
 Gaurko eguna, kistar maiteok,
 Egun gomutagarrija.
 Alde batetik garbitasuna,
 Bestetik zikinkerija,

Ondaturik dauila esan lei
Gaur ludirik erdija . . .
Erruki zadiz, gugaz efuki,
Miren Edurne garbija.

Miren'en bidez egin dayogun
Jainkoari eskarija,
Semia'gandik jaritxi dayan
Ama'k biar dan gustija.
Zeugan jarten dogu, ba, danok
Itxaropen andija:
Znk gaizkatuko gozuzala gu
Ta geugaz Euzkalerrija.

Deabru baltza,
zetan ator ona,
atzera ua
Luziper'engana;
guk etxuau biar
ire laguntasunik,
ta alde egik emendik.
Miren Edurne
da gure lagune.

Alpefik abil, ba,
gu sarian sartzeko;
ezkaituk sartuko.
Miren Edurne
da gure lagune.
Jaungoikuan Ama .
lagun euki ezkeru,
bildufik eztago.
Miren Edurne
da gure lagune.

Deabru baltza,
zetan ator ona . . .

{Euzkadi, 1917,11-26}

USTE BAKO ERIOTZA
Zugatz ain
gastia,
eder loraz betia,
igali ain gurgafi
emoten eban ori
etzan ain
gasterik
galduko zan usterik.

Baratza
batian,
toki ain egokian
aurkituten zanian,
sasoirik onenian,

etzan ain
gasterik
galduko zan usterik.

Pozezko
loriaz
ta ufezko igaliaz
beterik zan zugatza,
indartsu, aberatsa,
etzan ain
gasterik
galduko zan usterik.

Bat-baten
dau bota,
afak sustafan jota . . .
Usteltzen da lorea;
baña bein be ez ufea:
berauxe
ziñan ba
zu, Eltzo'tar Joseba.

Ni lako
ez-jakin
askok oi dautso ekin.
Baña banakatxnak
oi dira jakintsuak:
berauxe
ziñan ba
zu, Eltzo'tar Joseba.

Itz utsak
alperrik . . .
ilten dira bakafik.
Egipen onak, bafiz,
iñoz il barik dabiz:
berauxe
ziñan ba
zu, Eltzo'tar Joseba.

Ainbeste
olerki
eder, sakon, egoki
zituan itufija,
gure itxopen aundija:
berauxe
ziñan ba
zu, Eltzo'tar Joseba.

Joseba
il dala!
Ai, au gure tamala!
Ezkutau da luditik,
Jaunak daki zegaitik.

Or goyan
Zulc, Josu,
zoruna emoyoizu.

Euzkotar
gustiak,
zarrak eta gastiak,
biotzez ta kemenaz
otoi bana esanaz:
"Or goyan
Zuk, Josu,
Zeuretzako gordeizu."

{Euzkadi, 1916-XI-24}

MAYATZIAN AMARI

Mayatzeko il dontsu onetan
Dei eiten dausku Mariak;
"Egizko biotz-lora txortakin
Erdue, pekatariak."
Guazen, bada, Ama onari
Betetara gurariak,
Cero zeruan ixan daiguzan
Amai bageko sariak.

Zeruan eta lurrian zara
Ama benetan onena,
Garbitasunen ispillua ta
Onoidadetan gorena;
Jakituria daukozu, bafiz,
Azken bngako almena,
Zeu zara gure bitartekua,
Zu gnre itxaropena.

ESKAftEZ GATOZ

Eskar andiik damotsaguz gaur
Josu ta beren Amari.
Agur, Sorkundez garbiko Ama!
Zakiguz gure Zaindari,
Ditugulako inguruetan
Etsai gaiztoak ugari;
Emon eiguazu zeure esku ori
Igasiteko eurari,
Gustiñon arte goratu daigun
Erlejiñuaz Euzkadi.

(1916-XII-24)

ESKALIAK

Gaur basefiko etxetu zuri
Atarte zabaldunetan,
Deun Agate'ren sari edefak
Emon dauskubez danetan.

Au ez diñogu erdi-olgetan,
Bai, baña, bena-benetan;
Ez degu, bafiz, gutxiagoren
Usterik etxe onetan.

Osasunez ta zorion utsez
Zeubek naibeste urtean,
Euzko-bizitza. . . nai dizutegu
Geure Abefi maitean.

Zuben sakelak arkitu bediz
Beterik ufe-zidafez;
Zuben biotzak, xamur-xamurki,
Maitasunaren indarrez.

Beartsu diran lagun urkoen
Efukiz bete-beteak . . .
Zuben laguntzaz poztu dizeen
Euzko-langille maiteak.

Euzko-langillek eta Ikastolak
Beartsu direalako,
Zuben emaitzen billa gatoz ba,
Geuk ara . . . eruateko.

Agate Deunak lortukoizute
Ordañez zorun osoa,
Eta guk orajn eskar ugariz,
Biotzez, agur gozoa!

DEUN AGATJAK

Gahon etxeko nausi ta txiki,
Zar eta gaste batera.
Alkate jaunak baimenaz gatoz
Zueri agur eitera,
Lenaiko zafen antzera
Ba-gatoz zeuen etxera,
Santa Ageda'ren goraz be aintzak
Euzkeraz abestutera.

Eibar'en dagoz gauza edefak,
Oso ederki egiñak:

Izkillu-olak, gixon aundiak,
Mutil indartsu gordiñak,
Andra eder ta bikañak,
Neskatxa polit apañak,
Udaberriko lili ta lorak
Diran lakoxe berdiñak.

Illarteraño Jaungoiko-zale
Garbi-garbia izan zan;
Orbandu gura ez ebalako,
Bulafak ebai eutsezan,
Ziñopa eginda il zan;
Orain dago zeruetan.

Beren antzeko garbi-zaliak
Gu ere izan gaitezan.

Eibar euzkeldun efi maitiau
Ospetsua da benetan;
Bertoko seme jator zintzuak
Daukoguz goyen munduan,
Pelotarien artian
Migel dogu gallurrian:
Pozez beterik ikusten dogu
Mutil au geure efian.

Zorioneko izango al da
Etxe au beti-betiko;
Bixi garian arte gustian
Dogu goguan eukiko,
Maitagafia dalako.
Belutu egin orduko,
Agur! egiñik amaitzen goyaz.
Beste batera juateko.

AGATE DEUNAREN ABESTIAK (Aulesti'n abestuak)

{Aulestia'ko} mutil. gastiak
Emen gatoz abeslari,
Geure bijotzak opaldu nairik
Efi ontalco danari,
Maitasunen ezaugafi,
Gofotorik ez iñori,
Zorun-bixitza eskatuagaz
Geure Agate deunari.

Bijotz andiko gure (Aulesti);
Nun beste bat zu langorik!
Ondiñokafen ez dogu ixan
Sari bageko aterik.
Zar eta gaste baturik

Gabitzaz pozez beterik;
Etxe onetan bere ez dogu
Gitxiagoren usterik.

Maite daiguzan Euzkel-Erriko
Uri, basefi, mendiak . . . -
Maite asaben euzkera zarra,
Maite oitura garbiak;
Onetarako bidiak
Lengo zarrak ibilliak
Arturik gatoz gustiok, gaur be,
Alaitzen adizkidiak.

Gaur basefiko etxetxu zuri
Etarte zabaldunetan,
Santa Ageda'n sari edefak
Emon dau.skuez danetan;
Au ez diñpgu olgetan,
Ezpabe zigur benetan;
Ez dogu, bafiz, gitxiagoren
Usterik etxe onetan.

NEGU BALTZIAN

Negu baltzian gagozalarik
Udabarrija dirudi. . .
Etxe ontako anderañua
Aingeru-loren irudi.

Ain lore bikain maitagafijak
Jainkuak zaituez egin.
Oitura onen usain gozua
Zabaltzen dabe Euzkadi'n.

Euzko-baratzan sortu ziñien
Lirio zoragafijak,
Zuei begira dabiz aspaldi
Gaste zintzoen. begilak. -.

Zuen artian ixan bedi, ba,
Dana Jel-maitasun utsa,
Agate Deunak lortu daizuen
Zorioneko bixitza..

ZORUN-BIDIA

Bakotxari beria,
Jaungoiko-legia.

Josu maite dabenak
Maite dau geidia.
Maitasuna egizko
Zorion-bidea . . .
Beste bide gustiak
Guzur utsak dira.

URTEBETIA
(*Elgezabal'dar Telespor'en
illotoizketetan*)

Ezerezetik sortuta lege
Agertzen gara ludira,
Igarri barik emengo egun
Labufak juan oi dira.
Erijotzia zain dago, bafiz,
Gofotoz guri begira,
Usteik gitxien dogun unian
Itxirik emen lurbera,
Eruateko txitik be ein barik . . .
Irabazi dan tokira.

Gitxi lakoxe gixon arteza
Ixañ ziñana bizitzan,
Gaur urtebete, Jauna'k deituta,
Ludijai agur egin zeuntsan.
Emazte, sendi ta lagun onak
Maite zinduzen benetan;
Maitasun orren ezaugarritzat
Biotz-biotzez gaur bertan,
Urte-urrenako illotoizketak
Ofa, ba, zeure gormutan,
Jauna'ri otoi dagitsogula
Gorde zaizala goyetan.

{*Euzkodi*, 1917-VII-15}

GOKAXUAREN DEYA

"Lufa zan nire soña
Ilkofa ixanda beti
Nik alde neutsonian
Lufak eban iruntsi;
Oin Garbitoki-sutan
Irikiten naz bixi,
Sutzar au nok amatau
Eztodalako euki.

"Noz arte, baña, emen?...
Jauna'k bakafik daki.
Ene senidiok, ba,
Erruki zaiz; efuki,
Ene adizkidiok;
Otoi egin nigaiti,
Oben-zor au Jainkuak
Dagidantzat azketsi."

Gotzon-aldreak goitik
Bakotxari dirausku:
"Gokaxuaren deira
Iñor-iñor bez gortu;
Gaur orren aldija da,
Bijar zeuria dozu.
Zeuk dabilzun neufijkak
Zeu be neurtuko zaitu."

Zetako jayo giñan
Kiskaltzen gau ta egun
Dagozan gokaxuai
Ez egiteko lagun? . . .
Guraso, senidiak,
Aizkide ta ezagun,
Il diranen gogalde
Orok otoi-ein daigun.

(*Euzkadi*, 1917-XI-2)

AGUR, MIREN GARBIJA!
TABOIXU EUZKELEERRIJA!

Ortzean eztago ixafik,
Ez baratzean lorarik,
Miren, Zu baxen edefik.
Sortu ta jayo, bixi ta il
Ziñean orban bagarik,
Jainkoak gurarik:
Ezin leiteke amarik
Ixañ Zu baño obarik.

Buruan ixafak amabi
Ta oñazpijan illargi
Jarten dautsoez Miren'i.
Edertasunen edertasuna,
Zorun gustijen itufi
Zarian Ama on ofi,
Geuk be loriak ugari
Gura dautzuguz ekafi.

Argi gustijen argia,
Lore gustijen loria,

Jakituriñen oxin sakona,
Ona baño be obia,
Eskar gustijen jabia
Zarian Miren garbija,
Jaboixu Euzkelerrija!

{Euzko-Deya, 1918, 52 zenb.)

BATZAR BAT

1) Okerra kendu

Iturri eta errekatxuak
Jasten diran lez ibaira,
Euzkotar Udal-ordezkarriak
Bizkai-uri nagusira
Euzkadi-aldez erabagi bat
Artzera batuko dira.
Erabagioi zein ixango dan?
Ez egon bera begira.

Danen eretxiz artuko dabe
Erabagi bat bakarra:
Oin irurogei ta emeretzi
Urteko lagi zantafa
Ausi, apurtu ta bifindurik,
Bota eragin sutara,
Eta lagi txar ofen lekuan
Beste au jarri ontara:

2) Zuzena jarri

"Euzkelefijak aginduko dau
Berai yagokon gauzetan."
"Euzkelefijak aginduko dau . . .
Berai yagokon gauzetan,"
"Euzkelerriak aginduko dau
Berai yagokon gauzetan."
Lagi zuzena, lagi zuzena,
Lagi zuzena benetan.

Gora Deun Mikel Aralar'kua
Ta Miren Sortzez Garbii!
Gora euzkotar Udal gustijak,
Gora Euzko-Gastedija!
Aupa, mutillak! Ken asafiokl
Danok bat. . . danok anaya.
Estuntza barik. antziña zan lez,
Gora gure Euzkelefija!
(Euzkadi, 1918-XII-15)

(Aita Eulogi Susaeta'ren
lenengozko mezaz)

Gaur donokija zeugaz daukozu,
Aingeru gustijak alai,
Agurka Josu'k eskubide ain
Gurgafiz jantzi dabenai,
Goi-beietako Bakaldun Deuna
Zeugaz dabela gurtu nai.
Neuk be poz-pozik euzko-eredu,
Aba on zoli zintzuai
Agur dagitsat, gotzon orokin
Zorunak opaldu be bai.

Josu laztana maiteko dozu
Gauza gustien ganeti,
Euzkadi be bai bijotz-bijotzez
Euzkeldun zaran aldeti, . . ,
Egunoroko zure otoitzak
P,oztuko dabe Donoki.
Gotzonak lagun izango dozuz
Bixi zaitezan egoki,
Eruateko zure egin-biar
Gustijak bide oneti.

{Euzkadi, 1918-XII-27}

BAKOTXARI BERIA

"Gitxi itz-ein, asko entzun,
Iñoz bez asarratu",
Egokijena ei da
Ixateko zoruntsu.

Baña "gustiei entzun,
Ziñestu gura dana,
Ta biar dana egin" . . .
Ezta ixango txarrena.

Au olan ein bifa
Euzkotar askok dauke,
Etsai deungen esanik
Ez ziñestzeko bape.

Guzur ta malmuzkeriz
Atzipetuta euki
Gura gaitualako
Etsai deungiak beti.

España'ren umia
Dala Euzkelerrija
Esateuskube gogor . . .
Ai, ze guzur andijal

Espafia jayo baño
Millak urte lenago,
Euzkadi emen zala
Edestijan bai dago.

Entzun biarko dogu
Geyago be ondiño:
"Alabia zarrago
Beren umea baño!"

Bafia papertzar ofer)
Guzurtijaren aurka
Jel-alderdijak beste
Izpafing bat dauka!

"Euzkadi" deritxona,
Eder ta jakituna,
Etsayen asmo deungak
Bifinduten dituna.

Or dabil gure etsaya
Prakak artu eziñik,
Esaten ezin daula
Euzkadi'gaz gauzonik.

"Guzurra sartu ezin,
Zemayagaz gaiztotu,
Eta berotzen ba'da . . .
Euzkotafa nok batu?"

Ezkara guzur-zale,
Eztogu nai azufik . . .
Euzkadi geure ama
Nai dogu oso-osorik.

Ez al dakixu zein dan
Jainkoaren, legia?
"Bakotxari beria . . .
Bakotxari beria."

Geure au bigurtuten
Eztauskuzun artian,
Eztozu iñoz iñun
Lorik ingo bakian.

(Euzkadi, 1919-I-12)

EUZKEL-IXENAK (Morga'n)

Lekerika'k ziraustan; "Nik amafetik
[lau . . .
Onenbeste daukanik Muxika'n ete dau?
—Bai, Anbortsi; zu baño geitxuau naz
[nerau;
Nik zazpitik bost ditut, bat zuk baño
[geyau;
Txistik egin ba'daizu, laster dozu,
[ordau!

(Euzkadi, 1919-VIII-10)

GURE BAJCILDUNA (Uspitxa-Jauri'n Josu-imdia jartian) Doñua: Uso txuria, efazu . . .

Txiro ta itzalik giñian
Argirik ez geunkanian,
Argi gustijen argija bera
Gaur dago, baña, gurian . . .
Gurtu daiguntzat, auzpazu gaizan ba,
Argi Deunaren aufian,
Argi Deunaren aufian.

Josu, aztuxu "Golgota",
Oben-garbayaz nago-ta.
Ene guraso, emazte, sendi,
Arima eta biotza
Gaur dopaltzudaz zeuretzat betiko,
Zeure-Zeuriak dira-ta,
Zeure-Zeuriak dira-ta.

Zu gure Aitia,
Zorun-eskafez betia . . .
Gauza gustien gain gurtzeko Zeu
Eta Euzkadi maitia,
Etxe txiro au egiz ixan deilla
"Nazaret"-eko etxia,
"Nazaret"-eko etxia.

(Euzkadi, 1921-X-6)

EUZKO ARTEAN

Euzko artean
baukodaz ainbat
jelkide lagun
ongilla;

maite orokin
aspaldi nago
zorkilla.

Zoretan nago,
txirorik nago,
baña ogasun
Aitea
Belen urira
datorkigu gaur
Josu, txiroen
maitea.

Alorodunai
opaldu neutson
osarik neure
biotza;
ordez dasketsot
beraoizuela
zuei betiko
zoruntza.

Josu Umetxuen
Jayokundeko
Gabon-jai ezti
alayak
biotz-biotzez
dopaltzuedaz,
ene jeltide
anayak.

{Euzkadi, 1921-XII-24}

ZOKIONAK

Urrutizkiñik bereziena
Daukot Jaun Batek emona,
Ludiko alde gustietara
Efez itz-ein daikedana,
Euzko anaiei zorun opazko
Agufik maitekofena
Gabon jayetan bialduteko
Tramankulurik onena.

Onen Jaube da Jaube bakafa,
Jaube Gurgafi on utsa,
Belen Urian abere askan
Daguan Ume billosa,
Gustia Aldaben gure Gaizkille
Josu Jaun Goiko Bildotsa.
—Eta urrutizkin berezi ori?
—Josu'k emoustan biotza.

Itz eingo dau ta zain egon:
Ez dodalako euzko anaiei
Gauza oberik zer emon;
Maite-maiteak zaituet eta
Josu'ri eskatu neutson
Beti Jel-aldez. . . bemoizuela
Osasun eta zorion.

(Euzkadi, 1922-XII-24)

ESKERIK ASKO

Neure ama on maite zanaren
Eriotzia dala-ta,
Niganatu da tamal-agurdun
Idazki pillo galanta.
Gustiei banan erantzuteko
Asko-askoak dira-ta,
"Euzkadi"-n bidez darantzutzueta;
"Danoi eskerrak aneika."

Nik uste neban beste iñok baño
Maitiagio nebala ama. . .
Baña beste bat agertu yako
Askoz maitiau ebana.
Bere-berea eban, ta Berak
Eruan daust Beragana!
Egin bedi, ba, orain ta beti,
Urtzi Deunak nai dauana.

[Euzkadi, 1926-X-6]

LUDI ZOROA

Ludijak arin ibilli nai dau
Arrapalada utsian,
Egaizkiñez ta belbillez ta abar,
Alde gustiak betian,
Jainko-bidetik oñez duana
Utzirik zori latzian.
Ai, baña danak ikusten dira
Geldirotzen aldatzian!

Arnas-estuka be bai safitan,
Ofiezkuaeren antzian;
Onak darakus bixi garala
Eragozpenen azpian,
Ta alperrik dala guk jafaitzia
Atsegin utsen atzian;
Zorun osorik ez dagolako
Donokiratu artian.

(Euzkadi, 1926-V-19)

DEUNOROTXO ZERUAN

Nun baña nun eskutau zara,
Ene semetxo laztana?
Neurri barik nire biotza
Pozez betetan zeustana!
Nok baña nok eruan zaitu
Etxeko geure maiteena!
Zer baña zer jazoten yatzu
Ez etortzeko nigana!

—Ez estutu, ene aitatxo,
Ez eizu egin negafik;
Goiko Aitaz nago Zeruan
Betiko aintzaz beterik.
Laztanduko zaitnt ondiño;
Ez galdu, ba, itxaropenik;
Donokira zatozanean,
Bidera urtengo dautzut nik.

—Goiko Aitak emona ziñan,
Ta nik opea Berari.
Beraz goyan ba'zagoz orain
Izten nua negafari;
Zuzen utsa dan Urtzi Deunak
Ezer oker ezin legi.
Aintza Jaunai! Goyan ta beyan
Bere naya egin bedi.

(*Jesus'en Biotzaren Deya*, 1923, 379 of.)

BELEN URIAN

Belen urian agertu yaku
Josu Jaungoiko-Umia,
Irudiz txiro, baña izatez
Aberats amai bagia,
Bakaldun guren Alguztidun
Zeru ta lufen Jaubia.
Berau gurtu ta otoi eiteko
Eldu naz Belen urira;
Gosez diranak asetuteko
Berau da Gotzon-Ogia,
Egafiz diran guztientzako
Berau Zorun-Itufia.

Gexo ta txiro diranentzako
Osasuna ta Ufia,
Biotz garbidun ongillentzako
Sari gurenen Saria. . .
Josu on ofek entzun afen, ba,

Dagitzudan eskaria!
Biotz garbidun ongillak asko
Euzko-abendan bai-dira.
Sariztu eurak eta eurokin
Zorundu Euzkel-Efia,
Egunen baten izan dedintzat
Osuan Zeure-Zeuria!!

(*Euzkadi*, 1928-Xn-2.5)

GOIKO BIDETIK (*Landajuela Pillipa txauveskindariari*)

Bizi laguntzat gazte polit bat,
Maiteko zaitun maitena,
Nun aurkituko ete zeukian
Darabilzu oldozmena;
Bakez ta pozez bizitzekotan,
Au ei da zeure naimena. . .
Berau lortzeko jakin nai zeunke
Zein baldintza dan onena.

Goiko bidetik aurkituten da
Garbayen jolas-tokia,
Ekanduneko baratz-erdian
Soñulari onen aulkia.
Toki aretan aututen bozu
Maitelco zaitun maitia,
Berakin izan zeinke bizitza
Bakez ta pozez betia.

(*Euzkadi*, 1928-XII-29)

KURUTZIA ETA EUZKERIA

Gure asabak gaurko egunez
Afigofia'n Ordoño
Betu ta jaurti eben indafez
Mugatik bestalderaño;
"Or konpon zeuek, guk ez dou ba nai,
Geuria bakafik baño;
Zuek zeuenaz, ta gu geuriaz."
Edestiak alan diño.

"Jakin egizu nogaz zabiltzan,
Jakin egizu, afotza,
Biguna eta gogofa dala
Euzkotafaren biotza.
Gurenda-ikurtzat ipinten dogu
Gaur Deun Ander'en Kurutza.

Au zapaldu daben edonok
Artuko dau eriotza."

Arek ziran, bai, abertzaliak!
Arexek, bai, kistar onak!
Gurendearen ikurtzat mugan
Kurutza jari ebenak!
Onegaz beti betu ebezan
Areyorik gogorrenak:
Ikasbidia bai-dauko emen
Ikasi gura dabenak.

Aupa, mutillak! Itxartu, jagi!
Guazen danok gudara!
Lenauko gure asabak legez
Benetakuak ba-gara,
Suiizkilluakaz alkar ilteko?
Ez, olakorik ez! . . . Ara:
Gure izkilluak izango dira
Kurutzia ta Euzkera.

Kurutziagaz bifindukoguz
Diabruaren sariak,
Euzkeriagaz gure artian
Dabiltzan erdalkeriak.
Jel-bidez zuzen jafaitu ba-dai
Gastedi maitagafiak,
Egizko buru-jaubetasuna
Laster dau Euzkel-Erriak.

Aupa, mutilak! diñot bafiro.
Gora, batez be gastiak!
Kurutzia ta Euzkeriagaz
Aratu egal gustiak,
Garbituteko bein ta betiko
Euzkelefiko nastiak.
Garaille urten daigun, beturik
Etsayen gudaroztiak.

(Euzkadi, 1930-XI-30)

GABON!

Urriak daun egunik
Ospetsuena,
Euzkelerrian beintzat,
Gabon eguna:
Oldozmenez beterik
Jarten gaituna,
Zorioneko Gabon,
Gabon kutuna!

Vlangutsik, dinbi-danba,
Aizkorotsian,
Mukur txikitzen gogor
Dabiz, ertzian.
Montofak eiten dabez
Eskaratzian,
Afari-gertetako
Gaur afatsian.

Sukaldiak berorik
Goruntza keia,
Tellatutik ortzirantz
Pozkiro doia,
Goitafai esan nairik;
Gabon alaia
Ospatzeko bai-dabil
Etxekandria.

Serae-alabak batoz
Jayotetxera. . .
Gurasoak urtetan
Dautse atera,
Besarkatzen dirala
Kistar antzera,
Gabon ospatuteko
Danak batera.

Aspaldi kanpotik zan
Senar maitia
Noz elduko zain dago
Bere emaztia.
Eldu da, ta kaxk, kaxk, kaxk
Jo dau atia,
Ospatuteko Gabon
Pozez betia.

Entzuten dira soñu
Pozkarizkuak,
Dunbadak, oyu, zantzu
Eta txistuak. . .
Mayan jaki, edaki
Gustitaikuak,
Gabon ospatuteko
Gertaurikuak.

Biztoki biko etxe
Zabal batian
Sendi bi bixi dira
Bake-bakian:
Alde baten aberats
Bat, ta bestian
Umedun alarguna
Ezerezian.

Umetxuak amari
 Esaten dautse;
 "Etxe onian bauke
 Nai zenbat gauze;
 Diñue: *Gabon bonbon,*
Ase ta hete.
 Areik dana ganezka. . .
 Gu, barriz, gose."

"—Ene kutuntxuok, gaur
 Ez ein negafik. . .
 Etzarie lotuko
 Ezer bagarik.
 Ez dauku bixigurik,
 Ez oriorik;
 Baña taluak j'anguz
 Bero-berorik.

"Lenengo, baña, goruntz
 Jaso biotzak,
 Zeruratu daitezak
 Gure otoitzak:
 Belen'erantz begira
 Otoi bakoitzak,
 Onetsi gaizan andik
 Josu on utsak." ' '

Belen-aurrian. . . gogoz,
 Ama ta ume,
 Belaunbiko, Agurtza
 Otoizten dabe,
 Sendi Deunaren aintzaz,
 Gokaxo-alde,
 Kistar zintzoen eraz
 Nagirik bage.

Otoi bemak egin
 Ondorenian,
 Zutundu eta bira
 Ein dabenian,
 Mutiko bat dakuse
 Aldamenian. . .
 Ta otzara betia
 Mayan ganian.

Mutikuak dirautso
 Alargunari:
 "Josu'ren izenian
 Amatzok neuri
 Emon daust bezuzadun
 Otzara ori,
 Danok egin daizuen
 Gabon-afari."

Mutikuai dirautso,
 Samur, maitetsu:
 "Amatzori millesker. . .
 Esan eiozu."
 Ta beren ume-zurtzei
 Egiñik mosu,
 Diño; "Errukitu da
 Gurekin Josul
 Poztu, ba, enetxuok,
 Poztu bai poztu!"

Urtiak daun egunik
 Ospatsuena,
 Euzkefian beintzat,
 Gabon eguna,
 Oldozmenez beterik
 Jarten gaituna. . .
 Zorioneko Gabon,
 Gabon kutuna!

(*Euzkadi*, 1930-XII-21)

ZORIONAK

Osasun bakez,
 Pozez erdian. . .
 Gabon-aldi eta Urte Bafian,
 Bizi zaitezen, jeltide, lagun,
 Ene ongille, anai euzkaldun
 Biotzekoak,
 Belen Uritik Josu Aurtxoak
 Bemoizuela zorun oso bat...
 Olantxe dopaltzue Enbeita'tar Kepa'k.

(*Enzkadi*, 1930-XII-24)

ZORUN-OPEA
 (*Bere seme Balendini*, 21'gn.
urteurrenien)

Negu ondoren udea dabil,
 Gauaren jafai eguna. . .
 Orrilla'n egun-senti edefa
 Berez da gozo biguna,
 Maitasunezko biotz garbiak
 Pozez betetan dituna.
 Argi gurena goyetan dago,
 Be ontan barriz illuna.
 Illunak dakar ituna. . .
 Beko gauzai lar begiratziaz
 Galdu eztaigun zentzuna;

Begiak goruntz jaso daiguzan,
Goyan daulako Zoruna.

{Euzkadi, 1927-V-22)

AGUR, SABIN!
(Bere semea)

Dei egin dautzue-ta,
Gaur zoaz gudari,
Itxasoz ibilteko,
Seme maite ori!

Etxeko geure poza
Zeu ziñian, baña,
Zeugaz daruaskuzu
Gure atsegiña.

Gauzak datoza eran
Artu biar dira. . .
Zoiatz, ta bixi beti
Urtzi'ri begira.

Euzkelduna zarala
Ez iñoz be aztu;
Zuzen jokatu eta
Txarakin ez nastu.

Oitura on garbiak,
Itzez ta egitez,
Goikoak nai dauzala
Gogoratu zaitez.

Algustidunak beren
Lagi-jagolari
Aldioro damotsez
Eskarrek ugari.

Ixan nai ba'dozu, ba,
Zorionekua,
Zintzo jarraitu beti,
Ene semetxua!

Osasunez juan ta
Zorunez etorri. . .
Olantxe dopaltzugu,
Sabin maite ofi.

{Euzkadi, 1928-1-17)

LENENGO JAUNARTZE-EGUNIAN
(Neure loba Enbeita'tar Joseba
Imanoltxuri)

Poz-atsegiñez dagoz zeruak,
Pozarren lior, itxaso. . .
Alaitasunez beterik dagoz
Senidek eta guraso;
Gotzonak, bafiz, gura zaituez
Donokiragiño jaso:
Goi-beietako Jaunai ostatu
Gaur emon dautsozulako.

Josu-Biotzak umiak nai dauz,
Josu'k maite dauz umiak.
"Betoiz umiak Nigana", diño
Geure Jaun eta Jaubiak;
Gura dauz biotz samur ezitsu
Gafaztasunik bagiak.
Zoakioz, ba, galdu etzaizan
Txefen, Ludi ta Aragiak.

"Neuriak dira uri-basefi,
Zelayak eta mendiak,
Lior-itxaso, afain-abere
Ta beste gauza guztiak.
Guzti oneikin jabetukoira
Kistar on, biotz garbiak.
Eskatu Neuri zer gurozuen,
Umetxu maitagafiak."

"Gose ba'zara, eskatu Neuri;
Neu naz, ba, Gotzon-Ogia.
Egafi dana betor Neugana,
Neu naz ur gozo, garbia.
Gexo ba'zagoz, ez bildur izan,
Nerau naz osagafia.
Eskatu eta emongotzuet
Biar dozuen guztia."

—Agur, Josu-Gorputza,
Gotzon-Ogi Deuna,
Zeure Biotz Donian
Maite be maite nozuna.

"Zatoz, Joseba Imanol,
Neure Biotzera,
Zeure Jaun eta Jaubiaz
Zoriondutera..."

Orain, gero eta beti,
Zorun ugariak
Opa dautzuz biotzez
Zure osabiak.

(Euzkadi, 1928-III-21)

ZORIONEKO BIKOITZA
(Sardui'tar Toma'ri, ezkontz-egunez)

Euskaldun ziran gure aitonak,
Euskaldunak gurasoak,
Zu ta ni ere, Jaunai eskairak,
Biok euskaldun osoak.
Orra or gure uri, basefi,
Zelai, mendi ta basoak,
Ezker-eskuma besarkatutzen
Dituala Bidasoak,
Itxasorantza dijoalarik
Emanaz lazian gozoak.

Begira ondo, ene maitea,
Bidaso alde biyeri,
Etxe txuriak, lugintza aberats,
Landa zabalak orlegi;
Or-emen olak, saloste ta abar,
Ederrak eta ugari.
Zugaztietan txoriak pozez
Abeska txiroliroli. . .
Bidasoa'ren ibar aldeak
Zeru txiki bat dirudi.

Alde batetik Ondarrabi ta
Beste aldetik Endaya;
Bata langille azkar trebia,
Bestia zintzo alaya:
Berdin gabeko eder bikañak,
Biok elkarren anaya.
Euron biotzak kistar usaindun,
Ezti gozozkuak dira.
Ai, ze zoruntsu geran gu biok,
Irun'dik ofei begira!

Aitabitxik:
Pozaren pozez, gañez egiñik,
Dakust gaur zure biotza.
Zu olerkari zaria la gaur. . .
Ene mutillak, au poza!
Jaunak zuekin egin dayantzat
Zorioneko bikoitza,
Goiko bidetik zuzen jafaitu
Gogor egiñik otoitza:

aeti zeuekin dozuezala
Euskera eta Uzkurtza.

{Euzkadi, 1929-VII-27}

ZORAGARRIZKO UMIA!

Belen-urian agertu yaku
Zoragafizko Umia!
Bakaldun guren Algustiduna,
Zeru ta lurren Jaubia.

Maitasunezko Begi zabalez
Begira dago danari,
Bezuza oro emon gurarik
Egia maite daunari.

Nire ongillak diran ezker
Egia maitati utzak,
Emon ba euroi, Esku zabalez,
Jainkozko Zeure bezuzak.

Biotz osoa damotzudala,
Ume ain zoragafia!
Otoi dagitzut, afen gaizkatu
Daizula Euskal-Erria!

(Euzkadi, 1929-XII-25)

GABON-ABESTIAK
(Uspitxa'n urtero abesten diranak)

Daigun ta daigun
Kanteu ta dantzan,
Sein eder onen
Etoferan.
Gustijok geunkan
Gabonen poza,
Ikusiteko
Sein au jayota.

Baso onduan
Botella motza,
Espentzietan
Jose arotza.

Baña, noz?. . .
Gaur Jesus'ian
Ondo gagoz!

Jeremias'ek diño,
Alan Isaias'ek ,

Jayoko dala Jesus
Diño Mikas'ek

Au entzun ebanian
Txomin dendarijak,
Arturik zozoztuta
Bere artazijak,
Josi biar eutsala
Soñeko osua,
Burutik biatzera
Estaldutekua!

(Euzkadi, 1931-XII-24)

GURUTZ-BIDIA
(Josu'ren Neke-uniak)

LENENGO NEKE-UNIA
Josu Pilatus'ek epaitu ehanekua

Josu laztana oratu dabe,
Arritu zaitez, Kistafa!
Arbillan lotu, zuzitu dautse
Zigorkadakaz bizkafa.
Arantz-ustaya buruban daula
Jaungoiko-Seme bakafa,
Pillatu zori gaiztoko arek
Emon dau erijotzara.

GOGARTIA

Aundikerizko
Epaitegijan
Jafirik dago
Pillatu arro deungia,
Eta gaizkille
Aundi bat legez
Bere aufian
Josu Jaungoiko-Semia.
Iguingafizko
Obendi anker
Azpi-suge bat
Bakaulkian afoturik,
Eta Deun oro. . .
Jainko Ber-bera
Aren aufian
Apal-apalki makufik.
Ludi gustijai
On-egin baño
Beste gauzarik
Iñoz egin eztabena,

Epaitu dabe
K b
Untzez josteko.
Begira zer dan obena!

*Geure Aita Goikua, Agur Miren
eta Aintza*

*Ene Josu maitia,
Oben egin dot eta nitzaz errukija*

BIGAREN NEKE-UNIA
*Josu'ri Kurutzla sorhaldaratu
eutsenekua*

Ludijan diran oben orokaz
Jantzirik dagon Kurutza,
Bere sorbaldan aferazorik,
Darue Josu on utza.
Jopu gaiztuak gofoto biziz
Makil-urtika, jo, bultza. . .
Au ikusirik nori etxako
Garbaiz ausiko bijotza?

GOGARTIA

Ludijan diran
Oben gustijak
Kurtze ofetan
Batuta dagozan afen,
Gu erosi ta
Gaizkatziatik
Bere Gañian
Josu'k artzen dauz pozafen.
Eta guk zerbait
Ez ete dogu
Geure Gaizkale
Maitiagaitik egingo?
Ez ete gara,
Geure bixitza
Deungia itxita,
Bera laguntzen juango?
Jaungoiko-Bildots
Erru-bagia
Kurtzepian ta
Gu obendijok azkerik.
Au lotsarija!. . .
Biurtu gaizan
Zuzen-bidera
Obenen damuz b.eterik.

Oñen ganian egon ezinda
Josu jausten da lurrera;
Errukarrizko zauri bafijak
Ein yakoz lenaz gañera.
Odol-ixerdiz ta autsez loitzen da
Bere aurpegi edefa. "
Zigortzalliak juaz dirautse:
"Jagi, ta zoyaz aurrera."

GOGARTIA

Areyoen poz
Bafe ta ixekak
Aundijak dira,
Josu jausita ikustian.
Efukiz lagun
Ein biefian
Joka, bultzaka,
Darue bide gustijan.
Eta guk zenbat
Bidar eztogu
Emon lotsage
Ofetarako bidia,
Lagun egiñik
Obendijakin
Itzez, egitez,
Goraltzen ludi deungia?
Indartu gaxuz
Afen, ba, Josu,
Jafaitu daigun
Zintzoro zeure bidian,
Txefena, ludi,
Ta aragijari
Itxi ta Zeugaz
Donokiratu gaitian.

LAUGAREN NEKE-UNIA

Josu'k bere Ama aurkitu ebanekua

Kurtze aztuna lepuan daula
Lapur gaizkille bat legez,
Erailtzalliak darue Josu
Joka, bultzaka, didafez.
Golgota'rako bidian Ama
Urtetan yako negafez,
Baña Semiaz itzik ezin dau
Naibagiaren indarrez!

Minberaturik
Dagoz oñazez
Lafi ta estu
Ama-Semien bijotzak;
Baña geugaitik
Opaltzen dira
Igaroteko
Ain neke-aldi gafatzak.
Ta guk eztoguz
Maiteko beti
Josu ta Miren
Deun-Deunen Bijotz gozuak ?
Eurok maitatzen
Jafaitu biar
Ez ete doguz
Gau eta egun osuak?

BOSKAREN NEKE-UNIA

Josu'ri Simon Zirene'tafa laguntzat emon eutsonekua

Josu eraso dabe bultzaka,
Il-zorijan Josu Deuna;
Simon Zirene'tafa damotse
Golgota'rako laguna.
Eruazoten dautsola onek
Josu'ri kurutz aztuna;
"A Simon, Simon! —dirautso Josu'k—,
Nok leukian zure egunal"

GOGARTIA

Pozez giñakez
Gu, Efoma'ko
Doipuru deunak
Egizko kurutz doatsu
Ber-beran zati
Txiki bat baño
Ixa ezta be
Guri emongo ba'leusku.
Naibageren bat
Dogunian, ba,
Josu on utzak
Kurtze orixe damosku.
Eztogu berau
Pozik artuko
Geure zoruntzat
Berak emoten ba'dausku?

*Beronike emakumiak Josu'ri arpegija
garbitu eutsanehua*

Begira emen Beronike'ren
Siñismen egijazkua.
Begira ondo Josu Kisto'ri
Dautson maitasun sutsuba:
Zapi zurijaz garbitzen dautso
Aurpegi Jaungoikozkua,
Txistuz, autsez ta odol-ixerdiz
Judar gaiztuak loituba.

GOGARTIA

Au bai egizko
Siñismena ta
Maitetasuna
Jainko-Semia'ganakol
Txistuz, autsez ta
Odol-ixerdiz
Zikinduriko
Arpeya garbitzen dautso;
Garbitu dautson
Zapi zurijan
Geratuten da
Josu aurpegi irudija,
Olan ordaintzen
Dautsola onek
Aren siñesmen
Egizkuaren sarija.
Ikusi daigun
Eztaula ezek
Siñesmen deunai
Geyau eiteko indarrik,
Ta Beronike'n
Antzera geuk be
Autortu daigun
Lotsa ez bildur bagarik.

*ZAIPIGAÑEN NEKE-UNIA
Josu bigarrenez jausi zanehua*

Jainko-Semia Kurtze aztunak
Bota dau bigarren aldiz. . .
Jagi gura ta ezin jagi da,
Dana da geure efu andiz!
Josu oñazen erdijan eta
Gu atsegiñetan gabiz;
Gaiztakeririk naikua da-ta,
Damutu gaitezan egiz.

Emen bafiro
Ikubilkadak,
Emen ixekak. . .
Josu maiteoi zakuskuz
Ofen neketsu
Naibageturik
Kurutzepian. . .
Ori gustijoi geure efuz!
Eta ikusirik
Daruazuzan
Negargafizko
Nekaldi samin garratzak,
Obenen damuz
Zeuri laguntzen
Ez juateko
Zertako doguz bijotzak?

*ZORTZIGA6EN NEKE-UNIA
Josu'k Jerusalem'go alabai itz-egin
eutsenekua*

Itz samufakaz dirautse Josu'k
Jerosolin'go alabai;
"Nigaitik ez eñ negafik, bafia
Zeuen burubak gaitik bai.
Obena gaitik negar eixube,,
Azketsi lagun urkoai:
Jauna'k sarija emongo dautse
Olan egiten dabenaí."

GOGARTIA

Obenalç gatik
Negar daigula
Gura dau Josu'k,
Ta gu beti obenian,
Autormen otzak. . .
Asmo epelak. . .
Bafiro efetz
Jausten garala lenian.
Josu on ofek
Bigundu eta
Samurtu eixuz
Afizko gure bijotzak,
Egizko damuz
Obena itxita
Gaurtik betiko
Ixañ gaitezan zeuretzat.

BEDERATZIGAftEN NEKE-UNIA

Josu irugafenez jausi zanakua

Zaurijen zauriz indargeturik
Irutan kurutz-azpira
Jausten da Josu Jainko-Semia.
Gaxua ezin jagi dal
Tataiez artu dabe jopubak,
Judarrak pozik begira. . .
Arnas-estuko ilagiñian
Eltzen da Koskotegira.

GOGARTIA

Ixanik Josu
Jainko indartsuba,
Ainbeste bidar
Zelan baña jausi zara?
—Ene semia,
Ez al zara zeu
Irutan baño
Jausi ixan oben-lezara?
Iru alditan
Ni jausi ba-naz,
Ixan da zeuri
Zelan jagi irakasteko.
Egizko damuz,
Autormen zindoz
Oben azpitik
Urten dagizun betiko.

AMARGARREN NEKE-UNIA

*Josu'ri soñekuak azkenengoz kendu
eutsoezenekua*

Danen aurian erazten dautse
Jantzija jopu zikiñak,
Soñekuagaz batera baita
Bizkar-azal ta mamiñak!
Botaten dabe kurtze ganera,
Untzez josi, esku, oñak;
Txitrik ein barik igaroten dauz
Bere oñaze samiñak.

GOGARTIA

Ontasun utza
Zarean gure
Josu maitia,
Zer oldoztuten zenduan

Ain negargafiz

Zaurituriko
Zeure soñari
Gogor inkaurik eguan
Soñeko deuna
Aragi-zatiz
Batera kentzen
Asi yatzuzan orduan?
—Gusti-gustija
Opaltzen neutsan
Neure Aitari,
Zuk ni olan ikusita
Oben-bidetik
Alde egin daizun,
Bein ta betiko
Ekandu txarak utzita.
Jainko-Semia
Billoiztu dabe.
Au lotsarija!
Eta gustijau geure erruz.
Azketsi, Jaunal
Zatitu bediz
Gure bijotzak,
Negar daigun oben-damuz.

AMAIKAGARREN NEKE-UNIA

Josu kurutzian untzez josi ebenekua

—Ze pizti dira Jainko-Semia
Orrelan josten dabenak?
—Ai, orrek dira geuk Bere kaltez
Egin doguzan obenak.
Zek dauko Josu oren ixillik?
—Geuganako maitasunak:
Beren burua zelan gaizkatu
Ikasi daijan gixonak!

GOGARTIA

Untze zofotzez
Zulotu dautsez
Goiko Jaunaren
Semiari Esku-oñak;
Eta jakiñik
Geure obenak
Dirala Josu
Olan jmiñi dabenak. . .
Zelan eztogu
Negar egingo,
Eta betiko
Itxi oben egitia,

Oraintxe bertan
Erabagirik
J i k a iraindu
Ba iltia?

Buru gañetik oñazpirañ
Zati osorik eztauka;
Damuz bijotzak ausi daiguzan,
Geuk olan jari dogu-ta!

AMABIGAÑEN NEKE-UNIA
Josu kurutzian il zaneakua

Ezker-eskuma lapur bi dagoz,
Erdijan Jain<:o-Biklotsa!
Gaudija bete dau kurutz batek. . .
Ziñopa batek kurutza.
Aitak itxi dau Seme Balcara!
Amak ezer ezin dautsa! . . .
Zazpi ezpatak zulutzen dabe
Miren Deunaren bijotza!

GOGARTIA

Ofa or Josu,
Gure oiñ deungak
Ez igesteko
Bere Oiñ deunak josirik.
Ofa or Josu
Gu maitasunez
Besarkatzeko
Bere Bes'oak zabalik,
Bular-zaurija
Edeirjk daula
Gu maitatzeko
Antxe bafuan sarturik,
Bere burua
Beratzen daula
Guri bakezko
Mosua emon gurarik!
Oi, ene Josu,
Bijotzeko ori!
Noz maite Lxango
Zaitut Zeuk maite nozun lez?
Egizu beti
Bixi nadilla
Oben-garbayaz
Zeu ganako maitasunez.

AMAIRUGAÑEN NEKE-UNIA
*Josu'ren gorputz ilotza bere Amari
altzuan jarri eutsoenekua*

Nikodemus'ek eratsiten dau
Kurtzetik Josu ilotza,
Ta bere Ama lafituari
Altzuan ipinten dautsa.

GOGARTIA

Ene Ama on
Tamaldu ofek
Laketu dazu
Zeure Semien aufian
Auzpeztu nadin
Parkeskatzeko
Eta biotzez
Apalki gurtu dagidan.
Arpeija zurbil,
Begijak lauso
Ta zuloturik
Eskuak . . . Oñak . . . Bullarra .
Gorputz gustijan
Zati osorik
Ez daun Ziñopa
Jaungoiko-Seme Bakafa.
Ofa or nire
Oben lafijen
Aunditasuna.
Ofa Jaunaren zuzentza!
Gaurtik aufera
Obenik egin
Baño lenago
Apurtu bekit bijotza.

, AMALAUGAÑEN NEKE-UNIA
*Josu'ren gorputz illotza obijan sartu
ebenekua*

Zeru ta lufen Jaun ta Jaubia
Sartu dabe illobijan,
Ama bakafik geratzen dala
Zoritxar itzalenian.
Afen, ba, oni lagun dayogun
Goiko Jauna'n ixenian,
Dima ona lez aurkitu gaizan
Emendik guazenian.

GOGARTIA

Josu gizonen
Maitasun utzez
Eguen guren
Gaubian apal ostian. . .

Gure Janari
 Jaungoikozkua
 Egin ziñana
 Vlliriz Eukaristian. . .
 Geure obenez
 Eraildurik or
 Estaldu zabez
 Arri zabalén azpian.
 Obi maitati
 Berarizkuak
 Egixuz, afen,
 Zeutzat gure bijotzetan
 Obenen garbaiz
 Negar egiñez
 Gurtu zaiguzan
 Geure bixitza gustijan,
 Gero betiko
 Zeure semetzat
 Artu gaizuzan
 Bixitza onen ostian.
 (Euzkerea, 1930, 338 of.)

OBEN-GARBAYAZ

Osalarijen
 biafa ei dau
 osatu nai daun
 gexuak,
 ogasundunen
 laguntza baita
 ezer eztaukan
 txiruak.

Estuntzaz daunak
 azkatzailia
 biar dau beren
 onduan;
 aukera onek
 nok daukaz, baña,
 biar dituan
 orduan?

Kistar maiteoi,
 ez bildur ixan,
 biztu egizko
 ziñesmen,
 ta poztu zaitez:
 Aloroduna
 jayo yaku bart
 Belen'en.

Gexo bazagoz,
 ofa or Josu,
 illak berbizten
 dauzana;
 txiro ba'zagoz,
 ofa or Josu,
 ogasun oro
 daukana.

Espian ba'zauz,
 ofa or Josu,
 azkatasuna
 berbera:
 ziñesmen zindoz
 ta itxopen sendoz
 zuaz, ba, beren
 aufera.

Gexo ta txiro
 espian dago
 geure abefi
 Euzkadi;
 euzkotar orok
 otoi dayogun
 iayo dan Josu
 Deunari.

Osasunaz ta
 ogasunakaz
 jafi dayala
 azkerik,
 ama ta seme
 bixi gaitean
 zorun-eskafez
 beterik.

Otoyak, baña,
 Alorodunak
 ontzat artuko
 ba'ditu,
 geure biotzak
 aufez bioguz
 Itufi Deunan
 garbitu.

Gauza gustijen
 Jaun ta Jabia
 billoiz ixillik
 Belen'en;
 ta txiro utsak,
 janzki apañez. .
 afo-putz einda
 gu emen?

Jakituri
 bera dan Josu
 Belen'en dago
 apalik;
 ta gu deus-ezak.
 arro-putz einda
 danen gain jarri
 gurarik?

Arrokerija!. . .
 Luzbel-kumia,
 oben gustijen
 sustafa,
 bota daigun, ba,
 bein da betiko,
 oraintxe bertan
 sutara.

Oben-garbayaz
 anai-besarka
 emon dayogun
 alkafi,
 gure otoyak
 entzunik Josu'k
 azkatu dayan
 Euzkadi.

(Euzkadi, 1930-XII-25)

GABON-ZUGATZA (Euzko-emakumiai)

Mendi gallurrak zuriz jantzirik,
 Biloxik barriz zugatzak,
 Txorijak itun, muturik dira,
 Lore tximurez baratzak;
 Alde gustijak ixoztu ditu
 Txingor-nastedun aixotzak.
 Zelan alaitu leiz aldi ontan
 Txiro diranen bijotzak? . . .

Aldi onetan ixan leikenik alaigafirik
 [onena
 Belen Uriko Josu Aufaren maitasun-
 [itxaropena,
 Maitasun-itxaropena.

Maitasun utsa Bera da eta Berak nnaite
 [dauz txiruak;
 Txiroentzako gura-gura dauz jaki ta jahz-
 [ki beruak,
 Jaki ta janzki beruak.

Berak sortzen dau maitasuna ta maita-
 [sunaz efukija:
 Ikutu eta edegi. . . emon al daunaren
 [itufija,

Al daunaren itufija.

Belen-Uritik ikutu dau ba. Euzko-Aben-
 [da-biotza,
 Emakume Abertzale Batzak sortu be Ga-
 [bon-Zugatza,
 Sortu be Gabon-Zugatza.

Beste zugatzak biloxik, txiro, negarti
 [diran aldijan
 Orlegi, apain jantzirik bera poz-atsegiñen
 [erdiijan,
 Poz-atsegiñen erdiijan.

Zugatz onixi deitu legio egizko Gabon-
 [zugatza,
 Maitasunezko igali eder, ugariz betia
 [da-ta,
 Ugariz betia da-ta.

Euzko-txiroei dopaltsoe, ba, osuan, zu-
 [gatz gustija,
 Eurok be pozez ospatu dayen aurtengo
 [Gabon-alদিয়া,
 Aurtengo Gabon-alদিয়া.

Baita Josu'gaz. . . jayoten direan
 [umetxubentzat,
 Gure emakumak gertau ditubez janzki
 [bero, aberatsak,
 Janzki bero, aberatsak.

Maitasunezko lan begikuok, Josu'k Be-
 [len'dik, poz-pozez
 Ikusten dauz-ta, eskar-zorunez, Berak
 [ordainduko dautsez,
 Berak ordainduko dautsez.

Mendi gallurrak zuriz jantzirik,
 Biloxik bafiz zugatzak,
 Txorijak itun, muturik dira,
 Lore tximufez baratzak;
 Alde gustijak ixoztu ditu
 Txingor-nastedun aixotzak.
 Zelan alaitu leiz aldi ontan
 Txiro diranen bijotzak?...

(Euzkadi, 1931-XII-25)

ENBEITA'TAR EDURNE'RI.

Bakalderitik bera ta bera
 Edur-malutak ugari,.
 Uso-lumak lez jasten dira-ta,
 Emen gustien gelgari,
 Soñeko zuri eder bardiña. . .
 Janzten dautsie danari.
 Betarak, baña, laster zikintzen
 Dabe janzki garbi ori;
 Goitarrak, barriz, zuri edefez
 Bakanderaren iduri.

Edufa zala, gaurko egunez,
 Agertu ziñan ludira,
 Ugutza bidez jafi ziñala
 Edufa baxen garbia.
 Ordutik gero amasei urte
 Osuak igazi dira.
 Au dala-ta gaur otoika nabil
 Edur-mendira begira,
 Antxe zoruntsu aurkitu nairik
 Edurne maitagarria.

Edufa baxen zuri ta garbi,
 Egia baxen zintzua,
 Beti jel-maitez darabiltzula
 Euzkera txukun gozua,
 Aldi orotan kistar-eredu,
 Euzkeldun egiazkua,
 Iraun daizula gura-gura dot,
 Edurne biotzekua,
 Urtzi'k saritzat emon daizuntzat
 Betiko zorun osua.

KARMEN'GO AMARI (Goizero egiten eban otoy)

Karmen'go Andra Maria,
 Amatxo maitagarria,
 Egizu, afen, ixan nadilla
 Ni zeure-zeuria,
 Geruago ta obia,
 Gorderik Jainko-legia,
 Elbururaño jafaitu daidan
 Zeruko bidia.

Zaindu nagizu ludian
 Ixango nazan aldian,
 Gero be zeukin bixi nadintzat
 Zoruntsu or goyan;

Urtzi'k onetsi nagian
 Zorun gustien erdian,
 Gero be zeukin azken zoruntsu
 Pozkidaz or goyan

JESUS'EN BIOTZARI

Jesus laztan gozo,
 Maitale nagusi,
 Zeukin gaurtik aufera
 Gura dot bixi.
 Zeu zara bai neure
 Pozezko bixitza,
 Zeuri damotzut ba
 Neure biotza,
 Zeuri, ene Jesus,
 Neure biotza.

GOROZIKA'KO ANDRA MARIA'RI

Agur, Andra Maria,
 Ama gustiz garbia;
 Ospatu nai dogu
 Zure jayotz eguna,
 Ama gustiz biguna.

Zerutar danak
 Alai dagoz,
 Geu be olantxerik
 Pozafen gagoz
 Zeuri agur
 Egin nayan,
 Gorozika'ko
 Txadonian
 Zeure jayotz
 Egunian.

GOKAXUEN ILA Doña: Planu niz. .

Nun zare len, gu orain lez,
 bizi ziñienak lurrian?
 Itaunka gatoz auxe jakin nayan.
 —Orain zuben antzian
 or nok itandu leikian!. . .
 Emen gagoz su-lexa sakonian,
 geure orbanen garbitokijan,
 zubei deika gugaz, afen, efukitu zaitian;
 baña danok gortu ziñian. . .
 Gu lexatik, oi! urten eziñian!

Aizkide ta senidiok,
 zelan gugaz aitzu zare,
 jakiñik zuben laguntasun bage
 biar dogula efe?
 Ai ene!! Ai ene!!
 Miseremini mei, gugaz efuki zadi.
 Otoi bat, afen, biotzez Jauna'ri.
 Miseremini mei, negargafi, ail emen
 ezkaizubez itxi Jaunafen.
 Ia, ba, zelan gomutatzen zaren!
 (*kermengo Amaren Egutegia*,
 1954, 80 6r.)

MIREN DEUNA
 (*Entzun zeure jayotz-egunean
 dopaltzudan otoyá*)

Ane ta Jokin senar-emazte
 Guraso deunen umia,
 Gaurko egunez ludiratu
 Ziñean, Miren Donia;
 Zorun gustijen iturburua
 Zu jayo ziñan unia.
 Au dala-ta, gaur, Zeru goyetan
 Eztegu andijak dira.
 Afen, ba, ortik abegi on bat
 Bialdu Euskal-Efira.

Ortze goyetan izarik ezta,
 Ez baratzetan lorarik,
 Miren Jayone, Zeruko Ama,
 Zu zaran baxen edefik.
 Sortu ta jayo, bixi ta il
 Ziñean orban bagarik.
 Algustidunak Bere amatzat
 Egiña zarialarik,
 Ezin leiteke beste bat ixan
 Edefago ez obarik.

Argi gustien argija eta
 Lore gustien loria,
 Urtzi Deunaren baratza guren
 Usaintsu bardin bagia,
 Jakindiaren itxaso sakon,
 Onez ona baño obia,
 Eskar gustiak zeugaz dozuzan
 Miren Sorkundez garbia,
 Eusko-abenda sendotu eta
 Jagon gure Abefia.

Agur, Josu'ren ta gure Ama
 Eta Zaindari bakafal
 Agur, Zeruko eguzki eder,
 Agur, goixeko ixafal
 Goi-beyetako Efegiña ta
 Gure Jagola zeu zara;
 Biurtu gaizuz euzkeldun orok
 Zentzundunak ixatera,
 Jainkoarentzat ixan gaitezán
 Euzkel-Efiaz batera.

Aiten alaba, Semien Ama,
 Goteun-emazte doatsu,
 Irukoitz Deunak eskar bereziz
 Egiñikua zara zu;
 Izar-burestun, euzki-soñekoz
 Ilargijen gain dizditsu,
 Neskutz orbange zarialarik
 Zeure Semia da Josu.
 Orixegandik guk biar dogun
 Gustia lortu eiguazu.

(*Euzkadi*, 1932-IX-7)

ZORIONEKOORRILLA

Ixildu ziran ostots ofuak,
 Amaitu da negu-aldi. . .
 Ekaitz ta laño baltzok, ipafak
 Bidaldu dituz emendi.
 Eguzkijak be ortzetik alai
 Dagersku beren aurpegi;
 Sastrakaz beteik len zan baratza
 Bigurtu da loretegi. . .
 Zorioneko geure Omilla
 Auxe dala esan legi.

Aintzaldu daigun Josu-Biotza,
 Aintzaldu Miren Garbia;
 Aintzaldu baita Deun Mikel Gotzon,
 Euzkadi'ren Zaindaria.
 Gure diputau linguai, agur!. . .
 Bafijoi, on etofia,
 Besarkaturik Araba, Napar,
 Gipuzkua ta Bizkaya.
 Aupa, mutillak! Garbitu daigun
 Lenbaitlen Euzkel-Efia.

Zeruko Aita on utza,
Zeuretzat nire biotza,
Euzko-Aberrimaite au be bai, Zeuk egifia
[da-ta.

Auldu da nire gorputza,
Goguak nai dau goiruntza;
Zeukin zoruntsu or ixateko eidazu lagun-
[tza.

Zerorrek egin ninduzun
Emonaz ainbat ondasun:
Gorputz batian arima, biotz, argia,
[osasun.

Gero be zenbat maitasun
Agertu ixan deustazun. . .
Ez dakit orain gustiau zelan ordaindu
[naikezun.

Jeltzale nazan aldeti
Biotzez maite zaut beti;
Miren Deuna'gaz. ; . opa matxatzu osuan
[apalki.

Zeuk nai lez gura dot bixi,
Zeuk nai lez bixitz au itxi,
Zeuk gura dozun Donoki-mailla. . . dagi-
[gun jaritxi.

(*Karmen'go Argia*, 1932, 14 zenb.)

GARBINETXU'REN ZINTZOTASUNA

Ene gotzon jagola
Maite kutuna,
Jauna'k nire zaindari
Egin zaituna.

Goxetik gaberaño,
Gau eta egun,
Ixañ zakidaz beti
Zu neure lagun.

Afiskuetan jagon,
Ene Gotzona,
Ixañ nadin euzke]dun
Kistar on-ona.

Ikastaldijan eta
Olgaldietan,
Jakin nai dot ikasten
Eta olgetan.

Ikasle-lagun eta
Jolas-lagunak,
Gura dodaz euzkeldun
Bijotz ondunak.

Urtzi maite dogula
Biotz-biotzez,
Jolastu gadixantzat
Bakez ta pozez.

Itzez eta egitez
Noz-nai edonun,
Beti Kistar zintzuak,
Beti euzkeldun!

Kurtziak kendu dabez
Ikastolatik,
Guri Jaun-maitasuna
Kentzia gaitik.

Guk, baña, maite-maite
Dogu Kurutza,
Berau dalako geure
Maitasun utza.

Lora gustien Lora
Miren Neskutzak,
Lora deun biurtu beiz
Gure bijotzak.

Sendi Deunaz aizkide
Ixañ ezkero,
Ezkara besteen bildur
Orain ez gero.

Arriskuetan jagon,
Ene Gotzona,
Ixañ nadin euzkeldun
Kistar on-ona.

(*Euzkadi*, 1932-V-7)

GEURE DEUNAREN EGUNA

Au egun alai, zoragarrija, geure Deunaren
[eguna!

Bijotz oneko euzkotar orok pozez ospa-
[tzen doguna,
Pozez ospatzen doguna.

Eleiz-torrean juale-otsak, biribilketak
[txaidetan;
Euzkel abesti, santzo ta soñu alayak alde
[danetan,
Alayak alde danetan.

Neke ta lanak azturik danak, zar eta
[gaste urduri;
Euzko-abendak gauza andiren bat nabai-
[tzen daula dirudi,
Nabaitzen daula dirudi.

Zer dala, baña, gure abenda ofen pozez
[jarten dauna? . . .
Bizkai-Gipuzko-Zaindari geure Deun
[Iñaki'ren eguna,
Deun Iñaki'ren eguna.

Josulaundija banandubafen gofotoz
[txefen-otseñak,
Ezin banandu maitasunezko euzkotar
[bijotz bikañak,
Euzkotar bijotz bikañak.

Geure bijotzen erdi-erdijan darabilgu
[Deun Iñaki;
Au dala-ta,gaur, euzko-abendak maita-
[sun-sutan diraki,
Maitasun-sutan diraki.

Deuna'n omenez ospatzen dira goxeko
[jai ederrenak;
Gotzon-Ogijaz alikaturik zar eta gaste
[lerdenak,
Zar eta gaste lerdenak.

Arratsaldian makil-dantzari eta gorule
[bikañak.
Garbi jolastu. . . , baztarturik or atzefi-
[jolas zikiñak,
Atzerri-jolas zikiñak.

Iñaki eta Sabin bafeka dirala geuri be-
[gira
Goitar gustijak poz-atsegiñez beterik
[aurkitzen dira,
Beterik aurkitzen dira.

Gotzon-aldrak be oftzetik berantz datorz
[Urtzi-ren gelnari,

Goi-oneskunak dakartsezala. . . euzkotar
[zintzo danari,
Euzkotar zintzo danari.

Zutik, ba. danok! Aufera beti!. . . Aufera,
[zar ta gastedi!. . .
Itzez garbija, egitez bardin, gure bixitza
[ixan bedi.
Eta orduan —ez ixan bildur—, izkuntz,
[oitura ta lagi,
Bere-beriak dituzalarik, azke ixango da
[Euzkadi!
Azke ixango da Euzkadi!

(Euzkadi, 1932-VII-31)

MIREN JAYONE ZERUKO AMARI
(Beren eguneko maitale hatek)

Miren Sorkundez Garbija,
Ama on maitagafija:
Egixu, afen, ixan nadilla ni zeure-zeuria,
Geruago ta obia,
Gorderik Jainko-legia,
Jafaitu daidan elbururaño Donoki-bidia.

Ezta zeruan ixafik,
Ez baratzetan lorarik;
Ez iñnn ezer-ezertxu bere Zu baxen
[ederik:
Sortu ta jayo garbirik,
Il be orbandu bagarik.
Augaitik beti. . . zeure-zeuria ixan gura
[dot nik.

Jagon nagixu ludijan
Ixango nazan aldijan,
Nire bijotz au bixi dedintzat zaurien
[erdijan,
Zeuk gura dozun neufijan,
Urtzi'k onetsi nagian...
Gero be Zeukin ixan nadintzat zovuntsu
[or goyan!

Neuretzat dasketzudana
Geidentzako be, Ama. . .
Euzko-abenda biurtuxu, ba, osuan Zeu-
[gana.

Lortu goitar onespena,
Jel-aldez egiñik lana,
Gaizkatu daigun Jainkua'rentzat Euzka-
[di laztana!

{Euzkadi, 1932-IX-8)

ALATZ-EGODUN

Goi-beyetako Bakaldun guren
 Algustidun aberatsa,
 Alatz-egodun Bera-Berenez
 Gurendaz dua goirantzaz,
 Beko gudaldi arrigarian
 Irabazirik garaitza,
 Beren gudari guren danentzat
 Zabaltzen Zorun-Baratza.

Agur, ba, Josul Zeure maitale
 Bixi nai dogu ludijan,
 Zeure ondoren jaraitu nairik
 Zeuk gura dozun *neurrijan*,
 Alatz-egodun ezkarianok,
 Zeuk deritxozun aldijan. . .
 Eruan gaixuz, Zeukin zoruntsu
 Ixan gadintzat or goyan.

AJgustiduna zaran ezkeror,
 Gurekin emuki zadi;
 Euzko-Abenda menperatu au
 Goi-eskafez zutik jarri,
 Elbururaño darraikegula
 Beti Zeu-aldez gudari,
 Azke zoruntsu jafi daiguntzat
 Zeure-Zeuretzat Euzkadil
 {Euzkadi, 1933-V-28}

URKIOLA'N

Axe gozo-usaia
 Urkiola'n dago,
 Osatuten dauzana
 Gorputz eta gogo.

Nor da usain gozo au
 Zabaltzen dabena? . . .
 Urtzi'ren banakari
 Andoni ain Deuna.

Goi-axe-zabaltzalle
 Ain maite dabena,
 Emen gozartzen dabez
 Axerik onenak. . .

{Euzkadi, 1933-VIII-12}

GUREND-EGUNA

Gurenda gurenera
 Eldu gadizantzatzat,
 Gertu daiguzan, gertu,
 Gogo ta bijotzak.

Bijotzian kemena,
 Buruban zentzuna,
 Gogua Goi-argidun,
 Jeltzaletasuna..

Iru baldintza oneik
 Geukin diralarik,
 Gurenda geuria da,
 Ezpairik bagarik!
 {Euzkadi, 1933-X1-30}

EUZKO-GASTEDIJA ETA SORTZEZ GARBIBO AMA (Jayaldi baten)

Zeu zara, Miren Neskutz Garbijoi,
 Ama danetan onena,
 Garbitasunen antzikufa ta
 Egimenetan gorena.
 Altasunian daukozu, bafiz,
 Azken bagako almena;
 Zeu Zubiru'tar Bernartetxu'ri
 Arkaitz-leyotik urtena. . .
 Zeu euzkeldunen bitartekua,
 Zeu gure itxaropena.

Maitasunaren maitasun oro,
 Zuzentzearen Zuzutza,
 Edertasunen Eder gurena,
 Sortzez Garbiko Neskutza,
 Aren, ba, Euzko-Abenda oni
 Eyozu Zeure laguntza,
 Maite be maite doguzalarik
 Euzkera eta Uzkurtza,
 Jel-bide ziar lortu daiguntzat
 Abefi-zorun-garaitza.
 {Euzkadi, 1933-XII-10}

AZKEN-AGUÑA {Bilbao'tar Kepe zanari}

Beti zintzo egiñaz
 Otoa ta lana,

Sencli abertzalia
 Azi eban ama,
 Zori onez beteixu,
 Zeru-lurren Jauna.
 (Euzkadi, 1934-IV-8)

ARROSPIDE'TAR ZENON IL

Guk maite gendun, baña. . .
 Jauna'k maitiago;
 Urtzi'ren besuetan,
 Donokijan bego.

Olantxe dopaltsogu
 Kistar on erara,
 Eta sendikuokin
 Tamalkide gara.

(Euzkadi, 1935-V-19)

KISTAR TA ABERTZALE

Euzkotar Gastedijak
 Kistar iraun dedin,
 Josu'k darakuskuna
 Ikasi ta egin.

Kistar-bidez eltzeko
 Goi-elbururaño,
 Egokijakorik bai
 Jel-bidia baño?

Kistar ona ixateko
 Abertzale ixan,
 "Mercier" gurgafijak
 Esan eban gixan.

(Euzkadi, 1934-VII-8)

BAKERAKO LEGIA

Bakoitzari beria,
 Jainkoen Legia,
 Jainkua maite daunak
 Maite dau geidia.
 Maitasuna bakezko
 Zorion-bidia
 Maitasun bako itzak
 Guzuz utsak dira.

(Euzkadi, 1935-V-19)

"TXERREN-AUSPOA"

Ene gaste maiteok,
 Ixan zaiz dantzari,
 Jaurtirik baña ufin
 Maketo-antz ori.

(Euzkadi, 1935-V-19)

JAYAK JAI

Jolastu, ba, gasteok,
 Jolastu garbirik,
 Or . . . txerren-barkilleru . . .
 Biurtu bagarik.

(Euzkadi, 1935-VIII-4)

ELGEZABAL-SENDIARI

(Oka'ko jayetan)

Senar-emazte, seme- alaba,
 Osaba, ixeko ta loba,
 Danak mai baten, ija befogei,
 Nun sendi edefagua? . . .
 Urtzi'k onetsi begi, ba, zuek
 Dozuen euzko-gogua . . .

(Euzkadi, 1935-VIII-11)

ARIATZA'KO IKASTOLA BARIJA

(Erriak egiña: 1935-IX-17)

Gurasuak ein leiken
 Lanik edefena,
 Umiak argitzia
 Kistar adimena.

Adimena ba'dago
 Bizturik Goi-argiz.
 Bijotzak beren lanak
 Zintzo-zintzo dagiz.

Zintzuak diranian
 Bijotzaren lanak,
 Zorun-bidetik duaz
 Zuzen-zuzen danak.

Goi-zoruna dan lez, ba,
 Egizko Elburu,

Bera lortu ezkeru,
 Dana lortu dogu.
{Euzkadi, 1935-IX-22}

Urtzi'ren Urtzigille . . .
 Zaran Luki jauna,
 Dopaltzut zoruna
 Betiko aintzaren duin
 Egingo zaituna.
(Euzkadi, 1935-XII-3)

MIKEL DEUNARI OTOYA

Mikel Gongotzon Euzko-Zaindari,
 Zeru-almenez betia,
 Goitar Ezpataz ebai zenduna
 Luzbel'en gudaroztia:
 Aralar-gaindik ikusi ondo
 Non-nai sortu dan nastia
 Ondamendiko txerren-saretik
 Azkatu ludi gustia;
 Batez be, baña, Zeure zainpeko
 Euzkadi gure maitia!
(Euzkadi, 1935-IX-29)

"AGAREL" (G. B.)

On-ona ziñan
 Apal-apala,
 Argi, langille
 Zintzua,
 Zure inguruban
 Nabaitzen zala
 Beti Jel-usain
 Gozua.

URTEBARIZ

Ederto asi dogu
 Aurten Urtebarri
 Bijotzak opaldurik
 Algustidunari.

Euzkadi Amak
 Eban unian
 Zeugan itxopen
 Osua,
 Aita Goikuak
 Bialdu dautzu
 Eske zerutar
 Usua ...

Maitaliak maitia
 Egiz maite ba'dai,
 Berakin bixi nai dau
 Astegun eta jai.

Ludi au txatxar
 Ziztriña dozu,
 Txatxar ta eskar
 Bagia:
 Zeuk maite zendun
 Algustidunak
 Emon nai eutzun
 Obia.

Maitalerik Gurena
 Zaran Kisto Josu,
 Zeu maite-nai orixe
 Sortu egiguzu,
 Zeukin bixi gadintzat
 Beti zorionsu.
(Euzkadi, 1936-I-12)

Zorun osodun
 Bakalderri bat
 Autetsijentzat
 Gordia.
 Atsedan zaiz, ba,
 Ortxe betiko,
 "Agarel" geure
 Maitia! . . .

URIARTE'TAR LUKI'RI
{Meza barriz: 1935-XI-24}

(Euzkadi, 1935-XI-14)

Euzko-Abenda-seme
 Zintzo, azkar, ona .
 Gurasoen pozkafi,
 Abefi kutuna,

EORTZ-EGUNEZ
(Ariatza'ko Bilbao'tar Jon)

Gaste maitiok, jarrai
Oitura onari,
Otoi zintzo egiñaz
Algustidunari.

Zonak ordaindu eta
Arturenak egin ...
Euzkadi, Goi-saridun
Urtzi'k auta dedin.

(Euzkadi, 1936-III-26)

NESKATILA BATEN OBIRALTZIAN
(Artetxe'tar Miren: 15 egunekoa)

Mirentxu'k agurtu dauz
Ludi-gurasoak,
Mirentxu artu dabe
Donoki-Usoak .. .
Donokijan ospatu
Eztegu osoak ...
Alatzak egunero
Dagiz Jaun-Goikoak.
Jaun-maitale diranak
Zorionekoak!

(Euzkadi, 1936-III-26)

GORALPENEZKUAK

Abefi-maitez bixi dan gixona, ez dozu utsaren ufengo, egizkoa baño, Euzkel efiko edozer jazokunek biotz-zifaraz jarten eban gure Txindofaren izate gustia. Aren ardura etzan lau gauzarentzako: oro begi ta biotz genduan,

1913'gko zezellaren lenenguan, "Euzkadi" agertu zan, abertzale gustien asmo edefa garaturik. Laster zari an Kepa olerki bixi ta txanbelin bategaz. Gerora, ia eten barik, idatzi eban zerbait eguneroko abertzale ofetan, ogeita lau urte luzetan, Andik iru urtera, 1916'gafenean, efi-maitale mordo andijak "Euzko-Deya" sortzen dau, Jeltzaletasuna garbi ta zindo jaboteko. An dogu Enbeita oleski bikañez, aldizkingi dotore aren ofialdea apainduaz. Ofelaxe "Euzkel-Laguntza"-n, "Jaungoikozale"-n, "Karmen'go Argia"-n eta abar, Danetan idazten eban, eta danentzat eukazan goraJpenezko itz gozo ta samurak.

Gastiak oso maite dauz, oneik bai dira Abefiaren geroa. Bilbao'ko Euzko-Gastedija goi-goiraño jaso eban bere zantzo ta ifintzi olerki gorietan. Argentina'ko euzkeldun alkartuak be maite-maite ebazan, eta bizitzarte gustian arekaz laztan-ariz lotua egon zan. Lugones ango olerkari jagiak, euzko-enda ta euzko-gauzak goratuaz, neurtitz oskidetsuak zuzendu eutsozan; baita Enbeita'k andikiro erantzun be.

Edonok lez, Enbeita'k ba-eban bere ikufa, jo-bide berezia; "Zeuria zaindu, ta itxi bestenai bakian." Au safi aitatzen dausku bere lanetan, batez be Euzkelefi ta euzkerearen arerio ta etsaiak txibitotsez astindu nai dabezanian. Bein, 1916'garrenian, onako bat argitaldu eban; eta Kiri-kiño'k onela: "Bejondaizula, Kepa! Ori da, ori, bertsuak botatia, ta egijak esatia, ta euzkeldun jatofa ixatia! Gora zeu! Bertso ofexek irakufita, neuri be alako txingar bixi-bixi batek lez kiskaltzen daust ene kolko-bafuba. Zer da? Bertso bat! Or dua, bestelan estanda egingo neuke:

Yubanak eta yaban-zaliak
Eztabe nai euzkerarik,
Ernegu baten ipinten ditu
Berau entzunak bakarrik.
Ekin dayogun euzkeraz eiten,
Mutillak!, zintzo-zintzorik
Eta *yubanak* laster gexotu
Biar dabe gibeletik;
Edo bestelan Pancorbo'rantza
Alde egin biar emendik . . ,
Belarri-motzai alde eraiteko
Etzagok efatz obarik".

Erriak goraldtu ebazan: Gernika, Bermio, Izaro. .. Euzkel idazle ta olerkariak oso aintzat eukozan, Astarloa, Deba'ko Tene, Afese-Beitia, Kirikiño, Belu-Mendu, Lizardi ta gañerako asko olerldtan goraipatu ta jasorik. Afospide osalariak —aita ta semea— gustiz kutun eta biotzeko ebazan, arein omenez egiñiriko olerki bioztiak argiro dirauskuenez. Eta edu onetan beste asko.

Ez, gero, etxequak bakafik. Belgika'ko Alberta efegiari olerki bi, gi-xienez, esldñi eutsozan, edefak bata zein bestia. 1914'gareneko gudatean otsuak aginka egin eutson, eta lafi aurltdzen zan aren ortzartean, artaldeko aneika ardi eder ondaturik. Eta olerkariak;

Ba'neukaz milloi bat egazkari
Eta sei milloi gudari,
Gaur bidalduko neuskioz pozik
Alberta bakaldunari,
Etsayak jaurti ta beren Ama
Azke dagijantzat jari.

AITATU BIAR DANA

Idazkun auxe burutzat ebala, Urrilla-4'ko "Euzkadi"-n, Kirikiño'k idazten eban, beste gauza batzuen artian, Arrospide'tar Jon Muxika'ko osalarjak ipiñi ebala Kepa, bere gastetan, Jel'entzako bakarrik oleskari ixateko bidian. Eta, Kirikiño'k iñuana egi-egija dan lez, iñok ezpayan euki ez dayan egi uts ori, ementxe "Euzkadi"-n agirijan esan gura dot: Afospide'tar Jon, gure osalari ta jeltzale andiari, Sabin gure irakasle bardinbagiaren lagun maite ta jarraitzalle zintzoa danari... zor dautsodala (Goikoa'z ufengo) ni Jel'entzako oleskari ixatia,

Nik gastetxutatik neukan zaletasun andija oleskigiñen ekiteko; eta, naiñoz ta naiñun, beti gertu egoten nintzan onetarako. Trabendarik trabena erabilten nenduen; baña nik erabilten neban euzkerea... etzan euzkerea. Eta berbetia be safitan, errezegija ez.

Afospide mutil gasfce bikaña gure efira osalari etofi zan; au nigaz aizkide egin zan, eta neu beragaz bardin. Afospide abertzale andija zan, baña ni... edozer: Euzkelerri maitia bai, baña enekijan zer zan abertzale ixatia; ta gure abefi bakafa Euzkadi zanik bez. Afospide'k, baña, polito-polito esan eustan gure abefija zein zan, gu len zer giñan, gaur zer garan; zer izateko eskubidia geukan; Sabin nor zan, zelakua zan, zelako asmoak eukazan; euzko-oleskarijak antziña-antziña zelakuak ixan ziran, orduan zer egiten eben; geruago oleskarijak oitura onak galdu ebezala, aberri oleskari ixatetik "trabena-oleskari" ixatera biurturik, eta abar.

Oneik gauza gustijok esanda, aurpegira begiratzen eustan; eta azkenik, onela: "Ik, Kepa, eure anayakin eta abar, emetik aurera, euzkera garbijan bertsuak eiten ekin biar dautsek. Lenenguan gatx ixango yak ori eitia, baña bakarrik aguanian-eta, anayakin etxian-eta, olantxe ekijok ilebete inguruen, eta gero, errez-errez eingok edonun."

Esan ta egin! Asi nintzan Afospide'n esana eiten, eta beriala euzkerea efeztu yatan. Eta ikusirik nik beren esana egiten nebala, ordutik aufera, beti leun eta polito, aitag semiari lez, Arrospide'k irakatsi eustan Jel-oles-karija ixaten eta Abefija egiz maite ixaten. Bijok ibili ixan gara, gero uri ta basefi askotan, au itzaldijak egiten (eta ez edozelako itzaldijak) eta ni abestuten. Oneri itanduten neutsan nik zelan abestu biar neban, eta onek poz-pozik esate-eustan zer gaitzaz abestu, eta nik be pozik egiten neban onen esanaz. Eta beti etxeratzen giñan atsegintsu, geure biarkuna, Jaunari eskafak, bete gendualata.

Jazokun au bati baño geyagori esan ixan dautsot, Kirkiño'ri berari be bai. Eta onek "Euzkadi"-n atara daun ezkerro, neuk egiztutia bidezkoa dala eretxi dautsot. Eta zuk, Arrospide, nire aberkide ta lagrrn maite ofek, azketsi idazki onegaz zauritu ba'zaitut; ba, alik gitxien zeu legundurik, egi utsak bakafik esaten alegindu naz.

(Euzkadi, 1922-X-II)

1903-XII-31

Ikusirik lora bat
—ez emetik umin—
neure poz-atsegiña
Goiko-Etxebafi'n,
nik bera eskuratu
eztagiclan egin
batek baño geyagok
ein dabe alegin;
baña zirkin andirik
eztautsie eragin.

Ai, neure bijotzekn
lora usaintsue!
zeure gozotasuna
kendu nai dautzue;
bafia zu beti nigaz,
maite indartsue.
Zu zara niretzako
ain atsegintsue,
zaralako lora bat
onoidadetsue.

Bixi ziñian eder
lorategi baten,
ez eutzula ezek be
kalterik egiten;
ta ikusirik nitzala
ni uferatuten,
sasi baltzak albotik
egin eutzun urten,
galazo gurarikan
zu niganatuten.

Alper nekauko dira
arantza ta sasi,
osasun edefian
gu ba'gara bixi.
Lora maitia, safi
eingo zaut ikusi,
ta zuk maitetasuna
neuri erakutsi
ezkero, zelan baña
eingo zaitut itxi?

Lirio lora zara,
udabafikua,
egizko euzkeltzale,
biotz onekua:
ofexegaitik zara
neure gogokua.

AGUR, MANU!

(Bere anai Imanol Ameriketara juan
zanian)

Agur, Manu! Ikusi arte;
osasunagaz ibilli zaite.

Neure buruko adiña daukat
biotzagaz indafian,
abefiaren zaletasunaz
maitatzeko su-gafian.

Gaur nago, Manu, agur gozo bat
zeuri egin bafian,
esanaz: Jauna'k lagun daizula
itxasoz eta lurrian!

Baña bixi ta il zaitiala
asaben Lagi Zafian.

(La Gaceta del Norte, 1908-XII-2)

. EZKONTZA BATEN URKIOLA'N

(Jose Fuldmn ta Miren Zabala
ezkondu ziran)

I

Artu dozu, Joseba,
Miren zeure emazte,
polit bikain zolija,
neskatilla gaste,
zeñek ixango zaitun
beti maite-maite.
Jauna'k zagizala, ba,
zorijonez bete:
gaur nik zer opautzudan
gogoratu zaite.

II

Miren, gaur artu dozu
zeure senav lagun
osalari Joseba,
gixon biotz bigun,
zoli ta jakituna,
ganera euzkeldun,
zeñek maiteko zaitun

beti, gau ta egun.
Jauna'k zaizela bijok
egin zonondun.

(*La Gaceta del Norte*)

GORA "EUKADI"!

Agur "Euzkadi" eguneroko
jelkiden izparringija!
Pozik ospatzen dogu gaur zeure
lenengo agerraldija;
bete danskuzu aspalditxoon
euki dogun gurarija.
Augaitik, ba, gaur bijotz-bafutik
damotzut on-etofija.

Zatoz, "Euzkadi" zeugan arturik
ardura gustiz andjia,
uri, baserri ta egal askotan
lo dagon euzko-sendiya
itxartutera, erakutsirik
zein dan geure Abefija,
jakin-erazten baita be izpar
ugarijaen bafija.

Pozik artuko zaituguz, bada,
egunero-egunero,
izpafak ondo jakitiafen
zeu irakufi ta gero,
euzko txarrak be oituko dira
zeugaz astiro-astiro,
zoraturik lez baita be jafi
zeu irakufi ezkeru.

lagiko ba'litz gaur illarterik
jelkiden aita ixan zana,
noraño elduko ete litzake
bere poz eta atsegifia,
ikusirik gaur argitaldurik
berak ainbat nai ebana,
"Euzkadi" geure izpafingija,
kentzen Enzkadi'n gofiña?

Jelkiden aita Sabin ixan zan,
bera abijau zan auzenen,
bere bixija opaldu eban
Aberri-aldez pozarren;
ak ereindako azi edefak
ofa gaur ze indar dakafen!
Euzkelefija osatzeko duin
jauntzen dauste baño len.

Poztu zaitetze, mendi maitiak,
poztu, zelai ta ibafak;
poztu, itufi, efeka, ibai,
uri ta baso edefak;
poztu zaitetz gaur, Euzkelefija,
poztu gaizan euzkotafak.
Aupa, gustijok! Gora Euzkadi,
Jainkua ta Lagi-Zafak!

(*Euzkadi*, 1913-II-3)

GORA EUZKADI!
(*Urrezko dominaz sariztua*)

Urtian irugarren eguna
Egun gomutagafija!
Neugaz izketan aurkitzen dala
Aizkide osalarija,
Bai-diraust onek; Ikusi egik
Daguan egaraldija.
Epeletatik urtenda nago
Orain begira jafija,
O!, mendi, zelai, solo ta danak
Daukie jantzi zurijal

Edufa dago mendi ta baso,
Zelai ta solo danetan;
Egal gustijak lafioz beterik,
Itxas-antzafak goyetan,
Agurka duaz Amerika'ra
Negu txar oni aldetan.
Geuk be bai-dognz anayak andik
Juanak era ofetan,
Edurtzan emen bixi ezinda
Ango lurmenak topetan.

Gosiaz dauzan ardi gaxuak
Nai-nora diran lez sartzen,
Otso ta aizeri artera bardin
Artzañak ez ba'dauz zaintzen,
Gure anayak lufalde atan
Orrela ziran aurkitzen:
Ban.andurikan or-emen danak
Ez ebela alkar ezautzen;
Anaitasuna zer zan aitzuta
Galdumendijan zebiltzan.

Orain ze tayu ete debillen
Neukala gogamenian,
Ofa nun uso zuri polit bat
Dakustan mendi ganian;

g
Eta isten daust belaunian.
O nire poza beren izparra
Irakurri dodaniaol

Poz eta atsegin andi bat dala
Neure bijotzan erdijan,
Irakufi dot izpar eder au
Ekafi daun idazkijan:
Itxartu dira euzko-anayak
Nekotxea dan efijan
Alkar maitatzen dabela bixi
Diran batasuu andijan,
Alaitasunez Batzoki eder
"Euzkadi" maitagafijan.

Ezautu dabe zelan txorijak
Ixa afen egaztijak,
Abendaz bardin eztiarela
Usuak eta efoijak,
Ez miru, mike, aitz-afano ta
Txindortxu papar gorijak,
"Bakotxa beren abendaz Jaunak
Ditubalako jafijak,
Beste abendaz zer ikusirik
Eztaula euzko-sendijak".

Au dok izpafa! Gure anayak
Nai-nun itxartzen ei dozak.
Zeñek azaldu ordu onetan
Nire bijotzeko pozak?
Au poz-atsegin bijotzekua!
Gauzak erara yatozal.
Igazi dira laño baltz illun
Oñestu eta ostotsak:
Nekotxea'ra egaz egin daust
Neure gogo ta bijotzak,

Ikusten nago "Euzkadi" euzko
Batzoki eder apaña,
An bixi diran gure anayak
Alkartuteko egiña,
Jasorik gora iru margodun
Abertzale ikurriña;
Baita ikusten euzkeldun jayak,
—Ori da gauza jakiña—
Eingo diranak gure asabak
Oi ebezan lez antxiña.

Nekotxea'n zan etxe bat autu
Batzoki bat zabaltzeko,

g
Gauzak ondo asmatzeko,
Abefijaren ixen edefa
Batzokijari jarteko,
Beren gomutan, euzko-anayak,
Bata bestia zaintzeko.

Ai, ze pozafeu ikusten dodaz
Neure anaya laztanak,
Nekotxea'ko "Euzkadi"-k orain
Dabiltzan biar ta lanak!
Olanik alkar artu balebe
Beti euzkeldun dan-danak,
Ez euken zetan ainbeste negar
Egin semiak ez amak,
Azke bixiko zirealako
Orain estuntzaz diranak.

Urte betia ospatuteko
Euzkotar buru argiak,
Alkar batuta, gertau ditubez
Euzko-jai goragafijak:
Txuntxun soñuan aufeskulari,
Baita makil-dantzarijak,
Pelotari ta ifintzilari,
Izneurlari ta gustijak
Saritzen dabez berbizu daizan
Lengo ekandu garbijak.

Anayak gara laburditafak,
Zuberotar ta napafak,
Anayak baita gipuztafakin
Arabar ta bizkaitafak;
Gustijon Ama dogu Euzkadi,
Gu beren seme bakafak:
Au ezaaturik alkartu dira
Argentina'n euzkotafak,
Anayak alkar lagundu eta
Jaboteko Lagi-Zafak.

Maite ditubez guraso zafak,
Maite asaben Lagijak;
Uri, basefi, etxetxu zuri,
Zelai, muru ta mendijak;
Maite baratzak, itxaso zabal,
Ibai eta itufijak;
Maite lenauko ekandu onak,
Jantza ta jolas garbijak.
Aupa, mutillak! Gora Euzkadi!
Gora euzkotar gustijak!

{*Euzkadi*, 1914-IV-6}

GORA GURE OSTIKOLARIJAKI

Azletik bazkunako
Gure mutil gordiñ
Euzkotar bulartsuak,
Len eta oragiñ
Erakutsi dozube
Indar, gogo ta adiñ,
Abendarik onena
Dagola Euzkadi'fi.

España'tar artian
Katalanak nausi
Ixañ dira; baña gaur
Euzko menpe jausi.
Nai zetan be benetan
Eiñ ezkeru asi,
Euzkotajfari baña
Zeñek irabazi?

Azken jokaldirako
Autu eben Irun.
Zein jarri España'n
Gustiko *txapeldun*,
Euzkotarrak dira ba
Txapel orren aldun.
Aupa, mutillak! gora!
Gaur ospatu daigun!

(*Euzkadi* 1914-V-II)

"NEKOTXEA"-KO BAZKINTZA ARTEZKARI GURGARRIARI

Bilbao, Kastaños ta Zubillaga,
Galporoso ta Arana,
Ondo dakigu euzkotar zintzo
Benetakuak dir'ana;
Euzkel-Efiko inguruetan
Zuen entzute ain ona
Goralduten da Nekotxea'ko
Euzko jayetatik ona.

Buenos Aires'ko probintzizako
Lenengo euzko Batzoki
Eder apaña, zuek egiña
Dala edozeñek daki,
Baita ganera itxartu orko
Euzko semiak lotati;
Gixon jakintsu, onak zarena
Ezagutzen da ortati.

Bilbao'tar Toma, jeltzale ona
Dozubela Lendakari,
Gustijon arte sortu zenduben
Nekoetxea'n "Euzkadi";
Bijotz oneko gixon prestuok
Lagun egiñik alkafi,
Bide onera zenbat euzkotar
Ete dozuez ekari?

Artzain zintzuak oker lekutik
Ardijak txabolaratu
Oi dabezan lez, otso gaiztuak
Egin eztaizan ondatu;
Era berian zuek dozubez
Euzko semiak itxartu,
Etsaya nor dan erakusteko ...
Eta gero "Euzkadi"-n sartu.

Urte ufenan ein zenduezan
Euzko jai edefak oso,
Orko euzkotar gastiak azkar
Ainbat jolas-aldi gozo,
Azke ta garbi, eiten ebela
Lenauko geure guraso
Zafen oitura gaur baztartuak
Nai zitubezala jaso.

Izneurketaren sariketa be
Ixañ zan eder apaaa;
Zuek gertauta egiñikua,
Ori da gauza jakiña!
Neuk be bai-daukat zuek saritzat
Emonda ufezko domiña,
Ikurdi eder "Euzkadi"-renaz
Gustiz ederto egiña.

Eskar aundijak damotzubedaz
Sari ain eder augaitik,
Zorun gustijak opaldu be bai ...
Jafaitu bide onetik.
Asabak legez Jainkua maite
Ixañ gustijen ganetik,
Ama Euzkadi azkatuteko
Etsai gaiztoen menpetik.

Poztu naulako jun dan urteko
Zuben lan edefak oso,
Zorun danakaz opa dautzubet
Urtebafi bigun gozo;
Lo dagozanak, itxartu danak ...
Jel alde ekin-eraso,
Zorionian jafi artian
Azke ume ta guraso.

{*Euzkadi*, 1915-I-1}

"Larrazabal'-en jayo zan itzak . ,
Bere Abendae

Sukarrieta'n itzali zanak . . .
Berbiztuko dau argija,
Eltzen danian aldija;
Erakusteko azkerik geure
Abefi maitagafija.

ENBEITA'TAB JAGOBA'RI
(*Melila'n*)

Neure bijotz erdiko anai maite Santi,
Artu yuat bidaldu daustean idazki.
Ikusirik beti lez eure idazkera,
Alaitasuna sartu daustak bijotzera;
Baña samindu be bai gauza baten
[utsak . . .
Kepa'ri zer dala-ta bidalduten dautsak
Idazkija erderaz, euzkeldunarentzat,
Onek beren bijotza samintzen

[ba'yeutsak?

Diñok: *hoy no se fia* eta *mañana si*.
Idazkun ori nundik nora dok ika.si?
Iñor gaitik ez adi lar esaten asi,
Lukija zepora lez nai ezipadok jausi.

Nfk agindu gustijak ezutuaz bete,
Baña ortan pekatu egiten dok euk be:
Beti ago Kepa'ri zortzikoen eske,
Ta euk ordeztustak bota bier bape?

Emen osasunagaz etxeko gustijak.
Gustijon ixenian euri gorantzijak,
Besarka maitetsu bat eure aite ta amak,
Bedite koñetiek, lobak eta danak,
Ta bafiz maitasunik aundijenaz yaukak
Iretzako bijotza Enbeita'tar Kepa'k.

(1915-III-31)

ADOLFO URKIJORI
(*Diputaziño'ko Lendaritizatik Piña'k*
atarau ebanian)

Zek galdu ete dausku Bizkai'ko baratza,
Jatofitik ixanik gustiz aberatza?

Zu lako gixonakaz biur lei loratza.

Egingo eztañik aiñ leku labanian.

Baña baukogu jaun bat gustiz jakituna;
Ondo danian daki tolostzen belauna,
Baita goi-be aundija jarten gustiz leuna.
Ofegaitik dauko gaur "Piña"-ren irauna.

Maite eban bere errija; gaur be
[maitatzen du . . .

Egijazko biderik eztau nai atzendu.

"Piña"-k jaun on altsuak nai ditu

[zertzen du . . .

Jauntxukeri ofek, ba, Bizkaya galtzen du.

Doipuruak, zerofen Egiñak neurtuta,
Konde'aren ixenaz zaukoz sarituta.
Ofek daukoz etsayen bijotzak gaututa,
Baia euzkeldun zintzo doneak.

[poztuta.

(1916)

EftAMON SOTA'RI

Eguzkixaren izpiak diz-diz,

Ezta lañorik agiri. . .

Ortzetik berantz aingerutxu bat

Datorkit Jauna'n geznari,

Diraustalarik: "Ez al dakizu

Jazoten danaren bafi?

Gaurko egun au ospatzen dabe

Pozez Donoki ta ludi;

Goraldugaz zeure aizkide

Ramon Sota jaun gurgafi,

Biotzez maite ditualako

Jaungoikua ta Euzkadi".

Au nire poza! Neuk be olantxe

Maite zautan ezaugafi,

Opa dautzutaz zorun utsezko

Urte gozuak ugari,

JELKIDE BATI

Neure bijotz erdiko

Jelkide laguna,

Pozik artu neban zeuk
 Bidaldu zenduna.
 Anei eskarl Ordaintzat
 Dopaltzut zoruna, . .
 Baita be Urte barri
 Eztitsu biguna.

Jakin egixu Josu Aurtxoen
 Etoferako Jai alai
 Ta Urte befi, zorun danakin
 Ospatzia dedala nai.

(1914)

BUSTINTZA'TAR EBAISTA'RI
 (1917'gn. Jorraitlako 29'an autu zan
 B. B. B. barrijan Kirikiño ixan zan
 Lendakari)

EIZAGIRRE'TAR JOSEBA'RI

Agur, Jeltzale gurgafi zaren
 Neure aizkide kutuna!
 Itzez, idatziz, nainoz, edonnn
 Euzkera darabilzuna:
 Bizkai gustijak maite daulako
 Zure Jeltzaletasuna,
 Berau izan da baita zeu gure
 Burutzat autu zaituna.
 Zorun gustijak opautzudaz, ba,
 Deun Mikel lagun dozula.

Gabon jayetan, atsegiñetan,
 Baita be Urte barrijan,
 Josu Aurtxoak zorun oso bat
 Zeugan ezafi dagijan,
 Zeu i.xateko euzkotar zintzo
 Gaur lez bixitza gustijan,
 Otoika nago gurari ori
 Dedala bijotz erdijan.

(1914)

(1917)

LAftAÑAGA'TAR ERAMUN'I

LOPEZ-MENDIZABAL'I

Atsegiñez betiak Gabon-urtebefi
 Opaizkitzut, jeltzale lagun maite ofi,
 Josu'ren onespenaz emazte ta sendi
 Bikaiñak alkar maite zarela bafendi,
 Zorijon guziakin. Alan izan bedi.

(1915-I-1)

Lopez-Mendizabal'tar Ixaka zalduna,
 Neure bijotz erdiko Jeltzale laguna:
 Pozik artu nuan zuk bidaldu zenduna.
 Anei eskar. Ordaintzat dopaltzut
 [zoruna.

ARANA-GOIRI'TAR KOLDOBIKA'RI

Josu Aufa'n Jayotzaz
 Gogoratu zaitetz
 Nola etorri zaigun
 Gizona'ren maitez.
 Jai ofek opaizkitzut
 Osasun ta pakez,
 Urte befi onakin
 Nere borondatez.

Agur, Arana Goiri, geure Lendakari
 Zintzo ta ona zaren jeltzale gurgarri!
 Neure bijotz erdiko lagun maite ofi
 Zorun danakaz opa dautzut Urte bafi.

(1915)

(1914)

LASKIBAR'TAR KEPA'RI

ZORUN-AGUfia

Neure aizkide Laskibar Kepa
 Jeltzale lagun zintzuai,
 Agur dagitsat, poz-pozik beintzat,
 Zorunak opaldu be bai,
 Zeure amatxo maite-maitiaz,
 Baita be afeba ta anai:

Bilbao'ko Euzko-Gastedija'ko
 Lendakari on zintzuai
 Agur dagitsat poz-pozik beintzat,
 Zorunak opaldu be bai,
 Zeu Bizkai-Buru-Batzar kidetzat
 Ixan zaitugulako nai.
 Auteskun ori gaur ospatzen dot
 Atsegintsu, alai-alai.

(1914-XII-14)

AftESE'TAR EMETERI'RI

Tolosar "Txindor" azkar, begiko,
 Biotzez maite zaudana,
 Eresi-soñu ezti gozuak
 Abesten zatoz nigana;
 Zeu zariala esango nuke
 Abeslaririk gurena,
 Nere biotza poz-atsegiñez
 Gonburu bete dezuna.
 Nik ere zerbait abestu naita,
 Ezin antz-eman . . . Au lana!!
 Buru argi ta biotz xamura
 Dituzun txori kutuna,
 Eskarrikasko. Jainkuak ordeztu
 Bemoizu zorun-zoruna.

ZORI ONAK (ZALO-ETXEBARIA'TAR KEPA'RI)

Au egun alai zoragarrial
 Aixex biguna, ortze argia . . .
 Begira nago goirantza.
 Gotzon-aldreak Goian dakustaz . . .
 Kepa Deuna be ufeztoko giltzaz . . .
 Zabaltzen zorun-baratza.
 Au ikusgafi ezti gozoa,
 Dakustana da zorun osoa. . .
 Norentzat zorion ori?
 Geure Deunaren eguna da-ta,
 Euzkal-Efiaz batera, Kepa,
 Egiz dopaltzut berofi.

(1929-VI-29)

ADRIAN ZELAYA'RI

Zeberio'ko seme jatorra,
 Ene Adrian Zelaya;
 Gizon zintzoa, gizon arteza..
 Beti euzkeldun garbia,
 Maitasunezko biotz edefik
 Edefenaren jaubia,
 Gauza gustien gañetik beti
 Zuzentasunen zalia,
 Biotz-biotzez opa dautzut ba
 Zorion amai bagia.
 Zu zelan bixi ete ziñian
 Arduraz nenbillan beti,

Eta lenguan itandu neutsan
 Orko aingerut,xo bati;
 Ta berak alai erantzun eustan:
 "Adrian . . . oso ederkil"
 Onegaz zenbat poztu ninduan
 Neuk baño bestek ez daki.
 Jafaitu, bada, elbururaño
 Zorioneko bideti.

Ni makal samar . . . Neure urdalau
 "Asidos" bete-beteta.
 Gafatza dauken gauza gustiak
 Daukodaz galerazota.
 Gozoki asko biar ei dot nik . . .
 Nun dago, baña, gozatza?
 Bost astian be gaimel ez gozatz
 Ikusi barik nago-ta?
 Utsune onek illuntzen daustaz
 Urdalla eta biotza.

NEURE ANAYA IMANOL'I (Hale'ra)

Neure anaya maite,
 Iraanol Enbeita,
 Dautzudan maitasuna
 Erakutsi naita,
 Antzezki au zeuretzat
 Bidaldu nai neuka,
 Zeuk be neuri olantxe
 Egin daustazu-ta.

"Euzko-DEYA"-RI AGUR

Zatoz ordu onian,
 "Euzko-Deya" maita;
 Aspaldijan gagoz
 Zeu ikusi naita.
 Uri, basefietan
 Euzkotafei deika,
 Itxartu txiki ta andi,
 Ume, ama ta aita.

Aspaldi zeuri deika
 Giñan; "Zatoz, zatoz!"
 Ta izpar polit edefez
 Apaindurik zatoz,
 Uste genduan baño
 Apañago askoz.
 Ori dala-ta gagoz
 Gustiz alai ta poz.

Idazlerik onenak
 Apainduko zabe,
 Orok naiko dabela
 Egin zeure jabe.
 Txiro, etxakin onek
 Neurtitzak, baita be
 Al daben apurtxubaz
 Lagunduko dabe.

Uri, baserri, mendi,
 Arro eta laño.
 Erdera sartu yaku
 Azufetaraño.
 Ta lotsaz tamaldurik
 Euzkerek ditño;
 "Txafago ete naz ni,
 Erderea baiio?"

Eztago erderarik
 Eztago latiñik
 Guretzako, Euzkera,
 Zeu baxen apañik.
 Ganera zeu geuria
 Zarala jakiñik,
 Eztautzugu eraingo
 Geyago zotiñik.

Euzkera maite ori,
 Izpidian zagoz;
 Egiz, erdeltzaliak
 Ugaritsu dagoz.
Euzko-Deya'ren bidez,
 Baña, gogo ta agoz,
 Euzkeldun bigurtuko
 Dirala-ta gagoz.

Euzko-Deya, gaur legez,
 Gaste ta gordiña,
 orain befogei urte
 Agertu ba'ziña,
 Lotsaturik antziña
 Ebro'tik atxiña
 Juango zan betiko
 Erdera zikiña.

Aupa, zar eta gaste!
 Uri ta basefi,
Euzko-Deua'ri gogoz
 Begijak ezafi.
 Artu ta etxeratu,
 Irakufi safi,
 Euzkera egin daigun
 Bakaulkijan jafi.

(*Euzko-Deya*, 1916, 1 zenb zenb.)

GORA ZUBEKI

Bilbao'ko. "Euzko-Gastedija"-k daun
 "Euzkaltzale-Bazkuna"-ko
 Gaste aldreak daun maitasuna
 Josu-Bijotza'ganako,
 Andija baño andijagua
 Neufi bagia dalako,
 Euren gelako toki gurenan
 Jartia gomutau yako.

Donokiko ufezko atiak
 Zabalik dire agiri;
 Deun Iñaki ta done gustijak
 Begira *Euzko-Deya*'ri;
 Gotzonak, barriz, pozkiro dabiltz
 Izpar gozuen geznari,
 Jo.su-Bijotza jaurestu daben
 Tokira Juan-etofi.

Gurtu daigun, ba, Josu-Bijotza
 Deun Iñaki'gaz batian;
 Onen egunan jaurestutiaz
 Euzkeldunak poz gaitian.
 Gora zu, *Euzko-Deya* maiteoi,
 Zorun gustijen artian!
 Josu laztanak lagun daixula
 Luzaro bixi zaitian.

Gora Jaun-Goikua ta gora Lagi zarra!
 Gora Euzko-Gastedi, Abefi-sustafa!
 Zu zara Euzkadi'ren itxaropen utza,
 Mingotz gustija kentzen dautsozun
 [gozatza.
 Nori zor ete yako Bizkai'ko gurenda?
 Euzko-Gastedijari; ori ezagun da.

(*Euzko-Deya*, 1917, 36 zenb.)

BILBAO'KO "EUKO-GASTEDIJA"-n (Igande gabian)

Auxe bai dala poza,
 Au nire atsegiñl
 Alaitasunen andiz
 Eztakit zer egin;
 Gaurko jai gurgafi au
 Zoruntsu izan dedin,
 Jaunai otoi dayogun
 Bijotz, gogo ta adin.
 Gora Euzko-Gastedija
 Gurendaz Euzkadi'n!

Dira amaika urte;
 Geruau indartsuau
 Bai dua gaur arte
 Areriyuak eiñ aren
 Amaikatu kalte:
 Gastedi zintzu onek
 Eztau bildur bape,
 Euzkadi dabelako
 Bijotzetik maite.

Ama Euzkadi'k baitu
 Semiak ugari,
 Zoritxarrez diranak
 Bere kaltez jari
 lku.si afen euren
 Ama efukafi,
 Motzan buztafipian
 Estu eta lafi,
 Au itxi ta laguntzen
 Amordeku.ari.

Etsaya geure kaltez
 Jartia lanian
 Geuretzat oba ixan
 Oi da geyenian.
 Gortazar espetxian
 Sartu ebenian,
 Befeun bazkide bafi,
 Au gitxienian,
 Ofa nun geitu ziran
 Iru egunian.

Gortazar zintzuori
 Zala lendakari
 Euzko-Gastedi au zan
 Biar legez jafi:
 Euzko-abesti zafak
 Berbiztera ekafi,
 Baita beste gauza asko
 Eder ain gurgarri,
 Gusti au goraltzeko
 Jauna ta Euzkadi.

Gortazar' en ufengo
 Egileor zintzo
 Autu zan Gastedija'n
 Lendakaritzako;
 onek bere Sabin'i
 Jafaituko dautso,
 Mutil gustiz zolija
 Ta ona dalako:
 Lan asko egingo dau
 Jel-en onerako.

Bestiak ondoren,
 Gastedi gustijak lan
 Eiten dau pozafen
 Gauzak ondo ta eraz
 Irakastiafen,
 Gaur be geure Eleizalde
 Jakintsuak emen,
 Ai, ze itzegikizun
 Edefa eiñ daben!

Gixona goraltzia
 Bera daun tokian
 Egokia ezala
 Ori bai-nekian;
 Baña Eleizaldegaz
 Bardindu leikian
 Gixon jakintsu gitxi
 Dago gaur Bizkaya'n:
 Ez egon itz onerj
 Askok eritxian.

Aupa, gora Egileor!
 Gortazar baita be!
 Gastedi gustiagaz
 Gora Eleizalzel
 Alper etsai gustijak
 Irikingo dabe;
 Geuk lan eiten ba'dogu,
 Nagitasun bage,
 Zigur egingo gara
 Euzkadi'ren jabe.

(Euzkadi, 1915-II-17)

AMERIKA'BA

(Zarandona Otxoa'gaz bagilaren 8'an)

Amerika'ra zoiaz?
 Agur, Zarandona,
 Jelkide lagun maite,
 Zintzua ta ona.
 Ondo ein daizula, ba,
 Itxas-ibilguna,
 Au da zeure aizkide
 Orok nai doguna.

Doistafen itxaspeko
 Pizti ondagafi
 Ofek asko darabilez
 Estu eta lafi.
 Zuben aurka ez dain, ba,

Bai, zoiatz, zeure lagun
Dozula Otxoa;
Napar euzkeldun jator
Biotz onekoa,
"Greko-romana"-n barriz
Besteik ez lakoa:
Bijoi opa dautzuet
Zorun betikoa.

Euzkadi'n, España'n ta
Europa'n be nausi,
Petersen ez bestiak,
Egin zitun ausi;
Ta beraunek be orain
Eingo ba'litz asi,
Otxoa'ri gaur baña
Zelan irabazi?

Zarandona Otxoa'z
Orra morroso bi,
Amerika'ra doiaz
Itxirik lur oni.
Ondo ibili ortik,
Bikotx eder ori;
Baña, ez aitzu gero
Jauna ta Euzkadi.

(Euzkadi, 1915-VI-7)

"BATXI" OSPETSUARI
(Juan Bautista Bilbao, *euzkel idazle
bikaña*)

Asti obiaz gero eiteko
zeozar isten danian,
eragozpenak geruau geyau
sortzen dira geyenian.
Niri, beintzat, au jazo yatala
nago esan bafian,
Batxi'k bidaldu eustan idazki
onen erantzupenian.

Zeure idazki jakingafija
idatzi zeustan orduan,
itz ain sakonak igartiafen
sarija agintzen zenduan,
amabosteko epiaz . . . Baña,
igaro zan au beinguan;

asti gitxigaz neukazan;
au lortu baño ixentauriko
menia lenau bete zan.
Idazteko bai astija . . . baña,
zelan eiñ? Au nai dot esan:
euzkeralogo ba'nintz bai, baña
ni euzkeldun lelua ixan.

Uste al dozu ofetarako
Eleizalde'n bat nazala?
Neu ixanik, ba, sasi arteko
txoritxu ziztrin epela,
uso edefak baxen ederto
egaz egingo dotela?
Ai, Batxi, Batxi! ez az, ofaitik,
ziri-sartzale motela!

Erantzupenik eztozula-ta,
erdi asafe moduan
neutzat bidaldu dozuz neurtitzak
"Napartarra"-n be lenguan.
Zure eskutitza egongo dala
jaurtita aberen onduan . . .
Ainbestekotzat eukitiagaz
ikaratuta nenguan.

Atseden zaite, aizkide maite;
ezta ofenbestegiño
aiztuta bixi zure gauzakaz
zeure lagun au ondiño,
eta onantza zatozatuan
—jekkide onek bai-diño—
toki obian iku.skozula
zeuk oldozten dozun baño.

Agur, aizkide bijotzekua,
euzkel-idazle ospatsu!
Zorun gustijak opa dautzudaz
Pozkiro eta maitetsu.
Azketsi neure ixiltasunaz
tamala sortu ba'yatzu;
ta ufenguan, al dodantxuaz,
gertu egongo nayatzu.

(Enzkadi, 1915-VII-7)

EUP!

Mutikotxuak jarten diran lez
 Poz-pozik, gora-goraka,
 Amak emoten dautsezanian
 Prakatxuak adabauta,
 Neu be olantxe pozkiro nator
 Adizkidei eupadaka,
 Neure ezarri zar adabau onaz,
 Sasoya be bai da-ta.
 Kukuak pozik, kuku ta kuku,
 Emen Marti-Andra Mariz
 Asi zaneke, gexotu yatan
 Eztafi au negargafiz.
 Orain kukua mututu yaku
 Ta ni eupadaka, bafiz:
 Len arek eta neraunek orain,
 Orra bijok aldiz-aldiz.

"Kirikiño" be zirika daukat
 Ia noz asteko naizen . . .
 Eta neu, bafiz, luze eretxijan
 Askos Kirikiño baizen.
 Kukua agertu zanetik eztat
 Kontixu abesten ixan;
 Baña Orozko'n ikusi biot
 Arijok zelan dabixen.

Eupa, mutilakl Gora Bilbo'ko
 Euzko-Gastedi gurgafi,
 Zenbat balijo dozun ondiño
 Iñok eztauna igafi!
 Gure anaya orozkotafak
 Jakin dayen Jel'en bafi,
 Iganderako ze jai edefak
 Dozubezan iragarri,
 Aunek ezaute dabezaneko
 Poz-Dozik dirala jafi,
 Aspaldiitan dirian lez an
 Batzuk gauz ofen egafi.
 Goizan orok, ba, zar eta gaste,
 Lagun egiñik alkafi,
 Egikerakaz goralduteko
 Jaungoikua ta Euzkadi.

(Euzkadi, 1915-VII-3)

ERANTZUNA ("Errenderi'ko xoxua"-ri)

Doña: Nagusi jauna,
 auxen da lana. . .

Nere adiskide ta lagun maite,
 lar estutu gabe lasaitu zaite;
 nere baimena zurekin dezu,
 bañan sasitik urten bieu
 zelai garbira,
 uxo politen jolastokira,
 bestela oneik igazikoira.

Efenderi'ko ene zozua,
 nigana otoika zatoz gaxua
 estu la lafi esaten neri
 ez bidaltzeko uxoik iñori;
 bañan zuk beti
 igesten dezu uxotegiti,
 nok afayo oneik bakar eduki?

Ez al dezute irakurri iñok
 zer idatzi zidan bein Kirikiño'k?
 Ezkondu edo lekaide juan,
 gogor samartxo esaten zuan;
 bestela asafe
 ez ixateko, uxorik gabe,
 bestek ostuta, geltzen ba'zare.

Ene motellak! auxen bai lana
 nerekin oraintxen artu detana!
 Ufexiñolak bidaldutzeko,
 eta xoxuak bertan isteko. . .
 Uxoak, befiz,
 au jakitzean, urduri dabilz. . .
 Agur xoxua, belu ba'zabilz!

Nere nava da uxo ta xoxo,
 alkaturik ein kabitxo goxo,
 euzko zugazti eta zelayak
 bete dayezan beren umiak,
 orok batera
 goraldutzeko Ama Euzkera,
 igesi gabe urez bestera.

(Euzkadi, 1915-XI-24)

ZORUN-AGURRA (Arrospide'tar Jon'i)

Afospide ta Basabe'tar Jon,
 Aizkide zintzo ta zufa,

Eure guraso ain onak baxen
 Euzko-eredu zigurra. . .
 Gaur damostakan poz-atsegiña
 Eztok ixango labufa.
 Artu egik, ba, bijotzez eiten
 Deuatan zorun-agufa.

Ikastijetan nausi urten dok
 Ikaste-sari ta gusti;
 Eugaz yalbiltzak Jaungo-eskafa,
 Gotzon, ixar ta eguzki;
 Goitik datofen itufi deunak
 I aun zori onez busti;
 Ori dala-ta ikasten dozak
 Ain ondo ainbat idazti.

Guraso argi zintzoen seme,
 Aitite onan lobia,
 Ikastun andi, euzkeldun biknin
 Ona baño be obia;
 Euzko-baratza gurgafi baten
 Agertu intzan loria,
 Ixango al az zori oneko
 Usain gustijen jaubia.
{Euzkadi, 1916-VI-15}

ONDOETORRI

Eleizalde'gaz Eizagife ta
 Lopez-Mendizabal zintzo,
 Suitza'n ixanda, etor dirala
 Irakufi neban atzo.
 Jakixue, ba, poz-pozik naula
 Araso ain andirako
 Auturik..., ango lanak eginda
 Bigurtu zarielako.

Poz-atsegiñez beterik neban
 Izpar au atzo irakufi.
 Zorun-agufa dabidaltzuet
 Irukoitz gurgarri ori;
 Euzkotar bere bost anayekin
 Eupadaka dau Aizkofi,
 Neuk be ofekin abestu nai dot
 Esanaz: Ondo etofi!

Mendi ertzetik, geldi-geldika,
 Agertzen dan eguzkijak
 Argitu oi dauz gau illunaren
 Zokondo itzal gustijak.

Negu ankerrak il daun baratza
 Berbixi udabafijak:
 Euzkelefijaz berberau egin.
 Gura dau Jel-alderdijak.

Ofetarako artu dituez
 Asmo edefak ugari,
 Baita lanian asi be azkar
 Gudalburu ta gudari;
 Usteik gitxien dabenen baten
 Euzkeleerriko lubaki
 Guzufezeakuak ausiko dautsez
 Gure areyo deungari.

Ez bildur ixan; agertuko da
 Pozezko eguzki deuna,
 Argituteko geure egiazko
 Ama'ren biotz illuna.
 Nai ta nai ez biarko dabe
 Ezagutu gure Ama,
 Lenau lez bere buruen jaube
 Azkenik bixiko dana.

Atsegin dagoz Bizkaya, Araba,
 Gipuzkua ta Napafa;
 Zubero eta Laburdi'ri be
 Bidaldu dautse izpafa,
 Berbiztu dala Euzkeleerrija
 Gure Abefi bakafa.
 Aupa, mutillak! Gora Euzkadi!
 Jainkua ta Lagi-Zafal- ,
(Euzkadi, 1916-VII-12)

AZKENIAN BE ZEURIAZ ("Euzkeltzale-Bazkuna" -ri)

Ainbeste bidar esan dautzut, ba,
 "Euzkeltzale-Bazkun" ofi,
 Nire argazkiz ez baltzitzeko
 "Euzko-Deya"-ren ingofi,
 Enazalako duin ortarako;
 Jakitun zengozan ori.
 Zenbat oldozmen ete dabildez,
 Gautegun, juan-etofil
 Zer esango dau ni nazaudanak?
 Ta idazkun au irakufi?
 Gomuta onek bigurtzen daustaz. .
 Ene begijok iturri!

Alde batetik eskar dagituzt
 Orren maite nozulako;

Baña argazki au itxi ba'zendu
 N ilt i k
 Ta barrenian idazkun auxe:
 "Kepa Jeltzale zalako
Geure Aita bat bere gogaldez,
 Iñok naimenik ba'dauko,
 Garbitokitik ainbat lasteren
 Atsedenera sartzeko",
 Ordnantxe bai argitaltze au
 Ixango yatan ederto!

(*Euzko-Deya*, 1916, 4 zenb.)

TXINDOR-ABESA ("Morgola'ko Artzaña"-ri)

Txindor-abetesak entzun eidozuz
 Napar-aldetik goiz bitan;
 Bizkai-koren bat bera ete zan
 Oldozmenetan zenbiltzan,
 Ta baldin ba'zan..., lo egiteko,
 Kayola opaltzen neutsan,
 Gero Vulkano'n efi erditik,
 Anboto ziar Muxrka'n,
 Txifistadaka esan egitzun
 Napafa'tik zer bafi zan.

Ufe-zidafez ornidua da
 Zure kayola bikaña;
 Bedar-odoldiz betia bafiz
 Nire kabitxu ziztriña;
 Zurian askoz dotoriagio
 Bixiko nintzake, baña,
 Eskafik asko... Jakin eixu, ba,
 Zuk, "Morgola'ko Artzaña",
 Ni txindor gaxo au ez naizela
 Kayolarako egiña.

(*Euzkadi*, 1917-VIII-9)

ZORIONAK (Muxika'tik Deba'ra)

Nire gela-leyora usotxu geznari
 Alai bat etofi da, eta diraust niri:
 "Entzun egixu, Kepa; ezautzen al zeban
 Boneta'tar Laurentzi deritxon bat Deba'n,
 Zintzo, jakintsu, azkar, ona baño obia,
 Biotzez maite dauna Euzko-abefia,
 Itzez eta egitez naiñoz ta edonun,
 Beti agertu dana egizko euzkeldun,.

TA samiñez dauzana bota amaika malko
 E k t d k olan eiteztabelako?
 —Arako Laurentzi jaun
 Apaiz agurgafi
 Euzkeldun eredua?
 —Orix berori.

Larogeta bost urte gaur beteko dira
 Ama laztanak eraon ebala ludira;
 Gaste zanetik gora bere zartzaraño»,
 Eztau besterik egin guztiei on baño;
 Goizparkia zabaldu, kistar txafak ondu,
 Al daun gustija emon, ezertxu bez kendu,

Agur, usotxu maite, ta eskafikasko,
 Neuk nai neban izpafa damostazulako;
 Ta esan Boneta'fi beren Deun-eguna
 Zorunak opalduaz ospatukogula.
 Baita, Jauna'k nai ba'dau, neu ta Kirikiño
 Bera ikustera jungo garala ondiño.

Lañorik ezta agiri, argi dauz goi ta be,
 Ipar-aixe bigunaz itxasua bare;
 Zugatzik-zugatz pozez abeska txorijak
 Laurentzi'ri egiten zorun-abestijak.

Orok, gaur, zure eguna ospatzen baclabe,
 Ni zelan egongo naz ezer esan gabe?

Zorunez oin ta gero
 Gure Goiko Aitak
 Bete zaizala nai dau
 Enbeita'tar Kepa'k.

(*Euzkadi*, 1917-VII-10)

ZORIONAK (Muxika'tik Elorrio'ra)

Egun senti aldian nintzala lo ta putz,
 Gentzarik onenian arima ta gorputz,
 Nire gela inguruko durundi alayak
 Itxartu ta zabaldu daustaz begi bijak.
 Zer da, baña, entzuten dodan soñu otsa,
 Gelditu ezin ba'yat pozagaz bijotza?
 Leyora uaten naz, ta dakust ortze urdiña,
 Onek geituten daula nire atsegiña;
 Txori-abetesak, bafiz, eztauke amairik,
 Or dabiltz pozen pozaz zoratu biarrik.
 Zer jazoten ete da? diñot neurekauten,
 Ta ofa gotzon batek zer esaten dausten:
 "Ez al dakixu zer dan gaur ospatsoguna?"

Igon gifiian itxirik beyan
ADAR-JAI... eta yabanak.

Urkiola'ko zelayan giñan
Jelkide asko alkartu,
Bata bestia besarkaturik
Asmo ederra be artu;
Gerotxuago txadonan giñan
Jaupea entzuteu sartu:
Gure bijotzak sutu zirana
Eta goguak indartu.

Ai, ango soñu alayak eta
Ezti gozoko abestil
Gure Jauna'ren Igokundian
Euzko-ahenda-eresi,
Gotzon-aldeak jasten zirala
Ta txafen orok igesi.
Txadon-jai eder gurgafijaurik
Eztot entzun, ez ikusi.

Jaupa-eresi egillia zan
Mingolafa Josemari,
Durangar abeslari aldeaz
Bera zan txauneskindari,
Gustiz atsegin ixan yakela
Ortan aitze eben danari;
Ori dala-ta, zorun-agufak
Artu zituan ugari.

Txadonan egin ziran otoyak
Etziran ixan alpefik.
Lañorik etzan. . . , eguzkija bai
Argitasunez beterik.
Alaitu ziran gure gastiak;
Etzan entzuten besterik:
"Jainkua geugaz daukogu eta
Jolastu gaizan azkerik."

Ori dok, ori, gaste zintzuak,
Ori dok, ori, egija;
Goixian ilun eguan, baña
Gero. . . eguzki argija.
Ori dok, ori! Jainkua geugaz
Daukogun ezaugafija,
Garbitasunaz. . . azke jafiko
Dogula Euzkelefija.

Urkiola'ko zelayan etzan
Yabana antzeko nasterik;
Euzko-abesti, dantza ta jolas
Garbijak baño besterik.
Jel-aldez egun on bat igaro. . .
Ettxera pozez beterik,

Gure gastiak eztarabile
Goguan beste gauzarik.

{Euzkadi, 1918-VIII-25}

BELJIKA'KO ALBERTA BAKALDUNARI

Ortzia dakust baltzez jantzija,
Lotsaz iñeska euzkija,
Ezaugafi da, bafiz, ostots
Ofuaren durundija:
Esan legike amufuz jagi
Dala geiztoki gustija.

Ai, ene ail Beljika, Beljika!
Otsuak dautzu aginka;
Zeure-zeuria zan artaldeko
Ardi edefak aneika
Ondatu dautzuz, txabola aurreko
Esi gustijak ausita.

Zertako dira egijuniak
Ta gixon-itx on argijak,
Nausijak noz-nai apurtzekotan
Txikijen eskubidiak?
Olan ixanik, alpefik dagoz
Gixon arteko legiak.

Lieje ta Loubaine efe dabez,
Ondatu bafiz Anberes;
Ama oztana zapaldu dabe,
Sendi gaxua negarrez. . .
Au ontzat daben uzkurtzaliak
Egiz deitu ete leikez?

Nor da, ba, Judas'en aizkidia?
Ukatzen dauna berbia.
Ezta ofentzat bide okefik;
Indafa beren legia:
Diñodan onen ziñaldarija
Beljika errubagja.

"Ai, neure Ama biotzekua,
Atsekabez samindual
Ez bildur ixan. Orain arteko
Lanok ezipaira naikua
Zeu azkatzeko, ilgo da Alberto,
Au ba'da biafekua.

"Jungo naiz zeure alde zurren
Eta beste oro ondoren.

Gurago dogu ziñopak lez il
Zatiturik an-or-emen,
Piztitzar ori geure Amatzat
Artuko dogun baño len."

Ba'neukaz milloi bat egazkari
Eta sei milloi gudari,
Gaur bidalduko neuskioz pozik
Alberta bakaldunari,
Etsayak jaurli ta beren Ama
Azke dagijantzat jari.

Beljika Jauna'k eztau aitzuko,
Bere aizkide dalako;
Eskijer nago jamiko daula
Azke len baxen ederto;
Jeltzaliok au ospatukogu.
Gpra bakaldun Alberto!

{Euzkadi, 1918-X-26}

AIN'TZA BELJIKA GURGARRIARI!
GORA ALBERTA BAKALDUNA!

Udabafijak bifinduko dau
Neguk dakefan ekatxa,
Ta azkatasundun bere eguzkiaz
Berbiztu zorun-baratza.

Orduan, goyan, agertuko da
Uso txuri bat abeska:
"Aintza Beljika efi gurenai,
Abertzale onoi aintza,
Etsai deungia jaurti ta lortu
Dozubelako garaitza:
Oraintxe dator bake-pizkunde
Ta gorotoen eyotza."

Abesti onek pozaren pozez
Ipiñi nau didarka:
"Aintza Beljika gurgufiari!
Gora bakaldun Albertal

(Euzkadi, 1918-XI-16)

"EUKADI"-RI AGURA
(Obeagotu zalako)

Urte zafa juan zan,
etofi da bafija,
bafiztaurik baita be
gure izparringija.

Len be gustiz edertzat
irakurten genduan;
bafia txatxartxua zan
oraingo onen onduan,

Len zan mutiko zoli
on etorkizun-duna,
gaur gixon argi eder
aundi ta jakituna.

Augaitik biar dogu
euzkotar danok artu,
nai ba'dogu buruan
jakituria sartu.

Onek egingo gaituz
abertzale jakitun,
ta ikasiku etsayei
zer ta zelan erantzun.

"Euzkadi" egunero
irakurten eztauna, .
zelan ixan leiteke
egizko euzkelduna?

Euzkeldun ixan gaixan
biotz, gogo ta adin;
itzez abertzaliak,
egikerakaz bardin.

(Euzkadi, 1919-1-3)

GORA "BON"!
*(Jose Maria Mateos, Bilbao'ko
antzelari hiufa)*

"Bon" azkar ofek gustiz egoki
Antzetu dozuz gixonjk asko,
Baña eztozu antzetu iñor. . ,
Efenteria baixen on-ondo,
Elantxobe'ko andraren batzuk
Zerofen aurka jafi ei dira:
Baña ez nire betaufekuak
Artuta ikusten jafi ba'lira.

Gustiz ederto antzetu dozu
Lau mafakagaz bere ixatia:
Gixon kementsu zindo apala,
Gixon "biribil" abertzalia.

Bere arpegi ta bekokiko
Tximufak dabe oso ezagun,
Euzkadi'gaitik zenbat laztasun
Igaro daben gau eta egun,

Sur me luze ta begi zolijak
Darakuskue argi ta garbi,
Ufun-ufundik ezautzen daula
—Nok maite daben egiz Euzkadi.

Ispilu baten argi ikusten da
Aufian jarten dan arpegija,
Baita Gorgoni'n arpegijan be
Bere barruko bijotz andija.

Gaur zorijonez Euzkelerrijan
Abertzale on asko da aurkitzen;
Baña Gorgoni geuria baño
Obiagorik eztot ezautzen.

Au irakurten daunian berai
Arpeya gofi jafiko yako,
Jeltzale andi dalarik baita
Gustiz apala bera dalako.

Apal-apala zarian legez
Arro-arua baldin ba'ziña,
Zeure ondotik iñe.s-iñeska
Ufin juango giñan antxiña.

Etxat atsegin iñoz-iñoz be
Gixonagaitik lar esaterik;
Azketsi, Gorgoni, eztodalako
Esan egija baño besterik.

Zorion-opaz agur dagitzut,
"Bon" antzelari begikuofi.
Aufera beti! Ekin lanari!
Gora "Bon" jauna! Gora Euzkadi!

(Euzkadi, 1919-VII-25)

GORA BERMIO!

*Doña: Nik bai-dot gura legia,
Prantzisko'k baño obia.*

Bermio nai dot golraldu
dalako euzko-eredu,
Gixon kementsu ta andra zintzuak
an dira azaldu;
zentzunik eztabe galdu,
naiz-ta odola zabaldu...
Jel-areyuak ezetava be
ezin dauz zapaldu.

Bermio dala nagusi
orainguan da ikusi.
Txafez ez onez, zemaiz ez diruz.
nok bera erosi?
Merke saltzero aufeti,
Leoya bere ondoti. . .
Tutuz eperdi bota dituez
Bermio aldeti.

Merke'k lenguan tris-egin,
oinguan afapau arin;
Bermiotafak ei dauke errua. . .
Ofek damotse min.
Bafiz ba'dator be bardin,
bialduko dabe arin. . .
Jeltzale andrai etxakelako
Brekeltxu atsegin.

Goraldur oitura onak,
ezetsi txafak diranak:
Jainko-eskarra jaritxiko dau
au egiten daunak.
Emakume ta gixonak,
Euzkadi'n alde z dan-danak,
Orobat jagi etsayen aurka. . .
Gora Euzkeldunak!

(Euzkadi, 1919-VII-13)

EUZKEL IXENA

Jose'ren orde z eutsan seme -zafenari
"Joseba" euzkel ixen egokija jafi;
"Imanol" bigafenari, oinguai "Andoni":
Euzkeldun orok jafai dagijogun oni.

Askok esan darua: "Ni euzkeldune
{naz",
Eta euzkera itxirik, itz egin erderaz;
Umien ixenak be gaztelafen eraz. . .
Nora juango zara euzkeldun ofekaz?

Aleman bi alkafaz batzen diranian,
Itz-ein oi dabe beti doixtafen elian;
Aur-ixenak be bardin, sasoya danian;
Inglandarrak ingeles, Pantzesak berian.

Eta guk, euzkeldunok, geure Abefian,
Gauza orok geure elez egin biefian,
Jafaitu ba'dagigu afotzarenian,
Ludiko astoenak geu gara ufian.

Itxartu lo txafetik, eta gora jagi;
Ezautu Abefija, bere alde z jafi;
Euzkera beti geugaz naiñun erabilli,
Etsayen gain jarteko Jel-bidez Euzkadi.

(Euzkadi, 1920-II-5)

GORA EUZKERAI

Goiz eder alai dakuskunian
Eguzkijagaz ozkarbi,
Ixaten dira bixirik diran
Geyenentzako pozkarri;
Baña ondoren aixe denngiak
Ekatxa ba'dai ekarri,
Len alai-alai ziran bijotzak
Tamalez oi dira jafi.
Auxe berberau jazoten yako
Euzkera maitaliari.

Euzkerea da euzkeldunentzat
Ozkarbiko eguzkija,
Geure gogua, geure bijotza,
Poz eta atsegin gustija;
Ekatx deungia, gure artera
Sartu dan erdelkerija.
Jaso daigun, ba, ekatz onen gain
Euzkera maitagafija.
Bestela, zelan esango dogu
Au dala Euzkelefija?

{Euzkadi 1921-VI-21}

EGIZKO BIOTZ-LOREAK (Deba'ko "Tene"-ri)

Udabafijak dagerskunian
Beren aurpegi alai argia,
Negu-lapufak biloistu dauzan
Baso-baratzak poztuten dira.

Oneik dirautse: "Zuk Orrillean
Emon zeuskuzan janzld edefak,
Lotazilean kendu euskuzan
Zure areyo negu ankefak.

Udabafija, zu zaran ona,
Besteik ez lako aberats ori:
Soñeko bafi apañen ofek,
Bafiro bere, jantzi danori!"

Biotz andidun Udabarrijak
Janzteituz danok apain-apañik,
Gustijok alai jarten dirala
Pozez artiak artu eziñik.

Txorijak bere poztuten dira
Edertasun au befikustian,
Poz au agertzen asten dirala
Txiroliroka ofi artiañ.

Baso-baratza orobat dago,
Edertasunez bete-beterik;
Udabafijak eztau ekafi
Edertasuna bafio besterik.

Udabafija ezkutatzen da . . ,
Eta or dator Udeazkena,
Arpei baltzian dagerskularik
Beren bafuko biotz zekena.

Nagusitara lagun arturik
Beragaz dakar ego-aixia,
Apur-apurka bellegitzeko
Zuri orlegi dagon gustia.

Azeri onek beren bafutik
Bidaltzen daben aixe beroaz
Ofi ta lorak zrmeldu daustaz;
Bultza-bultzaka ortik daroaz.

Zabaldut dira baztar orotan,
Ezkutau dira betiko danak;
Orain "zazkafi" bakafik dira
Len edertasun utsak ziranak.

Egizko biotz-loreak, baña,
Margo bardiñaz uda ta negu,
Beti mardulik agertzen dira,
Lora-mueta daben eredu.

Maitasunezko putzak bultz einda,
Naiñun zabaltzen direalarik,
Biotz zindoak jafi oi dabez
Beti eurakin bixi gurarik.

Olako loraz ornidutako
Landaratxo bat baukogu Deba'n;
Goiko eskafaz jantzija zala
Antxiñatxutik ezautu geban.

Euzko-aixiak Euzkadi oro
Beren loreak zabaltzen dituz,
Zimeldu barik beti mardulik
Dagozalako atsegin yakuz.

Zein dan landara Goi-erkardunoi?
Zeintzuk zimeltzen eziran lorak?
Landara ori da gure "Tene",
Euzko-biotzdun emakume bat.

Loreak dira onen idazki
Ta olerkirik mamintsubenak,
Maitasunezko beren biotzen
Erdi-erditik urten direnak.

"Tene" zindua Jel-maitasunak
Olerkigiñen ipiñi eban;
Idatzi eta zabaltzen be bai,
Nok ete daki zenbat direan?

Irakurleok bakigu, baña,
Egizko biotz-lorak dirala;
Augaitik danak batu bioguz
Eta "Txorta" bat ein beriala.

"Txorta" bikañik bikañena ta
Eder gozua euzkeldunentzat,
Nagikerijaz aizkide diran
Gixa-emien ikasbidetzat.

Au egiteko laguntasuna
Askok agindu ta emon dabe;
Baña euzkotar mordo galanta
Ezer ein barik dau ondiño be.

Ta nik dirautset olako gauzak,
Gero eiteko itxi bagarik,
Oraintxe bertan eitia baño
Eztaguala gauza obarik.

Euzko-endea bixirik dala
Nalñoz ta naiñun egertu dediñ,
Aupa, mutillak! danok batera,
"rirra" gauzia esan ta egin.

{Euzkadi, 1921-X-23}

GORA EIBAR!

Zure biotza, Eibartafa, da
Euzkeldun biotz samufa;
Zure biotzaz Euzkel-Efian
Egin lezake zer-gura.
Domekan goyan jafi zenduzan
Zeure ixena ta onura.
Eskafik asko, ta artuizu neure
Zorun-opazko agufal

(Euzkadi, 1922-X-7)

MAITASUNAREN INDARRAK (Bilbao'ko omenaldiz)

Maitasunaren indafak nau gaur
Toki ontara ekafi,
Anai-besarka bat emotera
Bilbo'n batu zarenori.
Gaur zortzi egun ixan ba'litza,
Ezingo nintzan etofi;
Baña gaur askoz obeto nago
Eskafak Jaungoikua'ri.
Au batzar eder agurgafia,
Abefiaren pozgafi!
Batzar onixi deritxot euzko
Batasunan zimentafi.
Ondo etofi, anai maiteak,
Neure besarka danori.
Sabin-gogua geukin dogula
Danok bat eginda jafi,
Utzirik uskeriak,
Lagun egiñik alkafi,
Ilarteraño aldeztuteko
Jaun Goikua ta Euzkadi.

Josukisto'ren Berbizkundian
Abefi-berbizkundia;
Orobatasun-jai onek dakar,
Au poz-atsegin aundia!
Negu ondoren udea dator,
Illun ondoren argia,
Naibagearen ondoren poza,
Poza nekien saria:
Negu baltza da Euzkal-Efira
Sartu dan erdalkeria;
Abefi oro-batasuna da
Egizko udabafia:
Euzkadi gure Baratz kutuna,
Euzkera beren loria;
Lora maite au betiko il nairik
Etsayak alper ai dira;
Au ilgo daunik ez da sartuko
Iñundik Euzkal-Errira.
Prakak aldian da'dira,
Zainduko doguz geuriak diran
Euzkera ta Euzkal-Efia.

Euzko mendiak zutik, burutsik,
Begira beko ibafari,
Pozez santzoka dabiz Batzar au
Bilbo'n dogulako jafi,

Euzko-Aberri seme ta alabok
 Jakiñik alkarren barri,
 Nai dogulako euzkera jaso
 Ta azkatasuna ekarri;
 Gauza aundi eder jakingafiak
 Asko idatzi ta irakufi,
 Jakintza oso zabaldu dedin
 Egiz uri ta basefi,
 Lantegi, ola, lugintza ta abar
 Antolaturik ugari,
 Gauza danakin orniduteko
 Jantzi bat egin Ama'ri,
 Au ein daipun, ta berez yatorku
 Geure azkatasun ori,
 Zntik, ba, danok! Lan egin daigun
 Azkatuteko Euzkadi!

Anayak gara Laburditafak,
 Zuberotar ta napafak,
 Anayak baita gipuzkoafak,
 Arabar ta bizkaitafak.
 Gustion Ama Enzkadi da-ta,
 Gu beren seme bakafak;
 Alpefik ezetz esango dabe
 Gure arerio txafak.
 Nik diñodan au egiztutzen dau
 Gaur emen ein dan Batzafak.
 Aupa! gora anai azkafak!
 Mugak kendu ta jafi dezagun
 Aberri oso bakar bat.
 {Euzkadi, 1923-IV-3)

"IZAR ARGIIYA"
 (Eleiz-otoitz Idaztiñoa)

Ixen onegaz argitaldu da
 Euzkel idazti bikaña,
 Belaustegi jaun euzkel idazle
 Argi-zintzuak egiña.
 Aundi ez txiki, bien erdiko,
 Azalez polit apaña;
 Osuan, baña, eder ongafi
 Beren barruko mamiña.
 Nik baño lenau irakufirik
 Jaupari eta giza lau,
 Jakitun askok goraldut dabe
 Euzkel idaztiñotxu au.
 Goralpen onei lar eretxian
 Iñok zalantzarik ba'dau,
 Ivakufi bei afetaz eta
 Orduan ziñestuko dau.

Euzkera garbi, txukun argia,
 Otoi-gai samur gozuak,
 Jakingai sakon ulert-efezak,
 On eragille askuak;
 Zerutar aixe . . . garbitzallia
 Kentzeko gure lausuak,
 Gusti oneek dauz IZAR ARGIIYA
 Euzkel idaztiñotxuak.

Idazti aunek indartzen dituz
 Euzkerea ta uzkurtza,
 Euzkeldunari erakutsirik
 Kislar zintzoen bixitza,
 Pozez beterik iminten daula
 Irakurlien biotza.
 "Izar Argiia" erosi bei, ba,
 Nai daunak egizko poza.

{Euzkadi, 1928-VII-12)

EGIZKO UDAZALIAK
 (Unzalu'tar on jaupariari)

Negu osoa baltz illuna da,
 Gogor ankefa negua,
 Dardar ikarez ipinten dauna
 Izadiaren gogua;
 Udeak oni emoutsan janzki
 Orlegi apain berua
 Kendurik, billos narru gortijan
 Dollorki jarri darua.

Udea, bafiz, oso bestera,
 Argi, alai ta biguna,
 Izadiagaz batera guri
 Poza emoten dauskuna.
 Udabafia berbizkundia,
 Zorion etorkizuna,
 Alde gustiei begiraturik
 Dana da edertasuna!

Gogo gayetan jafaitu daigun
 Udabafitik Udara,
 Negu txefena baztarturik or
 Jauna'k nai daben erara;
 Goi-Baratzako lore artian
 Beti . . . onetik obara,
 Eta egizko udazaliak
 Orduan ixango gara.

{Euzkadi, 1927-IV-17)

BIKOITZ BEGIKO

(Afospide'tar Jon Mari ta Ugalde'tor
Miren'i, euren ezkontz-egunean)

Jonek:

—Sortaldetik datorren
Eguzki argiak,
Pozez zabaltzen dituz
Udako loriak.
Nere biotz au maite
Baten aurpegiak,
Biotzakin gogua
Eta begi biak,
Osuan daramazkit . . .
Mirentxu neriak!

Miren'ek:

—Zorioneko dira
Maite direan bi,
Egiz maite ba'dira
Biotzan bafendi;
Nere biotz au dabil
Uri, baso, mendi,
Beti nere maiteaz . . .
Nor dan maite ori?
Jon Mari begikua ...
Bere maitea ni!

Oleskariuk:

—Lore polit ederrak
Diran baratztian,
Atsegin ixaten da
Bertara eltzian.
Euzko-baratza bitan
—Egimen utsian—
Sortutako bi lora,
Lorontzi batian
Jartiaz, asmatzen det
Poza biotztian.
Bañan zireanakin
Egiñik bikoitza,
Sorturik loretegi
Maitegafi utsa,
Ugaritzen bai-dala
Euzkeldun baratza!
Onen usain gozuak
Ipiñiko dautsa
Ama Euzkereari
Poz-pozetz biotza.
Bikoitz bikain begiko,
Urtzi maitalari,
Goitar iruntz gozotan
Azitakuari,

Gotzonak etofirik
Jauna'ren geznari,
Damotsez goi-eskardun
Bezuzak ugari;
Zoruntsu izateko
Miren ta Jon Mari
Nik, egiz, dopaltzuet
Orixer berori.

(*Euzkadi*, 1929-IV-13)

AGUR, "KIRIKIÑO"!
(*Eorts-egunez*)

Euzkeldun jayo zana,
Euzkeldun bixi zan,
Goiko bide zuzenez
Ludiko bixitzan,
Euzkeldun agerturik
Alde guztietan,
Euzkeldun Jainko-zale
Zintzoa benetan.

Mañari'n jayo zana
Il yaku Mañari'n,
Amaikatu lan eder . . .
Egiñik Euzkadi'n!
Urtzi'ren Besoetan
Atsedendu dedin,
Bere alde guztiok
Otoi zintzo egin.

Maitatzen zenduguzan
Ezin geiyaurano;
Jainkoak, baña, geiyau
Zenduzan guk baño:
Berak jaso zaizala
Zorun-aulkiraño.
Agur, ba, gero arte . . .
Agur, "Kirikiño"!!

{*Euzkadi*, 1929-II-6}

ZORIONAK
(*Asuero osalariari*)

Izafak baño gorago dago
Argi guztien argia,
Jakiturien Itur-burua
Izatez amai bagia.

Jtuii ofen emaya zuzen
 Zure adimen argira
 Jausi dalarik, buru ta biotz
 Alkarturik jari dira
 Eta sorturik maitasunezko
 Osalari afigafial

Urtzi'k zeurekin jari nai dausku
 Goi-goyan Euzkal-Efia:
 Jainkua baita —zorunak zuri!—
 Gaizoen adizkidia.
 Euzkal-Erriaz batera,
 Euzkaldun Osalarial!

(Euzkadi, 1929-V-31)

"EUSKALTZALEAK" ETA EMAKUMEA

Jainkuak nai dau
 itz ein daigula
 guzti-guztiok
 bakotzak beren izkeraz;
 Doitxe'n doitxeraz
 egiten dabe
 len eta orain,
 baita Pantze'n be pantzeraz;
 Gaztela'n, bafiz,
 erderaz beti,
 beti erdevaz . . .
 Guk zegaitik ez euzkeraz,
 bardin gabeko
 gure ele garbi
 onek ezpadau
 zer ikusirik bestegaz?

Euzkotar onok
 biotz-biotzez
 euzkera maite
 daigula Jauna'k gura dau,
 goi-maitasunez
 berau indartzen
 alegindurik
 uda, negu, egun ta gau.
 "Euskaltzaleak"
 bazkun zintzoak
 au lortuteko
 asmo eder bat artu dau;
 berau aufera
 eruateko,
 baña, guztion
 laguntasuna biar dau.

Euskal-Efian
 bai-doguz ba gaur
 biotz oneko
 ainbat euzkotar jaupari,
 Gora euzkera!
 didar egiten
 alaitasunez
 ibiltan diranak safi.
 Onek guztiok
 Urtzi'ren alde
 etorkoira-ta,
 eurok bestiak ekari
 Euzkal-Efian
 euzkera eta
 Uzkurtza'n alde
 lagunduteko alkarri.

Arimat,xua
 galdu ezkerok,
 eztau balio
 ezertxu bere gorputzak.
 Euzkera garbi
 geuria barik
 Euzkal-Efian
 zer egin daike Uzkurtza'k?
 Oldozmen onen
 gogapenagaz
 jaupari jaunoi
 zer dirautzue biotzak?
 Alguztidunak
 gura dabena
 ez dau egingo
 zuetariko bakoitzak?

Ez dago emen
 andi-txikirik,
 zuri ez baltzik,
 ez dago "politikarik";
 biotz oneko
 euzkotar orok
 euzkeran alde
 egitia da bakafik.
 Ez daigun iñok
 o.stikopetu,
 ezegaitik be,
 Jaun-Goikoaren gurarik!
 Euzkeltzaletu
 gaitezana, bada,
 guzti-guztiok
 iñor be geratu barik.

Emakumiak
 zori txafian
 oben baltzagaz
 illundu eban ludia.

zorioneko
 Garbitasunaz
 biurtu eutsan Argia.
 Emakumiak
 arrokerizko
 erdalkeriaz
 loitu daun Euzkal-Erria
 Euzkereagaz
 garbitu eta
 zoriontzeko
 biar da emakumia! . . .

(*Euzkadi*, 1930-VIII-19)

IZARO

Izaro ugartea,
 Izaro, Izaro!
 Laida'tik ur-ufian,
 luzaro, luzaro,
 itxasoen altzuan
 azke ta gozaro,
 iñoiz gogaitu barik
 beti antxe dago.

Goyan zerua eta
 beyan itxasoa,
 onek damotsolarik
 besarka gozoa;
 bera da ugazaba,
 bera gurasoa,
 beti azke bixi dan
 zorionekoa.

Urtiak igaro ta
 urtiak igaro,
 ez zaartu, ez gaztetu,
 sen batian dago,
 zirkifiik egin barik . . .
 arau ez onago.
 Gaurko gixonok baño
 zerbait sendoago!

An dago gau ta egun
 begira Laida'ri
 baita udan Laida'ra
 duazan danari:
 bera da iaeolia,
 bera ziñalda'i.
 Nor zelan ibilten dan
 itandu berari.

(*Euzkadi*, 1930-VIII-20)

Biotz aundidun olerkarija,
 maitasun loraz bete-betia,
 Otxandijo'ko seme gurena,
 Afese geure maite-maitia.

Euzko-aixiak Euzkadi oro
 zure loriak zabaldu dauskuz;
 zimeldu barik, beti mardulik,
 dagozalako at.segin yakuz.

Askok be askok goraldu dabez
 zure almena, zure zentzuna;
 nok, baña, ondo neurtu ete dau
 zure biotzan aunditasuna!

Euzkelduna zan zure jayotza,
 zure bizitza, zure eriotza;
 euzko-eredu, aundi gurena,
 omengafizko zurc biotza.

Biotz orixe gogo garl3ijaz
 otoika bego Donoki Goyan.
 Euzkera lore jaungoikozkuak
 Euzkadi geure Baratz-erdijan
 zimeldu barik, ludia ludi,
 beti mardulik, iraun dagijan.

(*Euzkadi*, 1930-IX-20)

ZIDAR-EZTEGU-EGUNIAN (*Barrena, Polikarpa, ene adizkide on maitiari*)

Eunkida-lauren gaste azkerik;
 Buztafiz beste ainbeste:
 Maitia, zure jaube nintzala
 Gaur ogei eta bost urte.

Aldi luze au labur eretxiz
 Igazi yaku gaur arte.
 Jaunai eskafak beti euzkeldun
 Egizko senar-emazte;
 Sendi edefen aita eta ama,
 Bijotzez gordin zar-gaste.

Ordu onian artu genduban
 Guk biiok ezkon-buztafi,
 Maite-maiterik eruateko
 Lagun egiñik alkari.

Bideko sasi-arnntza-miñak
 Gozatuteko pozkarri,
 Aingeru-lora polit-edeiak
 Goitik . . . deuskubez ekarri:
 Zorijoneko gara gu bijok,
 Eskarrak Goiko Jauna'ri.

(Euzkerea, 1929, 33 ofi.)

ETA JAUNGUAREN BESUETAN
 IL ZAN
 (Kirikiño: 1888-1929)

Bijotz andiko gualburuba,
 Zintzo be zintzo lanian,
 Alde danetan beti kementsu
 Jaraitu ondorenian,
 Gaztelu sendoz inguraturik
 Daguana erdi-unian
 Algustidunak besakaturik
 Jafi dau atsedenan.

Or dau ainbeste maite genduban
 "Kirikiño"-ren gorpua,
 Aitaren seme zintznrik ba'zan
 Zintzoenatarikua,
 Pantze,skatafen jantzi latzagaz
 Deun baten irudikua.

Il zarala-ta, zotinka dagoz
 Zure aizkide gustijak.
 Il zariala? . . . Lo zagoz. ba, ta!
 Lo dagoz zure begijak!

Ilda gero be bixi-antzian
 Zaukoz Jaun-Goiko andijak,
 Zintzua ixaten ikasi davan
 Zeugandik Euzkel-efijak.

Deunen bixitza ein zendun-eta,
 Erijotza be deunena;
 Zeure bakezko lo gozua da
 Ezaugafirik onena.
 Aita-Goikuak neke-saritzat
 Bemotzu sari gurena.
 Zeure gomuta beti ixango da
 Geugaz iraungo dabena.

NaibaEeturik gaukozun-afen
 Zeu barik geratutiak,
 Poztuten gaitu zeurekin laster
 Batuko garan ustiak.

Artian zintzo bete daiguzan
 Geure biarkun gustiik,
 Egunen baten arfi-ein daiskun
 Betiko zorun-euzkijak.

(Euzkerea, 1929, 28 of.)

IKASI DAIGUN
 (Iturraran, Gernika'ko geure jaupalburu
 agurgafiari)

pjfi ospetsu polit edefak
 Ludijan ixan afen aneika,
 Gustijetatik begikoen
 Niretzako zeu zara, Gernika.

Efi polita, efi garbija,
 Efi alaya, efi txukuna,
 Lau aldetatik begiratuta
 Zeru txiki bat dirudizuna.

Zeu zara egiz antziñetatik
 Zuzentza-zelai jatofizkua,
 Gure asaben Batzar-tokija,
 Lagi zuzenen gorde-lekua.

Euzkoen txadon kutuna zara;
 Zure ganga ta ortze urdiña,
 Eguzki eta izar edefez
 Gustiz apainki Urtzi'k egiña.

Zeure ormeak mendijak dira,
 Zure arpillak dira zugatzak;
 Zure ondija zelai orlegi,
 Argija lora zuri-gofizkak.

Zure jaupari euzko-sendija,
 Zure idaztija lagi zuzena;
 Izki danetan irakurten da:
 "Beti ta beti zuzentasuna".

Zure txauneskin bardin bagiak
 Dira egizko euzko-txorijak;
 Eta ez askok uste dabena lez . . .
 Mozolo besten lumaz jantziyak.

Kistar-ikasti euzkerazkoen
 Azterketa ta sariketia
 Ospatuteko, egokiiena
 Zara, Gernika maite-maitia.

Au dala-ta, gaur zeu autu zabez
 "Juangoiko-Zale" Bazkunakuak,
 Zeure aurrian aztertuteko
 Mutiko eta neskatotxubak.

Gaurko umiok bijar gixadi
 Egizkuarentzat oñafjak,
 Kistar-bidetik autubak ixan
 Dagiazantzat Euzkel-Efijak.

Eztago bide zuzenagorik
Kistar-ikasti bidia baño.

Maite daiguzan, Goi-maitasunez,
Uri, basei'i, baso, mendijak,
Euzkera eta Euzkel-Erriko
Geure gauza on garbi gustijak.

Ikasi daigun Kistar bidia,
Ikasi ta ixan maite be maite,
Aita Goikuak laztan gurenaz
Besarkatuko gaituzan arte.

(Euzkerea, 1930, 429 or.)

ASTARLOA'REN MAITIA
("Enekue" zintzuari; Euskeltzaindiak
Durango'ko iayetan saritua: 1921-X-4)

"Negu gofijan biloxik dagon
Zugatzak nai dau omilla;
Maitati batek bere maitia
Nai dau lagun ta ongilla.
Nire maitia Euzkerea da,
Beti nabil bere bila:
Nai dodalarik aldi orotan
Neurekin ixan dedilla.

"Neure maitia nundikua dan,
Noz ta nogandik sortua,
Jakin-nai onek damost aspaldi
Buru-austerik naikua.
Bakafik dakit dala antxiñako
Garbiienetarikua.
Euzkel-Errija baita beretzat
Jauna'k emoutsan lekua.

"Anboto'k bere oñetan daukoz
'Abadiño ta Mañari;
Onek altzuan pozez daukozan
Urijan jayo nintzan ni.
Uri euzkeldun alai begiko
Garbi jaungoikoti oni
Neure bijotza opaldu neutson
Txiki-txikija nintzandi.

"Uri kutunoi, arpeiz arpegi
begitzen neutzun lenago;
Baña sartu zan erdalkerija
Geruago ta geyago.

Eta ordutik, bira emonik,
Mendira begira nago.

"Mendi ganetik ikusten dira
Zugazti, landa, zelayak,
Basetxe zuri, baratza eder,
Efekak eta ibayak;
Mendijan dagoz eguzki argi
Ta aixe osasungafijak,
Euzko-bijotzak atsegintzeko
Iñun baño be obiak.

"Txorijak euren abes edefez
Baso ta mendi, goi ta be,
Zekor, bei ta txal, bior ta moxal,
Ardi ta bildots baita be,
Euren afan ta txilin-soñuban
Orrua, irrintzi, bee ta bee,
Ludiiñan danik eresi-soñu
Edefena sortzen dabe.

"Iñora baño len agertzen da
Eguzkija be mendira;
Txori-abesti eztitsubenak
Mendijan entzuten dira:
Euzkera zafa mendijan dago
Jaungoikuari begira,
Bere efuki-zain noz biurtuko
Bafiro lengo tokira.

"Urijetatik bidaldu eben
Euzkerea basafira;
Uri ondoko basefitik be
Bultza-bultzaka mendira . . .
Beerantz jasteko lotsa, bildurrez;
Aspaldi antxe bixi da,
Eta ni emen gau eta egun
Neure maitiai begira.

"Udabarriak bialtzen daun lez
Bultz-eginda negu baltza,
Zugatz biloxak ofiz jantzirik
Loraz anaindu baratza,
Erdalkerijak zikindu eben
Abefijaren bijotza
Garbitu eta loraz janzteko,
Noz elduko da laguntza? . .

"Berialaxe usteltzen dan lez
Arima bako gorputza,
Euzkel-Efija be ilgo litzake
Euzkera ilgo ba'litzza".

—Astarloa, ez bilcluiik ixan,
Etsayak alper dabilta . . .
Euzkeltzaliok garbitukogu
Zuk dirauskuzun bijotza.

Zure maitiai laguntzen zintzo
Eingo dogu alegiña,
Alde orotan agertu dedin
Indartsu, apain, liraña.
Aldi luzetan, beti arduraz,
Zutik ortxe zagoz, baña
Gaurtik jezarrita naiz etzunda,
Lo egin zeinke guraña.

(*Euzkerea*, 1929, 182, orr.)

ESKARRIKASKO

(*L. Lugones'i erantzuna*)

Eguna astean, lotsaturik or,
Eskutaurik gau iluna . . .
Izadi oro barrezka dago,
Dana da edertasuna:
Ortzea garden, euzkia diz-diz,
Ipar aixetxu biguna,
Txindofak pozik abestuteko
Berebiziko egunal

Ufe-arpegi dizdizariaz
Agertu dan eguzkiak
Argitu dituz len illun egon
Diran zokondo guztiak.
Argi onexek darakustaz gaur
Amerika'ko anayak,
Agur-olerki edefaz neuri
Opaltzen dira ugariak.

Abestu gura neuke oraintxe
Samur ta maiteki oso;
Biotz-abes au entzun dagien
Ibar, aran, mendi, baso,
Uri, basefi, txiro ta aberats,
Nun-nai lïor ta itxaso.
Ene anai maite ongileoi,
Agur! ta eskafik asko!

Nor dala, baña, egiz ezautzen
Dabena Euskal-Efia?
Nor Euzkadi'ko egimen-lorak
Kutsau dituan erlia
Ta niri opa euren zumoaz
Ein daben ezti-abia?

Amerikar bat, jakintsu goiar,
Lugones olerkaria.

Zu bai, Lugones, "Ufexinula",
Ta ni, bafiz, "Txindor" utsa;
Zu *Argentina auruli* zidartsu,
Ta ni baso txiki latza.
Baña gauza bat, Urtzi'k emonik,
Bai dot neuk be aberatsa:
Jaungoiko eta geidearentzat
Maitasunezko biotza.

Biotz auxa zuk egimen-loraz
Jantzirik daustazu jafi;
Biotz auxa nik dopaltzut bafiz
Lora ta guzti zero fi.
Artuidazu, ba, begikotasun
Ta maitasun ezaugafi,
Besarkaturik bizi gaitezaz
Argentina ta Euzkadi.

(1923-XII-23)

EMAKUME-ABERTZALE BATZA'RI

Emakumei autarki-jartia dala-ta,
egunotan bai-dabil mar-marka galanta.
Erkal-zozolistuak artegatxu, bafiz,
intxerik bildurtuta . . . bafiketan dabiz,
España'n autarkidun andrak ez dirala,
au ori ta bestia . . . txor-txor, bala-bala.
Zeuen emakumiak ezpa-dira gauze,
guriakaitik, zetan zabiltze min-luze?
Uri eta basefi, etxe ta baratza,
euzko-emakumiak beti bere antza:
lanian, jolasian, itzez ta egitez,
gure emakumak baño zintzoagorik ez.
Uzkurtzaliak, bafiz . . . eta Jeltzaliak? ..
Neskato onak dira, ba, gure
[emakumiak.

Gure efietako andrazko gustiak
Aberats eta txiro, zar eta gastiak,
Batza ortan sarturik, lan egingo dabe
uri eta basefi, nagitasun bage,
Jeltzaletasunagaz Uzkurtza, Euzkera,
Euzkadi oro, alde batetik bestera,
erakutsiko dabe itzez ta egitez,
dana Jainkoa eta Lagi-Zafan maitez;
eta datozanian auteskunde agunak,
nok garaituko dituz euzko-emakumak?

Geuriak ziñegotzi, geuriak aldunak . . .
 Euzkadi'n agintzeko beti euzkeldunak.
 Eskier daknsgu, ba, geure garaitzia,
 zozolistuak be bai . . . or dau ba
 [untzial . . .
 Erkal-zozolistuak augaitik asaie,
 Guk barriz geure etxian . . . gurendari
 [barre.

Otoi, ba, euzkotafak, danok otoi egin!
 Deun Mikel beti geure aldeiz ixan
 [dedin.

(Euzkadi, 1931-X-II)

MAITEARI

(Bareño'tar Juli, "Belu-Mendu'-ri)
 Doña: Nik ba-dut maiteño bat . . .

Ibai-ertz Zubiaufe, basetxe-leyuan,
 Uso zuri alai bat ikusi nayuan.
 Ai, zein polit edefa! Zoratu ninduan.
 Ordutik ona beti yaukat neure goguan.

Maite yuat biotzez, maite yuat gogoz,
 Neure begijok berandik alde eziñik
 [dagoz;

Yakustak gau ta egun, nai-nun ta
 [edonoz.
 Zein poza bijok abitxu baten ba'gengoz.

Josu, Jainko-Semia Miren ta Joseba,
 Maitatzen dodan ori emon eidazue, ba,
 Bijon gain ezafirik zeuen onespina
 Igaro daigun bixitza, laztan zorionduna.

Txori batek yamostak izpar alai gozo,
 Entzunagaz batera poztu naula oso:
 "Maite diran bijotz bi banan egozanak
 Alkartu gura yozak Josu Gure Jaunak;
 Juli ta Balerene, bein ta betiko,
 Gaur bikoiztuko dozak alkar

[maitatzeko.
 Egiz maite diranak pozez bixikoira,
 Euren bijotz samufak iasorik goi-goira,
 Zorun-itufijari eiten dautsela mun
 Ur gozoz asetzeko nai-noz ta edonun.
 Gaur bikoitz zoruntsuak, gurasoak

[gero,
 Ta bein ixen ofegaz jaubetu ezker . . .
 Zer esanik bez . . . euren gotzontxu
 [kutunak
 Ixango direala euzkel-ixendunak".

Txori onek diñona —ez emon, ez
 [kendu—
 Oso-osorik nai deuat . . . Agur,
 ["Belu-Mendu"!]
 (Euzkadi, 1931-V-II)

OTSOAK

("Atarrene" zintzoari)

Doña: Nik maitc nuen kutuna .

Otso taldiak or dira;
 begira zaitez, begira!
 Amufuz agin zofotzak,
 jan nairik ardi, bildotsak;
 artaldien ur-ur, baña,
 zain dago gure artzaña.

Artzañen txistu lafiak
 txabolaratu ardiak.
 "Otsoak txalpol aurrian!!" . . .
 didafa entzun danian,
 jagirik Efi osoak
 uxatu dituz otsoak . . .

Otsoak baso baltzara . . .
 azeri zafak lexara . . .
 Guk maite daigun Euzkera,
 geure Asaben izkera.
 Euzkadi eta Uzkurtza,
 zeuentzat euzko-biotza!

(Euzkadi, 1931-X-IO)

"PATRIA VASCA"

Eldu da "Patria Vasca", eldu da
 [nigana,
 gane ta bafu eder, maitegafi dana:
 aitz-afanua baxen ego zabalduna,
 apaingarri dauzala edozenbat luma.
 Jakintzadun buru ta maitasun biotzaz,
 gaizkile zintzo baten antz andijak
 [dakaz.

Jakin gura ba'dozu euzko edestija,
 ondo ezagutzeko geure Abefija,
 Sabin'en oldozmenak Abefi-gauzetan,
 iakingafi diranak aldi gustietan,
 langillen arazuak, afaintza, lugintza,
 irakaskintza ta abar, edozenbat gauza,
 "Patria Vasca"-n ondo, ziatz irakufi

eta jakingo dozu argi eta garbi,
Erti-lan edeiai be bai-daukaz ugari,
euzko gogua bixi dala ezaugarri.

Gelduta esango dabe ludi zabalian:
"cavernicola"-k lan au eiten
[dabenian .
zozolistuak euren basurdekin naste,
noz ingo ete yuek beste onenbeste? .

Al dizkingi begiko, eder maitagarri,
egiz deitu leikio "Patria Vasca"-ri.
Zorun-agur zintzua onen egilleri;
eta, batez be, zeuri, ene Gallastegi,
(Euzkadi, 1932-II-17)

IKURRIN BARRIJA
(Zornotza'ko emakumei)

Zer dira nire pozak ta atsegin
[aundijak,
Zer ikusten dabe gaur nire begijak?
Zapi gustiz eder bat ondo apainduta,
Niri ekar daustena Asaben gomuta!
Pozturik neure bijotz-gogo ta
[adiña,
Au da Zorrontza'n egin daben *Ikurriña*.
Berak dauko bertako ikurdi edeia,
tdatzirik Jaungua eta Lagi-Zarra;
B. Z, izki onek lorezturik ditu,
Zer esan gura daben ef ez lei aditu.
Zugatz deunan adafak, ezkur ta

[ofijak,
Bafuban artzen dabez izki eder biiak;
Bizkaitafak baturik zugatzan azpijan
Egiten ebezan lez lagiak Bizkayan,
Zornontzar Batzokija irudi batian
Gurari ofekaz dau ofi bitavtian;
Deun Ander'en gurutza edo ikurdi ja
Dauko gure Asaben gomutagafii,
Anai gorri, orlegi ta kurtze zurijak
Garbi erakusteituz Euzkadi'ren deyak
Geure Asabak berau oi eben lez maite
Euren bijotz gustijaz jayo ta il arte,
Geuk be maite daigula ezin geyaguan,
Afntzak estuntzakaz ezteyan evuan,
Bizkaya, Gipuzkoa, Araba ta Napar,
Zubero ta Laburdi, sei *anai* euzkntar,
Ama bnten semiak abendaz bardiñak,
Seirak garian legez abendaz bardiñak,

Lan daigun, ixan gaizan Euzkadi'ren
[duñak,

Asi ezkeru gauza gustiai begira,
Pozaren pozaz begijak lausotuten dira,
Zornontza'ko alabak Jeltzaletasuna
Ezauturik zelan dan geure osasuna,
Asi dira lanian zintzo, gau ta egun:
Ofa euren sarija nun ikusten dogun!
Neskato zoli oneik pozik eiten dabez
Euron alegin danak Euzkadi'ren

[alde;,
Asaben edestijan irakurten danez,
Lekobide'n alabak egiten eben lez,
Euren semeai aizkorak zofotzen
[eutsazan,
Esanik: "Jun zaiteze, il edo garaitu;
Afoztik eztaite la lur onetan sartu.
Euzkadi ixan daitela euzkotafentzako,
Eta ez inoz bere afoztan menpeko".
Au ein ba'eben alaba Lekobide'renak,
Zornontza'n ikustoguz bardin nai

[dabenak.
Esango dau norbaitek: "Zeintzuk
[ete dira

Ain sutsu dabiltzanak euzko
[alderdira?"
Bakafilc dakidaz nik zortziren ixenak,
Itaunen indar aundiz jakin dodazanak:
Barandika Purtoze, Tomase'n aitzela,
Abertzale zintzuak bata zein bestea;
Ugarte'tafak Lune, Liñe ta Gergore,
Jeltzale gustiz onak aitzek onek bere;
Augustiñe Ixar-zelai, Pertika'tar Miren,
Ixusi'tar Irene: zortzi aor nun diren!
Gustijak alkaturik maitasun batian,
Bi autu zitubezan zortziren artian;
Augustiñe zan bata ta bestea Liñe,
Diru batzen juteko neskatilek gañe.
Onak jun ziranian sarija eskatzen,
(Zetako zan esanik) ez eutsen

[ukatzen,
Ezauturik zelau zan gauza egokija
Emakumak eitia ikufin bafija.
Sari-emolle baita andra-gixon batzuk,
Ixan-abixenakaz eztaqidaz nortzuk;
Baña iakin ez afen euren. abixenak,
Jel aldekuak dira ortan dabixenak.
Baita Solaguren'tar Pantzeske zolijak
Aztertu dautsez euren egipen gustijak.

Ia, ba, Zornontza'ko neskatilek
[zoli,
Edonoz ta nai-nun, goraldu Euzkadi!
Lelengo Jauna, maite beraz Lagi-Zafa,
Abestu itxarkundia ta goizeko ixafa;

[danetan.
Orduban mutillak be jarririk begira,
Pozafen, zeuekana etofiko diva.
Zar, gaste, txiki ta andi, aberats nai

[txiro,
Ta neska ta mutillak alkartu ezkeru,
Itxarturik daukogun lo-zofo txafetik,
Atarakogu Ama lokarri artetik.

Ta azke jafi ezkeru Amatsu geuria,
Emon biarko dabe . . . bakotxai beria!
Ta bakotxai beria emon ezketiño,
Eztau zor-arturenik, danak kitu baño!

(Euzkadi, 1933-VI-14)

ABERTZALE-EREDUBA
(Afospide'tar Jon, ene ndizkide on
maitiari)

Ezagutzen dot gixon zintzo bat,
[azkafa baxen apala;
Urtiak dira beren bijotza ezagututen
[dotala,

Ezagututen dotala.

Arana-Goiri Sabin'en lagun, beren
[ikastolakua;
Lan egiteko nagitasunik iñoiz ezautu
[bakua,

Iñoiz ezautu bakua.

Euzko-ekandu, jantza ta kirol garbi
[gustijen zalia;
Mendigoxale bizkor, kementsu,
[Jel-azi-ereitzalia,
Jel-azi-ereitzalia.

Izlari eta olerkarija, bijotz aundiko
[gixona,
Abefijari seme onak lez zintzo lagundu
[dautsona,
Zintzo lagundu dautsona.

Jatofiz bera bizkaitafa da; itzez, egitez,
[euzkeldun;
Amaren alde z beti kementsu agertu
[dana edonun,
Agevtu dana edonun.

Abertzalia gaur baldin ba'naz, neuk
[be berari zor dauatsat,
Neuk be berari zor dauatsat.

Len eta orain, abertzalia ezin
[geyagoragiño;
Bixija lenau emongo dauna Jel ukatuko
[daun baño,
Jel ukatuko daun baño.

Zarata gitxi . . . ta lan askogaz, maitez
[laguntzen Amari,
Aldi orotan euzko-eredu ikusten dan
[gixon ori. . .
Omengafizko semerik ba'da, ori da
[bat omengafi,
Ori da bat omengafi.

(Euzkadi, 1932-VII-24)

AGUR, "LIZARDI"!

Nora zuaz, Apife Joseba Mirena,
"Lizardi" olerkari, jeltzale gurena?
Utzirik zeure sendi maiterik-maitena,
Abefija ta lagun . . . bertan-bera dana?

Negar dagi tamalez zure alargunak,
Berakin baita zeuben gotzontxu kutunak.
Negar Euzkadi'k eta Jeltzale-lagunak,
Igesi dauskulako "Lizardi" ain onak!

"Uda befi, uste ezik,
arki det basoan:
neskatxa da, ta urdiñez
jantzita ziyoa".

Irudimen edefez beterik eguan
Olerkari bikaña . . . il yaku beinguan!
Olerkari ziñan, bai, egiz olerkari!
Olerkari kistarra, euzkeldun gurgafi.
Beti ziñan gauza-aundi, edefen egafi,
Gustijak opaltzeko Jel-maitez Amari.

Zure bijotza baratza bat zan,
Maitasun-loraz egiña;
Zure gogua onoinenezko
Ixardun ortze urdiña,
Jel-argiz argi egiten zeuskun
Euzko-eredu bikaña.

Urtzi'k deituta egaiz jun zara
Zorun-Egilliagana.

Euzkadi'n bai-zan, geuk uste
Ibeintzat,
"Lizardi", zure biarra,
Euzkerak eta oitura onak
Artu dagijan indafa;
Goikua'k, baña, gauza gustijak
Dakus biar dan erara;
Eta gu Berak egiten daunaz
Gogaidetu biar gara.

Zure lofatzai jafaitu nayak
Jafi nau goirantz begira;
Zuk jafi dozun Jel-bide ziar
Argijak dagi diztira.
Agur, "Lizardi"! Laister naiz
[eldu
Zu juan zeran Efira.
Maite geranok . . . Urtzi-Besotan
Or laztanduko al gara.

(*Euzkadi*, 1933-III-18)

ASTELARA'TAR ANDONI'RI

Euzko-Abenda zar gurenaren
[Batzar-tokiko Zugatza,
Zure kirijo ezilkofakin atonduriko
[kurutza . .
Jel-maitasunez berton dalarik egilliaren
[bijotza,
Maitagafi be maitagafi yat niganatu
[dan bezuza,
Niganatu dan bezuza.

Kurutza'z Josu'k edegi euskun egizko
[Zorun-Baratza:
Kurutza geuk be jafaitu daigun, lortu
[daiguntzat garaitza.
Astelafa'tar Andoni maite,
[Aberrijaren arotza . . .
Eskefikasko, ta ordezt Urtzi'k bemoxu
[Goiko laguntza,
Bemoxu Goiko laguntza.

(*Euzkadi*, 1933-V-12)

OMENALDIA (*Arnspeide'tar Jon'i*)

Abertzaliok Afospide'kin
Zordun aurkitzen giñian;
Zor au zelanbait ordaindu gendun
Igazi dan igandian.
Maitaliari maitasunagaz
Erantzun yakon unian,
Maite ziranak maite-lokafiz
Betiko lotu zirian.

Aberijaren zorun osua
Gura dabenak aurkitu,
Ezker-eskuma diran etsayak
Garaitu biarko ditu;
Gurenda ori lortu nai daunak
Iñoiz ein barik gogaitu . . .
Jel-bide ziar elbururaño
Afospide'ri jafaitu!

(*8Euzkadi*, 1933-VII-15)

IBARZABAL'GO GARBIÑE

Garbifie "Ibarzabal"-go
Alaba bakafa,
Euzko-emakumien
Eredu zeu zara.
Zeuk dakixuz ibilten
Zentzunaz burua,
Maitasunaz bijotza,
Zuzutzaz gogua.
Lan eta jolas beti
Zintzo ta garbirik . . .
Zugaz iñok eztau ein
Maketo-dantzarik.

Egijaren indafak
Maitasuna sortu;
Egizko maitasunak
Zorijona lortu.

Zenbat eratara lan
Egin ete leike,
Egiz ixan ezker
Jel-zoruna maite!

Urtzi'k jagon ba'zengiz
Euzko-Abefijan,

Emakumiak zeugan
Ikasi dagijanl
(*EuzkacU*, 1934-I-21)

AFIOSPIDE'TAR ARANTZAZU'RI

Euzko-baratz maiteko
loretxu bikaña:
orren zoragarri, nok
egin zaituz baña?

Bilbao uri andijan
Bixi da Arantzazu,
baña euzkeraz gavbi
entzungo dautsazu.

Euzkeldun euzkeltzale
diran gurasuak,
euzkeldunduko dabez
euren ondokuak.

Eta olan egiten
eztaben gustijak
alperrikuak dabez
guznr-atxakijak.
(*Euzkadi*, 1934-IV-8)

MAITASUN-ITURI (*Barrena'tar Polikarpa ta Azkue'tar Dunixi'ri*)

Naiz bide leun naiz aldatz,
Goiz, naiz afatsian . . .
Zuen burpillak beti,
Euzko-ardatzian.

Eta besarkatzian
Ain lagun maite bi,
Biotza biurtzen da
Maitasun-itufi.
(*Euzkadi*, 1935-VII-28)

ANE MIREN'I

Egiz maite dan maite kutunaz
Jaubetu nai dabenentzat,
Eragozpenak eztira ixaten
Bidietako arantzak;

Ane Miren'ek bere egipenez
Olan derflkusu beintzat.
Onen bidetik jafai daigun, ba,
Geuretariko bakoitzak,
Gurenda lortu dayan Euzkadi'n
Euzkerea gaz Uzkurtzak.
(*Euzkadi*, 1935-VII-31)

IRUSTA'TAR EUSTAKI'RI (*Ibahtri'ko Idazkari zan*)

Idazkarijak, azkafak asko,
Bai-daukoz Euzko-Errijak;
Langille zintzo, euzko-eredu,
Ez ixan baña gustijak.

Irusta lako gaste langille,
Azkafa baxen zintzua
Idazkaritzat daben Udala
Bai dala zoriotsua!
(*Euzkadi*, 1936-III-26)

ZORUN OSUA! . . . (*Atxufa'tar Zoil jaupariari*)

Ludi zoruan zoro-egiñik
Ibilli dabil gizona,
Billa ta billa beti urduri. . .
Nun aurkituko zoruna.

Al-izatera alduko ba'litz
Gizon afoen almena,
Nun asetuko ete litzake
Bere naimenik gurena?

Ludi gustiko buruzagitza
Zoruntzat autu ba'legi. . .
Esan al ete legisku egiz:
"Zorun osodun gaur naz ni?" •

Jatmgoiko eta geide-maitale
Zarian biotz gozoa . . .
Zuretzako bai egizko poza!
Zuretzat zorun osoa!

(1940-VI-14)

AMA LOYOLA'RI

Ama Loyola, Lekaime zintzo,
Zeanuri'ko alaba,

Gastetxutatik bere biotza
 Jauna'ri opaldua da.
 C]ste osuaz etoiu yaku
 Eibar'tik Urkiola'ra
 Gorputz ta arima osasunduten,
 Goiko naya olan ba'da.

Urkiola'ko mendi gañeko
 Eleizatxuan daguan
 Andoni Deunak ama Loyola
 Nai eban bere onduan,
 Eta ama onek ezagutuvik
 Zer dagon Deunen goguan,
 Pozez beterik juaten yako
 Berak nai daben orduan.

Biotz garbiak atsegin yakoz
 Gure Andoni Deunari,
 Ta ama Loyola'k txikitxutatik
 Dauko biotz garbi ori:
 Goi-maitasunez ezti gozotan
 Aingerutxuen irudi;
 Augaitik egaz erungo dautso
 Andoni'k Goiko Jauna'ri.

(1926-VI11-17)

ZORIONAK *(Enbeita'tar Bingene'n)*

Gaurko egunez ludira ziñan,
 Ene alaba kutuna;
 Ordutik aldi luzetxua da
 Ludijon daruazuna.
 Baukozu zeure senar maiteaz
 Irukoitz-sendi laztana:
 Guraso, aizta, nebak, eta abar . .
 Gusti oneikin Goi-Jauna,
 Ixan bedi, ba, zorun-itufi
 Orontzat gaurko eguna,
 Gaurtik asita ixan daiguntzat
 Amai bageko zoruna.
 Auxe da, ba, nik, danon ixenez,
 Biotzez dopaltzudana.

(1938-IV-19)

ALTUBE'TAR SEBER'EK BERE MAITIARI

Baratza baten lora polit bat.
 Ai, a zan ikusgafija!

Zuri-gofija, egimen utsa,
 Usaintsu, bardin bagia!
 Une aretan bai-dakit zein zan
 Neure biotzen jaubia.
 Ordutik, ona maitatzen zaitut,
 Ziñez dirautzut egija,
 Uda ta negu bardin zakustan
 Egizko neure lorial

Len bere maite, oin bere maite
 Zaitut geyau eziñian.
 Maitakor utsa zarian ori
 Neuretzat jayo ziñian:
 Neuk gura zaitut, zeuk gura nozu,
 Zatoz ba ordu onian,
 Ta jafi zaitez zeurea dozun
 Neure bijotzan erdian,
 Bijok alkarraz bixi gaitezan
 Zoruntsu Euzkal-Efian.

JEMEIN'EK BERE EMAZTIARI

Uda ta negu, goizero,
 Naiz otz egonda, naiz bero,
 Soia jantzita txadonarantza
 Astiro-astiro . . .
 Ordu erdi bat an gero
 Otoika egin ezkeru,
 Neure maitiaz etxerutzen naz
 Bakez ta pozkiro.

Gosaltzen yuat ederto,
 Jauntxu askok baño obeto;
 Gero lanera . . . ta andik ba-nator
 Eguerdirako.
 Neure maitiak orduko
 Bazkaritxua polito
 Gert eukiten yok, zindo, zoli ta
 Garbiya dalako.

Jel-aidez ba'nok juaten,
 Berau yatorkat laguntzen,
 Neuk legez berak ofetantxe be
 Ardura yok artzen.
 Bijotzez nayok maitatzen,
 Ni beraz pozez zorutzen . . .
 Ni baño obeto bixi dan iñor
 Etxuat ezautzen.

Daukat emazte maitia
 Ekandu onez betia,
 Egundo eztau ikasi zer dan
 Txarto egitia.

Beren gurari gustia
Dok neu ondo eukitia;
Ori dala-ta daukagu beti
Zorun-bixitzia.

GORA "IMANOL"

Gora "Imanol", gixon andijoi,
Agur Aznar-Zubigarail
Zeuk egiñiko lan aín sakonak
Dardar erain dautse danai.
Nor ete zan, ba, euren egille
Gustijek eben jakin nai;
Or ebiltzazan bape ziranok
Autuan beti ezta bai,
Ta lañopetik eguzkia lez
Argia gura dabenai,
Ora "Euzkadi"-n nun agertu dan
Aznar Imanol "Gudalgai".

Nik ba-nekijan nor zan "Gudalgai"
Idazten asi zaneti.
Ez esateko agindu eustan,
Ixillik euki dot beti:
Gaur azke nago. Au nire poza!
' Urten dau danen ganeti.
Ortze goiraño jasoko neuke
Zelan goraldau ba'nekil
Poz-agur bero zoruntsuena
Artuxu neure aldeti.
Aupa, gora zeu, napar zintzuboil
Ez urten Jel'en bidetikl

ZORIONAK

Efupiñ'en txitama
Bixenta guria,
Txita-efeskadatu
Politen jaubia:

Txitak ondo azi ta
Senavai ondo esan,
Jainkuak goi-eskafez
Saritu zagizan,

Orain, gero ta beti
Zorion oso bat
Biotzez dopaltzue
Zeure gurasoak.

ENBEITA'TAR IMANOL'I {Bere jayotz-uHeufenian}

Ogetamaika egun il onek
Gaur dagonilan azkena;
Ogeta zazpi urtedun zara
Ene semerik gazteena.

Maite-baratzan gotzon-loriak
Usain gozua inguru. . .
Zorun osodun nai zaituguz, ba,
Ikusi beti. . . aingeru,

(1940-VIII-31)

ZORUN-OPEA {Imanol'i, bere 27'gn jayotz-urteurrenien}

Telatutik berako atsegiñak labur. . .
Tximistak baizen laster dagiskue agur.

Naiz ixan gaste gordin, naiz ixan zar naiz
[aur,
Pozez atzo ba'giñan. . . tamalez gara
[gaur

Izarek gañetiko atsegiñak, barriz,
Zorun-egaizkiñetan aldioro dabizl

Egiz dopaltzugu, ba, seme maite orri,
Urtzi'k egin zaizala Goi-egaizkindaria.

(1940-VIII-31)

URTEBARRION (Munitxa'tar Bingen apaizari)

Urtien Egillia jayo da Belen'en,
Urte-asiera gaur, urtebafi emen,

Algustidun Umiak geuretzat damosku.
Esker-egiñaz geuk be gurtu daigun Josu.

Josu'renak garala biotzez benetan,
Berak laztanduko gauz aldi gustietan.

Gaur asten dan urte au, zoruntsu, zorun-
[tsu,
Zure maitale onek biotzez dopaltzu.

Ene txauburu e
Urtzi'k bedi zeuo

Esanaz izpar onak dirala guretzat,
Esku-mun dagitzue zeuen lagun Kepa'k.

(1941-I-1)

JAYOTZ-URTEUftENEZ -
(*Bere seme Imanol'i*)

Gaurko egunez, guraso-gelan,
Maitasunaren altzuan . . ,
Mutiko gordin potolotxu bat
Billoxik agertu zuan.
Soñeko garbiz apain jantzirik
Zarialarik osuan. . .
Urtzi'k betiko ase bezagiz
Zorun-itufi gozuan.

(1941-Vm-31)

ZORIONAK
{*Arrospide'tar Miren Kuruzne Arantza-
zu'ri, bere jayotz-urteurrenian*}

Euzko-baratzan sortu ta jayo
Ziñan Aingeru-loria. . .
Beti mardulik usain gozodun
Urtzi'k zaindu ta gordia,

Onoimenezko lore bikañoi,
Guraso deunen inguru. . .
Zorun osodun nai zaituguz, ba,
Ikusi beti Aingeru.

(1942-V-3)

ENBEITA'TAR ITZIAR'I
(*Ene hiotzeko alaba maiteari, bere
24'gko. jayotz-urteurrenian*)

Gaurko egunez ziñan ludira etofí,
Zu, ene biotzeko kutun maite ori.

Egiz biotz-biotzez zaitulako maite,
Aitak gaur zer dirautzun gogoratu zaite:

neuskixu

[nai;

Au lortuteko, baña, ibi! zaitzez ernai.

Dantza nasturik, bein be, ez egixu egin;
Goxetik etxeratu, aita poztu dedin.

Aiten pozaz batera, poztuko da Josu,
Ta berak egingo zauz betiko zoruntsu.

Jainko-legia zuzen gordetan ba'dozu,
Bizi-lagun ona be Berak emongotzu.

Arima garbi eta soin osasuntsuaz
Zorundun urte asko gaurtik dopaltzudaz.

(1942-VI-12)

EUSTASI ABA KARMEldañARI
{*Aberritik Txile'ra belgundari juan
zanian*}

Zern-goyetan ixafik ez da, ez baratzetan
[lorarik,
Miren Karmele Zeruko Ama, Zu zaran
[baizen edefik.
Sortu ta jayo, bixi eta il zintzazan orban
[bagarik;
Algustidunak Bere Amatzat egiña zaria-
[larik,
Ezin leiteke beste bat ixan edefago, ez
[obarik.
Augaitik beti. . . zeure seme on zintzo
[bat ixan nai dot nik.

Odeyak odei, lañuak laño, ostots, ekatz
[negargafi,
Lior ta itxaso, eten bagako triskantz bal-
[tzak ugari,
Txefen gustiak iges egiñik euren txalai
[gorijari,
Gixadi-buru egiñik emen dabilatzazala
[dirudi,
Algustidun Jaun Bakafak, baña, zuzentza
[osua dagi;
Nai daunian, ba, eraingo dautso Zorun-
[euzkiari argi. . .
Eta orduan ikusikogu Abefi-ortzia garbi.

(1942-Vm)

Landaratxu bat eskatu zeustan
Ta damostazu zugatz aundiya,
Ezker-esknman dauzan adafak
Ofi orlegiz txukun jantzija.

Euzkelduna da
Goiko txorija,

Euzkotar txoriz betia dago
Emon daustazun zugatz gustija.
Auxe da egiz naste bagako
Euzko-txorien abi-tokija.

Gusti augaitik eskefik asko,
Gure txaubnru agurgaiija.

Itxi dozuz, Agurne,
Zeure gurasuak,
Neba-afeba, senide,
Ludiko arazuak.

Ori nai ixan ba'dau
 Gure Jaungoikuak,
 Nai dot efe zaizala
 Donokiko suak.

IPUIN ETA ABAR

Nainun ipuñak maite. Ludiko bazter gustietan ipuñak erabñi oi *dira*, bai umiai bai adiñekuai, zerbait garrantzi dana irakasteko; orrela elerti-sail gnstietan, orrela gizadiaren argi dan Irakaslari guren Kisto'k. Beraz, euzkel errian be orrelaxe; geyago: Euzkelefla'k maite dau irakaspide au, Euzkelerrria'k maite dauz ipuin, alegi, esakun zorrotz, izkirimiri ta idurild-zunak.

Gure oleskari andi Enbeita'k ba-eban euzko-goguaren barri; ondo be ba-ekian euzkeldunari zer yakon atsegin, zek zorakortzen dauan. Augaitik, bere olerki ta bertso-mordo artian ainbat ipuiñezko daurkiguz, bata baño bestia eder ta gatzozpinduaguak. Era efez ta txairuan jateko guria emoten dausku.

Sail au, nunbait, gastetatik yakon eder. Bere lenengo bertsuak Azkue jaunak garai atan (1902) sortu ta zuzentzen eban aldizkarian argitara emon ebazan. Eta oneitatik jatofenak, ipuñak doguz: *Bei zarrarenak, Karahiñeruen biximodua, Sakristauaren egikerak*, eta abar.

Bei zarraren bertsuak zazpi-zortzi aldiz argitalduak ixan dixta, gero be, or-emengo aldizkarietan. Enbeitar iru anayak, Kepa, Imanol ta Xanti'k, esne-batzeak dabezan buruko miñak dakarrez gogora, bertso zirtolarietan. Bei batzuk ba-dira otzan samafak, erasterakuan; baita beste batzuk uzkur, dardarati, egon-eziñak be. Edu ontako mafazten dausku Imanol'ek, Kepa'ri erantzunaz, ahapaldi po'lit onetan:

Matusalen baño be
zarrago dan beya,
trabes iminten yaustak
gaur neuri begia.
Askan ixanagaitik
naiko janaria,
atzeko ostikua
dauko dantzaria.

Bertso txukunez, pipermin jarlo, bixi-bixi egiñak ditu danak. Askoren artian, *Sasi-eskola* txit ariña; *Astua ta Erlia* ta *Matxalen-Kardu*, edozein arrotz-elertitan be, sail ofetan beintzat, burua tente erakutsiko leukienak; *Peru ta Mari sutonduan, Txomin eta Matxalen*, samur gozuak.

Sustefez dazau basefitafen bixitza, bera be ortan jarduna baitogu, eten bagarik. Negu ta uda, udabarri ta udazken, ba-dabe naikua lan; eguraldi

onez, batez be, erle antzera lan dagie. *Lugiñak pozik* deritxonian, lefo lillurakorrak damoskuz:

Burdi-ixintxia babil
Emen inguruan.
Zeñek zimaure geyago
Solora eruan . . .
Arbi-buru ederrak
Artzeko soluan,
Beyak alikaturik
Oneikaz neguan.

Jostun, osalari, politiku ta abar, izkirimiri ta ipuñez astindu izan dabez nainun. Gure Kepa'k be darda gañean darabiltz olakuak. Noberentzat betaufeko batzuk, eta beste batzuk urko lagunarentzat. Au, oster, ixan ez gauzak egoki atontzeko bide arteza.

PUTZEZKO PELOTEA

Sabin, mutiko azkafa baxen apala, ikastolara dua, Ikastolea elezonduan dago-ta, pelota-lekua be bertan. Ikastolarako ondiñokafen goxa dalako, aldian eruan eban iru margodun putzezko peloteagaz pelotaka diñardu. Gogotsu ekin be! Beste mutiko batzuk be uferatu yakoz, eta peloteari adi-adi jafita, dirautsoe: "Nundik nora zuzendu dok pelota ori, mutil?" Eta Sabin azkafak, arpegi alayaz, darantzutse: "Pelota au aitatik emon yaustak, eta ganera esan yeustak auxe dala euzko-pelotarik onena, ta beti onixegaz jolastuteko neu ta neure lagun on gustijak. Beraz, zeuok be, gura ixan ezker, neugaz batera egin zeinkie." Sabin begikuak zirautsena pozik entzunda, iru mutikuak beren jolas-lagun egin ziran; baita "bik-biri" pelota jokaldi polita egin be.

Beste ikastola-mutillak, baña, Sabin'en putzezko peloteak margo txafa eukola ta abar esanaz, orduban ezeze, ganeko aldi luzetxuan beste pelota nafuzko batzukaz jolastuten ziran; batez be andiki usañekoak Sabin'en pelotarik ikusi be ez eben egin gura ixaten, "Koxemari Arro"-n semia txafen zala. Sabin, baña, mutiko bizkofa zan-eta, geruago ta lagun geyago beraganatzen yakozan, eta azkenerako aldrarik andijena sabin-dafa ixatera eldu. Sabintxu'k, ganera, aitatik irakatsita, iñun diran euzko-abestijak be bai-ekixan eta... abestijok beren lagun gustijak ikasten ebezan. Ikasi ez bakafik, abestu be bai, eta edonun abestu be; ta putzezko peloteaz, barriz, nun-gura jolastu. . .

Mutikoen artian aldra bi sortu ziran: sabindarrak eta koxemaritarrak. Oneik afoputz andijak ziran-eta, bekaitzez beterik, bestiei nundik kalte

egingo ebiltzan: batez be, putzezko pelotea arapau, apurtu ta betiko ondatzia zan euren asmu nagusia. Sabindarrak, baña, geruago ta azartuagota kementsuago jarkiten yakezan, eta ezin eben gauza onik egin. Koxemaritarrak eriko endoreaganaño be jua ziran; Sabintxu ta bere aldrako gustijak euren putzezko pelotatzafagaz bazter gustijak zikinduten dabiltzala esan eutsoen, eta iñori baketan be ez eutsela izten, eta mila ta bosteun guzur eta geyago asmau; pelotea kendu ta eurak pelotadunak ondo zigortu egixala be bai. Endoriak, baña, buruari erain batzuk eginda, zeozer oldoztuta gero, erantzun eutsien bera ez duala olako biarrik egiten. Eta Koxe-Maritxu'k (au zan buru egiten ebana) jazo zana bere aitari edestu eutsonian, onek esan ei eban, eta indartsu esan be gero: "Neu alkate ba'nintxok, ofatiño. . .! putzezko pelota orek eleukek denpora an-dirik aldra orretan egingo; eta aldra ori be neuk astinduko neuke!"

Ludiko gauzak olantxe dira-ta, andik; laster, lengo endoria kendu ta onen lekuan "Koxemari Afo" markes imiñi eben efiko buru. Onen lengo zemayak erri gustijan zabal ziran, eta laster asi ziran putzezko pelotadunok lafi biarko ebela ta abar esaten. Koxemaritxu, bafiz, beren antzeko lagun batzukin nastian, beriala asi zan iñun diran txakurkerijak esan eta egiten. Bestiak, baña, adorerik galdu barik, euren joLas eta abar, bildufen kimixerik barik, geruago ta kementsuago jarraitzen eben. "Koxemari Afo, endore altsubak" ezin jasan eban jazoten zana: beren txinel eta enparau lagunak artuta, putzezko pelota kontu ori bein eta betiko amaituteko erabagi sendua artu eban. Asi zan, ba, ta gogor asi be, sabindafen aurka, jo batera ta jo bestera. Baña,. . . beti uts! Onei putzezko pelotea, nok afapau? Ezta. . .! Olako arrapalada ostietan, abestu bai ederto! Azkenian, burutik eginda lez, amufuaren amufuz, esan eban Koxemari Afo'k: "Edo arrapau... edo enaz Koxemari ixango."

Gure mutikuak, zemai onek gorabera, bai-diñardue jolasian bizkor. Eta olako baten, euren pelotea esku artian erabillela, sartu yakien "Koxemari Afo", endore-makillea eskuan eta bere txinel eta abar lagun ebazaJa. Asten dira danak, putzezko pelotearen ondoren. . .! A zan fubolian jokatzia! Pase batera ta pase bestera, jo bata, "txut" bestiak, korne ta morne, igeri barik eldu ziran Pixka'ren andapara-oxin ertzeraño. Ta emen, egin-eginëan be, endorian anka bitartera zan putzezko pelotea. Orduantxe, seguru eukala uste eban une atantxe, joten dau atzeikara Imanoltxu'k ostiko-puntiaz!, eta an dua pelotea oxiñeko uretara. Eta Koxemari markesak, itxumustuan, oxiña be zelai zalakuan edo, pelotea afapau gura eban eta, uretara salto egin eta, *zaust!*. . . barrura. Igerijan jakin ba'leu be, gaxxerdi; baña onetantxe be, ganorarik ez... Ango esturea! Ango gafasijak!. . . Txinel eta abar, gustijen artian, ito barik nekez atara eben muna ganera. Osalari nagusija be ekafi eben; eta onek, ikusi-ikusi egin ondoren, esan eban: "Pronostico grave." Koxemaritafak, orduan, buruari berazkada batzuk eragiñaz, esan eben: "Ontxe onenak ein yok; au gora-

bera, endore bafija laster biarko da." Bitartian, Sabin-aldrakuak, ankarik busti barik, putzezko pelotea, eurekandu eben, eta oxiñaren goyaldeko montofetik, abots edefagaz, danak batera abestu eben: "Jagi, jagi." Eta gero:

Fubolian ederto
Ein dogu jokatu,
Danen goitik baña geu
Txapeldun geratu!

Koxemari markesa
Oxiñera sartu . . .
Putzezko pelotea
Ganian geuk artu.

Beti zarialako
Aioputz setatsu,
Barrabaskeri ori
Ondo jazo yatzu!

(*Euzkadi*, 1932-XII-24)

KEPA'K. — Komeditokia da
gure okollua;
beyak adarak dantzari
ta ik akullua.
Bi alditan or abila,
mutil kankallua,
e.snez bete eziñik
eure katillua.

IMANOL'EK. — Ni baño geyago dok
bei zar au indarrez,
ostikoka eiten yok,
ganera adarez;
esnerik ezin kendu,
ta eu ortik barrez. . .
Pazentzirik artzen gaur
etzeukoat ezez!

KEPA'K. — Esnia zelan kendu
etxeke danontzat,
eskatzian euki dok
plana bestientzat;
orain, neure ustian,
paltat dok eurentzat.
Ori dok itxuria
mutil gastientzat!

IMANOL'EK. — Matusalen baño be
zafago dan beya,
trabes iminten yaustak
gaur neuri begia.
Askan ixanagaitik
naiko janaria,
atzeko ostikua
dauko dantzaria.

KEPA'K. — Bi alditan asi az
esnia batzian,
bietan kalillua
dok erdi utsian.
I baño abillaurik
ezpadok eltzian,
dantzari eingo yok ofek
okollu ertzian.

IMANOL'EK. — Argi-mutil on barik
postien onduan,
ator ikusilerat
zer moduz nagan;

KEPA'K. — Esne kentzen asi az
afo eta mañez,
iñori burletako
uste ta alegiñez.
I aiz mutil abilla
bakafik mingañez,
bei zafen ostikuak
eraiteko iñes.

IMANOL'EK. — Bafiketia beintzat
ik bai-dok naikua.
Euk eratzi nai ba'dok,
emen yauk lekua;
eruan ezketiño
eforat eskua,
adafak dantzari dabiltz,
zoli ostikua.

KEPA'K. — Nun-nai erakusten dok
abillaren antza;
esnia batzen, bafiz,
aparteko jasa;
bizkor eta garbiri
neufia gorantza:
amak bai yaukak laster
pitxer aberatsa.

IMANOL'EK. — Seguruan auala
gaur edozer diñok;
baña "neuk eratzikot"
alan be eztiñok;
zikintzeko bildurrez
esku guri piñok,
euk adafat jo eta
lana bafiz iñok.

KEPA'K. — Mutilen piñezia
ofaitik aundi dok
esnez janaritzeko
etxeke gustiok.
Ganezka jarri ditu
dirian ontziok. . .
Lar kendu barik, mutil,
apur bat itxiok!

IMANOL'EK. — Gastiak ezin leike
ezer zafarekin,
ernegau erain daustak
gaur eure koplakin.

Bai-nayuak katilu
ta pitxerrarekin;
or daukok, ba, lekua,
euk nai ba'dok ekin.

(*Xanti anai txikienak eskatzetik*):

Lau bertsolari dagoz Jauri'ko etxien,
bat askan ta bi kortan, bestat eskatzien;
bi abillanak dabiltz esnia batzien,
Manu asarratzen da golpe baktotxien:
koplak ugari, baña, pitxefa utsien.
Esnezko aparirik eztau afatsien!

(*Ibaizabal, 1903*)

KARABIÑERUEN BIZIMODUA

Nai det berba gutxitan biar au amaitu,
Jenteak efezago ein dayan aditu:
Zer moduz egiten dan "eguna amaitu
Karabiñeruekin ondo begiratu.

Goizean jagi eta lenengoko lana
Ipintea soñean jantzi eder bana;
Gero soñekoari botaten yakona,
Jira bat eñ eurakaz, amaitu zan dana.

Itxas-aldian bada portu-eskiñetan,
Osterantzean bafiz estaziñoetan;
Pizka bat geldi ba'dauz, laster pasietan;
Ofela bixi dira egun gustietan.

Etofiten danian portura ontzia,
A efekistaten dauko biar nagusia;
Baña emon ezkeru ixilik saria,
Libre itxiko dautse gauzari pasaia.

Ikusi ezketiño, bafiz, euzkaklunak,
Basefitik noizik-bein etorten diranak,
Eurai ipinten deutzek bekoki ilunak,
Ezertako ez diran belafi-mozdunak.

Iñor ez dot ikusi belafi-motzdnnik
Gogotik biafean ekiten dautsanik:
Nai-ta sabelerako ez euki zer-janik,
Ibilli gura dabe dotore, zutunik.

Biar-modu batean eztauke paltarik;
—Oren artean ba-da emazte bakorik?—
Laster topauko dabe, ez artu bildufik
Mutil-zartuko dala karabiñerurik.

Geyenak dira eurak mofosko edefak,
Txanka-me, praka-nasai, sorbalda-beda-
[rrak;

Zutunik ibilteko ez dira ain txafak,
Dotore ipiñirik surpeko bixafak.

Artez daukie beti euren kontzentzia,
Ta ezer eztan lekuan eskua garbia;
Oren bixi-moduan ispillu argia,
Iñok ikus eztayan ixaten nagia.

Arlo luziegira egin naz ni eldu,
Ofen bixi-naodua egiten azaldu;
Birtuterik egundo ez dabe zabaldu,
Ta geyau esan barik biar dot ixildu.

(*Ibaizabal, 1902*)

SAKRISTAUEN EGIKERAK

Adi-erazoteko neure gurariak,
Bide batez esango ditndaz egiak:
Sakristauak dirade kristiñau zoliak,
Entzungafiak, bafiz, euren pikardiak.

Sakristauak dirade, beñipein geyenak,
Berera zelan ondo bixi dakienak;
Ziri-sartzallak, bafiz, dira andienak:
Au ipinten dau emen ondo dakienak.

Egun danetan dagoz sarturik eleizan,
Abadien afean santu baten gisan;
Gero ikusi biar zer moduz dabiltzan,
Zintzo asko orain arte beintzat ezta izan.

Oren artean dira txiki eta andiak,
Euren egikeretan ingeru argiak;
Galdu eztaizan iaunak edari larreiak,
Eurok artzien dabez ardure andiak.

Mezea egin baño len adierazo,
Jarten dabe ontzia beterikan oso,
Ta bafukoa zelan egoten dan gozo,
Safitan oi deutsie eperdia jaso,

Oin denpora zan baten eleiza batean,
Batzafa bik ein dabe alkarren artean:
Abadea etxetik daben bitartean,
Ontziak garbitzeko diranak betean.

Adi-evazoko dot batek eiña zer dan;
Ardau zuri gozoa botillatik edan,

Ta beren uts-egiña zuzentzeko ustean,
Trabestatu uragaz beya busti eban.

Ontzia trabestatu mayaren ganean,
Diño abade jaunak, ikus ebanean;
—Nok ari kendu deutso eukana aldean?
—Eztau, jauna, ikusten jausita or beyan?

Ufengo egunian bardin edan uste,
Egingo dabela arek beste orrenbeste;
Atrapetan dau bertan, asten yako auska,
Bellarrondua jari eutsan berotuta,

Asi ziran mezatan betiko antzean,
Baña eskapau eutsan evdiz-erdizean;
Pelotaka ebilen bere eleizpean,
Abadeari gogait-eragin artean.

Per omnia sekula sekulorunean,
Ezeutsan entzun baten ez bigafenean;
Otseña bakafik zan eleiz-bafenean,
Arek erantzun eutsan irugafenean.

Otseñen erantzunak ba'deutso balio,
Amen esanda berak erantzuten dautso.
Zureak balio ta zureak balio,
Apaizen erantzunak bafe erain lekio.

Sakristauentzako eztau premiarik
Aparte ipinteko altara barririk;
Santu einda an jarteko zarrik ez gasterik,
Izan leiteke baña neuk eztot usterik.

Arlo luziepia nik egin dot artu,
Zefen batak bestea oi deu.st gogoratu;
Danak esanda iñor eztein asafatu,
Geyago esan barik bear dot amaitu.

(Ibaizabal, 1902)

ESKOLA-MAIXU AfiUA TA MUTIKO AZKAftAK

Maixu batek, bein, eskola umiei
Egin eutsen itzaldian,
Au esan eutsen: España zala
Ospetsuena ludian;
Amerika be menpetu eban
Indarrez beingo batian,
España'ko bandera jarriaz
Amerika'ko lurrian;

Ta Amerikarren gauzak ziranak
Bandera jafi artian,
Españafenak izan zirean
Ordutik auferantzian.
Eskola umiok poz-atsegiñez
Itzaldi au entzutian!

Ogei mutiko, azkar gerturik,
An doyaz afatsaldian.
Zapi andi bat eskegi dabe
Makilla baten ganian,
Makilla ori sartuten dabe
Maixuan baratz erdian;
Eta igalidun zugatz ganetan
Azkar asi be lanian,

y\u ikusirik maixu afuak
Dirautse asafe bizian;
"Lapurtzar ofeik, zer dabizue
Iñoren gauzak artzian?"
Mutillak, baña, danak batera,
Gogor erantzun eutsian;
"Txi, maixu oi! Aztu al yatzu
Zer esan dozun goixian?"
Ikurrin ori geuk jafi dogu,
Oin geu nausi baratztian!
Ta gu augaitik lapur ba'gara,
Orain gu garan antzian,
Zuk esandako Españafak be
Lapufak ixan zirian.

LUGIÑENAK

Lugiña dabilela gogor soloetan,
Aberatsa luzerik oge epeletan;
Jateko eztaben lez artorik errotan. . .
Alde andia dago biximoduetan.

Lugiñak beti dabil basa edo autsa,
Eta sakela bafiz geyenian utsa.
Alangoen arpeya egon oi da motza:
Ufiñetik geyenak igafiten dautsa.

Di'u aitxi daukona safi dago estu,
Egirik be eztautsola iñok nai siñistu.
Izerdiz urtuta be, ezin gberastu,
Eta espetxera biar, eiten ba'dau ostu.

Gitxi baño euki ezfk etxian dirurik,
Gauza onari ezia zabaldu agorik.
Lanerako goxetik jagi biar ogetik,
Bafe eiteko eztaula gogo lafegirik.

Biak euki arren be, gaizki bixi leite,
Pozgarria dalako beste daneu aite.

Diruaren indafa ezin leike neurtu,
Baña etxera nekez egiten da lortn.
Ezak egin darua bixia laburtu,
Egiten dabelako edozek bildurtu.

Naiz ixan Euzkadi'n ta naiz ixan Un-
[gria'n,
Dirurik eztaukana iñoren mendian.
Ondo nekatu afert gau t'egun lanian,
Pozik ogi-zati bat ikusten danian.

Naiz ixan Salamanka'n, naiz ixan Biz-
[kaya'n,
Gixon ta emakume diruen eskian.
Upela beti estu oi dan lez ustayan,
Eztaukana beti dau ifioren azpian.

Ugazaba ba'dauko etxetik ufian,
Beti bixi biarko beren bildurrian;
Ondo nekatu afen biar gogofian,
Ondasun gitxi artu solo bafian.

Biak bfixi ba'dira, barriz, etxe baten,
Beti egon biar gauzak erara emoten.
Ardo pizka bat ba'dau nozik-bein edaten,
Ugazaba yuako atzetik jagoten.

Urdaletik bete ezik biar lez estia,
Motel ibiliko da zar nai gastia;
Arpeya argitzeko ona da uraz igurztia,
Azala argitzeko gauz onak irustia.

Lugiña nekatzen da ,solo ta basuan;
Aberatsa ibilten da dotore pausuan,
"Txokor" edefa daula biztuta mosuan,
"Txamarra" dotoria soin edo besuan.

Surik barik eiten dau diruak berotu,
Asko daukana iñoiz ezin da geratu,
Gaxoren bat ein ezik beragana agertu,
Be.ste gauzak eztau ba egiten bildurtu.

Gauza biren ufengo dirua nagusi,
Gauza politagorik neuk be eztot ikusi.
Gauza asko eiten dan lez diruaz erosi,
Ainbarik daguana ezta ondo bizi.

Pozgafi edefa da ludiko nagusi,
Ezer obarik iñoz nik eztot ikusi;

Poz,gafia galdurik jafi 'ezkero estu,
Orduan bai etsaya eiten dala poztu.
Arek nai leukena da gure arimak ostu:
Eztautsagu emon biav ofenbeste gustu.

Amaitutera nua onenbesterekin,
Beti ixildu barik ezta yodan ekin.
Konturatu nai ba'da neure itz-neurtuekin,
Merke jabetuko da txakur baterekin.

(1904)

NIK BASOLUZE'N IKUSIA

Ene mutillakl Nik Basoluze'n
Ikusi dodan lakorik. . .!
Lau milla erle alkarraz dantzan
Alaitasunez beterik.
Ta kurebio-aldra andi batek,
Arein dantzakaz pozturik,
Irautsen; "Danok dantzau gaitzean
Alkarraz maite-maiterik."
Eta erliak erantzun eutsen:
"—Ez esan orrelakorik,
Eztogulako ezetarako
Biar alper-endakorik,"

Alpefa lagun etxok
Gura erliak be... .
Gure neskatzok be au
Egin biar leuke.
Euron eskuan eske
Motzik. . . ba-yatorke,
Erantzun: "I lakorik...
Etxuat nai bape."

{Euzko-Deya, 1916)

GURE TXOMIN

Aspaldiko gure Txomin
etofi dok etxera,
guraso ta nebafebak
Gabonez ikevtzera.
Bixigu bi ta lebatza
gabon-mutil antzera,
ijuika ta ikotika
sartu dok eskatzera.

Eztok baña gure Txomin
 eskutsian etorri;
 aitarentzat ekarri dauz
 lau libra tabakorri,
 amarentzat gozo-opillak,
 jantzi politak guri.
 Aupa, gora gure Txomin!
 Aupa, ori dok ori!

Apaldu ta gero egin
 doguz egitekuak:
 aita ta ama dantzan diva,
 baita enparaukuak.
 Ai, an ziran soñu, abes
 eta billintxikuak!
 Zoraturik daukoz gure
 Txomin aspaldikuak!

(Euzko-Deya, 1917, 24 zenb,

UMEZURTZA

Onen txiki ta enaz geyago,
 Ez, eskolara bigurtuko.
 Ai, au tamala! ezin bigurtu,
 Ene amatxu il dalako.
 Onen txatxar ta geratzen naz ez
 Arako ta ez onako.
 Ez eskolarik, ez amarik be,
 Biyetatik umezurtz nago.

Manu txikiren suteira jun naz
 Ikasteko efementari,
 Auspuai erain, maillubaz tik-tak,
 Emen nabil estu ta larri.
 Letra bat eztot ezagututen,
 Nago baztefen lotsagafi.
 Urdalla, bafiz, kufun ta kofon. . .
 Ta soñeko loya ugari.

Zorijoneko semiak dira
 Ama onaz bixi diranak;
 Ai, baña niri betiko agur
 Egin eustan ama laztanak!
 Ain maite neban ikastolea,
 Ikaspide ta lagun onak,
 Ene amatxu galdutiagaz
 Batera galdu dodaz danak.

(Euzko-Deya, 1917, 28 zenb.)

SASI-ESKOLA

AMAK. — Ene seme gaiztotxuak,
 aita yagok ona,
 zein biar egin dozuen
 jakin daunik onal
 Baztafen lotsagafiok,
 or basorik baso,
 sasi-eskola eginda
 ibil zare atzo.

PKRU'K. — Orain gayagozak onak,
 ene anai Pakun!
 A, zelako txibit-otsa
 atarako dauskun!

PAKUN'EK. — Txibit-otsa diñok, Peru?
 Ez bakafik ori.
 Atal-danboliñok be. . .
 joko dauskuz guri.

PEEU TA

PAKUN'EK. — Gaurko jaya ospatzeko,
 gure aita Praisku'k
 Txakafo'ren zortzikoa
 eragingo yauskuk.
 Txilibitu-soñuetan
 arturik zartie,
 a ixangok nagi barik. . .
 dantzan eraitie!

Jaunafen, ez egin bein be
 sasi-eskolarik.
 Bixi etzaitezen gero
 tamalez beterik.
 Eskolara zoli-zoli
 juan egunero,
 euzkotar on jakintsuak
 ixateko gero.

(Euzko-Deya, 1917, 21 zenb.)

NIKASI TA MIREN (Senar-emaztiak)

NIKASI'K. — Ister a nua, Miren,
 danai bertan-bera,
 eta txin-billa nua
 Kalifornia'ra.

Ez olakorik! Berton
atonduko gara.
Lursagar ta babaurrun,
arto eta gari
soloetan ereingo
ditugu ugari;
eurotan artukogu
naikua janari,
ta agur egin betiko
Kalifornia'ri.

NIKASI'K. — Geruau ta txafago
guaz urteoro:
sakela utsik eta
burua lar bero.
Ta oin olan ba'gabiltz,
zelan bixi gero,
Kalifornia'ra barik
geratu ezkeror?

MIREN'EK. — Osasuna baukogu
lan eiteko drai-drai,
gosia kenduteko
arto pizkat be bai;
eta zuk igestiaz
andra ta umiai
negar eragiterik
Jauna'k ezta!L nai.

NIKASI'K. — Josu, Miren, Joseba!
Josu anei bidar!
Etzendun, emaztia,
ori esan biar,
Ainbat gixon eder
eztira, ba, juaten
emaztia ta umiak
nik lez euki afen?

MIREN'EK. — Juango dira, baña. .
nik nai ez ikusi
bixi-alargun neure
bururik itxusi;
Jel-aldez umetxuok
dagiguzan asi.
Euzkadi'n zeugaz bixi
gura dot, Nikasi.
Amari baño aitari
umiak lotsie
askoz obetuago
artuten dautsie.
Ta zeure efuz Jel-bide,
sendi ta etxie,

{Euzko-Deya, 1916, 10 zenb.)

ASTUA TA ERLIA (Jazorikua)

Biztoki biko basefi-etxe tellatu zabaldun
[baten
Jazo da baña jazotekua erle ta astuagaz
[aurten.
Jazokun asko entzuten dira, baña ez
[olako asko;
Olerkitxu bat egin nai dautsot, egi-egija
[dalako.

Basefietan oi diran lez, ba,
Egazti baita aberiak;
Ganera, bafiz, zetan esan bez,
Maite bakotxak beriak.
Alantxe eukezan batast astua
Eta bestiak erliak,
Bitzubok ondo artzebezala
Arduraz euren jaubiak.

Erlauntz-onduan astua lotu
Eban lokafi senduaz;
Au, bafiz, bizkor agin-otsian
Eukan jateko goguaz.
Olako baten jotzen dau gogor
Erlauntza beren buruaz. , .
Tupuz-eperdi etxe ta gusti
Erle gustijak or duaz.

Bilin-bolaka jausi zanian
Lurrera erle-marrua,
Biztanle barik laster lotu zan
Etxetxu onen bafua.
Uste bakotan egin beban be
Astuana zan efua,
Baña gaxuai berari bere
Konpondu eutsen nafua.

Aufe ta atzetik, gane ta azpitik
Erliak eldu eutsian. . .
Amaika ezten zofotz sartu zan
Gaxo aren gorputzian!
Ai, ango pufust, ango afantzak
Negargafizkuak ziran! ,
Il artegiño putzitu eben
Zaragi baten antzian.

Eztenak sartu eutsezanian
 Gorputz gustijan astuai,
 Asi zan larri, jausi ta jagi,
 Arrantzaz dei ta dei danai;
 Burpilla lez be bai azkenian
 Eten artegiño, ai! . . . ail!...
 Il zan gaxua; baña zapaldu
 Ebazan erliak be bai.

Asto-jaubiak eskatzen eutson
 Erledunari astua;
 Erle-jabiak bafiz erliak,
 Ofa zelako autua!
 Asi zirian auzian gogor
 Baña eñ be bai naikua.
 Dantzaldi ori kostau ei yake
 Bakotxai *amaseikua*.
 (Euzko-Deya, 1916, 13-14 zenb.)

MATXALEN-KARDU

Matxalen-Kardu'k asto ganian
 Bilbo'ra bosteun afautze
 Daruazala, Erletxe'tako
 Mutil koskofak dirautse;

—Matxalen-Kardu, Matxalen-Kardu,
 Zer daruazu astuan?
 —Zera yaruat. . . asto-korotzak
 Zubek joteko lepuan.

"Añaniioen atso zorgiña"
 Esanda, danak afika,
 Artzen dautsoe asto zar ori
 Aufetik arin-arinka.

Alako baten zapalduten dau
 Kurebijoer etxie;
 Oneik asafez lau aldetatik
 Astuai eltzen dautsie.

Ene mutillak! zer zuan angó
 Putz, afantza ta dantzie!
 Agur, Matxalen, zure astua. . .
 Ta afautzak Bilbo'n saltzie!
 (Euzko-Deya, 1916, 16 zenb.)

KUKU'AKENAK

Kuku entzun nebala
 gaur ogei egun;
 baso, baratzak legeç,
 afapau nindun
 txiro ta illun,
 ofirik ez lorarik
 etzala iñun.

Kukua ixan afen
 txori ain zufa,
 udabafija zaintzen
 gustiz zugurra,
 aurtén guzufa
 dala esan legike
 beren agufa.

Aurtén etofi yaku
 iñoizko goixen,
 eztafi edefénaz,
 asko ni baxen
 alai ta gixen,
 baña eztafit lanok
 zelan dabixen.

Ni baño askoz zafau
 bai-da kukua,
 nire aítita baño
 lenagokua,
 ez ain kokua,
 aurtén egin dau baña
 egitekua.

Usterik orain zala
 bai udabafia,
 neguan etor dala
 oin dau igafi!
 Oin dago lafi
 loran ordeç txingofa
 daukala ugari.

Uda-jantzi txairuaz
 eldu yakuan,
 usterik eguraldi
 txar danak juan
 ziralakuan;
 orain estalgi billa
 dabil auzuan.

Kukua, zetán eztok
 abes egiten,
 lotsaz or egon barik

egun argiten,
txingor-euriten?
Ortako obe dok juan
udabarriten.

Kukuak ustekoban
lenau bezela
negua ta udia
bardin dauzela;
baña bai zera!
Aldatu dira beste
gauzen antzera.

Len Marti-Andra Mariz
eltzen zaneko
zugatzak oriz janzten
ziran ederto;
oin Jofaleko
azken-aldian baño
askoz obeto.

Gau ta eguna dagoz
lenauko antzez,
euren gora-beratan
orain be artez,
besterik bapez;
enparaukuak goibe
andijak daukez.

{*Euzkadi*, 1915-IV-13}

GARILA TA GARI-JOTIAK

Gengozan noz etorko
ete zan Garilla,
aspaldi berai deika
etorri dedilla. . .
Eldu da gustiz eder.
Ai, au dok mutilla!. . .
Jo, garbitu, eyo ta
egiñik opila,
poztuteko tamalez
daguan urdala.

Jaungoikuak gura-ta,
au eguraldije!
Ipar-aixetxuagaz
eguzki argije,
Autsak galdu eztaiskun
geuri eztafije,
napar-ardautxu ona
ekafi, Marije;

eta, ez biklur ixan,
jokogu garijel

Etixerik geyenetan
gogoz ekin dautse.
Ai, emengo aupadak!. . .
Eta emengo autse,
ixerdiz uyoldurik
goi ta be gorputze:
galtsuari garija
kendu biar butse,
baserritarrak artu
daroe neke utse.

La vida más tranquila
basefitafena;
para ser tmo fuerte
biafa onena,
Au da uritar askok
esan oi dabena,
Baña, orraitik, eurak
etxatozak ona,
jakiñafen biafa
dala osasuna,

Ogi, arda, igali,
eta ortubari,
okela ta enparau
jan eta edari,
luginok damotseguz
uritar danari;
gomutauko ba'lebe
zer dan biar ori,
nbeto begituko
leuskigüe guri,

{*Euzkadi*, 1916-VII-30}

LUGIÑAK POZIK

Aurten bauku gariten!,
Edefa ta ugarí,
Gitxienez ixan da
Bateko amabi,
Begiratu ezkerro,
Bafiz, artotzari,
Itxasoa lez urdin
Baltz eta orlegi,
Luginak pozen pozaz
. Dantzán egin legi,

Soloetan artzeko
 Arto eta gari,
 Lur-sagar, indaba ta
 Enparau janari. .
 Aurten bauku, mutillak!
 Eskaralc Jauna'ri,
 Zegaz poz emon geure
Mutikotxuari.

Galonduak lantzeko
 Aiñ egonda giro. .
 Autsetan jarri doguz
 Astiro-astiro,
 Mutiltxuak itaurren
 Doguzala txairo,
 "Goratuago, Txuri. I
Apala, berago. . !"
 Oin be emen lengo sena
 Galdu barik dago.

Burdi-irrintxia babil
 Emen inguruan,
 Zeñek simaur geyago
 solora eruan. . .
 Arbi-buru edefak
 Artzeko soluan,
 Beyak alikaturik
 Oneikaz neguan,
 Esne edefa (jateko)
 Nai dogun orduan;
 Txin-truke saltzeko be,
 Nai daunari eruan.
 Eztarabilgu beste
 Gauzarik gognan.

(*Euzkadi*, 1916-VIII-20)

PRAISKU TA TXINDOiftA

*Doñua: Uso polita errazu
 nurat juaten zira zu.*

PHAISKU'K. — Txindofa, esan zadak ik
 "Tene" zein dan bai al dakik?

TXINDORRAK. — Bai, ba-zekiat ondotoxo
 [ere;

Gezufak balio ezтик,
 Uraxen bai uxotxo polita,
 Iñun ba'zeok pollitikl

Idazkitxo bat utzi zidan-ta,
 Bertan irakufi nuan
 Uxo pollit ori bixi dala
 D... B... A... ibai onduan.

Ezker aldetik ibaya,
 Eskubitikan mendia,
 Añe aldean txadon eder bat,
 An dago Miren Garbia.
 "Tene"-k oni otoitz eiten dio:
 "Gaizkatu Euzkelefla".

Margoz dek txuri-goHa,
 Apal, on, pare gabia;
 Gogo ta biotz jeltzale utsa,
 Euzkeldun olerkaria.
 Kayola gertu daukanarentzat,
 Uraxen bai dek txorial

(*Euzkadi*, 1917-I-20)

PERU TA MIREN SUTONDUAN

MIRENEK. — Ene Peru maitia,
 Au dala bai lofal:
 Edufa ta txingofa . . .
 Au negu gogofal
 Odeyak baltzak . . . dagoz;
 Ostotsak be ofa,
 Beren astrapalakaz
 Dantzan dabil lurra.

PERU'K. — Etzaitex ikeratu,
 Ene emazte Miren;
 Bakigu ofek zelan
 Ixaten oi diren;
 Sasoyan sasoikua
 Beti da onduen,
 Udan beruak eta
 Edufak neguen.

MIKEN'EK. — Ikusten dan gustija
 Lau ikaratan dau,
 Ta etzara bildurtzen
 Ori baño geyau?
 Eten bako ekiña
 Dago egun ta gau:
 Galduak gara olan
 Jafaituten ba'dau.

PER'UK. — Etzaitez, emaztia,
Lafegi estutu,
Emen daukogulako
Epel ta eskutu.
Ortzea argituko dau,
Edufok be urtu;
Bitartian ein daigun
Jaungoikua gurtu.

MIREN'EK. — Naiz-ta ekin gautegun
Edufa egiten,
Zuri eztautzu ezek
Zirkiñik eraiten.
Eztakit olakua
Zelan ixan leiken;
Zure katxaza orrek
Nauko irikiten.

PERU'K. — Otza kentzeko bauku
Mukufe naikua;
Aberientzat, bafiz,
Bedar igertua;
Zezin, urdai, lukainka,
Kaxan labartua . . .
Zeren bildur zara, ba,
Ene andratxua?

{Euzkadi, 1917-II-1}

UGALDE'TAR EUKENI ETA KEPA

EUKENI'K. — Kepa, gaur befi onak
Dituk gurian,
Alabatxo befi bat
Eguberdian,
Zori onian,
Jayo dala esaten
Etofi nian.

KEPA'K. — Len dituk lau seme ta
Oin alabia,
Pozik ago, Eukeni,
Adizkidia.

EUKENI'K. — Ori egia,
Jaunak ba-zekian bai
Nere befia.

KEPA'K. — Besoetan nortzuri
Emoten dautsak?

EUKENI'K. — Autu dizkigu, ba,
Euzkeldun utsak,

Baita izentzat
Euzkeraz . . . "Elene".

KEPA'K. — Ondo deritxat.

EUKENI'K. — Enbeita'tar Jagoba,
Abertzalia,
Ta Uribe Paskale,
Neskatilia,
Ezin obia,
"Elene" jasotzeko
Etorko dia.

KEPA'K. — Erabagi ofegaz
Asko poztzen nok;
Erakutsi edefa
Ofaz emon dok.
Guk euzkeldunok
Olantxerik ein biar
Gendukek danok.

{Euzkadi, 1917-II-12}

USO GAXUA

Euzko "Txalai"-rik
edefenian,
azke-azkerik,
alai bixi zan usua,
eragozpenen
apufik barik
aixe zabalán
jolasten zala naikua,
Lapurtzar batzuk
gau ilunian,
anka ta ego
gogor loturik gaxua,
erun eben, ta
gaur basamortu
itxel batian
da beren bixi-lekua.

Lapurtzar arek
uso zurija
ostu ebela
urte asko da igaro.
Gaur bera dagon
toki baltzera
oñez juteko
gustiz bide txafa dago;
aldapa latza,
sasi-sastrakaz

bete-beterik,
gorago eta txarrago.
Bertan uso-zain
azeri zar bi,
erailteko gert,
azke itxi baño lenago.

Euzko mendijak
zutik, burutsik,
artega dagoz,
begira beko ibafai . . .
Afuak beera,
durundija da . . .
Aldapan gora,
ez al dozue igon nai?
Uso zuririk
maitekofena,
efukafirik
efukofena bere bai,
aldapa goyan
burdin-arizko
kayolan dago,
erosta baten, ail ail ai!

Durundi ori
entzun daunian,
didar egin dau
euzko-gastedi zintzoak:
"Bixija al dauko
gure "Txalai"-tik
lapurtzar arek
beñola osturikoak?"
Olan ixanik,
artu korañak,
ebai daiguzan
sasi zori txafekoak:
azeri bijak
zeporaturik,
kayola apurtu,
egaz ein dayan Usoak.

Igafi dozu,
irakurlia,
zein dan Usoa,
ta zeintzuk diran azeri?
Uste dot bayetz;
bata España,
bestia antze,
Uso zuriya Euzkadi;
erdalkeri ta
pantzekeriia
lotsagafijak,
bideko sastraka ori;
korain zorrotzak

Jeltzaletasun,
ta euzkerez
egizko Euzko-Gasledi.

Gora Gastedi
gurgarri ori!
Ebai sasijok,
su-emon, erre, auts-egin!
Au ikusirik
Uso zurijak,
itxopen onez,
artu dagian atsegin.
Antziña zan lez,
azke-azkerik,
pozez beterik,
abesten ibilli dedin.
Euzkelefiya
euzkeldunentzat:
onen ganetik
Jauna bakarrik . . . Euzkadi'n.

(Euzkadi, 1919-III-6)

ENTZUN, "KIRIKIÑO"!

Ze gixon modu da or
"El hombre Excentrico"?
Arpei zofotz sur-luze,
Ala motz sur bako?
Baukat ba gogua nik
Orixe ezautzeko,
Bijar-etzi Bilbo'rantz
Juten naizeneko.

EUZKADI'gaz urtxuan
Bixi zaran lez zu,
Nor ta zelakua dan
Jakin dagikezu;
Ta neuri, ixil-ixilik,
Esaten baustazu,
Ara, milla mesede
Egingo daustazu.

Jakitun jarri naizu,
Eta nik beingoko
Txaka-txaka juanda,
Iñok baño obeto
Neuganatuko neukez
Bosteun lauerleko . . .
Elitxakidazak, ba,
Txarto etorriko!

Ni espetxe baruan
 Sartzeko gurariz,
 Ta ondo letorkidaz
 Olakorik balitz,
 Emazte ta umiak
 Alikatzeko ogiz.

Bakizu au zegaitik
 Esaten dautzudan?
 Euzko-batzar bat ein zan
 Muxika'n lenguan,
 Ta bertan *takigrafo*
 Zoli bat eguan
 Nire bertsuak sartzen
 Bere kuadernuan.

Bat artu dau goguan
 Bestiak aztute,
 Bakarroi bialtzeko
 Pizkat orraztute,
 Jakitun egon daiten
 "Liga Piperpote".
 Ofen bizkofa zanik
 Ezkenduan uste.

(*Takigrafuaren kuadernotik artuta*)

"Lengo gau baten ames ein neban.

A zuan amesetia!
 Jakitun bati gomutau yakon
 Sariketa bat jartia:
 Nok edertoen margotzen eban
 España'ren ixatia.
 Batek beinguan antzestu eban:
 Bei bat nabar ta luzia.
 Euzkadi'n jafi eutson mustufa
 Ta Madrid' en efaia:
 Emen jan da jan, ta an safa-safa
 Erasten esne gustia . . .
 Euzko-gastiak, bere aufian,
 Gert apurtzeko askia;
 Argi ta garbi agertzebala
 Jakitun aren ustia.
 Ori dala-ta, egile oni
 Emoutson sari nausia".

(*Euzkadi 1919-III-25*)

*Doñua: Nik bai dut gura legia
 Prantzisko'k bañon obia.*

Guda-santzuak ov dira . . .
 Urten, mutilak, zelaira.
 Euzkadi-aurka ezker-eskuma
 Oro bat ein dira.
Yabanak Euzkelefi'ral
 Euzko-mutilak nun dira?
 Sartu baxen len jaurti; ez egon
 Atzera begira.

Eztou nai piperpoterik,
 Ez utsik ta ez beterik,
 Euzko-eredu zintzo zolijak
 Nai doguz bakafrrk;
 Agertu bai-dai besterik,
 Eztauke ona sartzerik.
 Onak yauzak, ba, gure gastio .
 Izteko olantxerik.

Gastedijaren bijotza
 Euzko-abertzale utza.
 Onen aufian zetarako da
 Etsayen ayotza?
 Euzkadi'ri erijotza
 Afapau bai-dai. . . surpekuori
 Ofatzuko dautsa.

Karia'z Malparda, Merke,
 Madri'ra, *sokorro!-eske*,
 Liga-Krutziaz . . . ixan ei dira
 Oin dala aste bete.
 An bayetz esan ei dautse,
 Emen emongo ba'leutse . . .
 Esku txafetan etxabilk ofen
 Liga piperpote.

Eztan Madrid' en grxonik,
 Bixer baltz ez zuridunik,
 Liga-kuari botua emon
 Eraingo dauskunik.
 Efijak diño zutunik:
 "Eztok egingo gauzonik;
 Eskubidia daukadan lez,
 Apurtuko aut nik".

Onez ba'dator, onian. . .
 Txafez da'dator, txafian . . .
 Zelan datofen alantxe jafi
 Etsayen aufian.
 Ez bildur ixan arian.

Jakin bei gu nor garian . ,
Jel-areyuak eztau lekurik
Euzko-aberrijan.

{Euzkaeli, 1919-V-18)

NORTZUBENTZAKO?

Nortzubentzako ein ete ziran
Euzkadi'ko espetxiak,
Lixun-sundezko gelatzar illun,
Burnizko leyo ta atiak?
Lapufentzako? Eraillentzako?
Ez, ene anai maitiak.
Ofelaikuak azke dakuskuz,
Espian Jel-ziñopiak,

Edozer esan naiz egin afen,
Jel-areyuak azkerik;
Ta jeltzaliak "Gora Euzkadi!"
Esanagaitilc bakafik,
Espian sartu ta bertan euki
Efuki apur bagarik,
Ementxe baño ezta jazoten
Au lako lotsagafirik.

Naiz-ta jafaitu gure etsai deungak
Nai-noz ta nai-nun didarka,
"Viva que viva bolcheviquismo!"
Revolución socialista!"
"Abajo clero!" ta entzunik be . . .
Kontserba, integro, mellista,
Katolikuak diño; "Itxi,
Jel-areyuak dira-ta".

Aiztu al yake gixaxuofei
Arako "cria cuervos"?
Esango neuskioe, bada, nik
Neure urtxuban ba'legoz:
"Gertau zaiteze, gertau . . . bestelan
Belok noz urtengo dagoz,
Eurak gixendu dabezan jaunai
Begijak kentzeko gogoz".

Erijotzeak erjotzea zor,
Kisto'ren erabagija;
Bide txafetik dabilztazanai
Elduko yake aldija.
Gora Isusi eta enparau,
Euzko-sendi gurgafiia!
Alper etsayen gure kaltezeko
Zemai ta zitalkerija.

Ofeik nai-ta-ez, azke ixango da
Euzkotarren Aberrija.
{Euzhadi, 1919-IX-11)

EGIZKO LUGIÑARI

Euzkadi gure baratz
arantzaz betian,
gau ta egun lanian
ekatxen artian
Jel-azija ereiten
ainbeste urtian,
iafaitu zan lugiña . . . (G. B.)
sarturik lurpian
orra ixil-ixilik,
bartzartxu batian.

Sasi ta bedar txafez
ito biafian,
ikusirik baratz au
ain zori txafian,
garbitzen gau ta egun
guretzat onian
jafaitu zan lugiña
sarturik lurpiau,
orra ixil-ixilik,
hartzartxu batian.

Bere gogo ta bijotz
Jauna'gaz batian
josirik eukozala
Euzkadi maitian,
baratzaik edefena
au ixan daitian,
iafaitu zan lugiña
sarturik lurpian,
ofa ixil-ixilik,
bartzartxu batian,
Euzkadi gure baratz
arantzaz betian.

Zure Jel-
azijak
emon ditu sustrayak . . .
Bere igali ederraz
gertau dogu ben-benaz
zeuretzat,
lugiña,
ustai loraz egiña.

onenak
 aurten jayo diranak;
 "Euzko-Deya" poz utza,
 eta "Euzkel-Laguntza"
 zeuretzat,
 lugiña,
 ustai loraz egiña.

Zorijon-
 opea,
 agur, lugin maitail
 "Euzkeltzale-Bazkuna"-k
 eta beren lagunak
 zeuretzat,
 lugiña,
 Ustai loraz egiña.

Zure Jel-
 azijak
 emon ditu sustrayaki

{Euzkadi, 1919-XI-4}

BETAUREKOAK

Bakotxak bere maillan gustiok
 Daukaguz geure akatzak,
 Baratz onetan sartzen dirala
 Txiroak eta aberatsak.
 Zelan dakuskuz geurian lorak
 Ta besteenetan arantzak?
 Betaurrekoak doguzalako
 Zuritxuak eta baltzak.

Zuritxuokin begiraturik
 Ikusten doguz geuriak,
 Eta baltzakaz begiratuta
 Bestien gauza gustiak,
 Naste andi bat sortzen dabela
 Bardin ez begiratzia.
 Auxe dala-ta, yatorkuz gero
 Izugarrizko nastiak.

Urko laguna egiz maitatzen
 Euki daigun arduria,
 Goi-arauz bardin erabilirik
 "Zeuria" eta "neuria".
 Au eiñ ezkerro, baretuko da
 Jainkoaren asafia,
 Ta beriala bialdu be bai
 Lufak biar daun euria.

Zu obendi, neu donia.
 Auxe bai dala Doibatx aurkako
 Guzur ontasun dongia.
 Uzkuertz ixenez "jauntxu" egifiik
 Txiroen eskubidia
 Galtzen dabixan "fariseoak"
 "Pueblo" ta lagunak dia . . .

Guztionezako lege bardiña
 Eiñ euskun Jainko altsuak,
 Lege au zuzen bete biala
 Dabe goiko zein bekuak.
 Argi dago, ba: Nai ba'dogu ixan
 Egizko katolikuak,
 Danontzat bardin bioguzala
 Koma'ko "Betaufekuak".
 {Euzkadi, 1926-VIII-29}

UDAZKENA TA BASERITARAK

Uda edefa, uda pozkofa,
 Indargetuaz bai-dua,
 Au zapaldurik onen lekuan
 Jarteko pozik negua.
 Gomuta onek tamaldu oi dau
 Basefitafen gogua;
 Baña ofaitik, gertau bagarik,
 Nekez arrapau darua.

Sendi osuak alkarren leyan
 Zeñek ira geyua ebai,
 Eguna baño len junda dabitx
 Ijuika, pozkiro, alai.
 Bete nai dabez sabai ta korta,
 Zelayan metak eiñ be bai,
 Gaztelu onek eutsi dagion
 Etofiko dan neguai.

Andra ta gfzon, ne.ska ta mutil,
 Idi, bei ta burdiak,
 Or dabiz danak kuvztietara
 Ekarten azpigafia.
 Etxe onduan egin dituez
 Meta ikaragafia,
 Itxumustuan artu ez daizan
 Aurtengo negu gofiak.

Girgil arran ta txilin-otsian,
 Egal gustiai begira:
 "Aurrera, Txuri!, "Aida, TxorduaV",
 Eltzen da Praisku raendira.

Burkadiagaz Maipa ta biak
Pozkiro biurtzen dira.
Ai, onelako euzko-eredu
Beste gustiak ba'lira!

Ettxera sartzen direaneko
Kortan bei ta txal orruaz;
Ixilduteko janariakaz
Maipa ta Praisku an duaz.
Praisku'k esnia batzen daun arte
Ontzi garbire arduraz,
Maipa'k talo bero ederrak
Apaltzeko eñi daruaz.

Seme-alaba kutuntxuekin
Maiteki kontu-kontari,
Danak batera "bake santuan"
Egiten dabe afari.
Afal ondoan, beti gauero,
Agurtxa Miren Deunari.
Gero lotara, biyamonan be
Gogoz eltzeko lanari.

Udea bua, negua bator . . .
Argi ondoren illuna.
Zer da, euzkotar anai maitiok,
Guk egin biar doguna?
Danok bat-egin, gogoak biztu,
Zabaltu argitasuna,
Ikusi dayan ludi gustiak
Jauna'k gutzat emouskuna.

(EuzkacU, 1930-X-29)

LUPETZARTIAN EZ SAHTU EGORIK

Udabafiko
euri edefen
ondorenia,
eguzki dizdizariak
zoragafizko
janzki edefez
aberasturik
jarten dauz baso, zelayak.

Euzki argiak
ortzi garbitik
osasunezko
aixe bigunaz nastian
baltzen dauskun
lartan gozuaz
iminten gaitu
poz-atsegin erdian.

Baso, zelayak,
baratza ta abar
aurkitzen diraz
aberasturik ganezka;
txoriak, bafiz,
pozaren pozez
zugaztietan
zoraturik lez abeska.

Euri gozoen
ezkotasunak,
agur egiñik,
igazi dautso lurrari;
euzkiak, baña,
gogaitu barik
ekin ta ekin
dafaitso beren lanari.

Eguzkiaren
beroen beroz
kiskaldurik, or
baztafak ondatu dira;
il ziran lengo
poz-atsegiñak;
orain bakafik
negafa dator begira.

Efi guztia
kiskaltzen dago,
ito biarrik,
au zoritxafen gogofa!
Zegaitik, baña? . . .
Urtzi obenak
asafatu dau . . .
Au obenaren zigofa.

Efi onentzat
azaro eske
otoika dago
aingerutxu bat mendian,
egafiz ito
baño lenago
ase dedintzat
ura bialdu dagiyan.

Algutzidunak
aintzat arturik
mendi ganeko
Gotzon maitien otoa,
Laño zuri bat
sortu dau eta
efi gaxoen
gañian zabaltzen doya.

Beingo batian
 eguzkiari
 beren aurpegi suzkoa;
 eta jausten da,
 egafi oro
 asetuteko,
 azaro egiazkoa.

 Miragafizko
 laño zuriyan
 danen gelgafi
 egaz ibil dan usoak . . .
 efi gaxo oni
 lortu nai dautso
 nekaldiaren
 ondoren zorun oso bat.

 Zerutar uso
 zoragafiak
 ikertu ditu
 emengo uso taldiak,
 baita esan be:
 "Jarraitu neuri,
 goirantz jasorik
 ego, bijotz ta begiak".

 Zori onaren
 zale dira-ta,
 poz-pozik duaz
 Goitafen jarrai bekuak.
 Askotxu, baña . . .
 zoritxafeko
 lupetzartian
 dagozalako loituak,
 Goitafen jafai
 bestiak legez
 egaz eiteko
 eztabez gauza eguak.

 Ortzitik berantz
 zatozanean,
 Aita Goikoen
 usotegiko usoa,
 abiyatxutik
 eruateko
 bein ta betiko
 Zeurekin txindor gaxoa,

 otoi dagitzut,
 ekardaizula
 zeure pikuan
 Zerutar ezti gozoa,

euzko abenda^k
 izan dayantzat
 egizko zorun osoa.
 (Euzkadi, 1930-VIII-3)

MIKEL ETA TXOMIN BILBAO'N
 ("Belu-Mendu" zIntzuari)

VIKEL'EK. — Kaxio, aspaldiko Txomin,
 l.lagun zafa!
 Ofen aldi luzian, nundik ixan
 [zara?

TXOMIN'EK. — Euzkadi'tik ufintxu, sei
 [urte t'erdijan;
 Idaho'n ibili naz, ardi-zain
 [mendijan.

MIKEL'EK. — Artzain antzik, gaur
 [beintzat, eztozu bat bere.
 Zaldunik be, nun gero zeu baxen
 [dotore?
 Burutik biatzera soñeko edefez
 Zu baxen ondo janzten ezta, ba,
 [gaur errez.
 Idaho'n olan janzten ba'dira
 [artzañak,
 Antxe bai dirazala menditar
 [bikañak!

TXOMIN'EK. — Ango artzain-janzkijak
 [(Bilbo'ra) eltzian,
 Kilikili egiten eusten gorputzian.
 Augaitik erosi dot, biar dodan
 [dana;
 Ta berau da lenengo egin dodan
 [lana.
 "Euzkadi"-tik nekijan salokijen
 [bafi,
 Geutafak zeintzuk diran laster dot
 [igarri;
 Euretan erosi be janzki-gai
 [dan-danak,
 Azpiko ta ganeko, biav nebazanak!
 Kepa jostunak ein daust dodan
 [soñekua,
 Zuk diñozzunez beintzat, tayu
 [onekua;
 Oyal ederrera eta ederto josia;
 Saneufija be, bafiz, ez ain garestija.

Barainka oskigiñen dendan [egokijak,
 Eurokin ain gozatsu dodaz neure [erosijak,
 Ezagun da dirala. . . geutararak [oñak;
 Bide-kutxan dodazan ainbat [egiñak!
 Erosi dautsiedaz geutafak diranai. [gauza be bai,
 Ederto bota dodaz emen zortzi [ta lagun.
 Geutafen ostatuban. . . aizkide [egun,
 Jan ta edan ederto, biar dan [neufijan,
 Akeit ederra, barriz. . . Euzko- [Gastedija'n.

MIKEL'EK.- Zuk eztozu, orduban,
 Jateko, ez janzteko, ezer erosi nai. [geutar eztiranai,
 Uste dot "bate-batek". . . esango [deutzula
 Gofoto-usaintxuba agertzen [dozula.

TXOMIN'EK. — Gofotoren pizkarik ez [dot iñorentzat;
 Maitasun berezkoa baizik [geutafentzat.
 Bakotxak daki zer eiñ beren [txindijagaz,
 Gauzak aukeratzeko biar daben [eraz.
 Berezkua da, ba, nik egin dodan [lana,
 Beti eiñ dodana ta. . . eiñ gura [dodana.
 Gauzak beti be zuzen egin biar [dira,
 Egon barik "ze esango dabenen" [begira.

MIKEL'EK. — Ze asmu dakazu, ba,
 [Idaho aldeti?

TXOMIN'EK. — Jel-bidez jafaitzeko gaur,
 [gero ta beti.
 Itzez eta egitez, nun-nai bildur [barik,
 Zuzenki. . . jo ta kia!. . . etxagok [obarik.

Zofik ez arturenik. . . baktotzak [geurial
 Belbillan sartuta, oin, ba-nua [beria!
 Ama ta enparaubak besarkatutzera. [etxera,
 Gabon-jayak eurakin, jayak-jai [egiñez,
 Ospatu gura neukez poz eta [atsegiñez.
 Bostekuori. . . Mikel, agurtu [zaidazan:
 Agur! nai dozun arte, ta. . . [esanak esan.

MIKEL'EK. — Agur, ba, ene Txomin!
 [Agur, lagun maite!
 Gorantzijak etxian. . . [Agur, aurki artel
 (Euzkadi, 1931-XII-13)

AITARENA

Olakoxiak dira ludiko autuak,
 Baña ba'litzaz nire aitita lakuak,

Bixardun jakintsuak, emengo ez ango,
 Zeregin lafegirik eleukie ixango.

Aitatak esan eustan bein zer egin eben:
 Ikasbidetzat jafi gura dot gaur emen.

"Itzain-lagunak giñan ni ta auzoko
 [Jonpe,
 Iñoz ezkendun ixan asafetxu bat be.

Larunbata illuntzian, beste askotan lez,
 Bai-gentozan, ta. . . gure atsuak asafez.

Bateko bafitxua, besteko zorgiña. . .
 Ene mutilak! zer zan ango [izkilimiña?

Aitatzen eben baita epaikari ta auzi,
 Emen ikusikogu nor garean nausi!

—Zer dala-ta ebiltzan asafez jo ta su?
 Zergaitik zan, aitita, esango [daustazu?

—Esan ez, osteral Bai: Jonpe'k eta [atsuak
 Eukien astokume gaste indartsu bat.

Ain zan lez mizkia ta ganera gaiztua,
Oinpian zapal eban gure oilaskua.

Izter bijak ausi be . . . A zuan biarra!
Jayetarako geukan sei librako oillarra. . .

—Etziñen aituko, ba, epaikari barik,
—Auzira ni ta Jonpe? . . . Bai-yagok
[obarik!]

"Neuk ekafiko yuat pitxar bete ardau",
Jonpe'k esan yeustean, eta nik;
["Ondo dau!"

Atso bijeri gafatz, esan geutsen:
["Ixi! . . .
Zetarako da alpefik ainbeste gafaxi?

Ister bijak apurtu ba'dautsoz astuak,
Min ikaragafijak daukoz oillaskuak.

Ofi eiñ biar yako samia bijortu,
Mutildu ta bijarko kazuelan gertu.

Guk elafiko dogun napar ardautxuak
Alaituko gaituz ta . . . ixi oin, atsuak!"

Atsuok gertau eben oillarra ederto,
Geuk agindu geutsen lez biya-
[monerako.

Igande-artsaldian gure intxaupian
Jan gendun ollar ori gustion artian.

Ardau be polito edan gendun danok:
Azkenez soñu-joten plautiaz asten
[nok . . .

Asten dok gure Jonpe . . . Ak ebillan
[autse!
Nire atsuak dantzan . . . Altza,
[Marikontze! . . .

Auzira jrm ba'giña, bixardunak
[pozik;
Dirua kastau ta guk . . . urdala
[billoxik!

Euzkeldunok zetako auzi-arazuak?
Baztefak ondatzeko, atan be auzuak?

Auzira zetan juan etxaukok gixonak,
[daukazanak.
Zentzuna eta prakak ondo

Euzkeldunak biar dau entzun
[gustiena,
Gura dauna siñestu. . . , egin biar dana.

Lagikari jaun batzuk esan dautsela-ta,
Dana ziñesten dauna . . . kokua galanta.

Ofeilcin dabillenak ixango dau safi
Sakela tximur eta . . . biotza be larri".

Ona emen aitita maite-maite zanak
Beren loba Kepa'ri esan eutsozanak.

Jakingafija dan lez askontzat ludijan,
Orduan nai dabentak ikasi dagijan.

Eta euzko-eredu on bat ixan zan lez,
Otoi bat daskatzuet beren gogo aldez.
{Euzkadi, 1931-IV-9)

UDABARRI TA NEGUAREN AUZIA

UDABARIAK. — Epallak antxiñetan zitun
[ogeï ta bi,
Ta or abil ondiño, negu dollar ori,
Lotsa barik botaten txingor, edur,
[euri?
Olakorik etxakok egiten iñori.
Jorraillak amazazpi gaur daukozan
[afen,
Eure bijotz dollorraz jarraitzen dok
[emen,
Au eztala Jorrailla guri sartu nairik.
Gaiztoz or abil, baña . . . ba-yagok
[obarik!
Lapurtzar andi ofek, ba'eukok
[lotsarik,
Eskutau biar eukek emen egon
[barik.

NEGUAK. — Zer dok izketa ori? Zein
[dok lapurtzafa?
Kontuz . . . ; bestela, laister ua
[espetxera.

UDAHARIAK. — Ziñaldari onena ofa or
[kukua,
Epail-guena zaintzen onenetaikua,
Abesten asten dana
[Marti-Andramariz

Ta Deun Kepa egunan isten dauna
[legiz;
Itandu yok oreri au Joraila
[danentz,
Ta antzik eztaula, baña esango yok
[bayetz.

Neguak esan dautso Udabarria'ri;
"Neugaz epaitokira biar dok etorri;
Euk nai bok, kukuoi be betor
[ziñaldari,
Esan ditukan itzok an eiteko niri".

Epaikari jaunari kukuak dirautso:
"Neguak izpiderik ezetan be
Leztauko,
Ostuten dautsolako Udabafia'ri
Jaunak laketu eutson eskubide
[ori".

Kukuai urten yakoz
[guzur-ziñaldari
Neguak eruanak an zazpi gautxori;
Oneik aldeztiafen neguaren lanak,
Kuku zigur utsari esan dautsezanak:
"Alperrik etorri az, alpefik, kukua,
Txori guzur-dario lotsa galdukua;
Negu au eztok iñoi ezer kentzen

[asi,
Ta oneri lapufa deitzeko nor az i?
Beronek eingo yok, ba, beronek
[nai dauna,
Berau dalako nausi ta emengo
[jauna".

Kukuak esan afen zigur egi utse,
Mozolluak indarrez . . . geyau egin
[dautse,
Neguak biar daula jafaitu aufera
Onen aurka datoza ofek gorabera.

Zabaldur da beinguan epai onen
[bafi
Zugazti, mendi, zelai, uri ta baserri;
Txori uda-zaliok asafatu dira,
Ta baturik beinguan batzar
[nagusira,
Erabagiten dabe, dan-danen

[eritxiz,
Mozollu orrei lumak kenduteko
[gustiz,
Eta negu dollorrai berotu lepua
Nai daulako berentzat iñoren lekua,

Kukua aufetik dala, zozo,
[birigafo,
Txindor ta enparauak urten dira
[bero;
Artu dabez erdijan gautxori gazuak,
Neguaren aldeko guzur-dariuak;
Atarau dautsez onei lumiak ugari,
Batez bere oneitan nagusienari,
Pikuka jafi dabe lumage,
[billosik;
Ezautu be ezin leike zein dan, jakin
[ezik.
Zer diran ango txiiiiooo!. . . Zer ango
[garraxi!. . .
Burua eskutau nai. . . , ta ezin igasi.

Esan dautse zugatz ta landara
[gustijak;
"Austu negu aldeko txori guzurti-
[jak,
Ta neguai be kendu bere bizkar-
[nafu,
Alde egin nai ez ba'dau egun gitxi
[barru.
Beto eguzki argi ta ipar-aixe bigun,
Geure janzki orleya erakutsi daigun,
Txori alayak zugatz orrien artian
Abestu dayen kumak azi bitartian."

Ofa Udabafia'k zenbat lagun dau-
[kon,
Izpidian dagola ezagun da berton.
Ta, zenbat adizkide daukoz ba
[Neguak?
Epaikarija eta zazpi mozolluak.
Oneik bakafik, zer eñ beste danen
[aurka?
Neguak . luzaroko bixirik eztauka.

Gaitz da beti ixatia danen jaun ta jabe,
Dollorkeriz ba'dabil, gaitzago atan be. . .
Luzaro bere alde asko eukita be,
Azkenez ostikoka erabilko dabe.

(Euzkadi, 1932-IV-3)

BURUA BETI BURU

Buruaren esana
Bijotzak ba'dagi,
Indafa ezta ixaten
Iñoiz be galgafi,

Bijotza jagi ba'dai,
Baña, buru aurka. .
Amak seme dolorra
Ordutixik dauka.

(Euzkadi, 1935-XI-IO)

KUKUA AGERTU DA

Epaillak ogetasei. .
Kukuak ku-ku. . .
Zugaztijan goxetik
Abestu dauku.

Zozo-birigarruak
Txiruliruli. . .
Udabarrija dala
Gaur esan legi.

(Euzkadi, 1936-III-28)

UDABARRIJA

Zugatzak jantzi dabe
Soñeko bafija. . .
Txori alayak autu
Nun egin abiia. . .
Lore bikañ politez
Apaindu zelaya. . .
Zelaira loren billa
Dua gastediia.
Gaste maite Jel-lore!. . .
Ezarri begija!. . .

(Euzkadi, 1936-III-28)

TXOMIN ETA GARBIÑE ERRIKO JAYETAN

TXOMIN'EK. — Egizko nere bixi-lagun bat
aukeratu nairik nago;
neure maiterik begikoena
emendik urrin eztago.
Bijotz-bijotzez maite dodana
geruago ta geyago,
dantzara ointve deituko neuke
gerturik baldin ba'lego.

GABBIÑE'K. — Dantza bi dabiltz zelai
[onetan

garbia eta nastua:
garbi ori da euskaldun zafen
kistav-iolas egizkua;
besteoi, bafiz, or erbestetik
lapufa legez sartua.
Txefenen jolas zikin ortara
Garbiñe beintzat eztua.

TXOMIN'EK. — Dantza zar ori gitxik nai
[dute,

geyenak bafiz bestia;
modea da gaur zerbait direnak
baltzeoz jolastutia:
ta zeu izanik neskatarrik
bikañena ta gastia,
tamalgafirik andiena zait
zuk ni ukatzen astia.

GARBIÑE'K. — Modea da bai, zoritxafez
[be,

loikeriz jolastutia;
oraindik, baña, moda zafago
gaiztokira juatia.
Bide bi dagoz: txafa ta ona.
Zein nai zenduke artzia?
Loitik duana ezingo da ixan
egizko nere maitia.
Txomin aizkide, auzokide oi,
aditu zaizu, aditu,
euzkeldun onak iru baldintza
onexek beafak ditu:
Jainkua gurtu ta euskaldunaz
euzkera gozoz mintzatu;
itzez, egitez, lan eta jolas,
beti garbirik agertu.

TXOMIN'EK. — Edefak dira, oso edefak,
Garbiñe, zure baldintzak;
orixe bera darakuskue
Jauna'ren amar agintzak.
Zuk olantxe nai, ene Garbiñe,
zu maite nire bijotzak;
zure nai pri beteko dot, ba,
7.eu ixateko neuretzat.

GARBIÑE'K. — Biok euzkeldun ziñesmen-
[dunak

gerala ezin ukatu,
ta au olart dala, "baltzeo" zikin
ori guk nola dantzatu?
Ezergaitik bez! Eta zuk, Txomin,
itzoi betetzen ba'dezu,

ixango gera ni ta zu,
{Karmengo Amaren Egutegia,
1951, 127 or.)

TXOMIN ETA MATXALEN
(Praisikuren otseñak)

TXOMIN'EK. — Neure alclian egiten yuat
Ainbat abere jateko,
Asti apur bat ez daukadala
Apur baten be jarteko.
Beti onela ibilli barik
Ixango neuke obeto,
Neure lanetan lagundu daustan
Emazte on bat ba'neuko.

MATXALEN'EK. — Erdi bakarrik zabiltzaz,
[Txomin,

Abere jatekogiñan,
Eta ni barriz oyal garbitzen
Beti al dodan ariñan.
Diñozun lez, ba, emazte billa
Neugana eldu ba'ziñan,
Bata bestiai lagunduteko
Biok buztartuko giñan.

TXOMIN'EK. — Luza begira etzara egon,
Neure lagun, agintzeko;
Baña ez dakit indaiik dozun
Itz eder ori zaintzeko.
Aspalditxoan tentezka nabil
Andra koskor bat artzeko;
Baña biklur naz ixan ez daidan
Neure burua galtzoko.

A'IATXALEN'EK, — Zer erantzun be ez
[dakidala

Ipintzen nozu bildurrez.
Zeure burua daukazu aintzat,
Eta besterik iñor bez.
Ezkonduteko bildufa dozu,
Ta eñ barik egon nai ez.
Baña paltarik iñun bakorik
Ez dozu topauko efez.

PRAISKU'K. — Bat baño geyau ibiltzen
[dira

Gure 'Txomin'en antzera,
Aberats eder onaren billa
Jo batera, jo bestera,

Dabela; baña bai za
Oñetakoak ufatu eta
Buruko miñaz etxera.

{Karmengo Amaren Egutegia,
1954, 29 of.)

ZAZPI ERRIOJANU
(Erriojanu oneik zazpi mats-mordo ziran)

Eibar'tik Muxika'ra lengo barikuan
zazpi efiojanu ekafi nituan.
Nere andreak auek ikusitakuan,
grik-grak txiki eta iruntsi ziluan.

Nere andre maitea ain ona izanik,
nork sinistu gauz ori egingo zuanik.
Etzion itzi azur, azal ez mamiñik:
aspaldi ezta jazo olako krimenik.

Guztiau ein ta ere, biaramonian,
ezeren kezka gabe patxara onian;
ez eguan ar asko bere gibelian.
Ai, zer kristauak diran Muxika-al dian!

Guztiau ein ta ere kezkarik ez izan!
Eztakit gauzok nola izan litzakezan.
Betiko espetxera eraman ez dezan,
ene Bltor Arana, iñori ez esan!

(Karmen'go Amaren Egutegia,
1954, 93 of.)

ERETXI BI

PRAISKU'K. — Neskatxa gazte eta mizkea
eta milloi bi laurleko
beraz dituan neskatilla bat
nai neukek emaztetzako,
ezeren bere kezkarik barik
oparo bizi izateko.
Baldintza onek dituanagaz
nor, baña, ni baño obeto?
Beti aukeran, an-or naiz emen
nentsakek zorioneko.

PELO'K. — Neskatxa gazte bikain mizkea
eta gañera milloi bi!

baldintza orek izan oi dozak
askoren atsegingarri.
Milloi bidunak. . . banaka bat bai,
gazte mizkeak ugari. . .
baña egizko garbi ta onak
non-nai eztozak agiri;
oneitako bat irea baño
atsegiñago yat niri.

Epaya:

Ludi zoroan makiñatxu bat
ba-yabilk diru atzian;
baña zorion osorik ezin
lortu diruaz utsian.
Gure Jainkuak damoskunagaz
pozik ba'daukak biotza,
eu izango az orain ta gero
egiazko aberatsa.

(*Karmen'go Amaren Egutegia*,
1953, 82 of.)

IXATE BI

Beti geure onduan
dabiltz ixate bi;
oik dira zintzotasun
eta nagikeri.
Batzuk jafaitzeiote
lenbizikuari,
bestetzuk bigafenai
euren ondagafi.

Zintzuak jafaitzen dau
maiteki lanian,
nekiak eskiñirik
Jauna'n ixenian.
Nagia zufutera
dua geyenian,
artarako txanponik
aurkitzen daunian.

Zintzua ez dau lanak
bein ere aspertzen,
beti dabil maiteki
etxia txukuntzen;
nagija gauz oyekin
ezta oroitutzen,
bere nagikeriak
daulako nazkatzen.

Zintzuak lan eiten dau
ta egin-arazi,
oraingo ta geroko
lanez irabazi.
Etxian danak maite
diralarik bixi.
Nagijak, baña, lanik
ezin dau ikusi.

Zintzuak diranian
seme ta guraso,
uri eta basefi,
aran, mendi, baso,
beti bide zuzenez
lana etxerako
egiñaz bixi dira,
zorijontsu oso.

Euzkel-Efi laztana
euzkoen etxia!
Etxe-zale zintzua,
Jauna'ren maitia,
berton ixan daiguntzat
poza ta bakia,
ama Euzkereari
zabaldu atia.

(*Euzkerea*, 1929, 94 of.)

ENE JAYOTETXE MAITEA!.

Maite zaitudan jayotetxeoi,
Zugandik urbil bixi nazl
Ni besarkatu ez nadin, baña,
Or neure sendi laztanaz,
Ate zabal bat bitarte jafi
Dauste margorik baltzenaz. .
Ezin ikusi, ezin laztandu!
Tamalez ilgo ete naz?

Zure inguruak argitzen dizdiz
Urtzi'ren zorun-eguzki,
Baru ta kanpo, lan eta jolas,
Bakia zala nagusi.
Goi-maitasunez, sendi-maitale,
Zoruntsu nintzan or bizi;
Ate baltz ori dala-ta, baña,
Ezin zaut orain ikusi!. . .

Zure bafirik ez dakart iñok.
Zeugana ezin neu juanl

Ene begiok negar-iturri,
 Au gogoratu orduan!
 Gure izpafolc tinkorik daukez,
 Ez ekafi, ez eruan. . .
 Itsu eta gor ba'nengoke lez,
 Emen bizi naz "linbuan". . .!

Itxaropen bat bai-daukat, baña,
 Siñismenagaz josita,
 Gurekin iñoiz eztala aitzuko
 Urtzi, euzkotafen Aita;
 Eta aldi luzez edo laburrez,
 Ze neufiz Berak daki-ta,
 Ondiñokafen —goi-maitez— zeukin
 Laztanduko dala Kepa.

Ariatza'ko jualetxuen
 Durundi alai zolia,
 Noiz izango dot jayotetxetik
 Zu entzuteko zoria?
 Zeuk itxartuta, sendi osuaz,
 Txadontxu maitagafia
 Ikertu eta gogo garbiz or
 Jateko Gotzon-Ogia?
 Orduantxe bai egiz niretzat
 Zorionaren aundial

(1936, XII)

PELOTA LAKORIK. ...!

Buru, anka ta beso,
 Bular eta begi,
 Osoan indartzeko
 Mutil gastari,
 Pelota lakorik
 Ezin topau legi.
 "Besagain" ta "Bolera",
 Ezker ta eskubi,
 Atzean naiz aufean, •
 An jausi, or jagi. . .
 Pelotariak oso
 Bizkor egin dagi.
 Kirol-zale zarian
 Mutil azkar ori,
 Beste danak utzirik
 Izan PELOTARI!

(*Excelsior*, bere araudian)

JOSE ARTABE JAUNARI (Ibiltaldi ondoren)

Don Jose de Artabe,
 nuestro señor Pater. . .
 Comerciante de primera
 e idem de chofer;
 en cuestras y Uanuras
 leunkiro ta laster,
 or erabili gaituz
 uri eta bazter.

Para arreglar el "buche"
 hoteles de super. . .
 con un gran apetito,
 Jainkuari esker.
 En todas partes "trompis". . .
 marca fina semper.
 Y. . . para retaguardia,
 erbi, pernil ta eper.
 Artabe'n kontura babil
 amaiatxu alper!

(1941, XII)

LEKEITIO'KO ESTROPADAK

Euzko itxas-ertzeko
 Efi alai baten,
 Estropada ospetsuak
 Ixan dozak aurtan.
 Efitafak garale
 Dabelako urten,
 Gora gure mutillak!
 Dabe abestuten.

Baita gurendearen
 Poz ori dala-ta,
 Gora! gora Kepa Deuna!
 Dabiltzaz didarka.
 Itxasuak bere poza
 Nozbait emon dau-ta,
 Egin kutxaren ganeko
 Gure "kaxarranka".

Lau mofosko edefek
 Euren sorbaldakin,
 Aidian dabile kutxa
 Zirkin eta zarkin.
 Kutxaren ganean dantzatzen
 Ekin eta ekin,
 Dantza'irik bikañena
 Gure "Kuskurrupin".

ZORONTZA'KO PRANTSESARI

Aizak, nere aizkide, Prantses ospetsua,
Txafiak urten deusku txito koipetsua.
Zorionian beraz eñ gendun tratua,
Dalako txafi oso enda onekua,
 Bizkar zofoztua,
 Gaizki kapatua,
 Mustufez txatua,
 —Au bai neskatal—
Lapikua ontzeko sekulakua,
Prantses ospetsuari artutalcua.

Txami abilagorik ezin lei billatu,
Gitxi jan ta bear asko egiten deusku.
Askan eukiagaitik arto-baba-zuku,
Onek danak utzirik, lanerako gertu:
 Azpije atxurtu,
 Ormia puskatu,
 Atia apurtu,
 Au lepuan artu,
Eta tximista berak eruten deusku.
Txafi ona nai daunak Prantsesai artu.

GOMUTAKIZUNAK

Bizitzako jazoera. ta ar-emonak gogora ekarri ta auznartzea, eder yaku beti be. Enbeita'k pozaren gogoratzen ditu ainbat jai, naiz Muxika'koak dirala, naiz Oka'koak, naiz Gorozika'koak. Batzoki bat edegitea, naiz beste edozein zertzelada gaitzat artu ta gauza jakingafiak itxi euskuzan oroi-sallean.

Argi nabari da arein arteko anai-maitasuna: Enbeitafak, gastetan naiz zartzarora, bertso sutsuak opaldu eutsoezan alkafi. Kepa'k, oster, abazan anai antzera beste batzuk be oso laztanak; baitik bat; "Batxi", euzkel idazle trebia. Juan Bautista Bilbao eritxon zornotzar au, Bilbao'ko "Bayo" itxas-ontzian ebillen, ara ta ona; itxas ganetik bialtzen ebazan ainbat lan eder, itz lau naiz neurtuz. Baña Europa'ko gefatian (1916-1-14), Charisson'en ondatu zan miña batek jota Batxi ebillen ontzia.

Kepa'k, galpen ofek minduta, onela idatzi eban: "Irakurri ixango zenden "Bayo" lufun-ontzija Parantze'n, miña batek jota, ondatu ebal, 25 gixonegaz; euren artian geure Batxi (G.B.), euzkel idazle zindua ta geure lagunik maitiena, oraintxe poz eta etsegiñik aundijenaz, bere emazte ta iru alabatxuak eta geu abertzaliok besarkatzeko, beren eta geure Aberri maitera etorrela. Konorte бага geratu nintzan izpar baltz itxal au irakurri nebanian, Ai, Batxi gaxoalGuda madarikatuaren sarijak itxi erain dautzuz begijak betiko! Agur egin dautsozu betiko zeure Abefi ainbeste maite zenduan oni, zeure aizkide gustijak tamalez itxita! Artega dago nire bijotza, ta nigaz beste euzkel idazle-irakurle orok. Baña gomutaurik Jaungoikuak olantxe erabagi daula; "Geure Aita goikua, zeure ixena donetsi bedi, zeure ala belkigu, zeure gurea egin bedi donokijan lez ludijan be," Otoi auxa dagokigu kistar on gustijoi; eta, batez be, gu euzkeltzale gustijok biartuta gagozala uste dot, Batxi onaren gogo alde z geugan dagon gustija egiteko. Ta gustijon artian eleizkizun eder bat egin biar geunskiola uste dot, Zornotza'n edo danok alkartzeko erosen dagon elexa edo lekaretxe baten. Ezteritxozube?" Au da adizkidiak benetan maite ixatea.

1919'gafenean, Euzkelerriko lau aldundiak Oñati'n ospatu eben olako Batzar andi aztueziña. Eta Batzar ofetan Euskaltzaindia'k, euzkera utsezko batzar batzuk —*Euskal-egunak*— sortarazo ta ospatzea gogotan artu eban. Durango begiz jo eben ortarako, ots, lenengo euskaleguna egiteko, 1921"garrenean; Tabira zafean, Uribarri'ko Andra Maria'ren magalpian ixan zan lenengua. Gero Donesteben, Motriku'n, Afasate'n,

Zumarraga'n. . . Zumarraga'kua, 1928-IX-30'an ixan zan. Eta gure Kepa'k be ederto txalotu eban:

"Sorkaldeko euzkiak jaurtirik illuna,
Arpei alayaz dator gaur Eu,skal-Eguna;
Zumarraga'ra juan anai euskelduna,
Besarkatu ama zar Euskera kutuna
Eta zintzoro bete zeure biarkuna."

Batzokijak ziran euzkel-azia ereiten ebenak. Eta onein zabaltze naiz jai bat egitia, gustiz yakon atsegingafi. Etzan oJako egunik Enbeita bakorik. Aren zoruntasunaren ezitia! Bat bera aitatzeko, bein Gorozika'n, ango emakume abertzaliak eratuta, jai edefa osotu zan. Enbeita, gure "Txindofa" zan izlarien aurkezipena egiten ebana. Eta pozez gañezka diñosku: "Lenengo itz egin ebana Munitxa'tar Inese abadiñotar ande-raño azkafa baxen Jeltzale zintzua ixan zan; bere itzaldija, euzkera garbiz eta emakume zintzuari dagokijon lako irakaspidez beterikua za-lako, asijeran ta amayeran oso txalotua." Ondoren, Epaltza'tar Joseba Imanol lagikari gazteak itzaldia.

"Gonburu beterik zan
Euzko-Batzokija. . .
An zan alaitasuna!
An bai gastedija!"

KURUTZIA ETA EUZKERIA

Urte biribillaren bafuan ibilgunde bat egiteko ustez urten naz; eta lenengoz jo dot Gaztelu-antzeko atx-tontofez inguraturiko basefitxu begiko batera. Emen dakust, bere jayotetxetik urteieran, Kurutziaren ikufa, "Aitiaren" egiñik ikastolarantza duan mutiko mardo, mazal bat. Ain begiko egin yatan mutiko onek bere ikasaldian ze tayu daukon ikusi gurarik, sartu naz ikastolara; ta, gure mutiko-ereduak. . . zintzo be zintzo diñardu ikasten. Bere aurpegi biribil eta begi zabal bizkofetan argi-argi dirakurt: maite be maitel

Basefitxu onetatik nrtenda, bultziz ba-nua Gastela'ko Efi-burura, ta emengo ikastetxe nagusira bidian ikusten dot mutil gazte lerden osasLTnez beteriko bat. Gazte begiko au ikastetxe nagLTsira sartzen ikusirik, bere ikastaldian beñolako mutiko mazalaren antzekoa ete zan jakin gurarik, sartu naz barrura; ta atsegin be atsegin izan yat bere zintzotasuna. Ikas-taldi bitartietan, ostatuan eta abar, berarekin aldi gozoak izan dodaz, Jaunari eskafak. Biolzarren ispillu ziran bere begi zoragafietan argi-argi irakurten izan dot: maite be maite!

Gaztela'ko Efi-burutik urtenda, bultziz ba-nua beste ango Uri andi batera; ta, eldu ta beriala, dakust maitagafizko gizon lerden bat, ikastetxe nagusira sartzen dala; eta, neu be, ain gizon egokia urtxuagotik ikusi gurarik, sartu naz bafura. Eta emen clakust Irakaslaria, lentxuago bertora sartzen ikusi dodan gizon lerden egokia, zintzo be zintzo, bere ikasllei irakasten. Irakaslari-eredu onen begietan argi-argi dirakut: maite be maite!

Gaztela'tik urtenda, gure Euskelefi maitera eldu naz; eta afiturik nago Bizkai-Uri-buruko Etxe baten gizon gordin, Irakaslari gorenengoetariko bat, zintzo be zintzo, bere ikasllei irakasten ikusiaz. Irakaslari-eredu onen begietan argi-argi dirakurt; maite be maite!

Ba-nua gure baseri politetako baratza, lorategi, ibar-zelayetatik ziar, zugazti gerizpetsuetatik mendira. Izadiaren edertasunari, Goi-maitasunez, uda-txori abeslariak dagitsoezan txiroliro eztsuak neLtre biotza pozatsegiñez betetan daustiel, mendi gañetik alde guztietara begirutzen dautsot. Alguztidunak gure Abefi maiteari emon dautson edertasunaz afituta nagualarik. . . neugandik ur-urrian dakust gizon efime apal bat, Izadiari eta bere Egileari beglra, txapela eskuan daua, otoika. . . Bere begi apaletan argi-argi dirakurt; maite be maite!

Ba-nua itxas-ertzerantza. Ta emen, itxaso asafatuak, bere agotik, botaten daben amufuzko bitsez, noizik noizera, burutik oñetaraño estal durik damotsozan zakurdi-joakaz ondatu nairik. .. Baña len baño garbiago ta lerdenago izten daben atx sencloaren ur-ufian dakust zutik. . . biotz aundidun gizon kementsu bat, Afiturik beroni begira ta begira naguala, argi-argi irakurten dot: maite be maite!

Ba-nua, azkenez, atsedenduteko ustez, ibilgunde au asi neban basefitxu m.aitera. Ona eldu ta egun gitxi bafu, sartu naz obitegira; ta emen, lenengo dakustana da zurezko Kurutze bat obi ganian zutik, bere bularbesoetan idazkun auxe dabela:

"Emen datza Bustintza ta Lasuen
Ebaista yaunaren soña.
Yaunaven besoetan il zan 1929'ko
Urtarrillaren 31'n, 63 urtegaz.
Emazte ta enparau senidiak
Bere gogo-aldez arren Yaungoiko'ari
Dagiozula eskatzen dautzue.
Goyan Bego."

Ona emen *Kurutzia eta Euzkeria* alkar laztanduten; ona emen neure ibilgundiaren asieran ikusi neban mutiko mardo mardula, Gaztela'ko Efi-buruko ikastetxe nagusian ezagutu neban mutil gazte lerden ikasle-eredua, Gastela'ko beste Uri aundi bateko Ikastetxe nagusiko Irakasle-erdua, Bizkai-Uri-burnko Etxe baten euzkeraz irakasten jarraitu eban Irakaslari gorenetarikua, Euzkel-idazlerik maitegafiena, mendi gañian

Izadiari eta bere Egilliari begira, txapela eskuan ebala, otoika aurkitu neban gizon argi apala, itxas-ertzeko atxonduan, ekatxak. .. atzerantzik erain barik, zutik, kementsu jafaitu eban gizon bulartsua, beti Jel-aklez *Kurutzia* eta *Euzkeria*, maite be maite! izan zituana, bere bular gannian *Kurutzia* eta *Euzkeria* alkar besarkatzen dirala.

Ona emen Bustintza ta Lasuen'tar Ebaista, gure "Kirikiño" aundia.. . zanaren gorpua! Aita Goikoari otoi dagiogun beronen gogo-aldez. G. B.

Euzkereari egizko osasuna zelan lortuko ete dautsogun buru-austerik asko dabil. .. Osakairik onena nai izatia da.

"Kkikiiro" euzko-eredu maitagafienetarikua zana ontzarturik, *Kurutzia* eta *Euzkeria* maite be maite doguzala jafaitu daigun uda ta negu .. . Eta Euzkera osasuntsu biziko da.

Maiteak, maite dauna
Maitatzen clau nun-nai. . .
Egizko euzkotafak
Euzkeria be bai.

ENE ANAI UfiETXIÑOLA
(Muxika'tik Amerika'ra juanari)

Aspalditxuan, neure barruan
Neukan tamalagaz, estu nenguan
Imanol anai urretxiñola
Hale'ra juan zana beñola
Bixi ete zan!
Arduraz nintzan, ai baña zelan!
Ta bere izpafa, ona nun dodan!

"Euzkadi"-n gaurko "Egunekua"-n
"Kirikiño"-k jam dauzan lekuan,
Hale'tik leunki urretxiñolak
Kepa'ri jaurti dautsozan lorak
Bai-dauke usaña!
Tamal gustijak kentzeko aña.
Porteu az, mutil, belutxu baña!

Nik etxakiat urte betinn
Ain ixillik zelan egon leikian;
Oldozmenetan safi nenbillan
Abia billa ete enbillan
Usotxo zuri
Politen batatz. . . Ortan nago ni.
Igafi ete yautsat, ba, oni?

Ni nok txori bat etxe-inguruan
Nabillena udan eta neguan,
Abi ondotoi ufiñerako
Nai eztodala egorik jaso.
Naiz-ta ziñopa! . . .
Emen ilgo nok txio-txioka,
Afortzen batek afiaz jota.

Ni enok zozo, ez birigafo,
Eztakit, ba, abesten oik baxen afo.
Eztirudit, ba, kuku ez miku,
Txindor bat baño anka ta piku.
I az, ba, txori,
Ufetxiñol ain ospetsun ori!
Eta ni, bafiz, nok txantxangofi.

Oi, ni ba'nintzok ire antzeko
Txori jakintsua uriratzeko,
An abestuko neukek bai laster
Itxartu daizan efi ta bazter;
Baña nik zelan
Ofi abestu biar dan eran
Oztan ba'dakit ondiño egan?

Ainbat aizkide ba-yaukadaz nik,
Ta bat bez neu baño gitxiau danikl

Geure ele, lagi ta ekanduak,
Txori txar batzuk alper galduak,
Berbizten gabiz.
Au ezin leikek ustelak, bafiz;
Zoli zintzo onak bakafik dagiz.

Erri, baserri, zelai ta mendi,
Gautegun lanian Euzko-gastedi
Bulartsuak lan zintzo egiten,
Euzko-semia itxartu daiten
Ibilten dozak.
Orduan nire barruko pozak
Gustiz aundiak ixaten dozak!

Ai, ene Imanol, onek bai abes
Alai eztitsuak egiten dabez!
Eta euzkotar erdel-zaliai
Erakutsiak emon bere bai.
Abesti gozo
Gurgafiakaz uri ta baso
Ama gaxua nai dabe jaso.

Dabiltzaz beste zeregin barik,
Amari tamala kendu gurarik.
Onentzat eztau Amerika'rik
Euzkeleia baxen obarik,
Bildur, bada, ixan,
Ik neurtitz baten diñokan gixan
Ego barik or lotu eztaizan.

Nik biar yuat laguntasuna,
Ene anai maite zintzo kutuna.
Ia, ba, laster etorten aizen,
Aberatsago Rotxil bat baizen!
Orduan anai
Bik abestuko genduke alai;
Ufetxiñolaz T.xindofak be bai.

(Euzkadi, 1915-IX-4)

UñETXIÑOLARI BERERANTZUNA
{Muxika'tik Hale'ra}

Azillan lauко eguberdian
Aritzti zafeko gaztañedian,
Zugatz ganian azkar, ortosik,
Bazkarian zain nintzala pozik,
Ofa beinguan
Au eldu yatan bere orduan;
"Euzkadi" be bai bazkalonduan.

Irakurgairik beñenekua
 Beti dot Euzkadi-n "Egunekua".
 Gaur be olantxe begitu dautsat,
 Ta neurtitz-aldi luze bat neutzat.
 Zeñek egiña?
 Urretxiñolak, ori jakiña.
 Au nire poza eta atsegiria!

Aldika baten bildurrez nintzan
 11 edo mututu egin ete intzan;
 Orain bakafik negikek esan
 Nagia baño etzuala ixan.
 Ire nagiak
 Beinguan kendu yozak gustiak
 Or agertu dan udabafiak.

Emen udazken, or udabafi,
 Ufetxiñola poz, txindorra larri;
 Alkar ondoren, negu ta uda,
 Amaibagia da ofen guda.
 Ta geu be, aldiz,
 Noizik-bein ofen antzera gabiz,
 Naita ibilli maitasun gabiz.

Euzkeldun uso samur polit bat
 Egaz bidaltzeko agintzen daustak.
 Euzkadi'k daukon usotegia
 Gurgafia dok, ori egia.
 Baña len zetan,
 Oneik itxita, orra juaintzan
 Orain neroni eskatzekdan?

Or uso polit asko ei dira;
 I, bafiz, ofei ta onei begira.
 Euzko-alabak ofeik ba'dira,
 Eruaikek bat eure kabira.
 "—Baña Euzkera?"
 —Ori dok, mutil, itza oster! . . .
 Etxok, ba, ikasko eugaz batera?

Itandu yeutsat nik emen bati,
 Igaro danian neure ondoti,
 Hale'ra egin nai daben egaz,
 Or bixiteko pozkiro eugaz.
 Ta onek diño:
 Eu etortia berau jun baño
 Askoz obeto dala ondiño.

Aunek emon yok erakutsia,
 Eztaula itxi nai Euzkelefla.
 Bafia eu onantz ba-intz etofiko,
 Laster litzakek eugaz jafiko
 Pozez beterik,
 Abia baten maite-maiterik.
 Zer gura dok, ba, geiau eiterik?

Ba'ekik zeren bildufez nagon,
 Ta nire biotza ze lafi dagon!
 Gabiloyen bat usotzat artu
 Ta berak euri erpiak sartu,
 Gero iñola
 Urten ezziñik ortik ifiora
 Lotu eztaiten Urretxiñola!

Zetan nago ni? Ai, baña, zetan?
 Uste dot nagola gaur amesetan.
 Bestela itxafik aurkitu ba'nintz,
 Eneban olan egin biar itz!
 Bada, nok iri,
 I azan txori ain zoli ori,
 Usotzat savtu gabilloi ori?

Eure gogoko maite on bataz
 Zoriçm gustiak opa deuadaz;
 Bixi, bafiz, euk gura.bestian
 Euzkadi, baratz loraz betian,
 Aberri maite
 Au dakusgula lenau lez azke,
 Garbi ta eder, sendo ta gaste.

Alaitu nayok ire asmuak:
 Euzkadi'ra nai yok ire goguak.
 Abefi-aldez, batzafik batzar,
 Abestuteko zoli eta azkar.
 Ori dok, ori!
 Ainbat lenen, ba, etofi adi,
 Abestu daigun GORA EUZKADI!

{Euzkadi, 1915-XI-8}

ZORIJONEKO "TXOKORRAK"
 {"Batxi" euzkel-idazle argiari)

Batxi'ren txokor ofek
 ogei ta bost gustiz,
 eztira eraingiak
 neurtitz ta idazkiz,
 Kirikiño'k erantzun
 dautse bai egokiz;
 baña ofaitiño neuk
 nun dauzan ba'nekiz,
 etxeratuko neukez
 ofetako astiz.

Batxi'k emonak dira
 igarkixun ordain.
 Eibar'en ta Donosti'n
 bi ba-dirade zain;

al ba'neu, ba, neuk be eingo
neuke neuretzat lain:
txokortza oren giltza
ba'neuka neuk orain,
jariko nintzateke
igarla bijon gain.

Ni juten naizenian,
bein bere ondiño,
aurkitu barik eztot
itxi Kirikiño
gexorik edo egon
ezik oraitiño;
Centro Vasco-n irutaik
seirak alderaiño
errezau topeu leike
ZafontzaJe bafio.

Kamamilla maite dot,
aizkide Zargaste,
Kirikiño laguna,
efi eta erbeste
Batxi'gandik dauken lez
ainbat idazte,
txokofak efetako
lauron arte naste,
gertu nau, ba, txistada
egingo ba'leuste.

{Euzkadi, 1914-X-11)

GUSTIJOK ZORNOTZA-ALDERA
{Bazkari bat zala-ta)

Batxi'k itz neurtuz iragarten dauz
Euzkel idazlien ixen
Pillo andi bat, bazkarija nun
Eingo dan ixentau dayen.
Baña "Obendi bat" aiztu yako,
A'tar J. nire efijen,
Ikusgafizko neurtizlaria
Atsegin yatana geyen.

Batxi zolija euzkel idazle,
Itz-neurlaria ganera,
Bazkavi onen asmatzaTia. . .
Mutilla ona dok, ba, bera!
Idazle orok ezautu nai dauz
Baturik toki batera,
Beren arazo gustiaki dira
Goralduteko Euzkera.

Baña au eitel<o, asti bagarik,
Uran ganeko lanera
Juan zan legez lurrun-ontziko
Notiñak alikatzerá,
Augaitik bada datofeneko
Gertu egon biar gera,
Aupada batáz batu gaitezan
Gustijok Zornontzaldera,

Gogaldi on bat igaroagaz
Ezautuko dogu alkar,
Baita yagokon tokian jafi
Euzkotafen ele bakar
Zorijontsua gustijen goitik
Dotore, garbi eta azkar,
Alkartze onen ordeiz emonik
Jainkua'ri anei eskar.

Batzen garanok jafiko gara,
Pozik, mayan inguruan.
Lendakaritzat —ori jakiña!—
Kirikiño maiburuan.
Euzkera maite darabilgula
Adin, miñ eta goguan,
Ze afatsalde zorijontsua
Igarokogun orduan!

Alperrik dan lez ur juanagaz
Ibiltia esigiñen,
Damuz on barik gero esaten;
"Ai, geu be juan ba'giñen!"
Alde batera itxirik zeuen
Arazo edo egiñen,
Belu begira on barik emon
Ixenok ainbat ariñen.

{Euzkadi, 1914-X-5)

BATXI'REN AUPADIARI
ERANTZUPENA
{Mariñasi emaztiak ixenpetua)

Makal samartxu dabil
nire senar Kepa,
aspalditxuon sami
zeozer dauko-ta.
Euzko-batzafetara
Gustiz dan lez presta,
juan nai leuke. . . , baña,
Batxi, eztakit, ba! . . .

Geure osalarijak
asko daun lez maite,
alegiñak egiten
diñardu-onek be;
Batxi'ren bazkarira
gustiz osatute
juango dala dirautso.
Ai, oba litzakel

Neuk be ikustearren
senar ona sendo,
berau alikatzen dot
alegiñez ondo.
Bazkari ori ba'litz
gure etxe aurreko
intxaur nagusipian,
niretzat ederto,
Baña Zornontza nitzat
ufintxu daulako,
ezin nintke, Batxi,
ta eskefik asko.

(Euzkadi, 1914-X-9)

BIRITXIÑAGA'TAR JOSEBA'RI

Gabeko amafetan
dirakurt EUZKADI-N
gaur duala Joseba
abefitik ufin.
Idaho'ra txin-billa
nai dau egan egin. . .
Agur! Ibilli bizkor,
bigurtzeko arin.

Itz neurtu edefakaz
ein dauskuzu agur,
Kirikiño'k nai daun lez
egoki ta labur.
Idaho ori ba'lego
Gernika baxen ur,
zeugaz nintzake. . . baña,
ni bildur nok, bildur!

Doixtar itxasnekuak,
egunez ta gabez,
aspaldi ainbat ontzi
ondoratu dabez.
Gomuta onek nauko
sarri atsekabez;
zeu, baña, Gongotzonak
jagongo al zabez.

Opautzut landa zabal
ofeik bare-bare
igaro daizuzala
eragozpen bage...
Euzkadi'ra bigurtu
laster oster a be,
osasunez ta ufez
beterik goi ta be.

(Euzkadi, 1916-V-28)

URKIOLA'TIK

Afospide'tar Jon osatzale,
Zeure emaztia ta sendi,
Maitasunezko agur gozo bat
Artuxue gaur nigandi,
Deun Andoni'ri otoi egiñaz
Bai-nabil mendirik mendi,
Gogo ta goroutz indartziafen
Alde orduko emendi.

Agindu zeustan aixiak artzen
Ufutu'n edo Bizkergi'n
Egun batzuben igaroteko,
Pizka bat gogortu nadin.
Bizkergi'k, baña, ostaturik ez,
Ta aixe utsagaz, zer egin?
Ori dala-ta Urkiola'ra
Etofi nintzan aurtemin.

Aixe garbijak dagoz Bizkergi'n,
Baña aixiakaz bakafik. . .
Gorputza zelan indartuko da
Jan-edan egin bagarik,
Urdala beti ba-daukot gorgor
Gauzatxu ona gurarik?
Ofetarako ezin topeu lei
Au baño toki oberik.

Gustiz eder ta egokia da
Ni emen nagon ostatu;
Etxe-iaubiak garbi ta onak
Dirala ezin ukatu:
Mavan jafita, zer gura ta axe
Bertora etorten yaku.
Aixiak, bafiz, iviungo onenak. . .
Geyau zer daiket eskatu?

Deun Andoni'ri otovak egin,
Gosaldu eta mendire;

Aixe bigunak artuaz nabil
 Egal gustije i begire. .
 Lodituten be pizkat asi naz,
 Ene lagun Arrospide.
 Emen luzaro nengoke pozik,
 Txindigaz ba'nintz. . . aizkide.
 {Euzkadi, 1916-VI-7))

PERTIKA TA BILBAO'TAR SAMUEL (Muxika'ko seme osagilia)

I lako mutil zintzo azkaia
 Ei'ijen aintza oi dozak.
 Eztakik ondo zer diran gaurko
 Nire bijotzeko pozakl
 Itxopenezko lora gustijak
 Irri-barreka daukozak. . .
 Usain gozozko zorun gustijak
 Eugaz ixango al dozak!
 {Euzkadi, 1916-VI-15)

EUZKEL IXENAK

Euzkel ixena dauken umiak
 Ixena be euzkeraz biar. . .
 Abertzaliok esan dogu, ba,
 Ori amaikatxu bidar.
 Erde] ixenak beyuaz euren
 Abixen billa or ziar. . .
 Au iaristeko aita-ama bitxi
 Eruan Jon ta Itziar.
 (Euzkadi, 1916-VII-26)

EMEN DOK GURE BIRIGARO AUL (Bere anai Jagoba'ren olerki bat zala-ta)

Ortze illuna, zugatzak bilois,
 Bafatzen lorarik ezta. . .
 Udia jun zan, udazkena be
 Or dua iñes-iñeska. . .
 Edur-mendiiak dagozanian
 Eta ibayak ganezka,
 Emen dok gure birigafo au
 Negu-saferan abeska.
 Ego-aldeko efietatik
 Bigurtu intzan etxera,

Euzkera barik, arako txori
 Mutilduaren antzera.
 Ila bi emen einda, Bilbora
 Ogija irabazterra...
 Gaur eure "Negu-abe.sti" onaz
 Ikaratu nok osteria.

Ameriketari ufetxiila,
 Eta Bilbo'n birigafo,
 Bizkaitar txori olerkarijak
 Bixi dozak ondo arto;
 Eta ni txindor gaxo au, bafiz,
 Beti lez makal ta txiro,
 Negu bildurrez basetxetxuan
 Lumok astindurik nago.

Buenos Aires'ko Hale'n bixi dan
 Ufetiñolai esayok
 Egin dayala egazkada bat
 Onantz, iñundik al bayok.
 Ai, nire poza! Gabon-Zarretan
 Gurera joko balayok,
 Jel-abetijak abestuteko
 Alkafaz iru anayok,
 Gomuta onek, bakar-bakafik,
 Pozez zoratuten nayok.

{Euzkadi, 1916-XII-27)

MUTILAK, ZER DOK AU!

Geure utsak amar?
 "Piña"-kuak dar-dar. . .
 Abefiyau pozik. . .
 Itzalliak, negar. . .

Ogera daustie gaur
 "Euzkadi" ekafi,
 Diputauzko ustayaz
 Txukun, alaigafi.
 Erditik eskumarantz
 Begira naz jafi:
 Bilbao, Ufuti ta
 Egileor argi. . .
 Zubikarai pozkiro
 Daula esan legi,
 Elgezabal ta Sota
 Gizon agurgarri. . .
 Rotaetxe zain dago,
 Zintzo adi-adi.
 Landaburu'k "eraen gauz"
 Diñola dirudi,

Urrengoetxea, Torre,
 "Piña"-n ondolari. . .
 Ofa jeltzale utsak
 Amar ekautari'. . .
 Altzaga geuriagaz
 Bederatzi ta bi. . .
 Au dok mofoskerija
 Doguna irafil

Ezpatadun au nor dan
 Ezin dot igafi.
 Nor al da, ba? Deun Mikel?
 Ala "Piña" lafi? . . .
 Eztirala sartuko?
 Nok esan dau ori?
 Sartu ta ixango be
 Geure banakari,
 Lagunduko dautsenak
 Gogoz Bizkayari,
 Araba, Gipuzkoa,
 Baita Napafari,
 Ta eztabez aztuko
 Zubero, Laburdi. . .
 Egizko geure Ama
 Dalako Euzkadi,
 Anai onak lez lagun
 Egiñik alkarri,
 Zoruna jaristeko
 Euzkelerrari.

Artuxue, amaikok,
 Gaur nire opari,
 Poz-agur sutsua ta
 Zorunak ugari!
 Gora gure Jelbatza
 Ta Euzko-Gastedi!
 Abefi aintzarako
 Olantxe ixan bedi.
 Agurl ta agindu noz-nai
 Zeuen Enbeita'ri.

{Euzkadi, 1917-III-20}

AÑOSPIDE'TAR JON MIRENA'RI
 (Gernika'n Batxiler ikasketak amaitzean)

Txoritxu batek ekafi yeustak
 Gaur izpafik alayena:
 "Gustiien goitik zuen efitar
 Gaste zoli Jon Mirena."
 Euzkadi'k beren bijotz erdian
 Jdatzi yok ire ixena,

Ezagaturik euzko-eredu
 Agurgafi bat aizena.

Sei urteetako ikastaroak
 Danen gain. . . dozak igaro,
 Urten dauala ikasle lagun
 Gustijak baño gorago;
 Aplikadue baño geyau be
 Bai azala ezaun dago.
 Gurenda ofek poztu nayok, ba,
 Ik uste baño geyago.

Zugatzak beti emon oi daula
 Beran antzeko igali,
 Esakun zafak olan diño ta
 Eztaue txarto igafi.
 Buru argi ta biotz apaldun
 Aizkide azkar on ofi
 Opa deuataz zorun utsezko
 Urte gozuak ugari.

{Euzkadi, 1917-VI-15}

MUNGIA'N ARATOSTE EGUNETAN

Ain ziran egokijak, ain ziran alayak,
 Mungiar Batzokijan egin ziran jayak!
 Aretua gonburuz beterik eguan
 Antzerti-jayok asi zirean orduan.,
 Lenengoz antzeztu zan "Eskonduko al
 [naz",

Gero "Meza barria", egoki ta benaz.
 Ertzelari gustijak ein eben ederto,
 Nik uste neban baño askoz be obeto.
 Baita onen ondoren eresi-soñuan
 Aldi gustiz alai bat igaro genduan;
 Ganboa'tar Iñese, neskatxa bikaña,
 Asten da pianua joten... zelan baña?
 Gabilongo, Afuza, Garabilla, Atxabal,
 Au artezkari zala, jezafirik zabal,
 Biboliñakin soñu joten asten dira.
 Axe bai jotia "Vizcainik Bizkaira",
 "Bide onera" be bai; azkenez, aur-dan-
 [tza,

Eresi gustijori atararik autsa!
 Ezta efetz topetan, ene Kirikifio,
 Soñulari oberik mnngiafok baño.
 An zan pianu soñu, an bibolin-otsa!
 Ango txalo jotia!. . . Zer zan ango poza?
 Soñu eztitsa arek entzun ondorian,
 Pozez zoratuta lez, antzoki ganian,
 Egotxu'ai erainda, pikua zabalik,
 Asi zan txindofa be abestu gurarik.
 Txindofan txifistadak amaitu ondoren,

Danok abestu gendun "Euzko-Abenda-
[ren".

Astelen-astarteko gau bietan bardin
Mungiar Batzokijan jayak ziran egin.
Danoi dagitzubedaz eskarak ugari,
Batez be Atxabal'tar Endika jaunari.
Ekin gogor Euzkadi, lenau zan lez azke,
Arrotz-buztarri barik, jarriko dan arte.

(Euzkadi, 1917-II-29)

AZKOITI'KO "ADARKA"-RI

"Piñu-tzar" jauskerako
Poz dardakadiak
Gexotuta kabian...
Sei egun aundiak.
Ofilaren batian
Mankau anka biak.
Gurendako bi egun
Gomutagafiak
Bai-dauzka Mu,xika'ko
Txindor elbarriak.

Gurenda ospatzeko
Txifist egin nayan,
Gogorik alayenaz
Zeguan garayan,
Ezbiar gaitzak artu
Zuala mendian.
Baña, uste baño len,
Ala biafian,
Makulu biak utzi
Zitun baztafian.

Zure otoitz beruak
Deun Andoni'gana
Egiz ziñestuten dot
Elduko zirana,
Len makulu birekin
Nekez zebilena
Ija sendaturikan
Dagolako dena:
Emendikan sortzen zait
Nere ziñesmena.

Tamal artu zenduan,
Aizkide "Adarka",
Muxika'ko Txindofa
Zauritu zala-ta;
Maitasun origaitik
Eskafak aneika,

Ta lasai bizi . . . , laister
Buru, ego, anka
Sendaturik, abesten
Alai jungo da-ta.

{Euzkadi, 1917-VI-1)

POZ-AGUR SAMUfiA

Afospide ta Basabe'tar Jon,
Mutiko zoli otzana,
Eure guraso gurgafijak lez
Ain lotsa ona dokana:
Askon auflan erakutsi dok
Burez argije azana.
Artu egik, ba, neure poz-agur
Bijotz erdiko laztana.

Lau ikastaro igaro dituk,
Lauretan nausi urten dok;
Ik baxen efex garaitza ori
Etxok jaristen edonok,
Bardindu dituk ikastetxian
Egon dirian onenak;
Izpar onegaz ik uste baño
Askoz geyago poztzen nok.

Aita eta ama poztuten dozak
Euri begira jafita,
Ixeke bikain zolijak, baita
Eure arreba polita;
Aitila, bafiz, pozaren pozez
Or yagok ifi-bafeka.
Zorun gustijak euri opaltzen
Eure adizkide Kepa.

Abertzalien semia azan lez
Ba'intz *astokrazia'koa*,
"Jauntxu"- en batek oingo esan juan:
"Ai. . . ori dok talentoal"
Igaitik, bafiz, *apUkadua*,
Itz augaz yoeke naikoa.
Baña ofaitik etxauk ardura.
Aupa, Jon biotzekoa!

Igafi barik ludiko gure
Urriak aufera duaz;
Gaur mutiko bat az, baña bijar
I gixon andi ixango az:
Buru argidun kistar otzanak
Jauna'k sariztu daruaz . . .

Jafaitu yok, ba, bide onari
Aitak lakoxe goguaz.
(Euzkadi, 1017-VI-16)

"USTEBAKO"-RI

Gertetan naula neure
Abijatxurako,
Dirauste: gaur "Euzkadi"-k
Olerki bat dauko
—Ai, baña zein polita!—
Txindofarentzako,
Beraren egilia
Dala "Ustebako".

Au entzun dodanian
Asi naz begira . . .
Ixa bere neurtitzok
Neuretzako diva.
Enayoak, ba, orain
Juaten abira
Erantzun barik, eraz
Etorten ba'dira.

Ikaratu al zara,
Ene "Ustebako"
"Karatx" iru efitan
Aurkitu dalako?
Eukirik eun zaldiren
Baño geyagoko
Indardun burtaviña
Gevtu nai-norako?
Ofez ganera, bafiz,
Evi bakotxian
Zer jazoten dan berak
Nai daben gustijan
Jakin gura ba'dau be . . .
Eztauko gatxian,
"Telegrafo sin hilos"
Daulako etxian,

Len neu nintzan Karatx'en
Lagun izparkari,
Baña anak zaurituta
Nintzanian jafi,
Jauntxuok lagun egin
Nairik Karatx'eri,
Ta oin eurenaz uvten
Daben ezaugafi,
Tramankuloi dautse
Burgos'tik ekarri.

Diraust bai-dakiala
Baita zure bafi,
Nun da zelan ein dozun
Olerkitxu ori,
Toki ofek inguru
Daukoz iru efi,
Muxiba, Gorozika,
Eta Ibafuli,
Toki ortan neuk bere
Txifist ein dot safi.
(Euzkadi, 1917-VI-25)

EZKONTZA

(Ezkondut: *Erkoreka'tar Gotzon eta
Goiria'tar Pidele*)

Edavi gafatzena
Ozpiña da berez,
Baña eztijak gozo
Bigurtzen dau efetz.
Ezkon-buztarrija be
Ozpin ori legez
Bignrtzen da egizko
Maitasunan bidez.

Dozuen lez egiko
Maitasun sutsue,
Gustiz bigun, ariña
Ixango yatze,
Ta Jaunak gotzontxurik
Emoten bautze,
Euzkel ixen edefez
Ugutzaukoze.

Agur, ta ondo bixi,
Bikoitz edefoi!
Ixango al dozuez
Zovunak ugari.
Aiztuten ez itxi nik
Esaneikuari,
Egipenez goraldu
Daiguntzat Euzkadi.

(Euzkadi, 1917-X-22)

BETI EZTI GOZOTAN

"Belu-mendu"-k esanda
Jakin yuat lendi

Gaur bikoiztuko dala
Gure "Andutz-mendi"

Ollasko dotoriaz
Ollanda polita . . .
Zein bikoitz begikoa
Alkarraz jarrita!

Bata lagunzea zan,
Bestia be bakar. . .
Bijak bat egin yuek
Laguntzeko alkar,

Miketu baño lenau
Ori bai-nekijan
"Andutz" sartuko zana
Gure kopradijan.

Ondo etorri, bada,
Neure lagun zarra;
Gustientzat etxagok
Emen leku txafa.

Iri nai deuak, bafiz,
Tokirik onena,
Beti ezti gozotan
Eukiko auená.

Eure kutuntxu ofaz
Nai beste urtian,
Zoruntsu hixiteko
Euzkadi maitian.

{Euzkadi, 1918-I-17}

BERMEO'KO "KRESALA"-RI ERANTZUPENA

Enintzan aitzu, enaiz aitzuten . .
Agindua zor dala-ta,
Ofako ustez, Gernika'raño
Eldu nintzan ozta-ozta:
Buruko miñaz lami nenguan
Ta izugafizko marranta;
Zalburdi baten ieurt egin neban,
Lagun gustijak laga-ta.
Ordutik ona emen bixi nok
Abijatxuan sartuta.

Osalaririk agindu eustan;
"Ua ta sartu abijan,

Gura ezpadok gexo txar batek
Beingoko artu agijan".
Ganr esan yeustak: "Leku onetik
Iñes dok oingo aldijan . . .
Jakín egik, ba, egon intzala
Gustiz afisku andijan;
Baña etxaukok oin ardurarik,
Jagi adi euberdijan".

Esayoek, ba, zer jazo yatan
Orko abertzaliari;
Ainbat ariñen osatu nadin
Otoitz eiteko Jauna'ri,
Ta ondo jarten naizenerako
Bazkari edo aparti
Eder bat gertau, danok batera
Gurenda ospetsu ori
Ospatu daigrin, poz-atsegiñez
Esanaz: Gora Euzkadi!!

{Euzkadi, 1918-III-11}

IRUKOITZ BARRUA

Bixerdoi baten sartzen nok eta
Igaroteko astija,
Artuten yuat "A B C" deitxon
Madriltar izpafingija.
Ene mutillak! Auxe dok auxe!
Auxe bai afigafijal
Geyauko barik sortu yauskucl
Irukoitz bafi-bafija.

Begira nayauk irukoitz oni . . .
Auxe dok auxe berbera!
—Aita, Semia eta Goteuna?
—Ez, olan barik, bestera.
Esango yatzu zelan dan; ara:
Lotsage, dolor, gangafa,
Iru bihote ta iru *kalbogaz* . . .
Egizko afo bakafa.

Azpijan idazkun bat:
"El gran patriota".
Obe onen lekuan
Beste au ba'leuka:
"El gran malas entrañas",
Afo, buru-loka".
Ama il nai daun semiai
Ori yagoko-ta.

Ze ederto daguanl
 Gixon bizkorak dagoz
 Lekuan-lekuan".
 —Bai; entzun dot, A B C-k
 Bosteun laurlekuan . ..

(Euzkadi, 1918-IV-25)

IKASLE'RI

Agur, "Ikasle" maite,
 Zoli, zintzo, azkara:
 Pozik irakufi dot
 Zure gaurko izpafa.

"Kirikiño"-ri agur
 Pozez egin dautsozu;
 Neu, be, bijotz osuaz
 Zeure lagun naukozu.

Gandariasbeitia
 Ta bere emazteari,
 Euren lau semiakaz,
 Zorionak ugari.

Zintzuak ixateko
 Bijotz, gogo ta adin,
 Itzez abertzaliak,
 Eikerakaz be bardin.

Euzkeraz dakigunok,
 Edonoz ta nainun,
 Itz, idatzi eta abar . . .
 Euzkeraz egin daigun.

Euzkel-ixenak jafi
 Euzkotar umetxuai,
 Etxe, txaide ta beste
 Gauza gustiai be bai.

Erdeltzaletasuna
 Jaurti bein ta betiko,
 Ta asmo sendo bat artu
 Euzkeraz eiteko.

Andra erdeltzalen bat
 Ba'daukozu, gixona,
 Ta nai botso umiai
 Jafi erdel-ixena,

Neuriak diralakoa".

Gandariasbeitia'k
 Bere emazte Miren'i
 Olan itz-ein biafik
 Ez ei dau erabilli.

Len iru seme, oin bat,
 Laurak euzkel-ixendun;
 •Bikoitz onen bidia
 Danok jafaitu daigun.

Bikoitz onek jafi dauz
 Euzkerazko . . . lau gotzon.
 Ze opalgun edefa
 Euzkadi'ri dagitsonl

Neuk, be, lenengokuai
 Vicenta neutson jafi,
 Baña ordutik ona
 Damu ixan dot safi.

Gero Balendin, Sabin,
 Imanoltxu, Eburne,
 Begoñe ta Itziar.
 Zer deritxok, "Ikasle"?

{Euzkadi, 1919-IX-14}

"TXEPETXA"-RI

"Ator gixon artera"
 Txepetx jaunak diño.
 Baña, zelan jungo nok?
 Luma zafak jun ziran
 Ez dakit noraño;
 Bafirik etxakustak
 Banaka bat baño . . .
 Ni gixarterako ona
 Nayagok ondiñol

(Euzkadi, 1919-XI-26)

OSASUN-BILA

Egizko txori ofein artian
 Bixi da nire anai maitia,
 Nire anaya *Ufetxiñola*,
 Txori entzute onez betia.

Olerkaririk gorenengua,
Abesten dauna gotzon-irudi
Zindo, zolija ta arteza, barriz . . .
Orratz-arija bera dirudi.

Asko maite dot, asko maite nau,
Lagun egin daust askotan;
Gitxi lakoxe bijozduna da
Nire anaya olakoetan.

Lengunian be neu ikertzero
Jun da *Uspitxa-Jauregi'raño*,
Baña txindofa eztau aurkitu
Abijatzua bakafik baño.

Aratu ditu ardura andijaz
Etxe inguruak sagasti ta abar,
Ezin dau baña topeu iñun be,
Tamalez ija egin dau negar.

—Nora jua aiz? Zetan alde dok?
Nun ago baña, ene txindofa?
—Nora ta zetan alde egin dotan?
Osasun-bila Laguardia'ra.

Neure osasun maitagafijak
Befogei urte neugaz egiñik,
Neuri ezertxu esan bararik,
Igesi eustan ixi-fxilik.

Billa ta billa nenbillan beti
Etxe inguruan gorde ote zan;
Baña eneban aurkitzen iñun,
Eta onantza etofi nintzan.

Aratu yuaz baztar gustijak,
Safi ta safi deitzen nayeutzan;
Berton egon dok, erantzun yeustak,
Ara gaur berak zer esan daustan;

"Euzkotar txori askok eta askok
Aspaldi jo yok nire atia,
Otoika danak gura dabela
Txindofa'gana ni jutia.

Ezaz, ba, ene lagun maiteoi,
Bakarrik nire billa abillena;
Ni pozik jungo nintzakek, baña
Ortako biar Jainko-balmena.

Baimen orixe lortu ezkeru,
Igan lasler nintzakek pozik.
Ai, baña zelan iganata ni
Aloroduna'k laketu ezik?

Itxaron eik, ba, eruapenez;
Ez bildur ixan, ene laguna,
Eure aizkide onak ikertzen
Juazen arte Jauregi deuna.

Txadin zolijak Bizkargi-gaindik
Beñola jaurti eban ifintzi,
Aberkoi arek itxartu dauzan
Emakumiak ez dozak gitxi.

Txadin bikañak emakumiei,
Gizasemiei *Txadin'ek* aitak
Egin eutsien dei samufari
Gogoz erantzun yeutsek aneikak.

Egun orotan yakustazak, ba,
Jauregi Deuna'n sartu ta urten,
Gustialdunai eske ta eske
Eztautsoela baketan isten.

"Joixu atia, zabalduko da",
"Deitu egixu, entzungo yatzu",
"Eskatuixu ta emongo yatzu",
Egi utsa dan Kisto'k dirausku.

Eskatu yuek, eskatzen yuek,
Len eskatu dok, oin be eske ago;
Lortuko dala uste yuat, ba,
Euk uste duan baño lenago".

—Nire osasun maitekor onek
Emon yeustak gaur itxaropena;
Uste dok bada lortuko dala
Gu alkartzeko Goiko baimena.

Au lortzen ba'da, *Txindor* alai
Urtengo yeutsek luma bafiiak,
Eta orduan egaz jungo dok
Zuei emoten izpar alayak.

Jauna'k nai ba'dau lortuko da-ta,
Lortzen ez da'da, eztau gurako;
Egin bedi, ba, Bere gurea,
Gure Egillia Bera dalako.

Naiz lortzen dala ta naiz ezta,
Neure aizkide on roaitekofak,
Bijotzez danoi aneika e.skar
Dagitubez ba zeuen *Txindorrak*.

{Euzkadi, 1920-V-2}

ONDO-ETORRI

Usokumiak urten oi dabe
Abijatxutik ondo jantzirik,
Osoro lumaz ap.aindu arte
Ez dabe egiten egazkadarik.

Biar dan eraz jantzita gero. . .
Aixera ibiltan urteten dira;
Ibiltaldi bat egin ondoren,
Atzera datoz euren abira.

Euren amek itantzen dautse,
Txeraka, pozez artu ondoren:
—Ene kumeok, nun toki polit
Alayaguak, an ala emen?

—Gu ibil garan inguruetan
Ikusgarrija ugari dago;
Baña ango gauza gustijak baño
Geure abitxu auxe nayago.

Txadin usotxu bikañak bere
Bizkargi-gaindik, apain jantzirik,
Vigo-rañoko egazkadia. . .
Egin euskun geuk igefi barik.

Beitia Miren lagun ebala
Bere ixekoaz an ibilli da,
Bizkargi ala "Gallegu-erri"
Zein alayago diran begira.

Ille bi andi an igaro ta
Atzo ikusi dogu Gernika'n,
Eta beti lez usotxu polit,
Zoli, alaya eretxi geuntsan.

Uso-ameak kumeari lez .
On-etofia emon ondoren,
Itandu geutson: "Zein edefago?
Nun gurago zeuk? An ala emen?"

—Galizia'n be uri eder ta
Toki zabalik asko bai-dago,
Baña ango gauza gustijak baño
Bizkargi neutzat askoz nayago.

—Bizkargi'gaindik egaz eginda
Aldi luzian egonik Vigo'n,
Astokrazi'ko "Cervantes" arek . . .
Eztautzu zeuri burura igon?

—Ez astokrazi ez mandokrazi,
Naiz euren gauzak anditzat euki,

Nire euzkerea ezta juango
Amak ipiñi eustan lekutik.

Euzko-neskatxa erdeltzaliak
Txadin'en itzok zeuentzat artu;
Erdera itxirik erdeldunentzat,
Euzkereagaz zuzen jokatu.

Ai, ba'zenkie ze kalte itxelak
Eiten dauskuzan erdelkerijak!
Laster zintzakez euzkeltzaletu
Euzkelefiko neskatx gustijak!

Euzkeraz gurtu Josu Biotza,
Euzkeraz jagon Doibatz-Lagija;
Itzez, egitez, an-or, nai emen,
Goraldur beti Euzkelefija.

Txadin'en jafai jarten ba'zare
Euzkadi oro, mutil ta neska,
Laster dira or, apatx-otsian . . .
Belafi *motzak* iñes-iñeska.

Noz ikusiko ete dogu, ba,
Belafi-motzen apatx-ots ori?
Zorun oso bat opa dautzugu.
Agur, "Txadintxu"! Ondo etofi!

(*Euzkadi*, 1920-IX-8)

URETXIÑOLA BEREN MAITIAZ (*Enbeita'tar Imanol'en ezkontza*)

Ozkarbi dago, aixe biguna,
Pozkarrizkoa da gaurko eguna.
Biaizterit'ik Urkiola'ko
Tofera egaz ein dot beingoko.
Emen alairik
Nago begijok urten biafik,
Gauza gustijak ikusi nairik.

Euzkelefiko mendi ta zelai,
Uri ta basetxe zurijak be bai,
Gustiz ederto agiri dira.
Pozez nagola eurei begira,
Oraintxe berton
Ikusiten dot beko launetan
Burdur bat berez ariñeketan.

Bide gustijan arin ta efetz
Beriala dator, txorija legez . . .
Aldatz gustijak igaro ditu,

Eta beinguan
Txori-aldiriak eres-soñuan
Abes dagie bere inguruan:

"Goyetan aintza ta beyan gentza"
Ixilduge txori danak dabilta:
'Goraldur daigun Urkiola'ra
Gaur datorkigun urretxindorra,
Bijotz gustijaz,
Datofelako beren maitiaz
Bikoiztuteko uste betiaz."

Berebiletik urtetan dira
Txadon inguruko zelai andira;
Emen luzaro egon bagarik,
Txadonarantza datozalarik
Begira nago,
Ta dazaudaz bi jantzirik afo,
"Ufetxiñola" ta "Biregafo".

Onein erdijan uso polit bi
Dakustaz garbiro, apain egoki.
Gotzon antzeko jaupari gaste
Gurgafi bat an aurkezten yake,
Ta danak beraz
Deun Andoni'ren aufera duaz,
Au gurtuteko asmo senduaz.

Gotzon-aldeaz datorrelarik,
Imanoreri ta Balendin'eri
Andoni Deunak esaten dautse:
"Neuk onetsiko zaituet ointxe,
Bijotz oneko
Maite bijokin bat egiteko
Oraintxe bertan, bein ta betiko.

"Onek senafa, zuk emaztia,
Maiteko dozue bata-bestia,
Maitekozue zeuen Jainkoa,
Maitekozue lagun urkoa,
Kistar antzian,
Beti euzkera garbi utsian
Euzkadi zeuen efi maitian."

Ezkon-buztafi astuna da-ta,
Askorentzat oi da eruan-gatxa;
Baña batzuntzat ariña oi da,
Eta zuentzat arin ori da,
Zorun-baratzan
Beti alairik bixi zaiteezan
Udabafiko txorijen gixan.

Urtzi'k jantziko dau baratz ori

Zuek arduraz zamduta gero,
Jel-usain gozoz Euzkadi oro,
Dagon kiratsa
Jaurtirik ufin, Ebro'z arantza,
Ixañ daizuen zorion utsa."

Auxe bai dala egun alaya!
Zorioneko da nire anaya,
Balendintxu lagun dabela!
Beti zoruntsu bixiko dala
Deuna'ren itzak
Egiz opaltzen dodaz zeuentzat,
Neure maitasun ezaugafitzat.

(Euzkadi, 1921-III-31)

AI, ORDUKO SASOYA!
{Balantzategi'tar Bingen'i}

Orduan, baña, txindofak beren lumak
[osorik eukazan;
Ori' dala-ta, txiroliroka pozkidaz nainun
[asten zan.
Lumadi ori aldatukeran jafi ,zan erdi
[billoxik,
Au dala-ta oin zelan abestu txindofak len
[lez pozpozik?
Ondiio, baña, Jaunak gura-ta, jafiko
[ba'litz lumadun,
Laster litzake gogor Jel-aldez txofotxio-
[ka edonun.
Zure bezuza Bustintza'k niri bialdu eus-
[tan bai laster
Jaunak zorunez bete bezagiz, Balantza-
[tegi: rnilesker!

{Euzkadi, 1923-VIII-II}

ONGILLEI ESKARRA

Maitasunezko itz bereziak
Txindor gaxuak nai ditu,
Ongillei neuriz eskartuteko,
Ezin dauz baña aurkitu.

Billa ta billa dabillalarik,
Entzun dau Goiko abotsa:
"Itz berezirik eztozu biar,
Onena dozu bijotza."

"Algustidunai dopaltsozula
Bijotz orixe osuan,
Ordez ongillok jafi daizuzan
Zorun-bixitza gozuan."

Or yuatzu, ba, Zeuria da-ta,
Or nire bijotz osua,
Ene ongillak ixan dayentzat
Zorijon oso gozua.

(Euzkerea, 1929, 163 or.)

"ZIDORRA"-RI

Ari batetik dingilizka dan
Ludiko gure bixitza,
Eriotziak Goi-baimenen zain
Certo korañe zorrotza;
Jauna'k "txist" eiten dautson unian
"Txirrist". . . ebagiten dautsa.
Zein zori ona une aretan
Garbi daukanak bijotza!

Donoki goira dagon bidia
Estu-estua da oso,
Aldapatsua eta, ganera,
Bertan eragozpen asko.
Baña bideoi elbururaño
Jafaitzen dabenentzako
Zorun utsezko "Txalai" guren bat
Jauna'k izentaurik dauko.

Nire amatxuk, Jaun-maitasunez,
Bideoi aldapa gora
Uste dot zuzen jafaitu daula
Arturik neke gogofa.
Urtzi'k beria eban ta Berak
Deitu dau Bere ondora.
Egin bedi, ba, Jauna'ren naya.
Eskefik asko, "Zidorra".

{Euzkadi, 1926-X-17)

Ezerezian amaya.
Igerri barik, beinguan dua
Ludiko gure aldiya.
Aldi labufa, baña, benetan
Aldi onuragafia. . .
Zuzen jafaitzen dabenentzako
Zeruko bultzi-bidia.

Ni oyan gaxo nengualarik,
Usansolo'tik, "Patxiko",
Ludi zoroai agur egiñik,
Ezkutau ziñan betiko. .
Maitati utsa ziñan gizona,
Euzkeldun bijotz andiko. ' ,
Ene osaba bijotzekuoi,
Etzaitut aitzuta itxiko.

Zeure aldijan ein zendun ainbat
Errukizko egikera;
Txiro-gaxorik agertzen ba'zan
Eskian zuen etxera,
Zeuretzat zeunkan bazkaritik be,
Otoi egiñaz batera,
Safi bialdu ixango zeuntsen
Alabatxuaz atera.

Eguneroko neure otokay
Egiten ditudanian, ' ."
Aiztu bagarik beti eukiko
Zaitudaz gogamenian.
Geidearentzat ain efukofa
Ziñean ori ludian,
Jauna'k efukiz bere semetzat
Artu zagizan an Goyan.
Olanxtxe!

{Euzkadi, 1927-II-13)

AGUR, GARMENDIA!

Sara'n bizi ziñean
Euskeldun garbia,
Yatorriz napar zintzo,
Zaldun gurgarria.
Euskera ta Uzkuertza
2an zure legia,

Taraitzen zendulako
Donoki-bidia,
Yaunak gorde zaizala,
Ene aizkidia.
Zeugaz daruastazu
Biotzik erdia.
Agur, ba; "gero arte.
Agur, Garmendial
(G.B.)

"KIRIKIÑO"-RI
(Zartzaroan Mañari'ratu zalako)

Maite be maite zaitudau ori
Gas'te nintzandik asita,
• Nire bijotza zureaz dago
Maitasun-ariz jo.sita.
Igandean zuk bialdu zeuskun
Agur samurra ikusita,
Mañari'raño jaraitu dautzu,
Zeu barik ezin bixita;
Gaurtik bat einda jarri biarko
Mañari eta Muxika.

Euzkeldun jayo ziñean ori
Euzkeldun lan eta bixi;
Euzkeldunakin erderaz eiten
Etzaitut iñoz ikusi;
Arazuetan bardin euzkeraz
Naiz itz egin naiz idatzi;
Euzkera ta zu, ama-semiok,
Alkafekin beti-beti. . ,
Euzkeldun andi-naiko ugarik
Bauke zугan zer ikasi.

Ofenbeste lan egin ondoren
Biar zendun atsedena;
Ofetarako zeuk autu dozun
Mañari dozu onena.
Zeuri dopaltzut aldi luzeko
Zorun-bizitzaik maiteena;
Ordezkoari, Goi-maitasunez,
Lan egiteko kementa;
Sarilzat, bafiz, betiko aintza.
Auxe da nire naimena.

{Euzkadi, 1928-IX-11)

Aunek mendigoxale
Zintzo kementsubak,
Neke-bildufik ifioz
Ezautu ez dabenak!

Egun-sentijan urten
Izpazter'tik goxian. .
Illunabar goitzxuan
Urkiola'n zirian.

Eta ez uste gero
Daguanik Izpazter,
Urkiola'tik berantz. . .
Mañari baxen laster.

Gitxienez bai-dira
Irurogei aneurkin;
Sail polita neurtzeko
Emakumeak ofiekin.

Sei-amar ta sei urte
Bizkafian dirala,
Eiteko ezta gero
Ibiltaldi makala!

Etzetik urten eta
Urkiola'ragiño,
Ez eben itzik egin
Euzkeraz garbi baño.

Euzkeraz bidietan,
Ostatu naiz elexan,
Beti euzko-eredu
Kistar zintzuen gixan.

Gora Izpazter'eko
Todore ta lagunak,
Mendigoxalietan
Diralako gurenak!

Euzkadi'ko gastedi
Mendigoxale-aldrak,
Eredutzat arturik
Aitaturiko andrak.

Jel-bidez beti zuzen,
Zutik beti euzkeldun,
Euzkadi'ren zoruna
Lenbaitlen lortu daigun.

(Euzkadi, 1932-X-16.)

"Egija beti egi
zuzena dalarik,
Geu gara errudunak. . .
Ez dago ez-bairik."

"Orain doguz, bai orain,
negarrak, uluak,
igazi dauskunian. . .
"Mando" "Ganbeluak"!

Ez ibilli, ba, orain
uliei tiraka,
oingo negar-uluok
alpefik dira-ta.

Zentzunai leku emon
zeuben bijotzetan,
eta Jel-bidez ekin
norberen gauzetan.

Obenez zikindurik
dagan bijotzak,
Josu'ren Itufijan
garbitu bakotxak.

Geutzat nai eztogunik
iñori ez opa,
Jauna'ren aginduak
olantxe diño-ta.

Negar-uluok itxi,
lanari oratu;
gofotoen lekuban
maitasuna sortu.

Katoliku gustijok
Uzkurtzan bat gara;
Efoma. . . Uzkurtzaren
Abefi bakafa.

Egi au olan dala
dakigun ezkerok,
zetarako aitatu
España, Toledo?

Efiketiak, baña,
dau alde andija,
Abenda bakotxak dau
bere Abefija.

g atu
Euzkadi laztana.

Eurena eurentzako,
geuretzat geuria;
Jauna'k nai daun lez maite
Bakotxak beria.

Efi-auteskundiak
eldu yakuz ija,
nor nor dan ezautzeko
aldi egokija.

Egiz ba'zarie, ba,
Josu-maitatijak,
Jeltzalienez emon
zeuben autarkijak.

Oneik Udal-etxetan
nagusi dirala,
gauzak egingo dabez
Kistafen erara.

Alpefik "basurdiak",
alperrik txerrenak. . .
Zutik dafaike Josn
Bakaldun gurenak!

Geure eskuban dogu, ba,
Uzkurtzan gurenda;
Jeltzaletu danok,
lan zintzo Cginda.

Alkar besarkaturik
Jel-aldez lan egin,
aldi orotan Josu
geukin bixi dedin!

{Euzkadi, 1933-II-22)

EUZKO-JAYAK AREITIO'N

Egunik edefena Jaunak euskun egin,
Laño barik ozkarbi goyak urdin-urdin.
Mendi-ertzetik gorantz igon zan eguzki-
[jak

Argituten ebazan inguru gustijak;
Bafeka agertu euskun bere arpegija,
Esanaz: "Jai ori da nire pozkarrija."

Ijorreta, Durango, Berriz ta Zaldibar,
Elgoibar, Soraluze, Mendaro ia Eibar,
Efi gustijotatik zenbat-gura notin,
Ermu'ra aldra galanta batu zan danokin.
Goxeko zortziretan goxaldurik emen,
Areitio'ra danak pozik igon eben.
"Zargaste" ta bijok an juan giñan azkar,
Erdijan genduala gure Tabiratar;
Atabal ta duntzaña, txuntxun eta txis-
[tuaz,

Ijuika ta ikoitika goguak biztuaz,
Pozkiro eldu giñan Areitio'raño.
Ta goxetitxo zan lez jauparako ondiño,
Ijofeta'ko gure mutil dantzarijak,
Mutil bikain indartsu eder ikasijak,
Basatxono aufeko zelai zabalian,
Euzko-dantzak egiten asi ziranian,
Ango ifintzi, aupadak! Zer zan ang
[poza!
Ango billintxikuak! Ango makil-otsa!

Beren lagun batzukin joyan Bilbo'ran-
[tza

Belbillan argentino zaldun aberatsa;
Belbilla geratuta, bai-dator zelaira;
Jarten da zaldun ori mutillei begira,
Ain egoan adi ze diñotse lagunak;
"—Ta ondo aldakie dantzan euzkeldu-
[nak?"

Orduban, pozen-pozaz, zaldunak bai-
[diño:
"—Au obe dok ikusi eun Belmonte baño."
Egin zituzan berak iru-lau argazki,
Ameriketa'rako bere gomutaki;
Amaitu ebenian dantzarijak lana,
Emoutsen arda zuri ta txokor bana;
Eskar egin gustieita jun zan agurka,
Pozez beterik beren belbillan sartuta.

Jauparako sasoya eldu zan orduan,
BeJaustegi Pantze, ska gertau zan bein-
[guan.
Jaupa deuna Pantzeska'k esan ebanian,
"Iñaki" be abestu gendun azkenian.
Amaiturik txadon-jai zorionekua,
Zelayan egin eben gogoz aufeskua;
Gero neurtizlari bik, aufesku ostian,
Ekin eutsen alkarraz al eben bestian;
Onek itxi ondoren bazkaldu ederto,
Uste genduan baño asko be obeto.

Batzafa be asi zan laurak inguruan;
Zelaya euzkeldunez bete zan orduan.
Aizarna'k ta bestatek mai baten ganian,
Gitxienetik iru ordu laurenian,
Ekin eutsen neurtitzak egiten alkafi,
Entzullak txalo joten eutsezala safi.
Azkenik gixon batek berba egin eban,
Erakusteko gure alderdija zer dan;
Au araitu ondoren goxeko antzera,
Batoz gure mutillok dantzan egitera;
Afiturik begira egozan gustiak
Itxi ebezan aren dantza egitiak.
Askok emon eutsezan goralben andijak,
Baña eztira ixan be azpirengo ofijak.

Dantzan garbi eginda euzkeldun an-
[tzera,
Danak bigurtu ziran, goxetik, etxera.
Euzkeldunek olantxe, itzez ta egitez,
Jafaitu biar dogu Euzkadi'ren maitez.
Zoruna jarixteko lenbailen Amari,
Alperkerija itxi ta jarraitu lanari.

(Euzkadi, 1933-VIII-27)

AUTARKI-KONTUA (Juan Olazabal'i)

Alpefik, Olazabal,
alpefik "Kostantzi",
alpeffk ofein lagun
Pipe. . .ta Pipontzi. .
Neuria egin barik
ezin neban utzi;
Estatuto Basko si,
si, si, si, si ta sí!

Olazabal, Oriol,
Gonzalez Olaso,
Gotzain'en irakasle,
afo buru-jaso. . .
Iru 0, iru Zero
Uzkurtzan guraso?
Nundik sortu yatzue
ofenbeste lausoP

Alper dira, ba, zut
millaka diruak. . .
Su-artzen dabengan
Abenda-goguak,
auts biurtu daruaz

Bertsuokaz Don Juan
 jafi dok mutilla!
 An yuak "Kostantzi"-gaz
 epaikari bila:
 epaliak dirautso
 lasaitu dedilla,
 egunero arturik
 "Jer'-markako "tila".

{EuzkacU, 1933-XI-11)

GOROZIKA.'KO EUZKO-BATZOKIJA
 (Ango euzko-jayak zirala-ta)

Gonburu beterik zan
 Euzko-Batzokija.
 An zan alaitasuna!
 An bai gastedijal

Gastedi orrek, baña,
 Zintzua ixan dedin,
 Egijak ikasi ta. .7
 Biar dana egin.

Ofetakoxe dira
 Jeltzale-itzaldijak,
 Gogo-bijotzetaño
 Sarturik egijak.

Goguak azkaturik
 Euzkotar gustijak,
 Amari azkatzeko
 Afotz-lokafijak.

Euzkadi nundik ilgo
 Or dabil afotza,
 Eskuetan arturik
 Aizkora zorrotza. . .

Urtzi'k Euzkadi emon
 Euskun Abefitzat,
 Beren ufengo geyen
 Maite dagiguntzat.

Jakin biar dogu, ba,
 Kistar-biarkuna. . .

Euzkadi baño España
 Maitiago ba'dau,
 Betetan ete dau ba
 Kistar-biarkun au?. .

Eztau balijo nun-nai
 Afo esatiak:
 "Neu naz katolikua,
 Eta ez bestiak. . ."

"Katolikua" nor dan
 Nor ustel nor zindo,
 Ziñaldari obeik ez
 Egipenak baño.

{Euzkadi. 1933-IX-3)

LILI POLIT BAT
 {Jon Arospide'n alahatuari)

Bizkaitar giputz-naste,
 Lili polit ori,
 Nok egin zaituz, baña,
 Ofen zoragafi?. . .

{Ezvadi, 1933-IX-8)

ZORIONKA
 (Bareño'tar Juli'ri)

Maite danaren pozak
 Poza sortutzen du:
 Niri au jazoten yat,
 Ene Belu-Mendu. ' . . .

Adizkide on maite
 Zaitudan Bareño,
 Ez dautzut besterik opa
 Zorijona baño. .

{Euzkadi, 1935-V-18)

ZALO-ETXEBARRIA'TARRAI
 (Ezkontz-egunez)

Anai maite bi, Jon eta Kepa,
 Beste bi ezkon-anayak,

Usabarekin bost jaupari, or;
 Bostak jaun agurgarriak.
 Joseba ta Pauliñe'rekin
 Sortu dan bikoitz barijak,
 Bai-dauko, ba, nok ondo gozatu
 Kurutzeko. . . bost. . . zaurijak.
 "Sardui"-etxauntzan argi bedi, ba,
 Betiko zorun-argijak.

{Euzkadi, 1935-VI-1)

OJANGUREN'TAR KEPA JAUNARI

Atzerijan itxirik
 gripe-goriña,
 ikusi nai zaituguz
 gixon gordiña.

Zatorz, ba, zorionez,
 lagun zar ori,
 pozez esan daitzugun
 "Ondo etorrit. . ."

{Euzkadi, 1935-VIII-4)

MIREN GURUZNE ARANTZAZU'RI

Uda-gau zoragaiiz
 ozkarbi danian,
 iñuntzak laztan dagi
 zitori ganian.

Arantzatzu bikaña,
 eta beren itzak. . .
 Euzkadi'fc laztantzen dauz
 beren zitoritzat.

{Euzkadi, 1935-X-13)

AREATZA'KO JAYETAN

Egarri danentzat aor
 zuri jaiz baltza. . .
 Txufutaren alayaz
 abestu naiz dantza,
 asafarik baña ez
 ekafi onantza,

gentza-toki dalako
 gure Aviatza.

{Euzkadi, 1935-IX-29)

BIGAREN SANTA-KURTZIEK ARIATZA'N

{Bildots-jatea zala-ta)

Zornotzarolc zorunez
 etorri onantza. . .
 Bildots-bazkariagaz
 alaitu bijotza. . .
 Txuntxun-soñuan egin
 gura beste dantza,
 iñoz be galdu barik
 euzkeldunen antza.
 Ortako zeuena da
 gure Ariatza!

{Euzkadi, 1935-X-13)

USPARITXA-JAUREGI'TIK TXAUNBURU-ETXERA

Gure urtarrikak gaur ogeta iru egun,
 Safitan ixan gara or maikide-lagun.
 Aurten ez ixan, baña, bestetan lez bar-
 [din,
 Ta aldian aldikua. . . biarko da egin.

Gaiztokian ezta gaur txefen bat bera
 [be,
 Gizadi-ondatzalok andik urten dabe;
 Eta gixadi-buru egiñik txerrenak
 Sortu dauzan matasa, gofoto-edenak!. . .

Zoritxar au gugandik ayenatu dedin,
 Kistar naibagetuok. . . zer baña, zer
 [egin?

Ildakoen gogaldez otoi egin daigun;
 Bixion alde be bai, otoi gau ta egun,
 Urtzi-geide-maitezko efuki-egintza
 Eskier dan ezker bakiaren giltza.

(1937) .

Gaur, Poz-emolliaren Etorkunde-eguna
Muxika'n bereziki ospatzen doguna.
Au dala-ta, Bingen jaun Txadon-gurasoa,
Biotzez opa dautsat zorion o s o a ,
Gañera, bide batez esan biar deusat
Baii pozkarrizkuak dirala gureztat.
Siñismen, itxaropen eta maitasuna. . .
Iru onoiemen onek geukin doguzala,
Agertuko yakula, mirari antzian,
Zorun-euzkia dizdiz. . . Aberri-ortzian! . . .

Yayak ondo igaro, Muxika eta Maiz.
Gogoz or. . . baña soñezemen geratzen
[naiz.

(Biaizteri'n, 1940-V-12)

Mutikotxu polit bat Gotzonak ekarri,
Maite baratza-lore guraso pozkafi.

Izango zana gero. . . Txadon-Aingerua,
Garbituko ebana gogo lofindua.

Aldi luzetxua bai, ordutik onera. . .
Urteok igafige yuakuz aufera.

Buaz, ba, ordu onez. . . Urtzi-lagi bidez,
Eta gu aren jarrai. . . zoritxarren iges.

Jainko ta gei maitez zutik galararik,
Beti zorun-itxaroz biotz-kezka barik.

Orain, gero ta beti, zorun amaigiak
Biotzez dopaltzuz, ba, zeure maitaliak.

(1941-V-20)

ETXEBARRI 'KO NEURE LORIA

Ailmo libre

I-ku-si-rik lo-ra bat ez e-me-tik u-riñ, neu-re poz a-tse-gi-ñak

gi -ko E—txe-ba-ñ'n, nik be-ra es-ku-ra-tu ez da-gi-dan e-giñ,

ez_tau-tse_ e - ra- gin

USTE BAKO ERIOTZA

Zu - gatz ain ti - a, e - der lo - raz he - ti - a, i - ga-

li ain gur - ga - rri e - mo - ten e - ban o - ri e - tzan

a - in gaz - te - rik gal - du - ko zan us - te - rik.

EUZKEL-IXENAK DIRALA-TA

Ritmo libre

Zer-tzuk ez-ta - bez e - san, zer ez i - ra - ça-ri e - li - zan ta kan-pu-an

di - ra - la e - san da-be as - kok e - ta sa - rri.

OBEN-GARBAYAZ

O-sa-la-ri-en bi-a-rra ei dau o-sa-tu nai daun ge-xu-ak, o-ga-sun
du-nen Ta-gun-tza m-ta e-zer ez dau-kan txi-ru - ak: Es-tun-tzaz
dau-nak az-ka-tza -lli-a he-ar dau be-ren on-du - an; au-ke-ra
O - neik nok dau-kaz, mi-ña, be-ar di iu. __-an or - du - anF

KARMEN 'GO AMARI

Kar-men' go A-ma Ma-ri-a, A - ma - txo mai-ta ga-rr-i-a,
e-gi - zu, a - rren, i - zan na-di - l'a ni zeu - re-zeu-ri - a,
ge-ru - a-go ta o -bi-a, gor-de-rik Jain-ko - le - gi - a,
el-bu-ru-ra-ño Ja-rrai-tu dai-dan ze-ru-ko bl - di - a

ZER NAI DOK GEYAGO?

E-ne txo-ri po-lit o - rl, ze-ri a-di a - go? Ez a-bes-te-ko ka-yo-ian

a-lai ta_ ge - ya-go? Zergu-ra ta a-xe dua-la be-ti bal-din baja-go,

a, u- sain-tsu bar-din ba-qi - a___ja-ki-tu - ri - en o-xin-sa-

ko - na, o-na ba- ño be o - bi - a___es-kar gus- ti-en_ja-bi-

a za-ri-an Mi - ren gar-bi - a, ja-bol-xu Euz - kel—E - rri - a.

KURU'ARENAK

Ritmo libre

ku-ku en-tzun ne-ba-la gaur o-oei e - gun, ba-so, ba-ra-tzak /e-gez,

a-rra-pau nin - dun txi - ro ta i - l'un, o- fi - rik ez io- ra- rik,

e- tza- ta i - ñun.

EKANTZUNA

Ritmo libre

Ne— re a-diz-ki- de ta la - gun mai - te, tar es-tu - tu

la-sai-tu zai-te; ne_-re bai - me - na zu-re-kin de-zu,

ba-ñan sa-si -tik ur-ien bie-zu ze-lai gar-bi - ra, u-so po-li-ten

jo-las-to - ki - ra bes-te- la o___-neik i - ga si-koi - ra.

OTOI

Ritmo libre

E-m-re-tzi ur-ti-an e-gu-nezta ça-bez sa-ñ o-tol etn

do- Sa - bin, zu -re al - dez. E - me - re - tzi ur - ti - an

e-gu-nez ta ga-bez sa-n o-tot eln do-gu, Sa-bin, zu-re al-dez.

GABON!

fr - ti - ak daun e - gu - nik os-pe-tsu-e - na Euz-kel-e-rri-an

beln - tzat, Ga-bon e - gu - na! Ol - doz-me-nez be - te__rlt<

jar-ten gai- tu - na, zo - ri- o- ne-ko 6a - bon, ku-tu - nal

EUZKO EMAKUMIA

Ritmo 1-2-3-4

Or - tzi - a gar - den da - la e - guz - ki - a diz - diz, naiz i - ku - si - ko

zau-guz e-gu-na-ren ar - glz, Euz-ka - dt taz-tan o - ri,

az-ke,zo-run an-diz? Nolz-naiz,euz-ko-a - ben-dak naldau-ni-an e-giz.

Au tar - tu-te - ko euz-ko - ak euz-kal- dun-du be - diz

ESKARRIKASKO

U-rre-ar-pe _gi diz-di-za-ri-az a-ger-tu dan e-guz-ki
 ak ar-gi-tu di _tuz len i - llun e _gon _zi - ran zo-kon-do gus-ti -
 ak, Ar-gi o-ne-xek da-ra-kus-taz-gaur A-me-ri-ka'ko
 a-nay-ak a-gur o- ler- ki e-de-rrez neu _ri

O - pal-tzen di- ru u - ga-ri - ak.

GURE ANAI ZARRA!

Ritmo tlbn

la-ba - rra mai-te—mai - te, geu-re a-nai za-rra! zer da-ta-ta çu -

gen di'k al-al-deh tu ten za ra?.. Zeu-re 'a-gun 'mal - mu - zak'

za-ro - ez "te -xa - ra ". I- txar- tu zaiz ta za - torz. a - nay-en ar-te • ra

GOROZIKA 'KO EUZKO-BATZOKIJA

Ur-tzi'k Euz-ka-di e-mon eus-kun A - be-rri - tzat, be - ren
 u - fen-go çey-en mai-te da-gi-gun - tzat. Ur- tzi'k Euz-ka-di e-mon
 eus-kun A-be-rri - tzat be-ren u - fen-go gey-en mai-te da-gi-gun-tzat.

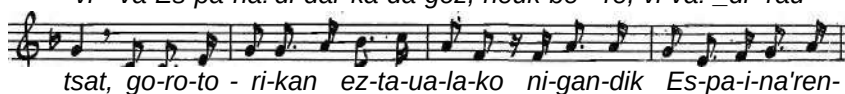
Be - ti zin-tzo e - gi-ñaz o toy - a la ta - na, sen-di a-beer-tza-

li - a a-zi e-ban a - ma, zo-ri o - nez be - te - xu, ze-ru

tu-rren Jau - na, zo - ri o-nez be - te - xu, ze-ru-lu-ren Jau - na.

VIVA ESPAÑA!

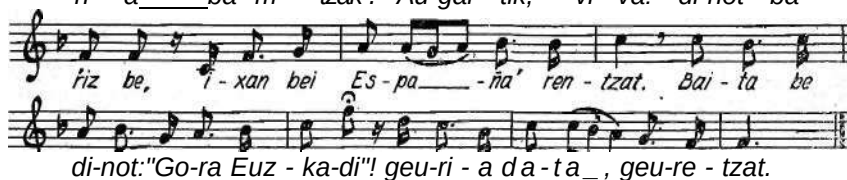
vi - va Es-pa-ña! di-dar-ka da-goz, neuk-be - re, vi-va! di- rau

tzat. Ka-to-li - ku-ak ja-kin da - gi-gun zer di-ñon goi-ko Ju-e -

zak:"Bes-ten gau-za-ri ba-ki - an i - txi, zain - du be

ri - a ba - m - tzak". Au-gai - tik, vi - va! di-ñot ba

Zo - ro - ga - riz-ko du-run-dl ba-tek ur-ten dau ez da - kit nun •

gi; ne-gu on-do-ren Euz-ka-di o-ro sor-tu da euz-ko min-te •

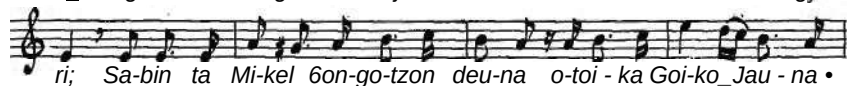
' gi. Min-te- gi on-tan lan-da-ra gu-ri, ter-aen e - de - rrak-.u

ri. Sas-tra-kaz be-te - ik zan ba-ra-tza, bi-ur - tu - rik to- ra-te-

gi; zu-gatz or - te-gi ar - ti- an po-zez. txo-ri-ak txi - ro - ti - ro-

ti; lo-tan e - go - an euz-ko a - ben-da i-txar-tu-ta zu-ti ja

ri; go-ratz be-gi-ra, zer ja-zo-ten dan e-zin da-be-la i- ga

ri, euz-ko e - rri-ai e-mon dai - o - la o - sa - su - nez-ko Ja - na •

di, e-ta es-ki-er las-ter be tas-ter az-ka-tu-ko da Euz-ka-di.

BELJIKAKO ALBERTA EREGEARI

Ai e-nel, ai bei-ji - ka, bel-ji - kal a-tsu-ak dau-tzu a - gin

ka: zeu-re—zeu - ri-a zan ar-tat - de_ko ar-di e - de - rrak a-nei-

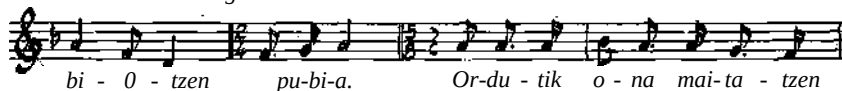
ka on-da-tu dau-tzuz txa-bo-la_ au- rre - ko e-si çus - ti - jak au-si-ta.

ALTUBE'TAR SEBEM'EK BERE MAITIARI

Ba-ra - tza ba-ten lo-ra po - lit bat. Ai, a zan i - kus

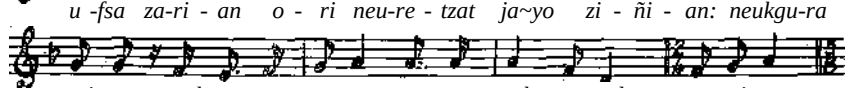
ga-rri-a! Zu-ri — go- ri-a, e-gi-men u-tsa, u-sain-tsu,

bar-din ba - gi - a ! U - ne a - re-tan bai-da - kit zein zan neu-re

zai-tut, zi-ñez di - rau-tzut e - gi - a. U - da ta ne-gu bar-din za-

kus-taz, e-giz-ko neu-re lo-ri- al Len he - re mai-te, oin be-re

an, bi - ok al - ka-rraz bi-zi gai - te-zan zo - run-tsu Euz-kel—e - rri - an.

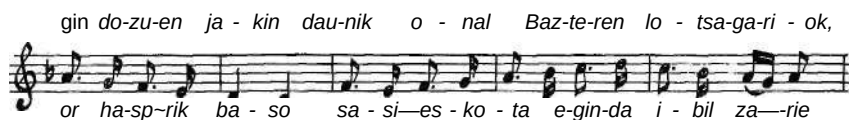
KURUTZ BIDEA

Jo - su laz_ -ta - na o - ra - tu da -be, a - rri - tu zai-tez,
kis-ta -rra! Ar - bi - lan lo - tu, zu - zi - tu dau- tse zi - gor
ka -da - kaz biz -ka - rra. A-rantz-us - tai-o bu - ru - an
dau - la Jaun-goi - ko — Se-me ba - ka - fa Pl - ta -
tu zo-ri gaiz- to -ko a - rek e - mon dau e - rio - tza - ra.

AMABIGAREN NEKE UNIA

Ez -ker-es - ku - ma ta - pur bi da-goz, er-di-an Jain - ko-Bil-do-
tza! Gau-di-a be - le dau ku-rutz ba-tek... Zi-ño-pa Ba-tek ku-ru-
tza. Ai-tak i - txi dau Se-meBa-ka~ rra! A-mak e - zer e - zin dau-
tsa___,! Zaz-pi ez-pa-tak zu-la-tzen da-be Hl - ren Deu-na—ren bi-0- tza!

E-ne -se - me gaiz - to - txu - ok, ai- ta ya - gok o - na, ze bi-ar e

a - tzo, O - ra-in gau - zak o - nak, e - ne a - na - i Pa - kun,

a ze-ta - ko Ji - bi-to - tsa a - ta-ra - ko daus-kun. Ji - bi - to - isa

di-ñok, Pe-ru? Ez ba-ka-rik. o - ri, a - ta-bal tan - bo - li -ñak be

jo - ko daus-kuz gu - ri. Gaur-ko ja - ya os - pa-lze - ko gu - re ai - ta

Prais-kuk, Txa-ka-rro ren zor-tzi-ku-a e - ra-gin - do yaus-kuk.

Txi-li-bi-lu so-ñu-a ta ar-tu-rik zar - ti - a, au i-zan-gok

na - gi ba - rik dan - tzan e__ - gi - ti - a.

Ma - txa - ten Kar - du'k as - to ga - ni an Bil - bo ra

bos-teun a - rau - tze ru-a - za-la, Er-le-txe' ta - ko •mu-til kos-

ko-rrak di - rau - tse; -Ma-txa-len—Kar-du, Ma-txa-len—Kar-du, zer da-ru-

a - zu as - tu - an? ze-ra ya-ra at... as-te-ko - ro - tzak zu - ek jo

fc

m

te - ko le - pu - an. "A - ña-nl - ño - en a - tso zor - gi - ña" e-san-da,

da-nak a - 'ri - ka, ar-tzen dau ~ Tso-e as-to zar o - ri au-rre-tlk

a - rin.—a - rln - ka. A-ta-ko ba-ten za-pal-du-ten dau ku-re-bi

l

0 - en e - txi - e; o-neik a - sa rrez lau al-de - ta - tlk as-tu-al

el - tzen dau-tsi - e. E-ne mu -Tl - lakl, zer zu-an an - go putz-a-rran-

tza ta dan- tzi - e! A-gur, Ha - txa - len, zu-re as - tua... ta a-fau-tzak

BU - bo'n sal - tzi - el

PERU'TA MIREN SOTUNDUAN

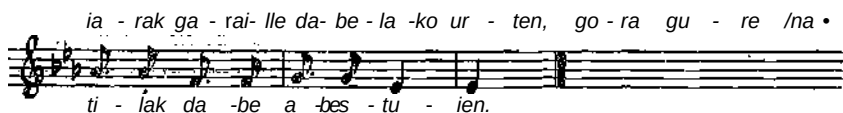
ren as - tra - pa - la • kaz aan - tzan da - bil lu - rra, be

ren as - tra - pa - la - kaz dan - tzan da - bil iu • h.

LEKEITIO'KO ESTROPADAK

pa - da os - pe - tsu • ak i • zan do - zak aur - ten. E - rri -

GETZOK SASIKETAN

Ritmo libre

Zen - bal per - tso - na dau - zan. a - in- bes - te.

je - ni - ño, A - i - zar- na'n e - rra - zo - ya aun - di- yok, o - rra - i - ño;

se - mi - en - tzat no - bi - ya he - ar dau - ia di - ño:

TXOMIN ETA MATXALEN

Neu - re ol - di - an e - gi - ten yu - at ain - bat

fe

a - be-re ja - te - ko, as - ti a - pur bat ez dau

to. neu - re la - ne-tan la - gun - du daus-tan e - ma.

te on bat ba neo - ko.

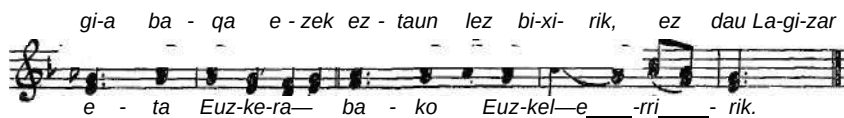
E- guz-ki - a— - ren ar - gi- ta - su— nak gau - di - tik

za - bal ja - tsi - rik lu - rre -ko gau_ za da • nak jar - ten.

m

dauz o- sa- su - na - gaz be - te - rik; e - guz-ki - ja - ren ar •

fc

IZARO UGARTEA

I - za - ro u - qar - te - a, I - za - ra, I - za

rol Lai - da' tik ur — u - rri - an, lu - za-ro, lu - za -

i - txa - so en al - tzu - an az - ke ta go - za

ro, i - ñoiz go - gai - tu ba-rlk be - ti an - txe da - go.

AURKIBIDIA

Presentacion	V	Batasuna	50
Salutacion a Enbeita por Leopoldo		Lortu eiguzu	50
Lugones	VI	Euzkera gaxua!	51
Eskafikasko, Gracias de Enbeita	X	Abefijaren ziñopea	51
ENBEITA'TAR KEPA	5	Lengo senian	52
ABERKOYAK	27	Beste ames bat	52
Gurenda eguna	30	Guazen danok Jel bidez!	53
Ames goguangularri bat	32	Donosti. . . Iruña!	53
U zan abefiia biztuteko	34	Agur, jaunak!	53
Bilbao'ko "Euzko-Gastedija"-ri	35	Ziñopearen abotsa	54
Muxika'ko txorija	36	Txfen-otseñak	55
"Euzko-Gastedija"	37	Abefi-eguna	55
Mendiko alaitasuna	38	Bakotxak beria	56
Abefi maite. . .!	38	Egizko mendigoxaliak	57
Itsubak zauritua zinduak osatu	38	Poztu gaitezana, ba	57
Zer nai dok geyago?	38	Gure anai zafa!	58
• Berbizkundia	39	Erdiko bidetik	58
Bakotxak beria maite	40	Gurenda-jayotza	59
Euzkotar nagijentzat	41	Aufera beti!	60
Jantzi daigun Euzkerea	41	Garalle	60
Bidaldu!	41	Loyola	61
Euzkerea ikastelxietan	42	Gure Diputaduak	62
Ufetxindofaren eriotza	42	Jel-alde	63
Jagi ta zatoz!	42	Itxartu, euzkaldunak!	63
Deun Mikel eta Euzkerea	43	Sabin gogua!	63
Ixate bafi bat	43	Abefi-oyuba	64
Noz ikusiko aut?	44	Anayak gara	64
Otoi	44	Euzkoen aita bakafa	64
Euzkera maitagafia	44	Euzko-emakumia	65
Itxas-ertzian	45	Uso gaixoa	65
Zain, ba, mutillak	45	Bafenetxea Kepa, il?	66
Dollorakeriak. . . itxi-	46	Bei zafarena	66
Abesti abertzalia	47	Zein zafago?	66
Ai, ze edefal	49	Osalar ta lendaKari	66
"Gure, Herria"-ri agur!	50	Gure baratza	67
Eu,skal-eguna	50	Laguntzaletu mutillak!	67
		Gora euzkeldun batasuna!	67
		Aiztu daiguzan	68
		Aufera beti!	68
		Bizkargi	68
		Euzkeraz irakatsi	69
		Eup! Iruña'ra danok!	69

Euzkera maite	71
Ankak buruaren gain	71
• UZKURTZAZKUAK	73
Euzko Gastedia eta Sortzez Garbi- ko Ama	76
Zainduko gaitu	78
Agur, Urtezarra!	78
Mayatzeko lorak	78
Sabin arimagaitik	79
Ama Begoñakuari	79
Bizkaitafen ispillua, Balentin Befio- Otxoa	81
Gogoangafizko abestijak	82
Luzi Zabala'ren omenez	83
Euzkel-ixenak dirala-ta	83
Arerijuak	84
Artzain bafija	84
Karmel-egunez Lafa'ko lekaretxian	85
Miren Edurne jayak Oka'n	85
Aintza Miren Sorkunde garbi-gar- biaril	86
Zorionak!	87
Ken eta jagon	87
Miren Edurne'ri	87
Uste bako eriotza	88
Mayatzian Amari	89
Eskafez gatoz	89
Eskaliak	89
Deun Agatiak	89
Agate Deunaren abestijak	90
Negu baltzian	90
Zorun-bidia	90
Urtebetia	91
Gokaxuaren deya	91
Agur, Miren garbial Jaboixu Euz- kelefiak	91
Batzar bat	92
Zorionak	92
Bakotxari beria	92
Euzkel-ixenak	93
Gure Bakalduna	93
Euzko artean	93
Zorionak	94
Eskefik asko	94
Ludi zoroa	94
Deunorotxo zeruan	95
Belen urian	95

Zorun-opea	97
Agur, Sabin!	98
Lenengo Jaunartze-egunian	98
Zorioneko bikoitza	99
Zoragafizko Umia!	99
Gabon-abestiak	99
Gurutz-bidia	100
Oben-garbayaz	105
Gabon-zugatza	108
Enbeita'tar Edurne'ri	107
Karmen'go Amari	107
Jesus'en Biotzari	107
Gorozika'ko Andra Maria'ri	107
Gokaxuen ila	107
Miren Deuna	108
Zorioneko omilla	108
ZeruLOT Aitari	109
Garbiñetu'ren zintzotasuna	109
Geure Deunaren eguna	109
Miren Jayone zeruko Amari	110
Alatz-egodun	111
Urkiola'n	111
Gurenda-eguna	111
Euzko-Gastedija eta Sortzez Gar- biko Ama	111
Azken-agufa	111
Afospide'tar Zenon il	112
Kistar ta abertzale	112
Bakerako legia	112
"Txerren-auspoa"	112
Jayak jai	112
Elgezabal-sendiari	112
Ariatza'ko ikastola bafija	112
MikeL deunari otoa	113
Urtebafiz	113
Uriarte'tar Luki'ri	113
"Agarel"	113
Eortz-egunez	114
Neskatilla baten obiraltzian	114

GORALPENEZKUAK 115

Aitatu biar dana	118
Etxebafi'ko neure loria	120
Agur, Manu!	120
Ezkontza baten Urkiola'n	120
Gora "Euzkadi"!	121
Gora Euzkadil	121
Gora gure ostikolarijakl	123

Nekotxtea	-ko Bazkintza artezka	123
gurgarriari		123
Alatza		124
Enbeita'tar Jagoba'ri		124
Adolfo Urkijo'fi		124
Efamon Sota'ri		124
Jelkide bati		124
Bustintza'tar Ebaista'ri		125
Lopez-Mendizabal'i		125
Laskibar'tar Kepa'ri		125
Eizagife'tar Joseba'ri		125
Lafañaga'tar Efamun'ri		125
Arana'Goivi'tar Koldobika'ri		125
Zorun-agufa		125
Afese'tar Emeteri'ri		126
Zorionak (Zalo-Etxebarria'tar		
Kepa'ri)		126
Adrian Zelaya'ri		128
Neure anaya Imanol'i		126
"Euzko-Deya"-ri agur		126
.Bilbao'ko "Euzko-Gastedia"-n		127
Gora zubek!		127
Amerika'ra		128
"Batxi" ospetsuari		129
Eupl		130
Erantzuna		130
Zorun-agufa		130
-Ondo etofi		131
Azkenian be zeuriaz		131
Txindor-abesa		132
Zorionak		132
Zorionak		132
Gomutakiak		133
Gora Jel eta gure	mutillak	133
Urkiola'n gaur zortzi		133
Beljika'ko Alberta bakaldunari		134
Aintza Beljika	gurgarriari!	135
"Euzkadi"-ri	agurra	135
Gora "Bon"!		135
Gora Bermio!		138
Euzkel ixena		136
Gora Euzkera!		137
Egizko biotz-loreak		137
Gora Eibar!		138
Maitasunaren indafak		138
"Izar argiya"		139
Egizko udazaliak		139
Bikoitz begikoa		140
Agur,	"Kirikiño"!	140
Zorionak		140
"Euskaltzaleak" eta emakumea		141
Izaro		142
Omengafizko biotza		142
Zidar-eztegu-egunian		142

Ikasi daigun		143
Astarloa'ren maitia		144
Eskarrikasko		145
Emakume-abertzale Batza'ri		145
Maiteari		146
Otsoak		146
"Patria Vasca"		146
Ikurrin	barrija	147
Abertzale-ereduba		148
Agur, "Lizardi"!		148
Astelafa'tar Andoni'ri		149
Omenaldia		149
Ibarzabal'go Garbiñe		149
Afospide'tar	Arantzazu'ri	150
Maitasun-itufi		150
Ane Miren'i		150
Irusta'tar Eustaki'ri		150
Zorun osua!		150
Ama Loyola'ri		150
Zorionak		151
Altube'tar Seber'ek bere maitiari		151
Jemein'ek bere emaztiari		151
Gora "Imanol"!		152
Zorionak		152
Enbeita'tar Imanol'i		152
Zorun-opea		152
Urtebafi on		152
Jayotz-urteufenez		153
Zoribnak		153
Enbeita'tar Itziar'i		153
Eustasi Aba	karmeldarrari	153

IPUIN ETA ABAR 155

Putzezko pelotea		158
Bei zafen bertsuak		161
Karabiñeruen bizimodua		162
Sakristauen egikerak		162
Eskola-maixu afua ta mutiko az-		
kafak		163
Lugiñenak		163
Nik Basoluze'n ikusia		164
Gure Txomin		164
Umezurtza		165
Sasi-eskola		165
Nikasi ta Miren		165
Astua ta erlia		166
Matxalen-kardu		167
Kukuarenak		167
Garilla ta gari-jotiak		168
Lugiñak pozik		168

Entzun, "Kirikiño"!	171	Mungia'n aratoste egunetan	196
EeeupII	172	Azkoiti-ko "Adarka"-ri	197
Nortzubentzako?	173	Poz-agur samufa	191
Egizko lugiñari	173	"Ustebako"-ri	198
Betaurrekoak	174	Ezkontza	195
Udazkena ta baserrtarrak	174	Beti ezti gozotan	198
Lupetzartian ez sartu egorik	175	Bermeo'ko "Kresala"-ri erantzupena	199
Mikel eta Txomin Bilbao'n	176	Irukoitz bafija	195
Aitarena	177	Ikasle'ri	200
Udabafi ta Neguaren auzia	178	"Txepetxa"-ri	200
Burua beti buru	179	Osasun-billa	200
Kukua agertu da	180	Ondo etofi	202
Udabafija	180	Ufextiñola beren maitiaz	202
Txomin eta Garbiñe efiko jayetan	180	Ai, orduko sasoya!	203
Txomin eta Matxalen	181	Ongillei eskarra	203
Zazpi errijoanu	181	"Zidorra"-ri	204
Eretxi bi	181	Egia'tar Pantzeska	204
Ixatc bi	182	Agur, Garmendia!	204
Ene iayotetxe maitea!	182	"Kirikiño"-ri	205
Pelota lakorik	183	Bost emakume mendigoxale	205
Jose Artabe jaunari	183	Efudunak nortzuk?	206
Lekeitio'ko estropadak	183	Euzko-jayak Areitio'n	206
Zofontza'ko prantsesari	184	Autarki-kontua	207
		Goroizika'ko euzko-batzokiia	208
		Lili polit bat	208
GOMUTAKIZUNAK	185	Zorionka	208
Kurutzia eta Euzkerea	188	Zallo-Etxebarria'tarrai	208
Ene anai ufetxiñola	191	Ojanguren'tar Kepa jaunari	209
Urretxiñolari berrerantzuna	191	Miren Guruzne Arantzazu'ri	209
Zorijoneko "txokorrak"	192	Areatza'ko jayetan	209
Gustijok Zornotza-aldera	193	Bigafen Santa-Kurtziek Ariatza'n	209
Batxi'ren aupadiari erantzupena	193	Usparitxa-Jauregui'tik txauburu-etxera	209
Biritxiñaga'tar Joseba'ri	194	Usparitxa-Jauregui'tik txauburu-etxera	210
Urkiola'tik	194	Zorun-opazko gomutakia	210
Pertika ta Bilbao'tar Samueri	195		

EUSKAL IDAZTIAK - LIBROS EN EUSKERA

Joañixio (novela), Juan A. Irazusta

Ekaitzpean (novela), José Eizaguirre

Bizia garratza da (novela), J. A. Irazusta

Hamlet, Shakespeare, version de B. Amezaga

Pamaso colombiano en euzkera, Kolonbiar oleriti-txorta euzkeraz

Gure Urretxindorra, Enbeita'tar Kepa'ren, Aita Onaindia Bilduma
eta Itzaurea

BIBLIOTECA DE CULTURA VASCA

1. *El Genio de Navarra*, por Arturo Campiñ.
2. *Primitivos Navegantes Vascos*, por Enrique de Gandia.
3. *Viajeros Extranjeros en Vasconia*, por Eneko Mitxelena.
4. *Vinceladas Vascas*, por Pierre Loti, Campion e Iturralde.
5. *La Aportación Vasca al Derecho Internacional*, por Jesus de Galíndez.
6. *El Conde Peñafiorida y los Caballeritos de Azkoitia*, de Jose de Aralar.
- 7/8. *La Democracia en Euzkadi*, por Jose de Aristimuño.
9. *De Música Vasca*, por los PP. Donosti y Madina.
10. *Origenes prearios del Pueblo Vasco*, por Enrique de Gandia.
- 11/12. *La Lengua Vasca: Gramatica, Conversación y Diccionario*, por I. Lopez Mendizabal (2ª ed.).
13. *Los Vascos en el Uruguay*, por Tomas de Otaegui.
14. *En el Pirineo Vasco*, por Martin de Anguiozar.
- 15/18. *Los Adversarios de la Lihertad Vasca, 1794-1829*, por Jose de Aralar.
17. *Estampas Vascas*, por Constantino del Esla.
18. *Riqueea y Economia del Pais 'Vasco*, por A. de Soraluze.
19. *Corsarios y Colonizadores Vascos*, por Michel Iriart.
20. *Instituciones Juridicas Vascas*, por Manuel de Irujo.
21. *Breve Historia del País Vasco*, por I. Lopez Mendizabal.

- 22/23. *Ignacio de Loyola y Francisco de Xabier*, por Pedro de Basaldua.
- 24/25. *El Pais Vasco: Descripcidn General*, por I. L6pez Mendizabal.
26. *Los Vascos y las Cruzadas*, por A. de Lizarra.
- 27/28. *El Derecho Vasco*, por Jesus de Galindez.
- 29/30. *Arquitectura Popular y Grafia y Ornamentaci3n de la Roturaci3n Vasca*, por P. y J. de Zabalo.
31. *Pintores Vascos y no Vascos*, por M. Flores Kaperotxipi.
32. *La Compa1ia Guipuzcoana de Carocas*, por Jose Estornes Lasa.
- 33/34. *Flof de Canciones Populares Vascas*, por el P. Jorge de Riezu.
35. *La Victoria de Munguia y la Reconciltaci3n de O1azinos y Ganboinos*, por Jos3 de Aralar.
36. *Corografia de Guipuzcoa*, por Manuel de Larramendi.
37. *Domingo Garat, el Defensor del Biltzar*, por Isidoro de Fagoaga.
38. *Estudios sohre la Poesia Vasca*, por Jesus Maria de Leizaola.
39. *Estetica Vasca*, por Bernardo Estornes Lasa.
40. *Francisco de Vitoria y el Nuevo Mundo*, por Enrique de Gandia.
41. *Blancos y Negros*, por Arturo Campion. •
42. *El Hombre Prehist3rico en el Pa1s Vasco*, por Jos3 Miguel de Barandiaran.
43. *Teatro Vasco: El Bardo de Itzaltzu. El Arbol dio una Canci3n. Mujeres en Berrigorria*, por Victor Ruiz A1nbarro.
44. *Arte Vasco: Pintura, Escultura, Dihujo y Grabado*, por M, Flores Kaperotxipi.
45. *La Conquista de Nabarra en el Panorama Europeo*, por P, Boissonnade, trad. de Tomas Yoldi Mina (tomo 1).
46. *La Conquista de Nabarra* (tomo II).
47. *La Conquista de Nabarra* (tomo III),
48. *La Conquista de Nabarra* (tonK 'JV).
49. *Amaya o los Vascos en el Siglo VIII*, por F.Navarro Villoslada, version reducida de Lore de Gamboa.
50. *La Tierra de Ayala y su Fuero*, por Jesus de Galindez.
51. *Vascos en Cuba*, por Jon de Bilbao.
52. *Sor Juana Ines de la Cruz (claro en la selva)*, por Cecilia G. de Guilarte.
53. *Eneko Aritza, Fundador del Reino de Pamplona*, por Bernardo Estornes Lasa.
54. *Gure Aditza (El verbo vasco)*, por el P. Bonifacio de Ataun,

56. *Sancho el Mayor Rey de los Vascos (I)*, por Anacleto de Ortueta, prólogo de Justo Garate.
57. *Sancho el Mayor Rey de los Vascos (II)*, por Anacleto de Ortueta.
58. *Gernikako Arhola*, por Enrique Garcia Velloso y versión euskérica de Domingo Jaca Cortejarena. Prologo de Leonidas de Vedia.
59. *Iztegi. Erdera-euskera (castellano y vasco)*.
60. *Iztegi. Euskera-erdera (vasco y castellano)*.
61. *1808-1810 en la Poesia Popular Vasca*, por Jesús María de Leizaola.
62. *Colonizadores de la Epopeya Americana*, por Xamurre.
63. *Unamtmio y el Vascuence*, por Martin de Ugalde.
64. *El Hombre Vasco*, por Vicente de Amezaga Aresti.
65. *Lo Vasco en Pio Baroja*, por Eloy L. Placer.
66. *Romances vascos y Literaturu Prehistorica*, por Jesus Maria de Leizaola.
67. *Nabarra en su Vida Historica*, por Arturo Campion, prólogo de Manuel de Irujo.

De Guernica a Nueva York Pasando por Berlin, por Jose Antonio de Aguirre.
Con los Alemanes en París, por Pedro de Basaldúa.
Cinco Conferencias Pronunciadas en un Viaje por América, por Jose Antonio de Aguirre.
Los Vascos y la RepubUca Española. Contribución a la Historio de la Guerra Civil, por A. de Lizarra.
Los Vascos en el Madrid Sitiado, por Jesus de Galíndez.
La Comunidad Ibérica de Naciones, por Manuel de Irujo, Luis Araquistain, Cortesao y Pi y Sunyer.
¿Para que? (de Alfonso XIII a Juan III), por Juan Antonio Ansaldo.
En Defensa de la Verdad, por Pedro de Basaldúa.
Inglaterra y los Vascos, por Manuel de Irujo.
País Vasco y Estado Español: La Solucion Argentina, por Juan Jos6 Guaresti.
Principales Conflictos de Leyes en América Actual, por Jesús de Galindez.
El Lihertador Vasco Sabino de Arana y Goiri, por Pedro ue Basaldúa.
Pedro Garat, el Orfeo de Francia, por Isidoro de Fagoaga.
De Vasconia a Buenos Aires, Historia de una Emigración en el Siglo XIX, por A. I. Garaicoechea (2ª ed.).
Rosas de Ninive. Comentarios sobre el Libro de Jonás, por Gabriel de Biurrun Garmendia.
Recital, por Jose C. Vidaurreta.
Estampas de la Guerra, por Jesus de Galindez.
Argentina: Una Nueva y Gloriosa Nación, por Jose C. Vidaurreta.
A la Sombra del Aitzgorri, por Olarso.
Cultura Biologica y Arte de Traducir, por Justo Garate.
Gudaris. Recuerdos de Guerra, por Sancho de Beurko.

COLECCION ABERRI TA AZKATASUNA

1. *Gramática Vasca Abreviada*, por I. Lopez Mendizabal.
2. *Ami Vasco*, por Fray Evangelista de Ibero.
3. *El Asesino de los Fueros*, por Un Navarro de la Ribera.
4. *Euzko Ami*, por Ibero tar Ebangelista.
5. *El Caso del Clero Vasco*, por Iñaki de Aspiazu.
6. *Zure anaia ixilkari* (euskera).
7. *Ibid., Tu hermano de la clandestinidad*.
8. *Juventud de Mañana*, por Alberto de Onoindia.